

T.C.

**GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**ATATÜRK VE İNÖNÜ DÖNEMİ GİRESUN'DA
İKTİSADİ HAYAT
(1923-1950)**

**ECONOMIC LIFE IN GİRESUN IN THE PERIOD OF
ATATÜRK AND İNÖNÜ
(1923-1950)**

Yüksek Lisans

Ebru BAYRAM

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ali Ata YİĞİT

GİRESUN-2014

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün .... tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü .... Anabilim Dalı Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlilik öğrencisi .... 'nın ... başlıklı tezini incelemiş olup aday ... tarihinde, saat... da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi Unvanı, Adı Soyadı İmzası

Üye (Başkan)

Üye

Üye

Üye

Üye

ONAY

...../...../2014

Doç. Dr.

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlilik tezi olarak sunduğum “Atatürk ve İnönü Dönemi Giresun’da İktisadi Hayat (1923-1950)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/12/2014

Ebru BAYRAM

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
KISALTMALAR.....	IV
TABLOLAR VE ŞEKİLLER DİZİNİ.....	V
GİRİŞ.....	1
1- ARAŞTIRMANIN AMACI KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	1
2- GİRESUN İLİNİN OSMANLI ÖNCESİ TARİHÇESİ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

A- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN

1- GİRESUN'UN OSMANLI HAKİMİYETİNE GİRMESİ.....	6
2- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'UN NÜFUS YAPISI.....	8
3- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT.....	15
3.1. Osmanlı Döneminde Giresun'da Tarım ve Hayvancılık.....	15
3.1.1. Tarım.....	15
3.1.1.1. Fındık.....	16
3.1.1.2. Diğer Tarım Ürünleri.....	18
3.1.2. Hayvancılık.....	21
4- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SANAYİ VE TİCARET.....	22
4.1. Giresun'da Sanayi.....	23
4.1.1. Madencilik.....	24
4.2. Giresun'da Ticaret.....	25
5- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA ULAŞIM.....	27
6- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA EĞİTİM.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

B- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

1- GİRESUN'UN İL OLMASI.....	35
2- 1923-1925 NÜFUS MÜBADELESİNİN GİRESUN'DAKİ YANSIMALARI... 36	

3- ATATAÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'UN NÜFUS YAPISI.....	40
3.1. 1927 Yılı Nüfus Sayımında Giresun.....	42
3.2. 1935 Yılı Sayımında Giresun.....	46
4- ATATAÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA TARIM VE HAYVANCILIK.....	49
4.1. Giresun'da Tarım.....	51
4.1.1. Fındık.....	52
4.1.1.1. Fındık Bahçelerinde Harman Meselesi.....	55
4.1.1.2. Fındık Bahçelerinde İmar Faaliyetleri.....	57
4.1.1.3. Fındık Hastalıkları.....	59
4.1.1.4. Fındık Tarım Satış Kooperatifinin Kurulması.....	61
4.1.2. Diğer Tarım ürünleri.....	63
4.1.2.1. Patates.....	66
4.1.2.2. Pirinç.....	66
4.1.2.3. İpekböcekçiliği.....	67
4.1.2.4. Ceviz.....	67
4.1.2.5. İstatistiklere Göre Giresun'da Yetişen Tarım Ürünlerinin Ekiliş ve Üretim Miktarları.....	68
4.1.2.6. Tarıma Zarar Veren Hayvanlarla Mücadele.....	70
4.2. Hayvancılık.....	71
4.2.1. Hayvan Hastalıkları.....	73
4.2.2. İstatistiklere Göre Giresun'da Hayvan Miktarı.....	75
4.2.3. Arıcılık.....	77
4.2.4. Balıkçılık.....	77
5- ATATAÜRK DÖNEMİNDE GİRESUNDA İTHALAT VE İHRACAT.....	78
5.1. Giresun İskelesi ve Liman meselesi.....	91
5.1.1. Tirebolu İskelesi.....	92
6- ATATAÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SANAYİ VE TİCARET.....	93
6.1. Giresun'da Ticaret.....	93
6.1.1. Fındık Borsası'nın Açılması.....	95
6.1.2. Esnaf Cemiyetleri.....	95
6.1.3. Bankacılık.....	96
6.1.3.1. Ziraat Bankası.....	96

6.1.3.2. Osmanlı Bankası.....	96
6.1.3.3. İş Bankası.....	97
6.1.3.4. Memleket Bankası'nın Kuruluş Çalışmaları.....	97
6.1.3.5. Fındık Bankası'nın Kuruluş Çalışmaları.....	97
6.2. Giresun'da Sanayi.....	97
6.2.1. 1927- 1928 Yılları İtibariyle Giresun'da Bulunan Fabrikalar.....	100
6.2.2. Giresun'da Dokumacılık Sanayi.....	105
6.2.3. Madencilik.....	107
7- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA ULAŞIM.....	108
7.1. Giresun-Şebinkarahisar Yolu.....	110
7.2. Dereli Yolu.....	112
7.3. Giresun-Trabzon Yolu.....	113
7.4. Giresun-Ordu Yolu.....	114
7.5. Görele-Kürtün Yolu.....	115
7.6. Harşit Deresi-Kürtün Yolu.....	115
7.7. Köy Yolları.....	116
7.7.1. Buluncak Köy Yolları.....	116
7.7.2. Alucra Köy Yolları.....	117
7.7.3. Keşap Köy Yolları.....	117
7.7.4. Batlama Köy Yolu.....	117
7.7.5. Espiye Köy Yolları.....	117
7.7.6. Piraziz Köy Yolları.....	117
8- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA EĞİTİM.....	118
8.1. Ana Mektepleri.....	118
8.2. İlk ve Orta Mektepler.....	119
8.3. Yatılı Köy Mektepleri	123
8.4. Millet Mektepleri.....	124
8.5. Giresun Halkının Eğitime Katkıları.....	126
9- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SAĞLIK.....	127
9.1. Bulaşıcı Hastalıklar.....	128
9.2. Giresun Memleket Hastanesi.....	131
10- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA BELEDİYE HİZMETLERİ.....	133

10.1. Fındık Pazarı Meselesi.....	133
10.2. İçme Suları.....	134
10.3. Şehir Suları.....	135
10.4. Cadde ve Sokaklar.....	135
10.5. İtfaiye Teşkilatı.....	136
10.6. Elektrik İşleri.....	137
10.7. Mezbaha.....	138
10.8. Esnafların Denetimi.....	138
10.9. Telefon İşleri.....	139

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

C-İNÖNÜ DÖNEMİ'NDE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

1- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'UN NÜFUS YAPISI.....	141
1.1. 1940 Yılı Nüfus Sayımında Giresun.....	141
1.2. 1945 Yılı Nüfus Sayımında Giresun.....	143
1.3. 1950 Yılı Nüfus Sayımında Giresun.....	146
2- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA TARIM VE HAYVANCILIK.....	151
2.1. Giresun'da Tarım.....	152
2.1.1. Fındık.....	153
2.1.1.1. İnönü Döneminde Fındık Tarım Satış Kooperatifi'nin Durumu ve Fındık Fiyatları Üzerindeki Etkisi.....	157
2.1.1.2. Fındık Zararlıları İle Mücadele.....	161
2.1.2. Diğer Tarım Ürünleri.....	161
2.1.2.1. Zirai Seferberlik.....	161
2.1.2.2. Patates ve Mısır.....	161
2.1.2.3. Buğday.....	163
2.1.2.4. Ayçiçeği.....	165
2.1.2.5. İpekböcekçiliği.....	166
2.1.2.6. Meyvecilik.....	168
2.1.2.6.1. Bahçe Kültürleri İstasyonu.....	169
2.1.2.6.2. Meyvecilik Kursları.....	169
2.1.2.6.3. Kestane.....	170

2.1.2.6.4. Elma.....	170
2.1.2.7. Tarımsal Mücadele.....	172
2.1.2.7.1. Diğer Ürün Zararlıları İle Mücadele.....	172
2.1.2.7.2. Tarıma Zarar Veren Hayvanlarla Mücadele.....	172
2.2. Giresun'da Hayvancılık.....	173
2.2.1. Hayvan Hastalıkları.....	174
2.2.2. İstatistiklere Göre 1939-1950 arasında Giresun'da Bulunan Hayvan Miktarı.....	176
2.2.3. Balıkçılık.....	177
2.2.4. Arıcılık.....	178
3- SAVAŞ NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN İAŞE SIKINTISININ GİRESUN'DAKİ YANSIMALARI.....	178
3.1. Ekmek Meselesi.....	178
3.2. Şeker meselesi.....	180
3.3. Tuz Meselesi.....	181
4- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA İTHALAT VE İHRACAT.....	181
5- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SANAYİ VE TİCARET.....	188
5.1. Giresun'da Sanayi.....	188
5.1.1. Tuğla ve Kiremit Ocakları.....	188
5.1.2. Dokumacılık sanayi.....	189
5.1.3. Madencilik.....	190
5.2. Giresun'da Ticaret.....	191
6- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA ULAŞIM.....	195
6.1. Dereli Yolu.....	197
6.2. Giresun-Trabzon Yolu.....	197
6.3. Giresun-Ordu Yolu.....	200
6.4. Giresun-Şebinkarahisar Yolu.....	201
6.5. Şebinkarahisar-Suşehri Yolu.....	202
6.6. Alucra-Teştik Yolu.....	202
6.7. Harşit Deresi-Kürtün Yolu.....	203
6.8. Görele-Çanakçı Yolu.....	203
6.9. Köy Yolları.....	203

6.9.1. Merkeze Bağlı Köy Yolları.....	203
6.9.2. Alucra Köy Yolları.....	204
6.9.3. Keşap Köy Yolları.....	205
6.9.4. Tirebolu Köy Yolları.....	205
6.9.5. Piraziz Köy Yolları.....	205
7- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA EĞİTİM.....	206
7.1. İlkokullar.....	207
7.2. Ortaokullar.....	211
7.3. Lise.....	212
7.4. Sanat Okulları.....	212
8- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SAĞLIK.....	212
8.1. Bulaşıcı Hastalıklar.....	214
8.2. Giresun Memleket Hastanesi.....	216
8.3. Şebinkarahisar Devlet Hastanesi.....	217
9- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA BELEDİYE HİZMETLERİ.....	218
9.1. İçme Suları.....	218
9.2. Elektrik İşleri.....	220
9.3. Cadde ve Sokaklar.....	221
9.3.1. Giresun Belediyesi.....	221
9.3.2. Bulancak Belediyesi.....	221
9.3.3. Şebinkarahisar Belediyesi.....	221
9.3.4. Tirebolu Belediyesi.....	222
9.3.5. Görele Belediyesi.....	223
9.4. Taşımacılık.....	223
9.5. Mezbaha.....	223
SONUÇ.....	224
BİBLİYOGRAFYA.....	227

ÖNSÖZ

1923-1950 yılları arasında Giresun'un iktisadi hayatı bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu konuyu çalışmamda bu yıllar arasında Giresun'un iktisadi durumu ile ilgili tespit edebildiğim kadarıyla tez düzeyinde bir çalışma olmaması ve Sayın Danışman Hocam Doç. Dr. Ali Ata Yiğit'in bana bu konuyu önermesi en büyük etkidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında uzun ve yorucu savaşların iktisadi hayatın üzerinde bıraktığı büyük yıkımın kaldırılması, üreticinin durumunun düzeltilmesi için kalkınma hamleleri başlatılmıştır. Yapılan birçok çalışma 1923-1950 arasında Türkiye'nin iktisadi durumu ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir, fakat iktisadi kalkınma hamlelerinin iller ölçeğindeki yansımaları konusunda yapılan çalışmalar yetersizdir. Bu düşünceden hareketle Giresun'un bu yıllardaki iktisadi durumunu arşiv belgeleri, araştırma eserleri, makaleler, bildirimler, istatistikler ve yerel gazetelerden tespit ettiğim bilgiler ışığında yansıtmaya çalıştım. Ayrıca iktisadi kalkınma doğrultusunda Giresun'da ulaşım, eğitim ve sağlık ile ilgili gelişmelere de yer verdim.

Çalışmalarım sırasında yardım ve desteğini esirgemeyen, değerli eleştirileri ile konuya farklı açılardan bakmamı sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Ali Ata Yiğit'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Gösterdiği büyük özveriyle bana çalışma imkânı tanıyan ve her konuda yardımcı olan eşim Özer Bayram'a ve kızlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Giresun 2014

Ebru Bayram

II
ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ATATÜRK VE İNÖNÜ DÖNEMİ GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT
(1923-1950)

EBRU BAYRAM
Giresun Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ali Ata YİĞİT

Bu araştırmanın amacı; Atatürk ve İnönü dönemlerinde, Türkiye’de başlatılan iktisadi kalkınma hamlelerinin Giresun üzerindeki yansımalarını ve 1923 öncesi yıllara da değinerek Giresun’da meydana gelen iktisadi değişimi ortaya koymaktır.

Cumhuriyet’in ilk yılları Türkiye’de toparlanma ve hızlı kalkınma sürecinin başladığı bir dönem olmuştur. Türkiye bir tarım ülkesiydi, bu nedenle öncelikli olarak üreticinin durumunun düzeltilmesine, üretimin kalitesinin artırılmasına ve buna paralel olarak sanayileşmenin sağlanmasına çalışılmıştır. Uygulanan iktisadi hamleler ile Türkiye kendi buğdayını, şekerini, çimentosunu, kumaşını üretmeye başlamıştır. İnönü döneminde ise Türkiye, İkinci Dünya Savaşı’na girmemesine rağmen savaşın etkilerini ciddi bir şekilde yaşamış ve iktisadi bir bunalım yaşamıştır. Bu dönemde uygulanan iktisadi politika savaşın olumsuzluklarını en aza indirmeye yönelik olmuştur. Atatürk döneminde üretimin artırılması ve kalitenin geliştirilmesi doğrultusunda Giresun’da halkın en önemli geçim kaynağı olan fındıkta imar seferberliğine ve kooperatifleşmeye önem verildi. İnönü döneminde ise fındığa alternatif bir mahsulün Giresun’a yerleştirilmesi için ziraat seferberliği başlatılmıştır. Devletin tüm teşviklerine rağmen Giresun’da alternatif bir mahsul yerleştirilememiş, sanayi ise küçük yatırımlar dışında, sadece fındığın işlenmesi ile sınırlı kalmıştır. Bu araştırma sonucunda, 1923-1950 yılları arasında Giresun’un iktisadi kalkınma hızının çok düşük olduğu ve halkın güçlkle geçimini sağladığı görülmektedir.

Genelden özele inilerek ve kronoloji esas alınarak yapılan bu araştırma da Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Belgeleri ile yerel kaynaklardan yararlanılmış ve istatistiki bilgilerle desteklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Giresun, Ekonomi, Sanayi, Tarım, Hayvancılık

III
ABSTRACT
MASTER'S THESIS
THE ECONOMIC LIFE IN GİRESUN IN THE PERIOD OF ATATÜRK AND
İNÖNÜ (1923-1950)
EBRU BAYRAM
UNIVERSITY OF GİRESUN
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENS
MAIN DISCIPLINES OF HISTORY
SUPERVISOR: ASSOC. PROF. ALİ ATA YİĞİT

The main purpose of this research is to show the reflections of economic development initiatives, undertaken by Turkey, on Giresun and clarify the economic change that Giresun underwent by referring to the years prior to 1923.

The first years of the Republic was the period of the beginning of recovery and rapid development process in Turkey. Since Turkey was an agricultural country, the country initially tried to recover the manufacturer, then attempted to improve industrialization. Thanks to applied economic moves, Turkey began to produce wheat, sugar, cement, fabric itself.

Although not participated in World War II, Turkey experienced the effects of the war and had economic crisis, during of İnönü. The economic policy performed at that period intended to minimize the negative effects of the war.

During the period of Atatürk the importance is given to mobilization of reconstruction and cooperating of the nuts that is the main source of living for local people. During the period of İnönü, agricultural campaign was launched to replace crop as an alternate to nut in Giresun. Despite all the government incentives, an alternate crop could not place in Giresun, and the industry, except for he small investments, remained limited with cultivation of nuts. As a result of this research, it is seen that the economic growth rate of Giresun was quite low and the people were in financial trouble

Prepared by general to specific order and chronologically, it is particularly benefited from Prime Minister of the Republic archive documents, local resources and supported by statistical information in this research.

Keywords: Giresun, Economy, Industry, Agriculture, Live stock

IV KISALTMALAR

a.g.e	adı geen eser
a.g.m	adı geen makale
a.g.t	adı geçen tez
BCA	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
bs.	baskı
BTBD	basım tarihi belli değil
C.	Cilt
ev.	Çeviren
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	Editör
GTSO	Giresun Ticaret ve Sanayi Odası
MEH	Milli Eğitim Hareketleri
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
OTAM	Osmanlı Tarihi Araştırma Merkezi
s.	sayfa
s.s	sayfa sınırı
S.	Sayı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	Türk Tarih Kurumu
Yay.	yayımları
Yay. Haz.	yayına hazırlayan
Zkr.	zikreden

TABLolar VE ŞEKİLLER DİZİNİ

Tablo:1 Yıllara göre Giresun'a bağlı yerleşim birimleri.....	10
Tablo:2 Yıllara göre Giresun'a bağlı yerleşim birimlerindeki nüfus.....	10
Tablo:3 1869 yılı Giresun kazası ve Giresun'a bağlı nahiyelerin nüfusu.....	12
Tablo:4 1874 yılında Giresun'un nüfus durumu.....	12
Tablo:5 1881-1882-1893 yıllarında Giresun nüfusunun dini dağılımı.....	13
Tablo:6 1881-1882-1893 yıllarında dinlere göre kadın erkek nüfusu.....	13
Tablo:7 1896 yılında Giresun nüfusunun cinsiyete göre dini dağılımı.....	13
Tablo:8 1900 yılında Giresun nüfusunun cinsiyete göre dini dağılımı.....	14
Tablo:9 1903 yılında Giresun'un nahiyeleri ile beraber nüfusunun dini dağılımı.....	14
Tablo:10 1915 yılında Giresun'un toplam nüfusu.....	15
Tablo:11 1879 Trabzon Vilayet Salnamesine Göre Giresun'da yetiştirilen ürünler ve miktarları.....	19
Tablo:12 1887-1892 yıllarında Giresun'da üretilen ürünlerin ortalama miktarları...20	
Tablo:13 1913 tarım sayımına göre Giresun'da ekili alanlar ve üretimin ülke içindeki payı.....	20
Tablo:14 1913 tarım sayımına göre Giresun'da yetiştirilen ürünler ve miktarları...21	
Tablo:15 1900 yılında Giresun'da bulunan hayvanlar ve miktarları.....	21
Tablo:16 1901 yılında Giresun'da bulunan hayvanlar ve miktarları.....	21
Tablo:17 1913 tarım sayımına göre Giresun'daki hayvan varlığı.....	22
Tablo:18 1896 yılı raporlarına göre Giresun limanının ithalat ve ihracat durumu...26	
Tablo:19 1901 Trabzon Vilayet Salnamesine Göre Giresun'daki diğer yolların durumu.....	29
Tablo:20 1869 Trabzon Vilayet Salnamesine göre Giresun'daki medrese, müderris ve öğrenci sayısı.....	32
Tablo:21 Giresun'daki sıbyan mektepleri ve öğrenci sayıları.....	32
Tablo:22 1898-1903 yılları arasında Giresun'da bulunan okul ve öğrenci sayıları...34	
Tablo:23 1922-1928 yılları arasında Giresun ve Şebinkarahisar'da iskan edilen mübadiller.....	38
Tablo:24 1927 sayımına göre Giresun'un ilçeleri itibariyle nüfusu.....	43
Tablo:25 Giresun'un köy nüfusu.....	43

VI

Tablo:26 Giresun'un dinlere göre nüfusu.....	43
Tablo:27 Giresun ili dahilinde cinsiyete göre doğum ve ölüm miktarı.....	44
Tablo:28 Giresun nüfusunun yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımı.....	44
Tablo:29 Giresun nüfusunun iktisadi faaliyet kollarının cinsiyete göre dağılımı.....	45
Tablo:30 Giresun'un potansiyel ve faal iş gücü miktarı ve oranları.....	45
Tablo:31 1935 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu.....	46
Tablo:32 Giresun'un kaza ve nahiyeler itibariyle nüfusu ve köy sayısı.....	47
Tablo:33 Giresun'un potansiyel ve faal iş gücü miktarı ve oranları.....	48
Tablo:34 Atatürk döneminde Giresun'da fındık üretimi (ton).....	58
Tablo:35 Fındık Tarım Satış Kooperatifinin 1938-1939 yıllarında teslim ettikleri mahsul miktarı.....	63
Tablo:36 Giresun topraklarının zirai bakımdan bölümleri (hektar).....	66
Tablo:37 Giresun'da tahılların ekiliş ve üretim miktarları.....	68
Tablo:38 Giresun'da baklagillerin ekiliş ve üretim miktarları.....	69
Tablo:39 Giresun'da sınai bitkilerin ekiliş ve üretim miktarları.....	69
Tablo:40 Giresun'da 1934-1937 yıllarında ekimi yapılan ürünler ve üretim miktarları (kilo).....	70
Tablo:41 Giresun'da Çift ve Çiftlik hayvanları.....	75
Tablo:42 Giresun'da Çeki hayvanları sayısı.....	75
Tablo:43 Giresun'da Çiftlik hayvanları sayısı.....	75
Tablo:44 1927 Tarım Sayımına göre Giresun'da kümes hayvanları.....	75
Tablo:45 Giresun'da yıllara göre çiftlik ve kümes hayvanları.....	76
Tablo:46 Giresun'da yıllara göre hayvan miktarı.....	76
Tablo:47 1935 yılında arı kovanı sayısı ve bal üretimi.....	77
Tablo:48 1924-1932 yılları arasında avlanan balık miktarı ve cinsleri.....	78
Tablo:49 1928 yılı Ağustos ayından 1929 yılı Nisan ayına kadar fındık ihracatı.....	82
Tablo:50 15 Ağustos 1930 tarihinden 15 Ağustos 1931 tarihine kadar Giresun limanından yapılan fındık ihracatı.....	85
Tablo:51 1 Ağustos 1931 tarihinden 15 Ağustos 1932 tarihine kadar Giresun limanının ihraç durumu.....	88
Tablo:52 1932 yılı mevsim başından Temmuz 1933 yılına kadar Giresun limanının ihracat durumu.....	89

VII

Tablo:53 1935-1938 yılları arasında Giresun'un ihracat durumu.....	90
Tablo:54 1935-1937 yılları arasında Tirebolu, Giresun-Bulancak iskelelerinin ithalat-ihracat durumu (lira).....	91
Tablo:55 1927 Sanayi Sayımına göre Giresun'daki işletmelerin ve çalışanların sayısı.....	99
Tablo:56 1927-1930 yılları itibariyle ana mekteplerindeki talebe sayısı.....	119
Tablo:57 1927-1932 yılları itibariyle Giresun'da bulunan resmi ilk mekteplerin adeti ve öğrenci sayıları.....	120
Tablo:58 1927-1932 yılları itibariyle Giresun'da bulunan resmi orta mekteplerin öğrenci sayısı.....	121
Tablo:59 1933-1934 yıllarında Giresun'da bulunan ilk ve orta mekteplerdeki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları.....	121
Tablo:60 1934-1935 yıllarında ise Giresun'daki ilk ve orta mekteplerinin durumu.....	121
Tablo:61 1928-1932 yılları arasında Giresun'da şehirde ve köylerde bulunan millet mekteplerindeki dersane ve öğretmen sayıları.....	125
Tablo:62 1940 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu.....	142
Tablo:63 Giresun'un kaza ve nahiyeler itibariyle nüfus miktarı.....	142
Tablo:64 1945 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu.....	145
Tablo:65 1945 Nüfus sayımına göre Giresun'un kazalar ve nahiyeler itibariyle nüfusu.....	145
Tablo:66 1950 Nüfus sayımına göre Giresun'un kazalar ve nahiyeler itibariyle nüfusu.....	147
Tablo:67 1945 ve 1950 sayımlarında Giresun'da doğum oranları.....	149
Tablo:68 1950 sayımına göre Giresun'un potansiyel ve faal nüfus miktarları ve oranları.....	150
Tablo:69 İkinci Dünya Savaşı yıllarında fındık ve diğer yaş meyvelerin maliyeti.....	156
Tablo:70 İnönü döneminde yıllara göre fındık üretimi (ton).....	156
Tablo:71 1939 ve 1946 yılları arasında Giresun'da patates, buğday ve mısır üretimi	163
Tablo:72 1939-1946 yılı diğer tarım ürünlerin üretim miktarları (ton).....	164
Tablo:73 1950 tarım sayımına göre hububat, bakliyat, sebze ve diğer tarım ürünlerinin üretimi (ton).....	165

VIII

Tablo:74 1941 yılı Giresun meyve üretimi.....	171
Tablo:75 1938-1942 yıllarında Giresun'da ortalama meyve üretimi (ton).....	171
Tablo:76 1944 yılı Giresun meyve üretimi.....	171
Tablo:77 1939-1946 arasında Giresun'da bulunan hayvan miktarı.....	176
Tablo:78 1950 tarım sayımında Giresun'da hayvan miktarı.....	177
Tablo:79 1940-1950 arasında Giresun'da Arıcılık.....	178
Tablo:80 1939 yılı Giresun fındık ihracat durumu.....	183
Tablo:81 1940 yılı Giresun fındık ihracat durumu.....	184
Tablo:82 Giresun'un 7 yıllık iç ve kabuklu fındık olmak üzere ihracat miktarları..	185
Tablo:83 1939-1948 yıllarında Giresun-Bulancak, Tirebolu limanlarında İthalat-İhracat.....	187
Tablo:84 1948-1950 Döneminde Marshall Yardımı'ndan Ulaştırma Sektörüne Ayrılan.....	196
Tablo:85 İnönü Döneminde İlkokulların Durumu.....	210
Tablo:86 İnönü Döneminde İlkokulların Genel Durumu.....	211
Tablo:87 1939-1950 yılları arasında Giresun'daki Ortaokulların Durumu.....	211
Grafik:1 1923-1938 arası Fındık Üretimi.....	59
Grafik:2 Atatürk ve İnönü Dönemlerinde Giresun Nüfusu.....	150
Grafik:3 1939-1947 Arası Fındık Üretimi.....	157

GİRİŞ

1- ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Cumhuriyet ilan edildiğinde Türkiye'nin iktisadi durumu oldukça kötüydü. Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabilmek için iktisadi kalkınmanın bir an önce sağlanması gerekiyordu. Bu nedenle Cumhuriyetin ilk yılları iktisadi kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmeye çalışıldığı bir dönem olmuştur ki; bu hedefler doğrultusunda Türkiye, büyük ölçüde başarıya ulaşmıştır.

Üç bölüm olarak, Atatürk ve İnönü döneminde Giresun'un iktisadi durumunu incelediğimiz bu çalışmanın amacı; uzun ve yorucu savaşlardan çıkmış olan Türkiye'nin Cumhuriyetin kuruluşuyla beraber içinde bulunduğu kötü şartlardan kurtulmak için gerçekleştirdiği iktisadi hamlelerin Giresun üzerindeki yansımalarını incelemek ve bu bağlamda Giresun'daki iktisadi gelişmeleri gün ışığına çıkarmaktır.

1923-1950 yılları arasını kapsayan bu çalışmada ayrıca Giresun'un Cumhuriyet öncesi iktisadi durumu da değerlendirilerek 1923-1950 yılları ile mukayese edilmeye çalışılmıştır. Araştırmayı yaparken iktisadi yapı bağlamında Giresun ilinin tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret, madencilik, ulaşım ve hizmet sektörleri incelenmiştir.

Bir bölgenin iktisadi yapısı incelenirken iktisadi kalkınma sürecinde demografik yapının büyük etkisi vardır. Çünkü nüfusun niteliği, sayısı, yaş ve cinsiyet grupları iktisadi faaliyetleri gerçekleştiren önemli unsurlardır. Bu nedenle çalışmamızda gerek Cumhuriyet öncesi dönem gerekse Atatürk ve İnönü dönemlerinde iktisadi gelişmelere paralel olarak Giresun'un demografik yapısı üzerinde de durulmuştur.

Araştırma için öncelikle kaynak taraması yapılarak, konu ile ilgili arşiv belgeleri, tezler, kitaplar, makaleler, yerel gazeteler ve istatistiki veriler incelendikten sonra tespit edilen vakalar genelden özele ve kronoloji esas alınarak incelenmiştir.

2- GİRESUN İLİNİN OSMANLI ÖNCESİ TARİHÇESİ

Giresun Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin önemli liman şehirlerinden biri olan Giresun, doğusunda Trabzon ve Gümüşhane batısında Ordu, güneyinde Sivas ve Erzincan güney

batısında ise Sivas illeriyle komşu olup kuzeyi Karadeniz ile çevrilmiştir. Şehir denize doğru uzanan yarımada üzerinde yer alır.

Giresun adının antik dönemdeki kaynaklarda geçen “Kerasus” tan geldiği genel olarak kabul edilse de bu konu ile ilgili tartışmalar vardır. Kitaplarda ve ansiklopedi maddelerinde şehrin adının kirazdan geldiği ve kirazın ana vatanının burası olduğu için bu adla anıldığı kayıtlıdır. Bununla birlikte Romalı kumandan Lucullus’un Giresun’a geldiği sırada yabancı kirazı görüp fidanlarını Roma’ya götürdüğü ve bu şekilde kirazın bütün dünyaya yayıldığı düşünülüyordu, fakat Roma’da daha önce de kirazın bilindiğine dair bilgiler tespit edilmiş ve bu olaydan yaklaşık iki yüz yıl öncesinde kirazın Roma’da tanındığı konusunda güvenilir bilgiler mevcut olduğu belirtilmektedir.¹ XVII. yüzyılın sonlarında ise seyyah Tournefort şehir civarında kiraz ağacı ormanlarına rastladığını söyler ki, bu ağaçların yabanileri Doğu Karadeniz ormanlarında görülmektedir.² Ayrıca yarımada denize bir boynuz gibi uzanması da buraya eski Yunanca da boynuz anlamına gelen “Keras” tan türeme Kerasus adının verildiğini düşündürmüştür.³

Genel kabul gören bilgiye göre ise M.Ö. 183’te Sinop’u alan Pontus Kralı Farnakes, Giresun’un bugün bulunduğu yarımada Farnakia adlı yeni bir kale inşa etmiş ve buraya Kerasus denmiştir. Fakat yapılan araştırmalar sonucunda Doğu Karadeniz Bölgesi’nde üç yer adının Kerasus olduğu tespit edilmiştir. Birincisi Karadeniz sahilinde Sinop’un batısında ikincisi Vakfikebir’in doğusunda Fol Deresi bitişiğinde üçüncüsü ise bugünkü Giresun’un biraz doğusundaki bir vadide yer almaktadır.⁴

Giresun, Anadolu’nun arkeolojik araştırmaya en az konu olmuş illerinden biridir. Bu nedenle Giresun’da yazılı tarih öncesi dönemleri aydınlatacak bilgi bulunmamaktadır. Şehrin tarihi ile ilgili ilk bilgilere Hititler döneminde rastlanmaktadır, ancak bu bilgileri içeren yazılı Hitit kaynaklarının sayısı da oldukça sınırlıdır.⁵ Hitit İmparatorluğu döneminde Giresun, Gümüşhane ve Trabzon’un bir bölümünü kapsayan bölgede Azzililer vardı. MÖ. XII. yüzyılda Orta Avrupa-Trakya ve Boğazlar yoluyla Anadolu’ya doğru büyük bir göç hareketi oldu. Bu büyük göçe

¹ Feridun Emecen, “Giresun Tarihinin Bazı Meseleleri”, Giresun Tarihi Sempozyumu (24-25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yay., İstanbul 1997, s.20

² Besim Darkot, “Giresun”, C.IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1950, s.790

³ Emecen, a.g.m., s.20

⁴ Emecen, a.g.m., s.21

⁵ Yurt Ansiklopedisi, “Giresun” C.V, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982, s.3111-3112

katılan Muşkiler (Yunan kaynaklarında Moskoi), Tibarenler ve Tabalar, Karadeniz'in doğusuna kadar ilerlediler ve Temiskra (Themiskyra-Terme Çayı ağız) ile Moskoi Dağları (Rize'nin doğusu) arasındaki bölgeye yerleştiler. Giresun yöresi de bu oymakların yerleşim alanı içinde bulunuyordu.⁶

Muşki, Tabal ve Tibarenler M.Ö. 1100'lerde Hitit İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra güçlü bir devlet kuran Frigya konfederasyonu içinde yer aldılar. M.Ö. VII. yy. başlarında Frigya Devleti, doğudan gelerek Anadolu'yu kasıp kavuran İskit ve Kimmer akınlarına dayanamayıp yıkılınca, Doğu Karadeniz'de tarih sahnesine çıkanlar, Ege kıyılarından gelen Miletoslular oldu.⁷ Çevrenin yerel önemini kavrayan Miletoslular, doğal zenginliklere de çok önem veriyorlardı. Bu düşünceden dolayı Giresun'un iki kilometre kadar batısındaki şimdiki Çıtlakkale bölgesinde Kerasus şehrini kurdular.⁸

M.Ö. 4. yüzyıllarda Pers Devleti'nin yönetimine giren Giresun, M.Ö. 3. yüzyılda bir süre Kapadokya Krallığının yönetimine girmiş, daha sonra Makedonyalıların idaresine girmiştir. Şehre, M.Ö. 2. ve 3. yüzyıllarda ise Pontuslular hakim olmuştur.⁹

Giresun daha sonra Romalı kumandan Pompeius tarafından ele geçirilmiş ve bu bölge M.Ö. 64 ve M.S. 64 yılları arasında ise Romalı ailelerin malikane arazileri içinde yer almıştır. Ayrıca Romalılar şehir de para da bastırmışlardır. Giresun, Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra Bizans'ın denetimine girdi.¹⁰ XI. yüzyılda gerilemeye başlayan Bizans Devleti ile bağlı yerel güçler arasındaki çelişkilerden yararlanan Türkler, 1057'de Giresun'un güneyindeki Şebinkarahisar'a akınlar yapmışlarsa da bölge yine Bizans egemenliğinde kalmıştır. Cenevizliler, XI. yüzyıl sonlarına doğru Karadeniz ticaretini ele geçirmiş, Amasya, Samsun, Ordu, Giresun ve Trabzon gibi önemli liman kentlerine hakim olmuşlardı. 1204'te İstanbul Haçlılar tarafından ele geçirilip burada Latin İmparatorluğu kurulunca Bizans İmparatoru İstanbul'dan kaçarak merkezi Trabzon olmak üzere bir Rum imparatorluğu kurdu. Giresun'u da egemenliği altına alan bu imparatorluğun kuruluşundan sonra İznik'teki Bizans İmparatoru'nun kışkırtmasıyla Selçuklular

⁶ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3111

⁷ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3112

⁸ Giresun 1967 İl Yıllığı, Ankara 1968, s.55

⁹ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3112

¹⁰ Feridun Emecen, "Giresun", Diyanet İslam Ansiklopedisi, C.IV, İstanbul 1996, s.79

birkaç defa Trabzon'a akınlar yaptılar ve kenti kuşattılar. Bu akınların neticesinde imparatorluk, topraklarının bir kısmını kaybedip Selçuklulara vergi vermek zorunda kaldıysa da Giresun'u elinde tutmayı başardı.¹¹

Anadolu Selçuklu Devleti'nin etkinliğini kaybetmeye başladığı ve Anadolu'nun İlhanlı egemenliği altına girdiği sırada Türkmenler Karadeniz'in kıyı kesimlerine inerek madenleriyle ünlü Giresun ve Ordu'yu ele geçirdiler, ancak Türkmenlerin bu akınları karşısında Giresun, Trabzon Rum İmparatorluğu'ndan yardım istemiş ve bunun üzerine İmparator II.Aleksios Trabzon'da getirdiği birlikler ile kenti Türkmenlerden geri aldı. Bu arada Trabzon Rum İmparatorluğu'nun Ceneviz ve Venediklilere imparatorluk sınırları içinde ticaret yapmaları için ayrıcalıklar tanınması halkın tepkisine yol açmıştı. İmparator Mihail döneminde bu ayrıcalıklar nedeniyle Giresun'da çıkan ayaklanmalarda halk, Cenevizlilerin bir bölümünü öldürdü. Bunun üzerine Ceneviz donanması Giresun Liman'ındaki Rum gemilerini yaktı ve kenti yağmaladı. Bunun üzerine imparator Mihail Cenevizlilere Trabzon'da deniz ticareti için Güzelce Hisar'ı vererek Giresun'u kurtardı. Bu olaylardan birkaç yıl sonra, İmparator Aleksios'u tahttan indirebilmek için çıkan ayaklanmaya Giresun'un da katılmasına rağmen kent yeniden imparatorun denetimi altına girdi.¹²

1277 yılında Sinop yöresinde kalabalık sayıda Çeniler yaşıyorlardı. Çepniler Oğuzların 24 boyundan biridir.¹³ 1277'de Sinop'u denizden kuşatan Çepniler Trabzon Rum İmparatorluğu'na karşı büyük bir zafer kazanarak imparatorluk üzerindeki faaliyetlerini yoğunlaştırdılar. 1297'de Giresun'u sıkıştırmaya başlayan Çepniler kısa bir süre içerisinde yaylalara ve sahile inen vadileri kontrolleri altına aldılar ve böylece bir Çepni Beyliği ortaya çıktı. Bu beylik bugünkü Beşikdüzü, Şalpazarı, Eynesil, Görele, Çanakçı, Doğankent, Kürtün, Tirebolu, Espiye, Keşap, Dereli ilçelerinin kapladığı alanda hüküm sürdü.¹⁴

Hacı Emiroğulları Beyliği, bugünkü Ordu ile Giresun'un bir kısım toprakları üzerinde kurulmuş bir uç beyliğidir. Hacı Emir'in babası olan Bayram Bey Ünye'den Giresun'a kadar olan bölgeyi gaza yolu ile açmış ve etrafındaki Türkmenlerin

¹¹ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3114

¹² Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3114

¹³ Faruk Sümer, **Tirebolu Tarihi**, Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yay., İstanbul 1992, s.35

¹⁴ Sadık Sarısamam, **Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun (1923-1930)**, Giresun Belediyesi Yay., İstanbul 1999, s.18

bölgede iskanını temin etmiştir. XIV. yüzyılın ilk yıllarında bölgede faaliyette bulunan Bayram Bey Giresun'un batısındaki toprakları gaza yolu ile açıp iskan ettikten sonra Trabzon Krallığı üzerindeki baskılarını zaman zaman arttırmış ve Trabzon üzerine 1322'de bir sefer düzenlemiştir. Bayram Bey Trabzon'un güneyine kadar olan bölgeyi kontrol altına almış ve bölgeye, Türkmen grubunu hayvanları ile beraber iskan için getirmiştir. Ancak Trabzon kuvvetlerinin baskınları ile bu grup bölgeden uzaklaşmıştır. 1357 yılında ise Bayram Bey'in oğlu Hacı Emir Maçka'ya kadar giderek etrafı tahrip etmiş, çok sayıda insan, hayvan ve ganimet alarak geri dönmüştür.¹⁵ Dedesi ve babasının bu fetih faaliyetlerinden sonra Giresun'a hakim olmak Süleyman Bey'e nasip olmuştur. *Bezm u Rezm* adlı eserde Süleyman Bey, Kadı Burhaneddin'e elçi göndermiş ve Giresun'un fethi şu cümlelerle müjdelenmiştir:

“...Emir Süleyman'dan fetih haberini duyurmak için bir haberci geldi ve Allah'ın fazileti ve Muhammed'in devletinin gücüyle Emir Süleyman, Giresun Kalesi'ni fethederek ülkesi arasına kattı, dedi. Hristiyanların elinde bulunan, sağlamlığı ve alınmazlığı ile ünlü, tekfurların kaynağı ve başkenti olan Trabzon'a bağlı o kaleye İslamiyet'in doğuşundan itibaren hiçbir Müslüman girememiş ve orayı alamamıştı”. Kadı Burhaneddin, bu zafer haberine çok sevinmiş, şenlik davulları çaldırılmış, ayrıca Emir Süleyman'a fetih ve zaferini tebrik için elçiler göndermiştir.¹⁶

---

¹⁵ Mehmet Bilgin, “Giresun Bölgesi'nde Türkmen Beylikleri ve İskan Hareketleri”, Giresun Tarihi Sempozyumu (24-25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yay., İstanbul 1997, s. 88-90

¹⁶ Oktay Karaman, **Giresun Kazası (1850-1900)**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 1999, s. 4-5

6 BİRİNCİ BÖLÜM

A- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN

1- GİRESUN'UN OSMANLI HAKİMİYETİNE GİRMESİ

Yıldırım Bayezid'in Amasya ve çevresini Osmanlı Devleti'ne bağlamasından sonra bazı yerel Türk beyleri gibi, Giresun'un bir kısmını elinde bulunduran Hacı Emiroğlu Süleyman Bey de Osmanlı yönetimine bağlılığını bildirmişti.¹⁷ Ancak Ankara Savaşı'ndan sonra yaşanan Fetret Devri'nde Anadolu'da siyasi birliğin bozulması ile birlikte Türk beyleri müstakil hareket etmeye başlamışlar ve böylece bölgenin Osmanlı ile fiilen bir ilişkisi kalmamıştır.¹⁸ 1404 yılında ise Giresun'a gelen Clavijo'nun bu bölgenin "Arzemir" adlı bir Türk beyinin elinde bulunduğunu yazması Giresun'un Hacı Emirliler'in idaresi altında bir Türkmen kalesi olduğunu, ayrıca sahildeki yerleşmenin de geniş ölçüde ilk sivil Türkmen iskanına ait izler olabileceğini düşündürmektedir.¹⁹

Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethi sırasında pek muhtemel olarak Görele, Tirebolu ve Giresun kaleleri Trabzon Rum İmparatoru'nun kumandanları tarafından idare ediliyor, buna karşılık Kürtün-Dereli-Giresun-Tirebolu-Eynesil arasındaki geniş kırlık kesim de Çepni beylerinin ellerinde bulunuyordu. Buna göre, Osmanlı kuvvetleri Trabzon Devleti'nin topraklarına girince Çepni beyleri onlara yardımcı oldular, elde edilen başarılarında rol oynadılar. Osmanlı Devleti ise zeamet ve tımar gibi dirlikler vererek onları hizmete aldılar.²⁰

Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethi sırasında Giresun, imparatorluğun elinde güçlü bir kale durumundaydı. Fatih Sultan Mehmet Giresun'u, 1461'de Trabzon'u almasının ardından geri dönüş sırasında teslim almıştı. Şehrin direnmeksizin teslim alındığı fetihden yirmi beş yıl sonra yapılan tahrirlerden anlaşılmaktadır.²¹

---

¹⁷ Mehmet Fatsa, *XV. ve XVI. Yüzyılda Giresun Kırsalının İdari ve Sosyal Tarihi*, Giresun Belediyesi Yay., Ankara 2005, s.72-73

¹⁸ Fatsa, *a.g.e.*, s.73

¹⁹ Feridun Emecen, "Clavijo'dan Fallmerayer'e: Giresun'da Seyyahlar (1404-1840)", Giresun Kültür Sempozyumu (30-31 Mayıs 1998), Giresun Belediyesi Kültür Yay., İstanbul 1998, s.24

²⁰ Sümer, *a.g.e.*, s.47-48

²¹ Emecen, "Giresun", *DİA*, s.79

Giresun Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra Trabzon sancağına bağlı kalelerden biri olmuş ve sancağın en batı ucunu teşkil etmiştir. Zaten tarihi kayıtlarda Trabzon sancağı batı hududunun Giresun'un hemen yakınındaki Batlama Deresi olduğunu göstermektedir.²²

Osmanlı Dönemi'nde Giresun hakkında en ayrıntılı bilgiler XV ve XVI. yüzyıllara ait Trabzon sancağı tahrir defterlerinde yer alır. Bu defterlerden en erken tarihli olanına göre 1486'ya doğru yerleşmenin kale içinde ve hemen civarında olduğu, askeri vasfın ön plana çıktığı bir şehir özelliği gösteren Giresun, 114 nefer, 22 bive (dul) Hristiyan nüfusa sahipti. Bunlar kaleyi tamir etmek, Giresun'dan geçen gemilere kılavuzluk yapmak şartıyla her türlü vergiden muaf tutulmuşlardı. Bu durum Osmanlıların Giresun'u barış yoluyla teslim aldığı göstermektedir. Kalede muhafızlar dışında 4 sivil Müslüman'ın adı defterde kaydedilmiştir. 1515 yılına doğru ise Giresun'un nüfusunda artış olmuştur. Bu tarihlerde Giresun'da 26 hane, 5 mücerred, 2 mütekaid sipahiden ibaret Müslüman nüfus yaşıyordu.²³

Giresun Kalesi'nin halkı Yavuz Sultan Selim zamanında zeamet sayılmış ancak, ispençe, öşür ve rüsumları Trabzon Sancak Beyi'nce alınmıştır. Bu dönemde Giresun Kalesi'nde 31 Müslüman aile vardı ve bu aileler avarız vergisi vermiyorlardı. Kaledeki Hristiyan aileler ise üç bölümden oluşuyordu. Bunların bir bölümü oldukça uzun süreden beri Giresun'da oturan ve 103 aileden oluşan Hristiyanlardı. Bu Hristiyan aileler ispençe, öşür ve diğer vergileri vermekle yükümlüydüler. İkinci bölüm, 63 aileden oluşuyordu ve bunlar kent dışından gelenlerdi. Üçüncü bölüm ise dışarıdan gelen ve uzun süreden beri Giresun'da oturan Hristiyanlardı ve toplam 55 aileden oluşuyordu.²⁴

Giresun, Yavuz Sultan Selim döneminde bir Türk-İslam şehri haline gelmeye başlamıştır. Yavuz Sultan Selim burada bir cami yaptırarak sivil iskanı desteklemiş ve böylece şehrin fiziki gelişimi hızlanmaya başlamıştır.²⁵

Giresun, Osmanlılar zamanında günden güne gelişmiş ve Karadeniz'in önemli limanlarından biri haline gelmiştir. Bunda Giresun'u İç Anadolu'ya bağlayan yolların önemli rolü olmuştur.²⁶

---

²² Karaman, a.g.t., s.6

²³ Emecen, "Giresun", DİA., s.80

²⁴ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3115

²⁵ Emecen, "Giresun Tarihi'nin Bazı Meseleleri", s.23

²⁶ Karaman, a.g.t., s.6

2- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'UN NÜFUS YAPISI

Nüfus, belirli bir sürede sınırları belli olan bölgede insan sayısını belirleyen önemli bir kavramdır. Fakat nüfus, sadece insan sayısını belirlemez; aynı zamanda o bölgenin iktisadi kalkınma sürecindeki durumunu da ortaya koyar. Çünkü nüfusun niteliği, sayısı, yaş ve cinsiyet grupları iktisadi faaliyetleri gerçekleştiren önemli unsurlardır. Bir şehrin iktisadi durumunu daha iyi kavrayabilmek için de nüfus yapısı üzerinde mutlaka durulması gerekir.

Osmanlı Devleti'nin nüfus yapısı ile ilgili verileri yansıtan en erken tarihli kaynaklar, XV-XVI. yüzyıllara ait vergi tespit amaçlı yapılmış sayımların sonuçlarını gösteren tahrir defterleridir.²⁷ XIX. yüzyıla kadar olan sayımlarda sadece nüfus tespit edilmemiş aynı zamanda nüfusun toprakla olan ilişkisi de tespit edilmiştir. Fetihlerden ve taht değişikliklerinden sonra ortalama her 30 yılda bir toprak yazımı yapılır ve böylece fethedilen her bölgenin toprak ve insan profili de çıkarılarak ihtiyaca göre buralara nüfus iskan edilirdi. Bu toprak yazımlarında, her hanenin reisi ve bekar oğulları kaydedilirdi.²⁸ Hane esasına göre evli ve bekar erkeklerin kaydedildiği bu defterlerden XVI. yüzyılda yerleşim yerlerinin nüfusunun seyrini takip etmek mümkündür.²⁹ Osmanlı Devleti için reayanın elinde bulunan toprak ve toprak ile reaya arasındaki ilişki bilinmesi gereken önemli bir husustu. Bu nedenle toprak ve nüfus yazımını düzenli aralıklarla yapmak gerekiyordu.³⁰ XVII. yüzyıla kadar düzenli olarak bu sayım ve yazımın uygulanmasına rağmen XVII. yüzyıldan itibaren bu uygulamanın düzensiz yapılan yoklamalarla sürdürüldüğü görülmüştür.³¹

XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı vergi sisteminde meydana gelen değişiklik nedeniyle askerlik ve yönetim düzeni için birtakım verilere ihtiyaç duyuldu ve sayımlar bir zorunluluk olarak ortaya çıktı.³² II. Mahmut döneminde ülkenin yararına olacak birçok iş için özellikle askerlik çağındaki nüfusu sağlıklı bir şekilde tespit edebilmek amacıyla 1831'de ülke genelinde nüfus sayımı yapıldı. Osmanlı Devleti'nin bu ilk nüfus sayımında, Müslüman, gayrimüslim ayırımı esas sayıldı ve gayrimüslimler Rum, Ermeni ve Yahudi olmak üzere üç grupta

²⁷ Ayhan Yüksel, **Keşap Kazası Nüfus Defteri**, Keşap Belediyesi Kültür Yayınları., Giresun 2013, s.4

²⁸ Fuat Dündar, **Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar**, Doz Yayınları., İstanbul 1999, s.15

²⁹ Yüksel, **a.g.e.**, s.4

³⁰ Dündar, **a.g.e.**, s.15

³¹ Hasan Yüksel, "**Osmanlı'da Modern Anlamda Yapılan İlk Nüfus Sayımına Göre Divriği'nin Demografik Yapısı**", Nüfusbilim Dergisi, C.28-29, 2006-2007, s.73

³² A. Yüksel, **a.g.e.**, s.4

sayıldılar.³³ 1831 sayımın da Kıptiler ve göçebeler de ayrı sayılmıştır. Böylece bu sayım defteri çeşitli etnik ve dinî topluluklar hakkında sayısal bilgi vermenin yanı sıra Osmanlı nüfusunun XIX. yüzyıl başındaki toplumsal, ekonomik ve kültürel özelliklerini de ortaya koymaktadır. 1831 nüfus sayımından sonra Osmanlı Devleti'nde maliye, nüfus ve istatistik işlerine bakmak üzere Ceride Nezareti kurulmuştur. Buna göre; Osmanlı Devleti'nde yaşayan erkek nüfusun yazılarak her üç ayda bir vukuat defterlerinin İstanbul'daki Ceride Nezareti'ne gönderilmesine karar verildi, ancak uygulamada birtakım zorluklarla karşılaşıldı ve bu nedenle kazalara nüfus memurları, nahiyelere de kayıt memurları tayin edilmiştir.³⁴

1844 yılında askere alınanların sayısını tespit etmek için yeni bir nüfus sayımı yapılmıştır. Bu sayım 1831 sayımına göre daha kapsamlı yapılmaya çalışılmıştır. Bu sayım daha sonra askere alma ve askerlik süresinin belirlenmesi kararlarında etkili olmuştur. Daha sonra 1882, 1895 ve 1904'te nüfus sayımları yapılmıştır. Ancak bunlardan 1904 sayımında kadın-erkek birlikte yazılarak ilk modern sayım gerçekleşmiştir.³⁵

Giresun, Osmanlı hakimiyetine geçtikten sonra Trabzon sancağına bağlanmıştır. Bu nedenle Giresun'un nüfusu ile ilgili bilgileri, XV. ve XVI. yüzyıla ait Trabzon sancağı tahrir defterleri ve salnameler ortaya koymaktadır. Bu defterlerden ilki 1486 tarihli tahrir defteridir.³⁶

M. Hanefi Bostan, XV-XIX. yüzyıllarda Giresun'un nüfus bilgilerini arşiv belgeleriyle ortaya koymuştur. Buna göre; 1486 ve 1583 yılları arasında Giresun'a bağlı yerleşim birimleri ve nüfus bilgileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

---

³³ Karaman, **a.g.t.**, s.118

³⁴ A.Yüksel, **a.g.e.**, s.4-5

³⁵ A.Yüksel, **a.g.e.**, s.5-6

³⁶ M. Hanefi Bostan, **Arşiv Belgelerine Göre Karadeniz'de Nüfus Hareketleri ve Nüfusun Etnik Yapısı**, Nöbetçi Yay., İstanbul 2012, s.31

Tablo:1 Yıllara göre Giresun'a bağlı yerleşim birimleri

Yıllar	Köy	Nefs	Kale	Mezraa
1486	28	1	1	2
1515	63	1	1	26
1554	63	2	1	14
1583	70	1	1	19

Kaynak: Bostan, a.g.e., s.38-39

Tablo:2 Yıllara göre Giresun'a bağlı yerleşim birimlerindeki nüfus

Yıllar	Hane	Bive (dul)	Mücerred (bekar)	Nefer	Toplam
1486	528	22	84	32	3.000
1515	2.349	42	296	37	12.346
1554	2.949	-	827	-	16.000
1583	4.419	-	1.615	22	24.000

Kaynak: Bostan, a.g.e., s.38-39

Tablo 2'de 1486 yılındaki tahrirde nüfus 3.000 olarak gösterilmiştir. Bu nüfusun yüzde 78'i Müslüman yüzde 22'si Hristiyan'dı. 1515 yılında ise nüfusta önemli bir artış görülmüştür. Bunun sebebi Giresun'un yüksek köylerinde bulunan bir kısım ahalinin Safevilerin baskısı sonucu İran'a göç edip devletin aldığı tedbirler sayesinde tekrar geri dönmelerinden kaynaklandığı defterdeki kayıtlardan anlaşılmaktadır. 1515 yılındaki tahrirde toplam nüfusun yüzde 90'ı Müslüman, ve yüzde 10'uda Hristiyan'dı. Tablo 1'de 1554 yılındaki tahrirde nefis sayısı 2 olarak belirtilmiştir. Bostan bunu, nefslerden birisinin Giresun kazasının merkezi olan Giresun şehri, ikinci nefsin ise Düzyer adlı köyün merkezi olduğu şeklinde belirtmiştir. 1554 yılında toplam nüfusun yüzde 93'ünü Müslümanlar yüzde 7'sini ise Hristiyanlar oluşturuyordu. 1583 yılındaki tahrirde Müslümanların ve Hristiyanların yüzde oranları 1554 yılındaki ile aynıdır.³⁷

XVII. yüzyılda Giresun vergilendirilebilir nüfus bakımından önemli sayılabilecek kazalardan biri olarak görülmektedir. Trabzon'da en çok vergi nüfusunun kayıtlı olduğu dört kazadan biri olarak görülen Giresun, 1641'de 91.75

³⁷ Bostan, a.g.e., s.38-40

hane ile görülürken 1652’de 18.75 hanelik bir düşüşle 73 haneye gerilemiş ve bu durumunu 1681 yılına kadar muhafaza etmiştir.³⁸

1681 tarihli Avarızhane Defterinde ise Giresun’da 649 avarızhane, 268 seyyid ve 126 nefer derbentçi olmak üzere toplam 1043 nefer bulunmaktaydı. Bu tarihlerde Keşap’ta 833 avarızhane 179 nefer seyyid olmak üzere toplam 1012 nefer bulunmaktaydı. Giresun ve Keşap’ta toplam 2055 nefer kaydedilmiştir ki bunların kişi olarak nüfusları 12.000- 14000 civarındaydı. Bu nüfus Giresun kazasının şehirdeki 6 mahallesi ile 33 köyde, Keşap’ta ise 29 köyde yaşamaktaydı.³⁹

Giresun ve çevresinde ilk nüfus sayımı 1831 yılında mülkiye kalemî hülefasından ve Hacegandan Tuğrakeş Hacı Ethem Efendi tarafından yapılmıştır. Bu sayımda toplam Müslüman erkek nüfus 8755 olarak tespit edilmiştir.⁴⁰

Giresun’da 1835-1845 yılları arasında işlem görmüş olan 1133 numaralı nüfus defterine göre şehir merkezinde 933 Müslüman erkek, 594 Rum ve 111 Ermeni erkek bulunmaktaydı.⁴¹

XIX. yüzyıl başlarında Giresun’a gelen Bijişkyan, bir kısmı dükkan 1000 kadar evi olan şehir de Rum nüfusun ve kırk hane Ermeni’nin yaşadığını ve bir Rum psikoposluğunun yer aldığını yazmaktadır. 1847’de şehri gören Hommaire de Hall ise yarısı Müslüman yarısı Hristiyana ait olan 750 ev bulunduğunu belirtir.⁴²

1869 ve 1904 yılları arasında Giresun’daki Müslüman ve gayrimüslim nüfus bilgileri Trabzon Vilayeti Salnamelerinden tespit edilmektedir. Buna göre; 1869 yılı Trabzon Vilayet Salnamesinde, Giresun kazası ve Giresun’a bağlı Akköy, Keşap nahiyelerinin nüfus bilgileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

³⁸ Süleyman Demirci, “XVII. Yüzyılda Trabzon Eyaletinin İdari Taksimatı ve Vergilendirilebilir Nüfus:Giresun, Keşap, Kürtün ve Yavabolu Nam-ı Diğer (Görel) Kazaları Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2012/1, S.15, s.20

³⁹ Bostan, a.g.e., s.40

⁴⁰ Enver Ziya Karal, **Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831**, Ankara, 1997, s. 177, Zkr: İsmail Kıvrım, “Nüfus Ceride Defterlerine Göre 19. Yüzyılın Ortalarında Giresun’un Nüfus Yapısı”, Karadeniz İncelemeleri Dergisi, X/Bahar 2011, s.55

⁴¹ Sezai Balcı, **Giresun Rumları ve Gayrimüslim Bir Belediye Başkanı: Kaptan Yorgi Konstantinidi Paşa**, Libra Kitap, 2.bs., İstanbul 2012, s.20

⁴² Emecen, “**Giresun**”, DİA., s.82

Tablo:3 1869 yılı Giresun kazası ve Giresun'a bağlı nahiyelerin nüfusu

	Hane				Erkek Nüfus				
	Köy	G.müslim	Müslim	Toplam	Katolik	Ermeni	Rum	İslam	Toplam
Giresun kazası	35	679	1.937	2.616	...	225	2.866	6.809	9.900
Akköy nahiye	31	595	2.042	2.637	...	38	1.300	6.556	7.894
Keşap nahiye	31	206	1.577	1.782	...	...	990	6.376	7.366

Kaynak: Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869**, C.I, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara, 1993, s.139

1870-1874 yılları arasında ise Trabzon Vilayeti salnamelerinde Giresun ile ilgili verilen nüfus bilgileri aynıdır. Buna göre; 1874 yılında Giresun kazası ve Giresun'a bağlı Akköy, Keşap ve Kırık nahiyelerinin nüfus durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:4 1874 yılında Giresun'un nüfus durumu

	Hane						Erkek Nüfus			
	Köy	Mahalle	Ermeni	Rum	İslam	Toplam	Ermeni	Rum	İslam	Toplam
Giresun kazası	29	5	70	609	1.617	2.296	225	2.297	6.115	8.637
Akköy nahiye	33	...	...	580	1.990	2.570	...	1.979	7.969	9.948
Keşap nahiye	31	...	...	205	1.561	1.766	...	920	6.633	7.553
Kırık nahiye	14	...	...	100	205	3.305	...	430	861	1.291

Kaynak: Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1874**, C.VI, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara, 1995, s.186

Cuinet'göre 1881-1882-1893 sayım sonuçlarına göre; Giresun nüfusunun dini dağılımı şöyledir.

Tablo:5 1881-1882-1893 yıllarında Giresun nüfusunun dini dağılımı

Müslüman	Rum	Ermeni	Toplam
51.704	11.884	938	64.526

Kaynak:İbrahim Telliöğlu, “Vital Cuinet’e Göre Karadeniz Bölgesi’nin Nüfusu”, <http://portal.firat.edu.tr/Disaridan/TEMP/278/file/1998-1/VTAL%20CUNETE%20GRE%20KARADENZ%20BLGESNN%20NFUSU.pdf> adresinden 8 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır.

Aynı yıllarda Cuinet, dinlere göre kadın erkek nüfus oranlarını da belirtmiştir. Bu sayımda ilk defa erkeklerin yanında kadınlar da sayılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu dağılım gösterilmiştir.

Tablo:6 1881-1882-1893 yıllarında dinlere göre kadın erkek nüfusu

	Kadın	Erkek	Toplam
Müslüman	27.877	28.907	56.784
Rum	5.118	6.251	11.369
Ermeni	610	629	1.239

Kaynak: Telliöğlu, **a.g.m.**, s.98-100

Trabzon Vilayet Salnamelerinde 1896 yılında kadın-erkek nüfusu dini dağılımı ile birlikte verilmiştir. Bu dağılım aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:7 1896 yılında Giresun nüfusunun cinsiyete göre dini dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
İslam	31.270	29.926	61.196
Rum	6.710	5.612	12.322
Ermeni	760	685	1.445
Toplam	38.740	36.223	74.963

Kaynak: Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1896**, C.XVI, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara, 2007, s.441

1900 tarihli salnamede Giresun kazasının kadın-erkek nüfus miktarı dini dağılımı ile birlikte aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:8 1900 yılında Giresun nüfusunun cinsiyete göre dini dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
İslam	33.770	35.223	68.993
Rum	6.019	7.430	13.449
Ermeni	718	820	1.538
Toplam	40.507	43.473	83.980

Kaynak: Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1900**, C.XVIII, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara, 2008, s.479

1901 tarihli salnamede Giresun'un kadın-erkek nüfusu dini dağılımları ile beraber toplam 84.676⁴³ 1902 tarihli salnamede ise aynı şekilde toplam nüfus 86.489 olarak verilmiştir.⁴⁴

1903 tarihli salnamede ise Giresun nüfusu, 1869-1874 yılları arasında olduğu gibi Giresun'a bağlı nahiyelerle birlikte kadın-erkek nüfusu dini dağılımlarıyla verilmiştir. Ayrıntılı nüfus bilgileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:9 1903 yılında Giresun'un nahiyeleri ile beraber nüfusunun dini dağılımı

	Rum		İslam		Toplam		
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Toplam
Giresun	3.230	3.851	10.779	11.222	14.009	14.803	28.812
Keşap	1.058	1.228	10.330	11.314	11.388	12.542	23.930
Akköy	1.050	1.308	8.730	8.471	9.821	9.819	19.640
Piraziz	892	1.168	4.340	4.613	5.313	5.962	11.275
Kırık	544	699	1.430	1.724	1.974	2.423	4.397

Kaynak: Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1903**, C.XXI, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara, 2008, s.927

1904 tarihli salnamede Giresun kazası ve Giresun'a bağlı nahiyelerin nüfus miktarları toplandığında Giresun nüfusunun 89.563'e ulaştığını görüyoruz.⁴⁵

1869-1870 yılları ve 1903-1904 yıllarında Giresun nüfusu, Giresun'a bağlı nahiyelerle beraber verilmiştir. Tablolardan da anlaşılacağı gibi gayrimüslimler daha

⁴³ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1901**, C.XIX, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2008, s.429

⁴⁴ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1902**, C.XX, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2008, s.665

⁴⁵ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904**, C.XXII, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2009, s.871

çok şehir merkezinde yaşamaktadırlar. Gayrimüslimlerin nüfusunun şehir merkezinde fazla olmasının sebebi ise, deniz ticaretidir. Giresun'da bir liman kenti olduğu için gayrimüslim nüfusunun özellikle şehir merkezinde artmasına sebep olmuştur.⁴⁶

14 Ağustos 1915 tarihi itibarıyla Giresun'da Osmanlı vatandaşı olarak 5.362 Müslüman, 5.848 Rum ve 1.514 Ermeni bulunmaktaydı. 915 Müslüman, 1.760 Rum ve 358 Ermeni ise şehirde ikamet ediyordu ve bu nüfus Osmanlı vatandaşı değildi. Türk tabiiyetinde bulunmayanların sayısı 3.033'tür. yabancılarla birlikte şehir merkezinin nüfusu 15.757 kişidir.⁴⁷

1915 yılında Giresun'a bağlı nahiye ve köylerin nüfusu şu şekildedir:

Tablo:10 1915 yılında Giresun'un toplam nüfusu

	Türk	Rum	Gürcü	Ermeni	Toplam
Giresun/Merkez	5.362	5.848	----	1.514	12.724
Giresun/Köyler	22.230	4.890	681	----	27.801
Keşap	26.698	4.484	1.480	----	32.662
Akköy	24.328	3.623	543	125	28.619
Piraziz	12.564	3.616	423	271	16.874
Yabancı Tabiiyetinde Olanlar	915	1.760	----	358	3.033
Toplam	92.097	24.221	3.127	2.268	121.713

Kaynak: Balcı, a.g.e., s.23

3- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

3.1. Osmanlı Döneminde Giresun'da Tarım ve Hayvancılık

3.1.1. Tarım

Osmanlı Devleti coğrafyası tarıma elverişli topraklara sahipti. Osmanlı Devleti'nde en önemli iktisadi faaliyet olan tarımın mahiyeti ve önemi devletin ömrü boyunca çok az değişti. 1800 yılında da, 1900'de de nüfusun beşte dördü tarımla meşguldü ve hayatlarını topraktan kazanıyordu.⁴⁸

⁴⁶ Kıvrım, a.g.m., s.65

⁴⁷ Balcı, a.g.e., s.23

⁴⁸ Donald Quataert, "19. Yüzyıla Genel Bakış: Islahatlar Devri 1812-1914" Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1600-1914, C.II, Ed.Halil İnalcık, Donald Quataert, Eren Yay., İstanbul 2006, s.961

Osmanlı Devleti'nde tımar sistemi tarımın temelini oluşturuyordu. Tımar sistemi devlet mülkiyetindeki toprakların, devletçe tayin edilen sipahilerin gözetiminde toprağın hakkına sahip köylüler tarafından kullanılmasıydı. Tımar sisteminde sipahide çiftçi de toprağın sahibi değildi, fakat çiftçi toprağı işlediği ve görevini yaptığı sürece toprak elinden alınmazdı.⁴⁹

Tanzimat sonrası tarım açısından önemli değişikliklerin olduğu dönemdir. 1843 yılında zirai üretimin arttırılması, halkın gelir ve refah seviyesinin yükseltilmesi gibi konularda incelemeler yapmak üzere Ziraat Meclisi kurulmuştur.⁵⁰

1880 yılında ise Ziraat ve Sanayi Odaları kurulmuştur. Bu odaların kuruluş gerekçesi, bir yandan ülke tarımın gelişmesi için bu alandaki yeni teknik ve bilgilerin yaygınlaştırılması, diğer yandan bu gelişmeyi engelleyen nedenler belirlenerek gerekli tedbirlerin alınmasıydı. 1888 yılında kurulan Ziraat Bankası çiftçiye düşük faizle kredi vermenin yanı sıra zirai gelişme harcamalarına kaynak sağlama görevini de üstlenmişti.⁵¹

Zirai eğitim alanında ilk önemli ve ciddi adım ise Büyük Halkalı Ziraat Mektebi'nin kurulması ile sağlandı. Bu okulun amacı modern tarım yöntemlerini öğretmek ve uygulamasını göstermekti. Bu okulda ayrıca yeni yöntemlerle tarım yapabilecek çiftçiler yetiştirilecekti.⁵²

Giresun, Osmanlı hakimiyetine girene kadar müstahkem bir kale olarak önemini korumuştur. İlkçağ yazar ve coğrafyacılarının verdikleri bilgiler şehrin özelliğini aksettirmektedir. Ortaçağ'a doğru fındık ticareti ile ön plana çıkan Giresun, iç kesimlerdeki Karahisar ile yol bağlantısı olan ve bu kesimin hububatının ve madenlerinin ihraç limanı özelliğini kazanmıştır. Ortaçağ'da ise dokumaları ve şap ticareti ile ön plana çıkmıştır.⁵³

3.1.1.1. Fındık

Fındık, Giresun için ayrı bir öneme sahiptir. Halkın en önemli geçim kaynağıdır. Fındık sadece XIX. yüzyılda değil daha önceki dönemlerde de Giresun

⁴⁹ Sabahaddin Zaim, “**Yükselme Devrinde Osmanlı Devleti'nin İktisadi Durumu**”, Osmanlı, C.III, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.35

⁵⁰ Tevfik Güran, “**Tarım Politikası (1839-1913)**”, Osmanlı, C.III, Ed. Güler Eren., Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.305

⁵¹ Güran, **a.g.m.**, s.306

⁵² Güran, **a.g.m.**, s.307

⁵³ Emecen, “**Giresun**”, DİA., s.80

için ticari öneme sahiptir. Giresun'da fındık tarımı, bilhassa XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra ön plana çıkmıştır. Bunun nedeni ise yabancı ülkelerden gelen taleplerdir.⁵⁴

1840 yılında Giresun'a gelen Fallmerayer, Giresun'un fındığından ve fındık bahçelerinden bahseder. Bu yıllarda Giresun'dan 20.000 ton fındık elde edildiğini bunların cinslerine ve kalitelerine göre sınıflandırıldığını ve özellikle Odessa ve İstanbul gibi şehirlerin Giresun fındığı için iyi bir pazar olduğunu belirtmektedir.⁵⁵

5 Mayıs 1902 yılında Giresun'a gelen Lui Ramber ise Giresun ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

"...denizden dağların tepesine kadar semada teressüm eden yamaçlar üzerinde, küçük vadilerin kıvrımlarında velhasıl her tarafta muntazam surette ekilmiş fındıklıklar görülür. Bizim mutedil Avrupa memleketlerinde fındık, ormanların kenarında büyüyen bir çalılıktır. Mahsulü ancak sınıcılarla, okul kaçını çocuklar yerler. Onun için bu fidanın bir memleket için ne büyük bir servet teşkil edebileceğini bir türlü anlayamayız. Giresun her sene dört beş milyon fındık ihraç eder, büyük gemiler limanda ambarlarını fındıklarla doldururlar. Yüklerini Marsilya'ya veya başka bir limana götürürler".⁵⁶

Fındık, Osmanlı Devleti'nde ilk defa 1773'te Rusya'ya, 1792'de Romanya'ya, 1851'de İngiltere'ye, 1875'te Belçika'ya, 1907'de Almanya'ya ve 1912 yılında ise Amerika'ya ihraç edilmiştir.⁵⁷ Osmanlı Devleti'nde fındık ihracatını gösteren istatistikler 1878 yılında tutulmaya başlanmış ve bu tarihte 5.468 ton fındık ihraç edilmiştir. Fındık hem bölge halkına kazanç sağlamış hem de vergi geliri olarak pay alarak iktisadi yönden gelişmiştir. Nitekim 16 Ağustos 1862 tarihli bir belgede, Giresun kazası ve Akköy nahiyesinin bu yıla ait fındık aşarlarını gönderdiği tespit edilmektedir.⁵⁸

1879 yılında Giresun'da toplam 2.499.270 kıyye fındık üretimi yapılmıştır. Bu üretimin 822.340 kıyyesi Giresun merkezde, 966.900 kıyyesi Keşap'ta, 701.905 kıyyesi Akköy'de, ve 8.125 kıyyesi ise Piraziz ve çevresinden elde edilmiştir.⁵⁹

Fındık önceleri kabuklu olarak ihraç edilmekteydi. Daha sonra iç halinde ihraç edilmiştir. Bunun için birçok aile evlerinde el değirmeni bulunduruyor ve bu

⁵⁴ Karaman, a.g.t., s. 143

⁵⁵ Feridun Emecen, "Clavijo'dan Fallmerayer'e Giresun'da Seyyahlar", s.29

⁵⁶ Lui Ramber, **Gizli Notlar**, Çev: Niyazi Ahmet Banoğlu, Kervan Kitapçılık, BTBD., s.124

⁵⁷ Kemal Peker, **Fındık Bilgisi**, İstanbul 1950, s.85

⁵⁸ Karaman, a.g.t., s.143

⁵⁹ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1879**, C.XI, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 1999, s.339

değirmenlerde fındık iç haline getiriliyordu, fakat bu işlem neticesinde fındık büyük zarar görüyordu. Bunun önlenmesi için makineleşmeye önem verilmiştir ve Giresun'a ilk fındık kırma makinesini getiren Kaptan Yorgi'nin kardeşi Divanis'tir.⁶⁰

1895 yılında ise Giresun'daki fındık mahsulü 360.000 kantar,⁶¹ 1907 yılında 23.040.000, 1908'de 10.880.000, 1909'da 12.160.000, 1910'da 26.240.000, 1911'de 12.800.000, 1912'de 14.720.000, 1913'de 17.280.000, 1914 yılında ise 32.000.000 kilodur.⁶²

Osmanlı Döneminde Giresun'un iktisadi faaliyetlerine bakıldığında fındık önemli bir yer tutmaktadır.⁶³ Özellikle ihraç ürünleri arasında birinci sıradadır. Diğer tarım ürünleri ise ancak üreticinin ihtiyacını karşılamaktaydı.

3.1.1.2. Diğer Tarım Ürünleri

XVI. yüzyılda halk denizciliğin yanı sıra tarım ile uğraşıyordu. Vergi gelirleri arasında olan ve ekonomik bir değer taşıdığı anlaşılan başlıca ürünler; meyve, ceviz, hububat, soğan, sarımsak, kendir, nar, üzümdü. Darı ve fındığın ekonomik bir değer kazanması 1580'lerde olmuştur.⁶⁴

XIX. yüzyıla gelindiğinde Giresun'un başlıca tarım ürünleri mısır, arpa gibi tahıllar, fasulye nohut gibi baklagillerdi, ancak üretim halkın yıllık tüketimini karşılamamaktaydı. Cuinet'e göre bunun sebebi, ekim yapılan toprakların çok büyük parçalara bölünmüş olmasıydı. Cuinet'in verilerine göre Giresun'un belli başlı tarım ürünlerinin yıllık miktarları şöyleydi:⁶⁵

Fındık	5.500.000 kg
Mısır	350.000 (İstanbul kilesi)
Fasulye	1.500.000 okka
Pirinç	750.000 okka

1829 yılında Giresun'da bulunan seyyah Rottiers Giresun'un ihraç ürünlerini fındık, meyve, şarap ve tütün çubuğu şeklinde sıralamaktadır. Özellikle şarap üretimi

⁶⁰ Karaman, a.g.t., s.145

⁶¹ Karaman, a.g.t., s.147

⁶² Kemal Peker, **Fındık Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihkak Bakımlarından**, Yeşilgiresun Matbaası, Giresun 1947-1948, s.110

⁶³ Giresun'da halkın geçiminde fındık ve atölyelerde fındık ayıklamanın temin ettiği gelir önemli bir yer tuttuğu gibi kışın evler genellikle fındık kabuğu yakılarak ısıtılmaktaydı. Darkot, a.g.m., s.789

⁶⁴ Emecen, "Giresun", DİA., s.81

⁶⁵ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3118

konusunda Giresun öne çıkmaktaydı. ⁶⁶ Bulancak yöresinin üzümleri ünlüydü. Bu üzümlerden yapılan şaraplar orta sertlikte ve çok kaliteliydi. Ayrıca çevre kazalarda çok sayıda alıcı bulurdu. Giresun'da yılda 10.000 okka, Bulancak'ta ise 25.000 okka şarap üretilmekteydi. *Trabzon Vilayet Salnameleri*'nde de, Giresun'un üzüm yetiştirmek için elverişli bir bölge olduğu, fakat sağlıklı bir bağ yetiştirilemediği, bununla beraber Bulancak şarabının Karadeniz sahillerinde meşhur olduğu belirtilmektedir.⁶⁷

Giresun'un dünyaca ünlü kirazları da bölgede elde edilen ürünler içinde önemli yer tutardı. Bölgede meyvelerden önemli bir gelir elde edilirdi. Ayrıca Giresun Kazası'nın 14 köyünde tütün de ekilmekteydi. 47 dönümlük arazide yapılan tütün ekiminden, yılda ortalama 6.300 kg ürün alınmaktaydı.⁶⁸

1879 *Trabzon Vilayet Salnamesinde* ise Giresun mahsulatı şu rakamlarla belirtilmiştir.

Tablo:11 1879 Trabzon Vilayet Salnamesine Göre Giresun'da yetiştirilen ürünler ve miktarları

	Fasulye kıyye	Şair keyl	Ceviz kıyye	Pirinç kıyye	Meyve ve sebze esmanı guruş	Mısır keyl	Kendir kıyye	Fındık kıyye
Giresun	61.750	5.456	3.190		73.425	61.760		822.340
Keşap	116.340	168	8.190		161.220	116.330		966.900
Akköy	44.110	23		200	54.490	44.110	4.045	701.905
Piraziz	33.895	1.596		56.650	45.255	30.050	1.170	8.125
Toplam	256.095	7.243	11.380	56.850	334.390	252.250	5.215	2.499.270

Kaynak: Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1879*, s.339

XIX. yüzyıl sonunda,(1887-1892) Giresun'da elde edilen tarım ürünlerinin beş yıllık ortalamaları ise şöyledir.

⁶⁶ Özgür Yılmaz, "19. Yüzyılın İkinci Yarısında İngiliz Konsolos Belgelerine Göre Giresun (1856-1900)", Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, (09-11 Ekim 2008),Giresun Belediyesi Yay., Ankara 2009, s.528

⁶⁷ Kudret Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1902*, s.361

⁶⁸ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3118

Tablo:12 1887-1892 yıllarında Giresun’da üretilen ürünlerin ortalama miktarları

Arpa		Mısır			Toplam	
3.410 hektolitre*		98.450 hektolitre			101.860 hektolitre	
Pirinç	Kenevir	Fasulye	Fındık	Toplam		
85.280 kg	23.990 kg	663.360 kg	2.375.060 kg	3.147.690		
Üzüm	Ceviz	Saman	Sebze	Meyve	Bal	Toplam
119.050 kg	13.280 kg	517.460 kg	216.890 kg	64.270 kg	35.450 kg	966.400 kg

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, “**Giresun**”, s.3119

Giresun’un bazı yerlerinde, dere ve ırmak kenarlarında çeltik tarlaları oluşturularak üretim yapılmış; fakat bu çeltik tarlalarından dolayı bölgede sıtma gibi çeşitli hastalıklar meydana gelmiştir. Bu hastalıklar insanların ölümüne sebebiyet verdiği için çeltik üretimi yasaklanmıştır.⁶⁹

1904 Trabzon Vilayet Salnamesinde, Giresun Limanı’ndan ihraç edilen tarım ürünleri arasında fındık (ayıklanmamış), fındık içi, fındık çürüğü, ceviz (ayıklanmamış), ceviz içi, badem ve erik çekirdeği içi, sebze ve meyve, keten tohumu, fasulye gösterilmektedir. Yine aynı salnamede Giresun Limanı’ndan ithal edilen tarım ürünleri arasında, arpa ve mısır buğdayı, un, kahve ve şeker, çeşitli yiyecekler, kuru ve taze yemiş, zeytinyağı ve sabun, tuz, tütün ve sigara, pamuk ve yünden mamul bulunmaktadır.⁷⁰

1913 tarım sayımında Giresun’un ekili alanlarının ve üretiminin ülke içindeki payı (%) şu şekilde gösterilmektedir:

Tablo:13 1913 tarım sayımına göre Giresun’da ekili alanlar ve üretimin ülke içindeki payı

	Tahıl	Yulaf	Mısır	Baklagil	Fasulye	Patates
Ekili alan	0.3	5.3	4.5	0.9	9.9	0.1
Üretim	0.3	0.8	4.3	0.1	1.6	0.1

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, “**Giresun**”, s.3132

1913 tarım sayımında Giresun’da yetişen ürünlerin ton olarak miktarı ise şöyledir:

⁶⁹ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1903*, s.283

* Herhangi bir ürünün 100 litresinin ağırlığına hektolitre ağırlığı denilmektedir.

⁷⁰ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904*, s.851-853

Tablo:14 1913 tarım sayımına göre Giresun’da yetiştirilen ürünler ve miktarları

Tahıl	Arpa	Yulaf	Mısır	Baklagil	Fasulye	Patates
14.313	188	....	14.125	57	48	115

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, “Giresun”, s.3132

3.1.2. Hayvancılık

Giresun’un denize kıyılı bir bölge olmasından dolayı yetiştirilen hayvan sayısı da son derece sınırlıydı. Yörenin yüksek çalılıklarla kaplı tepelerinde sığır otlatılmaktaydı. Taşıt hayvanı olarak kullanılan at, eşek ve katırın yanı sıra önemli ölçüde çift öküzü olarak ya da sütü ve eti için beslenen sığır türü yetiştirilmekteydi.⁷¹

1900 yılında Giresun’da bulunan hayvanlar ve miktarları ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo:15 1900 yılında Giresun’da bulunan hayvanlar ve miktarları

İnek	Öküz	Koyun	Keçi	Manda	Deve	Beygir	Katır	Merkep	Toplam
11.810	1.969	43.479	5.736	695	....	1.616	1.694	249	73.248

Kaynak: Karaman, a.g.t., s.151

1901 yılı Trabzon Vilayet Salnamesinde ise Giresun ve Giresun’a bağlı nahiyelerde bulunan hayvanlar ve miktarları verilmiştir. Bu yıla ait hayvanlar ve miktarları şu şekildedir:

Tablo:16 1901 yılında Giresun’da bulunan hayvanlar ve miktarları

	Merkep	Katır	Bargir	Keçi	Koyun	Öküz	İnek	Toplam
Giresun	140	450	400	120	11.637	200	1.300	14.247
Keşap	15	70	140	3574	15.951	210	2.350	22.310
Aksu	5	240	270	294	5.396	175	1.100	7.480
Piraziz	5	342	604	1199	10.817	883	1.407	15.257
Kırık	5	107	149	549	5678	401	765	7.654

Kaynak: Emiroğlu, Trabzon Vilayeti Salnamesi 1901, s.475

1913 tarım sayımında Giresun’un zengince bir hayvan varlığı vardı. Büyükbaş hayvanda sığır, küçükbaş hayvanda ise koyun yetiştiriciliği önemli idi. Binek hayvanları arasında ise en çok katır bulunurdu. 1913’te sağılan hayvanlardan

⁷¹ Yurt Ansiklopedisi, “Giresun”, s.3118

% 85'i inek sütü olmak üzere, toplam 70.000 tona yakın süt elde edilmiştir. Bu süt üretiminden ise 680 ton tereyağı ve 870 ton peynir yapılmıştır.⁷²

1913 tarım sayımına göre Giresun'un hayvan varlığı ve ülke içindeki payı şu şekildedir.

Tablo:17 1913 tarım sayımına göre Giresun'daki hayvan varlığı

	Manda	Sığır	Koyun	Keçi	At	Katır	Eşek
Hayvan varlığı	1.200	48.084	87.050	26.550	2.825	3.325	2.805
%	0.2	0.9	0.4	0.2	0.3	2.2	0.2

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, “Giresun”, s.3132

4- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SANAYİ VE TİCARET

Osmanlı Devleti'nde sanayi büyük ölçüde insan gücüne dayanıyordu ve sanayi genellikle iç pazar ihtiyacını karşılamaya yönelikti. Ordu ve saray için çalışan fabrikalar dışında sanayi kuruluşları genellikle 30-40 işçi istihdam eden küçük işletmelerdi.⁷³

Osmanlı Devleti'nde özellikle pamuklu sanayi, dokumacılığın önemli bir kolu olarak gelişmiştir. Osmanlı Devleti'ndeki diğer sanayi kolları ise ağaç işlemeciliği, çinicilik, bakır ve demircilik, bıçak, kılıç, kama, tabanca ve tüfek yapan silah imalatçılığı, terzilik, kunduracılık ve kuyumculuktu. Bu sanat dalları ülkenin çeşitli bölgelerindeki irili ufaklı iş yerlerinde babadan oğula geçen meslekler olarak faaliyetlerini sürdürmekteydi. Ülkede bu meslekler için gerekli olan yeraltı ve yerüstü maden yatakları da mevcuttu. Çalıştığımız şehir olan Giresun zengin bakır ve gümüş madenlerine sahipti.⁷⁴

Osmanlı Devleti 1843 yılından itibaren hızlı bir fabrikalaşma sürecine girdi. Avrupa'dan her türlü araç gereçle birlikte mühendis, uzman ve teknisyenler getirildi. Yeni teknolojiyi öğrenmeleri için Avrupa'ya öğrenciler gönderildi.⁷⁵

1913 ve 1915 yıllarında düzenlenen, fakat sadece büyük kent merkezlerini kapsayan sanayi sayımları sonuçlarına göre Osmanlı Devleti içindeki sınai tesislerin

⁷² Yurt Ansiklopedisi, “Giresun”, s.3132

⁷³ Rıfat Önsöy, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayi ve Sanayileşme Politikası**, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara 1988, s.7-8

⁷⁴ Önsöy, **a.g.e.**, s.7-8

⁷⁵ Abdullah Martal, “**Osmanlı Sanayileşme Çabaları (XIX. Yüzyıl)**”, Osmanlı, C.III, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.279

dağılımı şöyleydi: 20 un değirmeni, 2 makarna fabrikası, 1 bira fabrikası, 6 konserve fabrikası, 1 buz imalathanesi, 3 kireç- 3 tuğla imalathanesi, 7 kutu imalathanesi, 2 yağ imalathanesi, 2 sabun imalathanesi, 2 porselen imalathanesi, 11 tabakhane, 7 marangoz ve doğrama atölyesi, 7 yünlü dokuma fabrikası, 2 pamuk ve iplik ve dokuma fabrikası, 5 çeşitli dokuma fabrikası, 35 matbaa, 8 sigara kağıdı fabrikası, 5 madeni eşya fabrikası ve 1 kimyasal ürün fabrikası, biri İstanbul'da diğeri Eskişehir'de olan iki çimento fabrikası.⁷⁶

4.1. Giresun'da Sanayi

XIX. yüzyılda Giresun'da da sanayi çok gelişmemişti. Sanayi alanında dokumacılık halkın en önemli uğraşydı. *Trabzon Vilayet Salnamelerinde*, Giresun'da pamuk , tire ve ketenden yılda 3.000-4.000 dolayında peşkir dokunduğu belirtilmektedir. Bu peşkirlerin büyük bölümünün Giresun'da satıldığı, bir bölümünün ise İstanbul'a gönderildiği kaydedilmektedir. Peşkirlerin yanı sıra yılda yaklaşık 1.000 top karaketen bezi dokunduğu ve bunların Şebinkarahisar, Sivas ve diğer komşu vilayetlere satıldığı belirtilmektedir. Akköy nahiyesinde kilim, aba ve keten bezi dokunduğu, Keşap nahiyesinde de kilim ve şal dokunduğu salnamelerde belirtilmektedir. Ayrıca Keşap'ta tahtadan kova yapıldığı ve bunların nahiyede tüketildiği belirtilmektedir.⁷⁷

XIX. yüzyılda Giresun'da halk bakırcılık ve kuyumculuk sanatları ile de uğraşmaktaydı. Bunlardan elde edilen ürünler ülke içinde tüketilmekteydi.⁷⁸ Giresun'un bakır madeni bakımından zengin olması bakırcılığın gelişmesini sağlamıştır. Bakırdan yapılmış en önemli eşyaların başında ibrik, tava ve mangal geliyordu. Kendine özgü nitelikleri ile bu üç ürün Giresun ön adı ile anılmaktadır.⁷⁹

1871 *Trabzon Vilayet Salnamesinde* Giresun'da 17 fırın, 3 boyahane olduğu belirtilmektedir.⁸⁰ Cuinet ise XIX. yüzyılın sonunda Giresun kazasında toplam 150 değirmen ve 193 fırın olduğunu belirtmektedir.⁸¹

⁷⁶ Erdinç Tokgöz, *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2009)*, İmaj Yay., 9. bs., Ankara 2009, s.10

⁷⁷ Kudret Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1870*, C.II, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 1993, s.231

⁷⁸ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869*, s.185

⁷⁹ Gazanfer İltar, Sevinç Eren, "*Giresun'da Bakırcılık*", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*-4(14), 2012, s.158

⁸⁰ Kudret Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1871*, C.III, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 1993, s.207

⁸¹ Yurt Ansiklopedisi, "*Giresun*", s.3119

Giresun'da yüz bin hektarı geçen ormanlık alan olmasına rağmen ormancılık bir sanayi haline gelmediği için yeterince kereste fabrikası kurulamamıştır.⁸²

4.1.1. Madencilik

Trabzon Vilayet Salnamelerinde Giresun'da bulunan madenlerden bahsedilmektedir. Giresun kazasına bağlı Akköy nahiyesi ile Bucak kazası sınırında demir madeni bulunmaktaydı. Bundan kara demir ve nal imal edildiğinden dolayı Bucak mal sandığına vergi veriliyordu.⁸³ Ayrıca Trabzon Vilayeti başmühendisi tarafından yol çalışmaları sırasında bir mermer madeni bulunmuştu.⁸⁴

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Giresun madenlerinin yerli müteşebbisler tarafından işletilmediği, tamamının yabancı uyruklu kişilere ya da Osmanlı Devleti'nin vatandaşı olan gayrimüslimlere imtiyazlar verildiği gibi keşif amaçlı yabancı uyruklu kişilerin de geldiği görülmekteydi. Kaza dahilinde bulunan Yomrahisar ve Homurlu köylerindeki madenleri keşfetmek üzere Giresun'a gelen Belçikalı bir kişi çalışmalarda bulunmuş, bundan başka keşif çalışmaları için Almanya vatandaşı bir kişi de Giresun'a gelerek araştırmalar yapmıştır.⁸⁵

Giresun'un Piraziz nahiyesi dahilinde Bozat köyünde simli kurşun ve nuhas madenleri bulunmaktaydı. Bu madenler için Mösyö Leonidis Zarifi'ye ruhsatname verilmiş, fakat verilen müddet içinde gereken çalışmaları yapmadığından ruhsatname İstatalı Solhanyan Agop' verilmiştir. Akköy nahiyesi dahilinde Ada köyünde bulunan kurşun madeni için Kirkor Yakutciyan'a ruhsatname verilmişse de gereken çalışmalar yapılmamıştır. Keşap nahiyesi Çivriz köyünde bulunan simli kurşun için Mösyö Edvar Bracyoni tarafından bir kere müracaat edilmiş fakat tekrar başvurulmadığından bu maden içinde gerekli keşif çalışmaları yapılmamıştır. Akköy nahiyesi dahilinde Yaslıbahçe ve Yağmurca ile Keşap nahiyesinin Baya köylerinde bulunan simli kurşun için Agop Solhanyan'a ruhsat verilmiş, fakat araştırma yapılmadığından madenin durumu bilinmemekteydi.⁸⁶ Bunlardan başka Keşap nahiyesinin Yivdincik köyünde zengin bir kurşun madeni bulunmaktaydı, bu

⁸² İlber Ortaylı, "19.Yüzyılda Trabzon Vilayeti ve Giresun Üzerine Gözlemler", Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim Makaleler 1, Turhan Kitabevi, Ankara 2000, s.129

⁸³ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869*, s.177

⁸⁴ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1870*, s.213

⁸⁵ Karaman, a.g.t., s.158-159

⁸⁶ Kudret Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1888*, C.XIII, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2002, s.315-321

madenin değer ve miktarını tespit etmek amacıyla araştırmalar yapılmış ve bu araştırmalar sonucunda burada çok zengin bir yatak olduğu tespit edilmiştir. Ancak madeni işletmek için gerekli izin alınamamıştır.⁸⁷ Giresun’da manganez, bakır antimon madenleri de mevcuttu.⁸⁸

4.2. Giresun’da Ticaret

Giresun sanayide olduğu gibi ticari açıdan da çok gelişmiş bir Şehir değildi. Giresun Ortaçağda fındık ticareti ile ön plana çıkmıştır ve Şebinkarahisar ile yol bağlantısı olduğundan hububat, maden ve dokuma ürünleri limandan ihraç edilmiştir. VII. ve VIII. yüzyıllarda Giresun’da Bizans’a ait bir ticaret bürosu vardı.⁸⁹

Yakınağda ise Giresun’daki ticari faaliyetler artmış ve Giresun önemli bir ticaret merkezi durumuna gelmiştir. 1800’l yıllarda Giresun limanından şap madeni nakledilmiştir. 1805 yılında ise, Giresun limanına 1.378 kantar şap nakledilmiş, kantarı 81 kuruş olan şapın 200 kantarının satışı yapılmıştır.⁹⁰

1870 yılında Giresun’da 9 han, 230 dükkan, 42 mağaza, 3 boyahane, 2 basmahane varken 1871 yılında 1 gümrük, 1 telgrafhane, 10 han, 84 mağaza, 224 dükkan, 1 hükümet konağı, 1880’lerde ise 22 han, 392 dükkan bulunmaktadır.⁹¹

XIX. yüzyılda Giresun limanı çevrede yetişen ürünlerin deniz yolu ile diğer bölgelere gönderildiği bir limandı. XIX. yüzyılın sonunda Giresun’da dört önemli deniz nakliyat şirketi faaliyet göstermekteydi. Bu şirketlerin vapurları belirli gün ve haftalarda Giresun limanına bir veya iki kez uğardı.⁹²

Konsolos Biliotti 1879 yılındaki raporunda Giresun’un sadece Ruslar tarafından, fındık için ziyaret edildiği ve bunun Taganrog’a sevk edildiğini söylemektedir. Ayrıca aynı rapora göre Giresun’un İngiltere’ye 81.968 £’a ulaşan ihracatının, 66.500 £’u fındıktan oluşmaktadır.⁹³

1890 yılında Giresun limanından gerçekleştirilen ihracatın büyük bölümü, İstanbul, Mısır, Trieste, Marsilya ve Rusya’ya yönelikti. Ayrıca İngiliz şirketlerinin gönderdiği ürünler ile Osmanlı Devleti’nin diğer bölgelere gönderdiği ürünler önemli

⁸⁷ Karaman, a.g.t., s.161

⁸⁸ Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904**, s.189

⁸⁹ Emecen, “**Giresun**”, DİA., s.80

⁹⁰ Karaman, a.g.t., s.126-127

⁹¹ Emecen, “**Giresun**”, DİA., s.82

⁹² Yurt Ansiklopedisi, “**Giresun**”, s.3119

⁹³ PPA., **Report of Consul Biliotti for the district of Trebizond** 1880, s.1146-1449, Zkr. Ortaylı, a.g.m., s.130

yer tutmaktaydı. 1890 yılında Giresun kazasının ithal ettiği ürünler arasında kumaş, madeni eşya (bıçak vb.) demir eşya, buğday, boş çuval, hayvan postu, tütün, kireç, alkollü içecekler, çanak-çömlek, akaryakıt, tuz, kereste ve karpuz yer almaktaydı. İhraç ettiği ürünlerin büyük bölümünü fındık oluşturmaktaydı. Fındığı ise fasulye, hayvan postları ve balık yağı izlemekteydi.⁹⁴

Konsolos Longworth'un 1896 yılı raporlarına göre Giresun limanının ihracat- ithalat kalem ve miktarları şöyledir:

Tablo:18 1896 yılı raporlarına göre Giresun limanının ithalat ve ihracat durumu

İhracat								
bakliyat	meyve	Fındık kabuklu	Fındık kabuksuz	Fındık hasarlı	deri	ceviz	balmum	toplam
115 £	670 £	65.416£	59.960 £	785 £	4.800 £	7.400.£	1.240 £	140.386 £
İthalat								
Kahve ve şeker	Pamuklu vs.	Cam, porselen	Petrol	Tuz	Sabun	Şarap	Tütün	Toplam
11.260 £	17.660 £	1.190 £	2.105 £	3.120 £	2.130 £	1.240 £	8.960 £	47.665 £

Kaynak: PPA., **Consul Longworth, Trebizond 14 May 1892.**,ser, (reports on trade of Trebizond and Sivas) 1897 yılı, no:2069, s. 13'teki tablolar, Zkr. Ortaylı, **a.g.m.**, s. 130-131

1904 Trabzon Vilayeti Salnamesinde ihraç edilen ürünler şunlardır: Fındık (ayıklanmamış), fındık içi, fındık çürüğü, ceviz (ayıklanmamış), badem ve çekirdek içi, balmumu, sebze, keten tohumu, fasulye, balık yağı, yün, deri, koyun, yumurta, çam tohumu, çeşitli eşyalar. İthal ettiği ürünler ise şunlardır: arpa ve mısır buğdayı, un, kahve ve şeker, çeşitli sebze ve meyve, kuru ve taze yemiş, zeytinyağı ve sabun, tire basma pamuk, manifatura ve yün, çuval kibrit ve mum, petrol gazı, tuz, demir çubuk, çelik çivi, bakır kalay, tuğla, kireç, porselen cam, kağıt, boya, kükürt, deri, tütün ve sigara.⁹⁵

⁹⁴ Yurt Ansikloperdisi, "**Giresun**", s.3119-3129

⁹⁵ Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904**, s.851-853

5- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA ULAŞIM

Ulaşım; ekonominin, askeri teşkilatın, kültürün, sosyal hayatın; kısacası insan hayatını etkileyen en önemli vasıtalarından biridir.⁹⁶ Devletler, otoritelerini ülkelerinde yaşayan insanlar üzerinde hissettirebilmek için ulaşım ağına önem vermişlerdir. Çünkü devlet, ulaşım ağı genişlediği ölçüde güvenliği daha iyi sağlayabilir, halkına daha iyi hizmet götürebilir ve vergileri daha sağlıklı bir şekilde toplayabilir.⁹⁷

Osmanlı Devleti'nde klasik dönemde yolların nasıl yapıldığı konusunda ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Büyük şehir merkezleri ve özellikle İstanbul'da yolların kaldırımcılar tarafından yapıldığı muhakkak ise de şehirlerarası yollarla tali yolların nasıl yapıldığı ve bunların hangi nizamlara bağlı olduğu henüz ortaya konmamıştır.⁹⁸

Avrupa'da yaşanan sanayi devrimi, ulaşım sektörüne de yenilikler getirmişti. Osmanlı Devleti de, gelen yabancı şirketlerle imzalanan serbest ticaret anlaşmalarının yarattığı pazar imkanlarını daha iyi değerlendirmek için demiryolları, limanlar ve fenerler gibi ulaştırma yatırımlarına öncelik vermişti.⁹⁹

Anadolu'da büyük şehirler arasında düzenli ve dört mevsim açık olan bir karayolu yoktu. 1919-1920 yıllarında beş ana karayolu vardı. 1- Bağdat karayolu (Samsun, Amasya, Sivas, Harput, Musul), 2- Ereğli (Konya), Kayseri, Malatya, Harput, Diyarbakır, 3-Kayseri, Sivas, 4-Halep, Urfa, Diyarbakır, 5- Trabzon, Bayburt, Erzurum, İran yolları. Motorlu araçlarla taşımacılık, uygun bir karayolu olmadığı için gelişmemişti. Taşımacılık hayvanların çektiği arabalar ve kervanlarla gerçekleştiriliyordu. Diğer yollar ise zaman zaman geçit veren ilkel yollardı. 1919'da 1000 civarında otomobil vardı ve bunların 800 tanesi İstanbul'da idi.¹⁰⁰

Osmanlı Devleti'nde deniz ulaşımı da çok gelişmemişti. 1800'lü yıllarda Osmanlı mallarının ve yolcularının çoğu küçük yelkenlilerle taşınıyordu. XIX. yüzyılın ortasına kadar Akdeniz'de 200 tondan daha ağır yelkenli enderdi. İstanbul'a giden deniz yolları trafiğin en yüksek olanıydı. Buharlı gemiler Osmanlı kara

⁹⁶ Rıza Karagöz, “Giresun-Karahisar-ı Şarki Yolunun Islahı Hakkında Bir Rapor ve Değerlendirmesi”, Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (09-11 Ekim 2008), C.I, Giresun Belediyesi Yay., Ankara 2009, s.445

⁹⁷ Karagöz, a.g.m., s.438

⁹⁸ Selahattin Tozlu, “Osmanlı Yol Düzenlemeleri (1839-1908)”, Osmanlı, C.III, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.645

⁹⁹ Tokgöz, a.g.e., s.13

¹⁰⁰ Tokgöz, a.g.e., s.15

sularında 1820'li yıllarda işlemeye başladı ve kısa bir süre içinde alışılmış bir manzara haline geldi.¹⁰¹

XIX. yüzyılda Şebinkarahisar yolu Giresun için ticari açıdan son derece önemliydi ve yolun ıslahı ile ilgili çalışmalar yapılması gerekiyordu. 3 Kasım 1839 yılında Gülhane Hatt-ı Hümayunu ilan edilmesi ile beraber Osmanlı Devleti yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kapsam da hükümet imar meclisleri kurmuş ve halkın isteklerini göz önünde bulunduran planlı imar faaliyetlerini başlatmıştır. Şebinkarahisar- Giresun ticaret yolunun yeniden düzenlenmesi ile ilgili istek bu ortamda gündeme gelmiştir. Bu yol sarp, dar ve keskin virajlı olduğu için zaman zaman can ve mal kayıplarına yol açıyor, kış mevsiminde ise yüksek kesimlerdeki yoğun kar yağışı nedeniyle aylarca kapalı kalıyordu ve stratejik öneme sahip olmasına rağmen bu olumsuzluklardan dolayı yol işlek değildi. Tanzimata kadar büyük ölçüde yöre halkının yükümlülüğünde kalan ve zaviye-derbent sistemi ile işlerliğini sürdüren bu yolun artık devlet tarafından tekniğe uygun olarak kullanışlı hale getirilmesi istenilmekteydi. 1869 yılında resmi nitelik kazanan halkın ve ticaret erbabının bu isteği, Tanzimat uygulamaları kapsamında vilayetin talebi haline gelmiş ve hükümetten olumlu cevap alınmıştır. Hükümet, zaman kaybına yol açmadığından inşaat çalışmalarına hem Şebinkarahisar hem de Giresun istikametinden başlanması gerektiğini bildirmiştir. Giresun ve Şebinkarahisar halkının nakdi ve aynı yardımları ile başlayan inşaat çalışmaları ödenek yetersizliği ve teknik sıkıntılar sebebiyle uzamış; ancak on yılı aşkın bir zaman sonra bu yol projesi daha kapsamlı hale getirilerek hayata geçirilmiştir. 1882-1885 yıllarında Sivas'ta valilik yapan Halil Rıfat Paşa'nın gayretleri ile açılan yeni yollar ve tesviye çalışmalarıyla Sivas-Şebinkarahisar-Giresun yolu yeniden düzenlenmiştir.¹⁰²

XIX. yüzyılda büyük bölümü Sivas vilayetinin sınırları içinde kalan Giresun-Şebinkarahisar yolunun Giresun'dan 30 km uzaklığa kadarki bölümünün genişliği 7 m. idi. Yol, 30 km'den sonra dağlık arazide daralmakta, kimi yerlerde eni 4 m'ye, hatta 3 m'ye kadar inmekteydi. Yan yana iki aracın aynı anda geçişine pek elverişli

---

¹⁰¹ Quataert, a.g.m., s.920

¹⁰² Ali Ata Yiğit, "Tarihi Süreci Işığında Kelkit Vadisi ve Sivas- Şebinkarahisar-Giresun Ticaret Yolu", Orta Karadeniz Sempozyumu, Ed. B. Yediyıldız, H. Kaynar, S. Küçük, Ankara 2005, s.492-493

olmayan bu yol uçurumlar nedeniyle çok tehlikeliydi. Giresun- Şebinkarahisar yolunun Trabzon vilayeti sınırları içinde kalan bölümünün uzunluğu da 50 km, toplam uzunluğu da 122 km idi.¹⁰³

53 km'den Karahisar-ı Şarki ile birleşen Giresun hattında bir metreden on metreye, otuz yedi ve on metreden yirmi iki metreye kadar 39 köprü ve 86 menfez yapılmıştır.¹⁰⁴

1901 Trabzon Vilayet Salnamesinde Giresun Karahisar-ı Şarki yolunun ve kazadaki diğer yolların son durumu ile ilgili bilgiler şu şekildedir:¹⁰⁵

Giresun-Karahisar-ı Şarki yolunun durumu:

Yolun uzunluğu	: 92.100
Şose ile yapılan kısım	: 92.100
Tamir olan kısım	: 55.100
Tamir olunacak kısım	: 37.000
Köprü ve menfez	: 63
Kasis	: 24
Harçlı duvar uzunluğu	: 620
Kuru duvar uzunluğu	: 1.746

Tablo:19 1901 Trabzon Vilayet Salnamesine Göre Giresun'daki diğer yolların durumu

	Uzunluğu	Genişliği	Yapılan kısım	Yapılacak kısım
Giresun-Bektaş yaylası	40	4-2	.....	40
Keşap-Tirebolu	15	4-4	.....	15
Giresun-Kümbet	52	4-2	52	.....
Giresun-Ordu	28	4	28	.....
Giresun-Keşap	15	4	15	.....
Keşap-İkiköy	10	4-2	10	5
Giresun-Bulancak	15	6	10	8

Kaynak: Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1901**, s.461-463

¹⁰³ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3120

¹⁰⁴ Kudret Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1898**, C.XVII, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2007, s.401

¹⁰⁵ Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1901**, s.461-463

1904 Trabzon Vilayet Salnamesinde Giresun kazasının yayla ve diğer yolları ile ilgili şu bilgiler bulunmaktadır:

Giresun-Bektaş Yaylası yolu: Yaz mevsiminde Giresun ve civar kıyılardaki halk, Bektaş yaylasına göç eder. Bu yol her ne kadar Giresun-Bektaş yaylası tariki nam taşıyorsa da yayla mevkii ile merkez kaza arasında bulunan 20-30 köyün eşyasını temin edecektir.¹⁰⁶

Keşap-Tirebolu yolu: Bu yol sahilin en önemli kısmı üzerinde ve Tirebolu ve Giresun gibi iki kaza ile bir nahiyenin nakil ve ilişkilerini kolaylaştıracağından özel yolların en önemlilerindedir.¹⁰⁷

Giresun'un Kümbet yolu: Bu yol Giresun-Bektaş yolu gibi esasen bir yayla tariki ise de 30-40 kadar köyün de nakliyatını kolaylaştıracağından özel bir öneme haizdir.¹⁰⁸

Giresun-Ordu yolu: Bu yol vilayetin sahili üzerinde en önemli noktaları birbirine bağlayacağından bir gün evvel itmamı memurin himmetlerinden gözlenilmektedir.¹⁰⁹

Giresun-Bulancak yolu: Bu yollar da Giresun ile merkeze bağlı yerler arasında başka bir tarafa geçmek ve nakliyatı pek ziyade kolaylaştıracaktır.¹¹⁰

Giresun, Osmanlı Devleti'nin klasik dönemlerinden XIX. yüzyıla kadar küçük bir liman şehriydi ve deniz ulaşımında Samsun ve Trabzon'dan sonra üçüncü sırada geliyordu. Bijişkyan, biri doğuda Demirkapı diğeri de batıda Lonca limanı olmak üzere Giresun'da iki liman olduğunu söyler. Bu limanların kışın emniyetli olmadığını belirtir ve şehrin üç mil batısında kışın üç geminin barınabileceği Boğacık limanını da ekler. Bunların yanı sıra Giresun limanı, kayıklar için uygun bir yerdir.¹¹¹

1870 yılı Trabzon Vilayet Salnamesinde Giresun limanına 4 ülkeye ait şirketlerin vapurları uğramaktaydı. Bu vapurların isimleri; Fevaid-i Osmaniye şirketi vapurları, Rusya şirketi vapurları, Fransız şirketi vapurları ve Avusturya şirketi

¹⁰⁶ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904*, s.465

¹⁰⁷ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904*, s.465

¹⁰⁸ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904*, s.465

¹⁰⁹ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904*, s.465

¹¹⁰ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904*, s.467

¹¹¹ Selahattin Tozlu, "*Giresun'un Kara ve Deniz Ulaşımı*", Yeşil Giresun Gazetesine Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun, Giresun 2003, s.184-185

vapurlarıydı. Bu şirketlere ait vapurlar haftanın belirli günlerinde Giresun limanına uğramaktaydı.¹¹²

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Giresun limanına inşa edilmiş olan tonajları 2.000 ile 10.000 İstanbul kilesi arasında değişen ve 60 yelkenliden oluşan bir ticaret filosu bulunmaktadır, ancak XIX.yüzyılın sonlarına doğru buharlı gemilerin çoğalması ile yelkenlilerin rekabet gücü zayıflamış ve bu filo 24 gemiye inmiştir.¹¹³

1898 yılında Giresun limanına uğrayan vapur şirketlerinin sayısı artmıştır. Bunlar; İdare-i Mahsusa vapurları, Gürcü Osmanlı şirketi vapurları, Nemçe şirketi vapurları, Rus şirketi vapurları, Yunan şirketi vapurları, Fransız Pake şirketi vapurları, Fransız Mesajeri şirketi vapurları ve İtalya şirketi vapurlarıydı.¹¹⁴ 1904 yılında Giresun limanına gelen yolcu sayısı 6.971, giden yolcu sayısı ise 8.120'dir.¹¹⁵

6- OSMANLI DÖNEMİNDE GİRESUN'DA EĞİTİM

Osmanlı Devleti'nde ilköğretim sıbyan mekteplerinde verilmekteydi. Sıbyan mekteplerine imparatorluğun her yerinde rastlamak mümkündü. Bu okullara mahalle mektepleri de denilmekteydi. Hayır sahipleri tarafından vakıf suretiyle cami ve mescitlerin yanında yaptırılırdı. Çoğu geniş bir odadan ibaretti. Her okulun medrese tahsili görmüş bir öğretmeni vardı. Öğretmenlerin çoğunu imam ve müezzinler teşkil diyordu. Sıbyan mekteplerine dört yaşından itibaren başladığı için aynı zamanda Ana Okulu özelliği de bulunuyordu. Bazı okullarda kız erkek öğrenciler birlikte ders görüyorlardı. Öğretilen dersler ise elifba, kuran, din dersleri, yazı ve hesaptan ibaretti. Sıbyan mekteplerini bitirenler hayatta yarayacak bilgilerden mahrum bulunuyorlardı. Türkçe okuma yazmayı bile tam olarak beceremiyorlardı. Tanzimat döneminde bu okullar ıslah edilmek istenmiştir, fakat başarılı olunamamıştır.¹¹⁶

Medreselerde ise ilköğretimden yükseköğretime kadar her dereceden tahsil verilirdi. Bu okullarda kadı, din adamı, müderris, naib ve tıp, astronomi, matematik, hadis, tefsir dalında bilginler yetişiyordu.¹¹⁷ Medreselerde eğitim öğretim

¹¹² Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1870*, s.157

¹¹³ Karaman, *a.g.t.*, s.44

¹¹⁴ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1898*, s.547-553

¹¹⁵ Emiroğlu, *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904*, s.887

¹¹⁶ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C.VI, TTK Basımevi, Ankara 2011, s.170-171

¹¹⁷ M. Emin Yolalıcı, "*Maarif Salnamelerine Göre; Trabzon Vilayetinde Eğitim ve Öğretim Kurumları*", OTAM, S.5, Ankara 1994, s.436

parasızdı ve öğrencilerin medrese hücrelerinde karşılıksız barınma ve yeme ihtiyaçları karşılanırdı. Ayrıca öğrencilere cep harçlığı da verilirdi.¹¹⁸

XIX. yüzyıla gelindiğinde Avrupa bilimde, teknikte ve eğitimde ilerlerken Osmanlı medreselerinde böyle bir yenilik hareketi görülüyordu. Osmanlı Devleti'nin Avrupa'dan geri kaldığını fark eden devlet adamları birtakım yenilik hareketlerinde bulunmuşlar; fakat yenilik ihtiyacını öncelikle askeri alanda görmüşlerdir. Bu nedenle açılan okullarda askeri nitelikte olmuştur. II.Mahmut medreselilerin tepkisine rağmen batı teknik, bilim ve düşüncesinin ülkeye girmesine inanmış ve bu yolda çabalarını devam ettirmiştir.¹¹⁹

XIX. yüzyılda Giresun kazası, eğitim bakımından ileri düzeyde değildi. Kaza nüfusunun yarısını Rum Ortodokslar oluşturduğu için Müslüman olmayan öğrencilerle okulların sayısı başka yörelere oranla daha yüksekti.¹²⁰

1869 Trabzon Vilayet Salnamesine göre Giresun'daki medrese, müderris ve öğrenci sayıları şu şekildedir.

Tablo:20 1869 Trabzon Vilayet Salnamesine göre Giresun'daki medrese, müderris ve öğrenci sayısı

	Öğrenci	Medrese	Müderris
Giresun	215	15	11
Keşap	166	5	4
Akköy	481	7	7

Kaynak: Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869**, s.153

Aynı tarihli salnamede Giresun'daki sıbyan mektepleri ve öğrenci miktarları ise şu şekildedir.

Tablo:21 Giresun'daki sıbyan mektepleri ve öğrenci sayıları

	Ermeni mektebi		Rum mektebi		İslam mektebi	
	öğrenci	mektep	öğrenci	mektep	öğrenci	mektep
Giresun	....	1	269	6	1.265	42
Keşap	....	....	46	2	1.372	45
Akköy	4	1	269	12	1.934	56

Kaynak: Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869**, s.153

¹¹⁸ Karaman, a.g.t., s.62

¹¹⁹ Yolalıcı, a.g.m., s.437

¹²⁰ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3120

1880'lerde Giresun'da gayrimüslimlere ait 5 okul bulunmaktaydı. Bunlardan 3'ü Rumlara ait olup 420 erkek, 63 kız olmak üzere toplam 483 öğrenci, 8 erkek ve 2 kadın öğretmen gözetiminde eğitim görmekteydi. Diğer 2 mektep ise, Ermenilere ait olup, 150 erkek, 92 kız toplam 242 öğrenci, 3 erkek, 2 kadın toplam 5 öğretmenle eğitimlerine devam etmekteydiler.¹²¹

30 Mayıs 1885 tarihli Alfred Biliotti'nin bir raporuna göre Giresun'da Rumların 5 öğretmen ve 78 erkek öğrenciden oluşan bir ortaöğretim okulu, 4 öğretmen ve 110 öğrenciden oluşan bir kız okulu, bir gramer ve 2 ilkokulu bulunuyordu. Bu üç okula 3 öğretmen ve 560 öğrenci devam ediyordu. Giresun merkeze bağlı 33 köyün 28'inde ise bulunan Rum okullarında toplam 1.307 öğrenci okuyordu.¹²²

Giresun'a bağlı köylerde tespit edilen medreseler şunlardır: Kabaköy'de 9 odalı medrese, Çandır Çalış Köyü'nde 11 odalı medrese, Hamidiye Köyü'nde yeniden inşa edilen 13 oda ve 1 dershaneden oluşan medrese, Ülper Köyü'nde bulunan Çavuşoğlu medresesi, Paya Köyü'nde yeniden inşa olunan Tahsiliye medresesi ve Keşap nahiyesi'nde ise 3 medrese tespit edilmiştir.¹²³

Osmanlı Devleti'nde eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi için Maarif Nizamnamesi hazırlanmıştır. Bu nizamnameye göre her köy ve mahallede bir sıbyan mektebi açılması öngörülmüştür. Bu nizamnamenin 17 Haziran 1871 tarihli belgeden Giresun'da da uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu nizamname hükmünce inşaat ve muallimlerin maaşları halktan karşılanmak şartı ile üç adet sıbyan mektebinin açılması onaylanmıştır.¹²⁴ 1870 yılında sıbyan mekteplerinin yeniden ıslahı çalışmalarına hız verilmiş; hatta bu amaçla sıbyan mektepleri dışında "iptidai" denilen ve yeni usulle öğretim yapan okullar açılmaya başlamıştır.¹²⁵

1869 tarihli salnamede Giresun'a bir rüştiye mektebinin yapımına başlandığı belirtilmektedir.¹²⁶ 1870 yılında ise Giresun'da, rüştiye mektebinde 63 öğrenciye, muallim İsmail Efendi ve muallim İbrahim Efendi tarafından eğitim verildiği belirtilmektedir. 1874 yılına kadar rüştiye mektebinde aynı muallimler görev

¹²¹ Karaman, **a.g.t.**, s.70-71

¹²² Balcı, **a.g.e.**, s.43-44

¹²³ Karaman, **a.g.t.**, s.64-65

¹²⁴ Karaman, **a.g.t.**, s.65-66

¹²⁵ Yolalıcı, **a.g.m.**, s.452

¹²⁶ Emiroğlu, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869**, s.163

yapmaktadır. 1874 yılında ise İsmail Efendi ve İbrahim Efendiye ek olarak sülüs hocası Fehmi Efendi ve rika hocası Mehmet Talat Efendi eğitim vermiştir.¹²⁷

1898-1903 yılları arasında Giresun'da rüştiye seviyesinde bulunan okul ve öğrenci sayıları şu şekildeydi:

Tablo:22 1898-1903 yılları arasında Giresun'da bulunan okul ve öğrenci sayıları

Yıllar	Türk				Rum				Ermeni			
	Okul		Öğrenci		Okul		Öğrenci		Okul		Öğrenci	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
1898	1	-	92	-	18	2	646	53	-	1	-	18
1899	1	-	82	-	18	1	571	35	1	-	28	-
1900	1	-	105	-	13	1	497	32	-	1	-	23
1901	1	-	109	-	13	1	497	32	-	1	-	22
1903	1	-	102	-	13	1	579	35	-	1	-	35

Kaynak: Balcı, a.g.e., s.44

1903 Maarif salnamesine göre, Giresun kazasında 690 kitaplık Sultan Selim Camisi kütüphanesinin de bulunduğu belirtilmektedir.¹²⁸

¹²⁷ Emiroğlu, Trabzon Vilayeti Salnamesi 1874, s.151

¹²⁸ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3121

B- ATATÜRK DÖNEMİ'NDE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

1- GİRESUN'UN İL OLMASI

Giresun Osmanlı idaresine girdiğinde bir kaza merkezi olmuştu. Tanzimat döneminde Trabzon'a bağlı olan Giresun, Trabzon eyaleti kurulunca Trabzon merkez livasına bağlandı ve 1850'de kazanın adı "Giresun ma' Keşap" olarak kayıtlara geçmiştir. 1855'te Ordu livasına 1856'da tekrar Trabzon livasına 1857'de ise Trabzon livasına bağlanan Giresun 1283 (1866) tarihli Devlet Salnamesinde Trabzon eyaletine bağlı bir liva olarak zikredilmiş ve sınırları batıya doğru genişleyerek Akköy ve Piraziz'i de içine almıştır, ayrıca Keşap ve Kırık nahiyeleri de Giresun'a bağlıydı.¹²⁹ Giresun, 1920 yılına kadar Trabzon sancağına bağlı bir kaza durumunda kalmıştır. Bu tarihten sonra Giresun'un müstakil liva olması için meclise bir telgraf gönderilmiştir. Bu istek Vekiller Heyeti'nin 22 Kasım 1920'deki toplantısında görüşülerek uygun bulunmuş ve bir kanun tasarısı haline getirilerek 25 Kasım'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Giresun, Tirebolu ve Ordu kazalarından oluşan bir müstakil liva teşkiline dair kanun teklifi sunulmuştur. Bu kanun teklifi Dahiliye ve Muvazene-i Maliye Encümeni'nde görüşülmüş, ancak bazı tartışmalar çıkmıştır.¹³⁰

Karahisar-ı Şarki milletvekili Mustafa Bey, Ordu'nun Giresun'a bağlanmasına karşı çıkmış, Ordu ve Giresun'un önemli kazalar olduğunu bu nedenle müstakil değil de ayrı ayrı il olması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca Kırık nahiyesinin Karahisar-ı Şarki'ye bağlı iken Giresun'a bağlandığını, geçinemeyip nahiyenin tekrar Karahisar-ı Şarki'ye bağlandığını şimdi ise yeniden Giresun'a bağlanmasının doğru olmadığını savunmuştur.¹³¹

Trabzon milletvekili Hüsrev Bey, Giresun'a bağlanacak olan Tirebolu'nun savaşta harap olduğunu, Görele'nin ise gayet ufak, adeta köy gibi bir kaza olduğunu bu nedenle Vakfikebir'in Giresun'a yakın olan köyleri ile beraber Giresun'a bağlanmasını uygun bulduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu köylülerin fındığı da

---

¹²⁹ Emecen, "Giresun", DİA, s.83

¹³⁰ Süleyman Beyoğlu, *Milli Mücadele Kahramanı Giresunlu Osman Ağa*, Bengi Yay., İstanbul 2009, s. 181-182

¹³¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, C.VI, devre 1, 4 Aralık 1336, s.192

Giresun'a sattıklarını, böylece Giresun'a ticari yönden de fayda sağlayacağını üzerinde durmuştur.¹³²

Gümüşhane milletvekili Hasan Fehmi Bey ise, Hüsrev Bey'in Giresun'un coğrafi olarak küçük kalacağından dolayı Vakfikebir'in Giresun'a bağlanmasını teklif ettiğini ileri sürmüştür. Hasan Fehmi Bey mecliste yaptığı konuşmada Vakfikebir'in Trabzon'a Giresun'dan daha yakın olduğunu ve ticari yönden de Trabzon ile daha yakın olduğunu belirterek Hüsrev Bey'in teklifine karşı çıkmıştır.¹³³

Karesi milletvekili Vehbi Bey, Trabzon sancağının nüfusunun 700.000'e ulaştığını ve bu nüfusun merkezden idaresinin zor olduğunu belirtmiştir. Özellikle Trabzon sancağına bağlı Giresun'un gerek mevki, gerek ticareti ve gerekse sahilde olması itibariyle önemini vurgulayarak varidatıyla kendi kendini idare edebileceğini ve il yapılmasının gerekliliği üzerinde durmuştur.¹³⁴

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki bu tartışmalar sonucunda merkezi Giresun olmak üzere Tirebolu, Görele kazaları ile Karahisar-ı Şarki sancağına bağlı Kırık nahiyesinin ilhak edilmek suretiyle Giresun müstakil livası teşkil edilmiştir.¹³⁵ Giresun'un müstakil livası teşkiline dair kanun 4 Nisan 1921 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

2- 1923-1925 NÜFUS MÜBADELESİNİN GİRESUN'DAKİ YANSIMALARI

Balkan savaşlarından sonra Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı göç hareketlerinden bir kısmı anlaşmaya dayalıyken bir kısmı kaçış niteliğinde olmuştur. 1923-1925 yılları arasında Yunanistan'dan Türkiye'ye olan göç hareketi ise Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan bir anlaşma ile gerçekleşmiştir. 30 Ocak 1923 yılında imzalanan Türk-Rum ahali mübadelesine ilişkin sözleşmenin 25 Ağustos'ta her iki ülke tarafından onaylanarak yürürlüğe girmesinden sonra göçmenlerin mübadelesine başlandı.¹³⁶

Uzun ve yıpratıcı savaşlar sonucunda halkın malları ve mülkleri harap olmuştu. Türkiye'ye gelecek olan yarım milyon halkın sosyal ve iktisadi hayatlarına

¹³² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, s.193

¹³³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, s.194-195

¹³⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, s.197

¹³⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, s.198

¹³⁶ Mesut Çapa, "Yunanistan'dan Gelen Göçmenlerin İskanı", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, 1990, S.5, Ankara 1990, s.49

uygun yerlere iskan edilmesi gerekiyordu. Rumların terk ettikleri binaların çoğu tamire muhtaç bir hale gelmişti.¹³⁷

Karadeniz Bölgesi'nde de arazinin sarp ve dağlık oluşu nedeniyle evlerin onarımı çoğu zaman imkansızdı. Bu bölgede zamanında 500'den fazla büyük küçük Rum köyü vardı. Bunların yanı sıra pek çok Türk köyü, Pontus çetelerinin etkisiz hale getirilişi sırasında harap olmuştu. Giresun'da da pek çok ev, tarla, bağ ve bahçe tahrip edilmişti.¹³⁸ Evlerin yakılıp yıkılması iskanda yaşanan önemli bir sorun olmuştur ve şehre yığılan mübadiller birkaç aile bir evde sıkışık bir şekilde ikamet etmiştir. Toprakların adil dağıtımında, fındık bahçelerinin ve evlerin yakılıp yıkılmasından dolayı sorunlar ortaya çıkmış ve bir köye yerleşen mübadiller oturdukları yerden uzakta tarla ve bahçe verilmesine itiraz etmişlerdir. Tepeköy ve Bulancak'ta arazi tevziatında adil bir dağıtım yapılmamasından kaynaklanan münakaşalar olmuştur.¹³⁹

Ülkenin içinde bulunduğu kötü durum düşünüldüğünde bu ihtiyaçların tam manasıyla karşılanmasına imkan olmadığı gibi, mübadillerin büyük kabileler halinde acilen nakilleri konusundaki zaruret bu imkanı büsbütün azaltmıştı. Bu olumsuzlukların giderilmesi ve mübadillerin iskanının uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için 8 Kasım 1923'te 368 sayılı kanunla Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti oluşturulmuştur.¹⁴⁰

Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti'nce yeni bir içerik verilen göçmen yerleştirme yörelerinin sayısı on olarak belirlenmiş ve Giresun bu yerleşim planı dahilinde Sinop, Samsun, Ordu, Trabzon, Gümüşhane, Amasya, Tokat ve Çorum illeri ile birlikte birinci alanda yer almaktadır.¹⁴¹

25 Ağustos 1924'e kadar Drama, Kavala, Selanik, Kayalar ve köylerinden Samsun limanına gelen 59 bin göçmenden 748'i Giresun'a sevk edilmiştir.¹⁴² Merkeze bağlı Bulancak'a Kayalar, Selanik, Yenişehir, Siroz, Vodine, Serfine, Yugoslav, Kırım, Trabzon, Erzincan ve Bayburt mübadil ve mültecisi olarak 100 haneye 361, Piraziz'e bağlı Tepeköy'e 32 haneye 129, Keşap'ın Kuşkaya köyüne 12

¹³⁷ **İskan Tarihçesi** Hamid Matbaası, 1932, s.12

¹³⁸ Kemal Arı, **Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1995, s.59

¹³⁹ İbrahim Erdal, **Mübadele (Uluslaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan 1923-1925)**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2006, s.226-227

¹⁴⁰ **İskan Tarihçesi**, s.12-13

¹⁴¹ Arı, **a.g.e.**, s.52-53

¹⁴² Nedim İpek, **Mübadele ve Samsun**, TTK. Yay. Ankara, 2000, s.66

haneye 51, Görele'ye ise 1924'te 1 haneye 9, 1926'da 5 Selanik mübadili yerleştirilmiştir.¹⁴³

Şebinkarahisar'a yerleşecek olan mübadillerin nakilleri sırasında karayollarının yetersizliğinden dolayı büyük sıkıntılar yaşanıyordu. Mübadiller iskan edilecekleri yere ulaştıklarında da problem bitmiyordu. Çünkü oluşturulan Muhacir komisyonu planlı bir şekilde çalışmadığı için Rum binaları ve emvâl-i metrûkeden yeterince istifade edilemiyordu. Bütün bu olumsuzluklara rağmen 4 Haziran-22 Temmuz 1924 tarihleri arasında Şebinkarahisar'a 3.754 mübadil yerleştirilmiş ve mübadillerin üretici hale gelebilmeleri için devletçe çalışmalar da başlatılmıştı.¹⁴⁴

Mübadeleye ait işlemleri denetlemek için 5 Nisan 1925'te İskan müfettişlikleri kurulmuş ve Giresun'da da iskan müfettişi olarak Said Bey görevlendirilmiştir. Said Bey'in 28 Ocak 1926 tarihli raporuna göre Giresun'a Lozan Antlaşması ile gelen mübadil aile sayısı 166 olmak üzere toplam nüfus 601'dir.¹⁴⁵

1922 ve 1928 yılları arasında Giresun ve Şebinkarahisar'da iskan edilen mübadillerin sayısı şu şekildedir:

Tablo:23 1922-1928 yılları arasında Giresun ve Şebinkarahisar'da iskan edilen mübadiller

	1922	1924	1925	1928	Toplam
Giresun	10	516	70	27	623
Şebinkarahisar	-	5779	-	100	5879

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü **İstatistik Yıllığı**, C.III, Ankara, 1930, s.100-101

Mübadeleyle gelenler arasında memleketlerinde taşınmaz mallarını terk etmiş olanlar vardı. Adi iskan derecesinde tahsis olunan emval bunları temin etme imkanına sahip değildi. Bu mübadillere Muhtelit Mübadele Komisyonunca tasfiye talepnamesi verilmiştir. Böylece memleketlerinde terk ettikleri mallarına karşılık Türkiye'den gayrimenkul talep edebileceklerdi.¹⁴⁶ Giresun'da da tasfiye talepnamesi bulunan mübadiller mevcuttu. Selanik vilayeti Karaferye kazasından gelip, Giresun

¹⁴³ İpek, **Mübadele ve Samsun**, s.78-79

¹⁴⁴ Sarısamam, a.g.e., s.33

¹⁴⁵ Sezai Balcı, "**Lozan Mübadilleri'nin Giresun'a Yerleştirilmeleri ve Mübadillerin Karşılaştıkları Sorunlar**", Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (09-11 Ekim 2008), C.II, Ankara 2009, s.80

¹⁴⁶ **İskan Tarihçesi**, s.39

ili Görele ilçesi Dayılı köyünde iskan edilen çiftçi Kolağası Şakir oğlu Cevdet¹⁴⁷ ve Selanik vilayeti Siroz kazasından gelip Giresun ilinde iskan edilen Hacı Hoca Ali kızı Fatma ve Kadir Çavuş kızı Nuriye¹⁴⁸ bu mübadillerden bazılarıdır.

Giresun'da Bulancak'ın Pazarsuyu, İhsaniye, Şemseddin, Acarlı, Sümeköyü, Mağdala, İcilli, İnece, Şeyhsuma, Sasu ile Piraziz'in Alidede ve Keşap'ın Kuşkaya köylerinde mübadillere 81 ahşap ev, 6 dolma ev, 1 akarhane, 9 kargir dükkan, 10 ahşap dükkan, 3 fırın, 2.345 kantarlık fındık bahçesi, 523 dönüm tarla, 699 dönüm bahçe yeri, 5 serender, 13 dönümlük kışlak, 25 dönüm tarla ve orman, 40 dönüm tarla, çayır ve çayırılık mübadillere dağıtılmıştır.¹⁴⁹ Ayrıca çiftçilikle uğraşanlar için çift hayvanı bulunmayan her haneye bir veya iki baş hayvan ve ihtiyaçlarına göre ziraiye, tohumluk verilmiş, ancak mübadillerden bunları satmayacaklarına ve başka şekilde sarf etmeyeceklerine dair kefaletname alınmıştır.¹⁵⁰ Bulancak'a yerleştirilen ve çiftçilikle meşgul olan mübadile hane başına iki ile yedi kilogram arasında değişen ve ortalama 2.6 kilogram tohumluk zahire ve mısır dağıtılmıştır.¹⁵¹ Şebinkarahisar'da da muhtaç göçmenlere dağıtılmak üzere tedarikine lüzum görülen 338 çift hayvanıyla 233 araba satın alınmıştır.¹⁵²

1934 tarihli bir belgede ise Giresun'a 216 aile toplam 832 mübadil iskan ettirilmiş ve bu mübadillere 214 hane, 39 dükkan, 938 tarla, 6.118 bahçe verilmiştir. Şebinkarahisar'a ise 1.425 aile olmak üzere toplam 5.617 mübadil yerleştirilerek 1.515 hane ve 58.450 tarla dağıtılmıştır.¹⁵³

Mübadile gereği Giresun'dan da birçok Rum mübadeleye tabi tutulmuştur, ancak Türkiye Cumhuriyeti'ne hizmetlerinden dolayı mübadeleden muaf tutulan Rumlar da olmuştur. Bunlardan biri olan Giresunlu Ponosoğlu Panayot 25 Kanun-i evvel 1927 tarihli karar ile mübadeleye tabi olmamış, İstanbul mıntıkasında ikamet etmek şartıyla hizmetine mükafat olarak mübadeleden muaf tutulmuştur.¹⁵⁴

¹⁴⁷ BCA, "Selanik Vilayeti Karaferye Kazasından Gelip, Giresun İli Görele İlçesi Dayılı Köyünde İskan Edilen Çiftçi Kolağası Şakiroğlu Cevdet'e Ait Tasfiye Talepnamesi", 19 Mart 1927, 130. 16. 13. 2 /559. 1375. 2

¹⁴⁸ BCA, "Selanik Vilayeti Siroz Kazasından Gelip, Giresun İlinde İskan Edilen Yakupoğullarından Eyüp Kızı Firdevs'e Ait Tasfiye Talepnamesi", 15 Mart 1928, 130. 16. 13. 2/669. 2044. 27

¹⁴⁹ İpek, Mübadele ve Samsun, s.78

¹⁵⁰ İskan Tarihçesi, s.27

¹⁵¹ İpek, Mübadele ve Samsun, s.78

¹⁵² BCA, "Şebinkarahisar İlindeki Muhtaç Göçmenlere Dağıtılmak Üzere Tedarikine Lüzum Görülen 338 Çift Hayvanıyla 233 Hayvanın Pazarlıkla Satın Alınması", 25 Nisan 1928, 30. 18. 1. 1/28. 24. 20

¹⁵³ Balcı, a.g.m., s.80

¹⁵⁴ BCA, "İstanbul'da İkamet Eden Giresunlu Ponosoğlu Nipayot'un Türkiye Cumhuriyetine Hizmeti Sebebiyle Mübadeleden İstisnası", 25 Kanun-ı Evvel 1927, 30. 18. 1. 1./27. 70. 14

Rum göçmenlerin bıraktıkları emvâl-i metrûke içinse tasfiye komisyonu oluşturuldu. Bu komisyon emvalin kaydını tutacak ve tahmini fiyatlarını tespit edecekti. Tasfiye işlemleri tamamlanana kadar Rum evleri aylık, Ermeni evleri ise yıllık olarak kiraya verilecekti. İskana müsait olmayan 58 adet Rum evi Eylül 1926'da satışa çıkarıldı.¹⁵⁵ Ayrıca Rumlardan kalan mavi boyalı evlerin renklerinin değiştirilmesi için Giresun Valiliği çalışmalar yapmıştır.¹⁵⁶ 1912 yılından beri Giresun'un terk etmiş olan Rumların emlakını tasfiye işi ile Türk hükümeti delegesi Ahmet Bedevi Bey ve Yunan hükümeti delegesi Mösyö Aperglis meşgul olmuştur.¹⁵⁷

Nüfus mübadelesinin imzalanmasından sonra mübadillerin Türkiye'nin uygun yerlerine imkanlar doğrultusunda iskan edilmesine çalışılmıştır. Giresun'a gelen mübadillerin de daha önce ikamet ettikleri yörelerdeki iktisadi ve sosyal şartlara uygun olarak iskan edilmesinde ve toprak dağıtımında sıkıntılar yaşansa da bu sıkıntıların giderilmesine çalışılmıştır.

3- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'UN NÜFUS YAPISI

Nüfus bir devletin en önemli sermayesidir. Bağımsızlığını korumak ve devletlerarası politikada rol almak isteyen her devletin elverişli bir coğrafi konuma, doğal kaynaklara ve belli sayı ve nitelikte nüfusa sahip olması gerekir.¹⁵⁸

Atatürk döneminde Giresun'un nüfus yapısına geçmeden önce Cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan nüfus politikasına ve 1927-1935 genel nüfus sayımlarına değinelim.

Birinci Dünya Savaşından önce on altı milyon olan Türkiye'nin nüfusunun yaklaşık üç milyonu seferber olmuş ve bunun önemli bir kısmı da silah altına alınmıştı. Üç buçuk milyon kişi malarya, dizanteri ve tifüs gibi hastalıklara maruz kaldı. Savaş boyunca Türk nüfusu yaklaşık iki milyon kayıp verdi. Doğurgan nüfusun silah altına alınmasının yanı sıra düğün ve doğum sayısındaki düşüşler ve göç olgusu da Türkiye nüfusunun azalmasına sebep olmuştur.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Sarısamam, a.g.e., s.33

¹⁵⁶ "Mavi Boyalı Evlerde Oturanlara İhtar Yapılacak", Yeşilgiresun, 13 Haziran 1929, s.1, no:167

¹⁵⁷ "Muhtelit Mübadele Komisyonu Gidiyor" Yeşilgiresun, 29 Ağustos 1929, s.2, no:178

¹⁵⁸ Nedim İpek, *İmparatorluktan Ulus Devlete Göçler*, Serander Yayıncılık, Trabzon 2006, s.347

¹⁵⁹ İpek, *Göçler*, s.351

Doğumu arttırmak nüfusun artışını sağlamak için tek başına yeterli değildi. Aynı zamanda salgın hastalıklar sebebiyle özellikle bebek ve çocuk ölümlerinin de mutlaka önlenmesi gerekiyordu. Verem, sıtma, frengi ve tifo gibi salgın hastalıkların toplum içinde çok yaygın olmasından dolayı hususi örgütler oluşturularak tedbirler alındı.¹⁶⁰

Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkarılan yasalarda ve hükümet icraatlarında nüfusu arttırmaya yönelik bir tutum sergilenmiş, geniş aile modeli ve kalabalık nüfuslu toplum olgusu kalkınma modelinin bir parçası olarak görülmüştür. 1924 yılında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının programının 13. maddesinde de nüfusun bir memleket için en büyük servet olduğuna vurgu yapılıyor “nüfusun arttırılması ve en küçüğünden en büyüğüne kadar tüm vatandaşların hayat ve sağlığının korunması en büyük gaye ve emel olarak bilinmektedir” deniliyordu.¹⁶¹

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa, dördüncü milli sene münasebetiyle yaptığı konuşmada nüfusun ve nüfus sayımının önemini şu sözleriyle belirtmiştir:

“Efendiler! Nüfus meselesi bir memleketin en mühim mesail-i hayatiyesindendir. İdari, askeri, mali ve iktisadi mesailde memleket nüfusunun mikdar-ı sahihini bilmek ne kadar elzem ise her sene yapılacak ihσαιyyat ile nüfusun tezayüd veya tenakus mikdarı anlaşılmadan esbab-ı tezayüdü idamesi ve esbab-ı tenakusun izalesi için tedabir ittihaz etmek kabil olmayacağı derkardır. Binaenaleyh yeniden tahrir-i nüfus icrasına pek acil ve mübrem bir lüzum muhakkaktır.”¹⁶²

1926’da İstatistik Umum Müdürlüğü’nün kurulmasından bir yıl sonra ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayım, Osmanlı Devleti’nden bu yana yapılan ilk bilimsel sayım olma özelliğini taşımaktadır. Bu sayım ile Türkiye nüfusunun; yaş, cinsiyet, medeni hal, tahsil, anadil, din ve meslek itibariyle özellikleri tespit edilmiştir. İlk sayım Cuma günü yapılırken daha sonraki sayımlar Ekimin 20-23’üne rastlayan Pazar günlerinde yapılmıştır.¹⁶³

Buna göre Türkiye’nin 1927 yılı nüfus sayımı özet sonuçları şu şekildedir:¹⁶⁴

Toplam Nüfus.....: 13.648.270
Kadın Nüfus.....: 7.084.391
Erkek Nüfus.....: 6.563.879

¹⁶⁰ İpek, **Göçler**, s.358

¹⁶¹ Kemal Arı, “**Cumhuriyet’in Nüfus Politikası**”, Toplumsal Tarih, S.119, Kasım 2003, s.28-30

¹⁶² **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, C.I, TTK. Basımevi, 1997, s.305

¹⁶³ Dündar, **a.g.e.**, s.19-20

¹⁶⁴ Türkiye İstatistik Kurumu, **İstatistik Göstergeler 1923-2011**, s.9

Köy Nüfusu.....: 10.342.391

İl ve ilçe belediye nüfusları.....: 3.305.879

Demografik Göstergeler:

Kaba doğum oranı.....: % 5.3

Kaba ölüm oranı.....: % 3.6

Yıllık doğal artış oranı.....: % 1,7

Toplam doğurganlık oranı.....: % 6.6 çocuk

Doğuştan yaşam umudu.....: 32 yıl (tahmini)

Bu veriler Birinci Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti tarafından yapılan sayımlarla karşılaştırıldığında Türkiye sınırları içinde kalan topraklardaki nüfusun 1914'ten 1927'ye kadar yaklaşık % 20'lik bir düşüş gösterdiğini ortaya koymaktadır.¹⁶⁵

Türkiye'nin nüfusu 1935'e kadar 16.158.018'e yükseldi. 1927-1935 arasında nüfus artış miktarı 2.509.748, yıllık artış oranı ise % 2.13'tür. 1935 yılında Türkiye'de doğum binde 38.3, ölüm binde 18.9'dur. Aynı dönemde erkek nüfusun nispeti % 48'den % 49'a yükseldi.¹⁶⁶

3.1. 1927 Yılı Nüfus Sayımında Giresun

Giresun nüfus artışı hızlı olmayan iller arasındadır. 1927 yılında Giresun ili, merkez ilçe olan Giresun kazası ile Tirebolu ve Görele kazalarından müteşekkildir. Giresun merkez kazasının Bulancak, Dereli, Keşap, Piraziz, Yavuzkema1 olmak üzere 5 nahiyesi ve 182 adet köyü vardır. Tirebolu kazasının Espiye nahiyesi ile 104 köyü ve Görele kazasının 62 köyü bulunmaktadır.¹⁶⁷

1927 yılı nüfus sayımına göre Giresun'un ilçeleri itibariyle nüfus miktarı aşağıdaki gibidir:

¹⁶⁵ Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923-1940, "Genç Cumhuriyetin İlk Nüfus Sayımı", C.I, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2003, s.97

¹⁶⁶ İpek, *Göçler*, s.363

¹⁶⁷ *Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1927-1928*, Matbuatı Müdüriyeti Umumiye Neşriyatı, s.1164

Tablo:24 1927 sayımına göre Giresun'un ilçeleri itibariyle nüfusu

	Erkek	Kadın	Toplam	Nüfus yoğunluğu
Giresun	43.726	49.282	93.008	38,9
Görece	16.704	20.260	36.964	61,6
Tirebolu	15.745	19.316	35.061	29,7
Toplam	76.175	88.858	165.033	39,6

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Mufassal Neticeleri**, Fasikül I, Ankara 1929, s.8

Giresun'un merkez ve ilçelere bağlı köy nüfusu ise şu şekildedir.

Tablo:25 Giresun'un köy nüfusu

Giresun	Görece	Tirebolu	Toplam
81.380	31.558	31.959	144.897

Kaynak: **1973 İl Yılığ**, s.40

Daha önce de belirtildiği gibi 1915 yılında Osmanlı döneminde Giresun'un nüfusu 121.713 olarak tespit edilmiştir. 1927 yılında ise Giresun'un kazaları ile beraber toplam nüfusu 165.033'tür. Buna göre 1915-1927 yılları arasında Giresun'un nüfus artış miktarı 43.320, artış oranı ise yaklaşık % 35.6'dır. Bu artış miktarını daha önce Giresun iline dahil olmayan Tirebolu ve Görece kazalarının 1923 yılında Giresun'a katılmaları da büyük ölçüde etkilemiştir. Ayrıca Osmanlı döneminde kadın nüfusundan fazla olan erkek nüfusunun 1927 sayımında düştüğü görülmektedir. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş savaşı sırasında erkek nüfusun silah altına alınması erkek nüfusun düşmesinde en önemli etkidir.

Giresun'un dinler itibariyle nüfus durumu şu şekildedir.

Tablo:26 Giresun'un dinlere göre nüfusu

	İslam	Katolik	Protestan	Ermeni	Hristiyan	Musevi	Ortodoks
Kadın	88.833	16	-	1	2	6	-
Erkek	76.134	21	7	1	9	-	2
Toplam	164.967	37	7	2	11	6	2

Kaynak: **1927 Umumi Nüfus Tahriri Mufassal Neticeleri**, Fasikül I, s.53

Osmanlı Döneminde gayrimüslimler Giresun nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturmaktaydı. Giresun'da mübadele ile beraber gayrimüslim nüfusun neredeyse tamamı tasfiye edilmiş, buna karşılık Müslüman nüfusu önemli ölçüde artmıştır.

1927 yılı sayımına göre Giresun merkez ilçe ve diğer ilçelerdeki cinsiyete göre doğum ve ölüm miktarı aşağıdaki gibidir.

Tablo:27 Giresun ili dahilinde cinsiyete göre doğum ve ölüm miktarı

Doğum miktarı			
	Kadın	Erkek	Toplam
Giresun	1834	1721	3555
Görece	235	275	510
Tirebolu	235	335	570
Toplam	2304	2331	4635
Ölüm miktarı			
	Kadın	Erkek	Toplam
Giresun	320	867	1187
Görece	163	181	344
Tirebolu	314	358	676
Toplam	797	1406	2203

Kaynak: **Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1927-1928**, s.1170

Yukarıdaki bilgilere göre Giresun'un toplam nüfusuna bakıldığında, doğum oranı yaklaşık % 2.81, ölüm oranı ise % 1.34'tür.

1927 yılı sayımına göre Giresun nüfusunun yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımı ise şu şekildedir.

Tablo:28 Giresun nüfusunun yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımı

Yaş Grubu	0-6	7-19	20-45	46-60	61 ve üzeri
Kadın	19.684	20.227	35.557	9.140	3.965
Erkek	21.523	22.682	23.340	5.077	3244
Toplam	41.207	42.909	58.897	14.217	7.209

Kaynak: İstatistiki veriler **1927 Umumi Nüfus Tahriri Mufassal Neticeleri**, Fasikül I, s.25'ten derlenmiştir.

Yapılan nüfus sayımı ile beraber Türkiye nüfusunun iktisadi faaliyet kollarına göre durumu da tespit edilmiştir. Buna göre, Giresun'un 1927 yılı sayımı neticesinde iktisadi faaliyet kollarının cinsiyete göre dağılımı şu şekildedir.

Tablo:29 Giresun nüfusunun iktisadi faaliyet kollarının cinsiyete göre dağılımı

	Kadın	Erkek	Toplam
Ziraat	45.800	36.231	82.031
Sanayi	62	1.471	1.533
Ticaret	46	1.735	1.781
Serbest meslek	28	258	286
Hizmetler	4	1.219	1.223
Toplam	45.940	40.914	86.854

Kaynak: **1927 Umumi Nüfus Tahriri Mufassal Neticeleri**, Fasikül I, s.39

1927 nüfus sayımından elde edilen bu verilere göre Giresun'un potansiyel ve faal iş gücü miktarı ve oranları şu şekildedir.

Tablo:30 Giresun'un potansiyel ve faal iş gücü miktarı ve oranları

Potansiyel iş gücü miktarı			Faal iş gücü miktarı			
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1927	47.588	63.817	111.405	42.747	46.047	88.794
Potansiyel iş gücü oranı			Faal iş Gücü Oranı			
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1927	% 62.5	% 71.8	% 67.5	% 56.1	% 51.8	% 53.8

Kaynak: Tablolardaki veriler **1927 Umumi Nüfus Tahriri Mufassal Neticeleri** Fasikül I'deki istatistikler doğrultusunda hesaplanmıştır.

Giresun'un 1927 yılı geneline baktığımızda nüfusun önemli bir bölümünün köylerde yaşadığı ve bunun neticesinde faal nüfusun daha çok ziraat ile meşgul olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre nüfusun dağılımına bakıldığında da potansiyel ve faal iş gücünün özellikle kadın nüfus açısından yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca erkek nüfusunun azaldığı ve mübadele ile beraber nüfusun Müslümanlardan oluştuğu tablolardan anlaşılmaktadır.

3.2. 1935 Yılı Sayımında Giresun

1935 nüfus sayımına göre Türkiye'nin nüfusu 57 il, 356 ilçe, 34.876 belde belediyesi ve köy sayısı ile beraber 16.158.018'dir. Bu sayımda erkek nüfus 7.936.770, kadın nüfus ise 8.221.248'dir.¹⁶⁸ Buna göre Türkiye'nin nüfusu 1927 yılına göre yaklaşık % 18.4 oranında büyümüştür.

1933 yılında Şebinkarahisar ve Alucra, 1934 yılında ise Bulancak Giresun'a dahil olmuştur. Böylece Giresun hem yüzölçümü olarak hem de nüfus olarak büyümüştür. Buna göre 1935 yılı nüfus sayımında Giresun'un nüfusu 1927 nüfus sayımına göre yaklaşık % 57.6 gibi ciddi bir artışla 260.154 rakamına ulaşmıştır.

1935 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfus şu şekilde tespit edilmiştir.

Tablo:31 1935 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu

Şehirde				Nahiye ve Köylerde			
Kazalar	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam E.K
Merkez	7.689	6.278	13.967	33.480	36.287	69.767	83.734
Alucra	449	321	770	11.822	14.056	25.878	26.648
Bulancak	2.287	2.104	4.391	15.608	17.600	33.208	37.599
Görece	1.067	1.030	2.097	17.838	20.602	38.440	40.537
Ş.Karahisar	3.964	4.001	7.965	6.643	7.434	14.077	22.042
Tirebolu	2.055	1.930	3.985	21.486	24.123	45.609	49.594
Gn. Toplam	17.511	15.664	33.175	106.877	120.102	226.979	260.154

Kaynak: Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, **20 İlkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı Kati ve Mufassal Neticeler** Giresun Vilayeti, C.XXV, İstanbul, 1937, s.5

Giresun'un kaza ve nahiyeler itibariyle nüfus miktarı ve köy adedi kapsamlı olarak aşağıdaki gibidir.

¹⁶⁸ İstatistik Göstergeler 1923-2011, s.5

Tablo:32 Giresun'un kaza ve nahiyeler itibariyle nüfusu ve köy sayısı

1. Giresun Merkez Kazası				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adedi
Şehir	7.689	6.278	13.967	---
Merkez Nahiye	12.163	13.698	25.861	36
Dereli	5.111	5.682	10.793	14
Keşap	12.839	14.316	27.155	46
Yavuzkemal	3.367	2.591	5.958	11
Toplam	41.169	42.565	83.734	107
2-Alucra				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adedi
Şehir	449	321	770	---
Merkez Nahiye	5.943	6.718	12.661	33
Mindaval	5.879	7.338	13.217	60
Toplam	12.271	14.377	26.648	63
3. Bulancak				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adedi
Şehir	2.287	2.104	4.391	---
Merkez Nahiye	7.512	8.484	15.996	25
Piraziz	8.096	9.116	17.212	25
Toplam	17.895	19.704	37.599	50
4- Görele				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adedi
Şehir	1.067	1.030	2.097	---
Merkez Nahiye	13.539	15.559	29.098	45
Eynesil	4.299	5.043	9.342	16
Toplam	18.905	21.632	40.537	61
5- Şebinkarahisar				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adedi
Şehir	3.964	4.001	7.965	---
Merkez Nahiye	6.643	7.434	14.077	52
Toplam	10.607	11.435	22.042	52
6- Tirebolu				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adedi

Şehir	2.055	1.930	3.985	---
Merkez Nahiye	12.491	13.766	26.257	58
Espiye	8.995	10.357	19.352	40
Toplam	23.541	26.053	49.594	98

Kaynak: **20 İlkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı Giresun Vilayeti**, s.6

Çalışan nüfusun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımında tarım 121.300 kişi ve % 46.6'lık oranla birinci sıradadır. Sanayi ve küçük sanatlar kendi içinde 16 kola ayrılmaktadır. Buna göre, maden ocakları ve taş ocaklarında 1, taş ve toprak sanayinde 220, inşaat, bina ve mobilya sanayinde 550, ağaç işleme sanayinde 708, demir sanayinde 687, kimya sanayinde 4, dokuma sanayinde 292, kağıt sanayinde 27, deri, kösele, kauçuk, kemik, boynuz, kehribar eşya sanayinde 73, gıda, içki ve tütün sanayinde 4.445, elbise sanayinde 990, elektrik, gaz ve su istihsal tevziinde 7, sanayi müesseseleri fen ve idare memurluğunda 3 kişi ve ihtisası gayri muayyen sanayi amelesi olarak 216 kişi çalışmaktadır. Buna göre; sanayi ve küçük sanatlar alanında toplam 8.271 kişi ile % 3.2'lik bir oranla ikinci sırada yer almaktadır. Giresun'da ticaretle uğraşan kişi sayısı 2.091 kişi olup % 0.8'lik bir orana sahiptirler. Nakliye ve muvassala 1.653 kişi ile % 0.6, umumi ve idari hizmetler, serbest meslek 3.541 kişi ile % 1.4, ev iktisadiyatı ve , şahsi hizmetler 303 kişi ile % 0.1, mesleksiz veya mesleği meçhul olanlar ise 122.995 kişi ile % 47.3'lük orana sahiptirler.¹⁶⁹

Bütün bu veriler doğrultusunda 1935 yılı nüfus sayımında Giresun'un potansiyel ve faal iş gücü miktarı ve oranları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo:33 Giresun'un potansiyel ve faal iş gücü miktarı ve oranları

Potansiyel İş Gücü Miktarı			Faal İş Gücü Miktarı			
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1935	72.976	89.477	162.453	66.042	71.117	137.159
Potansiyel İş Gücü Oranı			Faal İş Gücü Oranı			
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1935	% 58.2	% 66	% 62.4	% 53.1	% 53.3	% 52.2

Kaynak: Tablolar **20 İlkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımındaki** veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

¹⁶⁹ **20 İlkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı**, s.73

1935 nüfus sayımı sonucunda ortaya çıkan istatistiki verilere göre Giresun için ziraat yine ön plandadır. Bununla birlikte sanayi alanında çalışanların arttığı da göze çarpmaktadır. Ayrıca 1927 sayımına göre 1935 yılında erkek nüfus miktarında önemli bir artış olmuştur. Kadın ve erkek nüfus miktarı arasındaki fark azalmasına rağmen potansiyel iş gücü ve faal iş gücü miktarında çok büyük fark olmasa da kadınların ön planda olduğu görülmektedir. Bu durum 1927 sayımından sonra doğan erkek çocukların, 1935 sayımında yaş grubu olarak potansiyel ve faal iş gücü miktarına katılmamaları şeklinde açıklanabilir.

4- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA TARIM VE HAYVANCILIK

Atatürk dönemi Türkiye'nin acil kalkınma sorunuyla karşı karşıya kaldığı bir dönemdir. Uzun yıllar süren savaşlar sonucunda iş gücü azalmış, üretim düşmüş, kıtlık oluşmuş ve salgın hastalıklar artmıştı.¹⁷⁰ Savaşlar sebebiyle azalan nüfusun özellikle 18-35 yaş grubu arasında düşüş meydana gelmesi, durumu daha da ağırlaştırmaktaydı. Köylerde çoğunlukla kadınlar, çocuklar ve yaşlılar yaşıyorlardı ve üretimi büyük ölçüde kadınlar gerçekleştiriyorlardı.¹⁷¹

Nüfusun azalması ve üretim açısından niteliği olumsuz hale gelmesi nedeniyle tarım alanlarının büyük bir kısmı ekilememiştir. Meydana gelen iş gücü kaybını azaltmak için Cumhuriyet döneminde iyi hali görülen köylü mahkumlara ekim ve hasat zamanlarında izin verildi, ancak sorunun kapsamı iş gücü kaybı ile sınırlı değildi. Tarımın basit ve geleneksel yöntemlerle yapılması, verimin bütünüyle mevsim şartlarına bağlı olması ve pazar ekonomisi gelişmediği için üretimin yalnız aile ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi gibi sebeplerden dolayı verimlilik sağlanamıyordu. Bir aileye yetebilen topraklar da zamanla miras yoluyla parçalanıyordu. Dolayısıyla nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köylüler yoksuldu.¹⁷² Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber ülke ekonomisinin temelini oluşturan tarım ve tarım faaliyetlerini gerçekleştiren köylünün durumunun düzeltilmesi için gerekli düzenlemeler birbiri ardına yapıldı. Cumhuriyet kurulduğunda her birinde ortalama 250 kişinin yaşadığı 40 bin dolayında köy vardı,

¹⁷⁰ Ali Ata Yiğit, "Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13 (2) 2012, s.316

¹⁷¹ Sabahattin Özel, "Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi", ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/.../yda-02-ozel.pdf adresinden 20 Nisan 2014 tarihinde alınmıştır, s.235

¹⁷² Yiğit, "Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası", s.316-317

ancak köylerin hukuki ve idari açıdan durumları belli değildi. Köylerin hem hukuki ve idari düzenlerinin oluşturulması hem de kamu hizmetlerinin daha iyi sağlanması için¹⁷³ 18 Mart 1924'te Köy Kanunu kabul edildi.¹⁷⁴

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de tarım kesiminde üretim geçimlik düzeyinin ötesine geçmemiştir. Ayrıca toprak mülkiyetindeki çarpıklıkların olması, makineleşmenin gelişmemesi, ulaşım yetersizlikleri, kredi sorunu, teknik ve mesleki bilgi yetersizliği yanı sıra diğer önemli bir sorun da aşar vergisi idi. Aşar vergisi Türk çiftçisinin çalışma azmi ve çabası üzerinde olumsuz bir etki yapıyordu.¹⁷⁵ 23 Şubat 1925'te yayınlanan kanunla Aşar vergisi uygulamasına son verildi.¹⁷⁶

Maddi durumu olmayan köylüye kredi sağlamak için 21 Nisan 1924'te İtibarı Zirai Birliklerinin kurulmasına dair kanun kabul edildi. Daha sonra bu birlikler kaldırılarak yerine Zirai Kredi Kooperatifleri kanunu kabul edildi. 3 Temmuz 1932 tarihinde çıkarılan kanunla Ziraat Bankası'nın buğday satın almasına karar verildi. Bu kanun ile buğday fiyatını korumak ve tanzim etmek maksadıyla hükümet gerekli gördüğü takdirde üreticinin satılığa çıkardığı buğdayı tespit edeceği fiyatlarla Ziraat Bankası vasıtasıyla alıp satabilecekti. 24 Haziran 1938 tarihinde buğday piyasasını korumak tanzim etmek ve stok bulundurmaya üzere Toprak Mahsulleri Ofisi'nin kurulmasına dair kanun kabul edildi. Bu kanun ile Toprak Mahsulleri Ofisi gerektiğinde dış piyasalardan buğday satın alabilecek ve dünya buğday piyasasını kontrol edebilecekti. Ayrıca gerekli görülen yerlerde un ve ekmek fabrikaları kurmak, satın almak ve işletmek gibi görevlere sahipti. 7 Ocak 1938 tarihinde ise her türlü tarım işleri ile ilgilenmek üzere Ziraat Vekaletine bağlı Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu oluşturulmasına dair kanun kabul edildi. Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu kendi bünyesine verilen tarım ve sanayi müesseselerini işletme, fabrika ve atölyeler kurarak bunları idare etmek, ambar ve nakliyat işleri ile uğraşmak gibi faaliyetleri gerçekleştirme ile yükümlüydü.¹⁷⁷

Cumhuriyetin ilk yıllarında topraksız köylünün topraklandırılması için önemli tedbirler alınmıştı. Giresun'da da topraksız köylünün topraklandırılması için

¹⁷³ Yiğit, "Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası", s.318

¹⁷⁴ "Köy Kanunu", Resmi Ceride, 7 Nisan 1924, S.68, s.6

¹⁷⁵ Murat Koraltürk, "Türkiye Ekonomisi (1923-1960)", Türkler, C.XVII, Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.583

¹⁷⁶ "Aşarın İlgasıyla Yerine İkame Edilecek Vergi Hakkında Kanun", Resmi Ceride, 23 Şubat 1925, S.84, s.13

¹⁷⁷ Yiğit, "Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)", s.319-320

hazineye ait Rumlardan metruk toprakların satışları durdurulmuştur. Hiç toprağı olmayan veya az toprağına sahip olan köylüler tespit edilmiş ve vekaletçe muhtaç köylülerin listesi onaylanarak Rumlardan metruk toprakların dağıtımına başlanmıştır.¹⁷⁸

Tarım alanında yapılan yeniliklerin yanı sıra 1927 yılında ülkemizdeki zirai üretimin cins ve miktarını, çiftçi sayılarını, tarım araçlarını ve hayvan miktarını tespit etmek üzere tarım sayımı yapılmıştır. 1927 tarım sayımına göre, ülke genelinde çiftçi ailelerin sayısı 1.751.239 olup bu sayı 9.145.000 nüfusu temsil etmektedir. Her çiftçi ailesinin ektiğı arazi miktarı ortalaması 25 dönüm yani iki buçuk hektardan ibarettir. Karadeniz Bölgesi'nde ekilen arazi oranı Türkiye ortalamasına göre düşüktür. Bu bölgede her çiftçi ailesinin ektiğı arazi 15 dönüm yani 1.5 hektardan ibarettir.¹⁷⁹

1927 sayımına göre ekili alanlar (43.637.727) dönüm yani dört milyondan biraz fazla hektardan ibarettir ki bütün ülke yüzölçümünün % 4.86'sı demektir. Ekili alanlar içerisinde tahıl (39.093.220) dönüm olmak üzere ekili alanların % 89.5'ini , baklagiller (1.740.403) dönüm olmak üzere ekli alanların % 39'unu sınıai bitkiler ise (2.804.104) dönüm olmak üzere ekili alanların % 6.6'sını teşkil etmektedir. 1927 yılında yurt içinde (24.000.000) kentaldan biraz fazla tahıl, (1.000.000) kental baklagil ve (1.634.000) kental sınıai bitki üretildi.¹⁸⁰ Ayrıca bütün ülkede 15.711'i tarım makinesi olmak üzere 1.413.519 tarım aleti sayılmıştır.¹⁸¹

Ortalama olarak her çiftçi ailesine 2 yani bir çift çeki hayvanı düşmektedir. Karadeniz sahilinde bulunan illerde çeki hayvanları oranı düşüktür. Bu oran Giresun'da 0.58'dir. Yani genel ortalamanın altındadır. Kümes ve çeki hayvanları hariç olmak üzere her çiftçi ailesine ortalama 15 hayvan düşmektedir.¹⁸²

4.1. Giresun'da Tarım

Giresun tarımı denildiğinde akla gelen tek tarım ürünü fındıktır. Tek mahsule bağılı kalmamak için köylü, değişik tarım ürünlerinin yetiştirilmesi konusunda teşvik edilmesine rağmen fındık Giresun ekonomisinin can damarı olmuştur.

¹⁷⁸ CHP 1936 İl Kongreleri, Bölüm 3, 1937, s.186

¹⁷⁹ Devlet İstatistik Enstitüsü, 1927 Tarım Sayımı Ankara 1970, s.XIII-XIV

¹⁸⁰ 1927 Tarım Sayımı, s.XIV-XV

¹⁸¹ 1927 Tarım Sayımı, s.XIX

¹⁸² 1927 Tarım Sayımı, s.XIV

1927 tarım sayımına göre, Giresun'daki çiftçi nüfusun genel nüfusa oranı % 67.2 ekili arazi ise % 10'dur.¹⁸³ Giresun'da 1927 tarım sayımına göre 3.692 adet kara sapan, 12 adet pulluk toplam 3.704 adet tarım aleti mevcuttu.¹⁸⁴ Ekili her on dönüm araziye düşen tarım alet ve makinelerin oranı ise % 0.1'dir.¹⁸⁵

4.1.1. Fındık

Giresun halkının en önemli geçim kaynaklarının başında fındık gelmektedir. Fasulye, mısır, kendir gibi tarım ürünleri yetiştirilse de fındık, Giresun'un ekonomisini etkileyen önemli bir tarım ürünüdür.

Fındık bitkisi, kıyıda beş metreden başlayarak, 100 metreye kadar yükselen bir örtü ile bölgeyi kaplar. Bunun dışında yabani olarak 1600-1800 metreye kadar yükseldiği ve orman ağaçları arasında koruluklar meydana getirdiği de görülür. Çevrede iklim ve toprak verimi bakımından en elverişli imkanları elde ederek kendi kendine yetişen bu bitki bugün insan eliyle yetiştirilmekte ve onarılmaktadır. Başlangıçta yalnız kıyılarda görülen fındık ağaçları daha sonra içlere ve doğudan batıya doğru genişletilmiştir. Çoruh'tan, batıda Ünye'ye kadar uzanan yurdumuzun fındık bölgesi içinde gerek fındık ağaçlarının kapladığı alan gerekse üretim ve fındığın kalitesinin iyiliği bakımından Giresun çevresi diğer bölgelerin üstündedir.¹⁸⁶

Tespit edilen ilk kayıtlara göre Giresun fındığı 1869 yılında piyasaya gönderilmiş ve bu tarihten sonra fındık, Giresun için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Fındık üretimi her yıl verimli olmamaktadır. Bazı yıllar fındık donlardan zarar görür ve bu nedenle fındık verimi azalır. Cumhuriyet döneminden itibaren Giresun'da fındık üretimi arttırılmaya çalışılmış ve bölgenin ekonomik durumunun düzeltilmesi için gayret edilmiştir. Giresun'da her yıl ortalama 18-19 milyon kilo fındık çıkarılmaktadır, fakat üretimin bazen 7-8 milyon kiloya düştüğü de görülmüştür. 1920 yılındaki fındık üretimi 7.435.113, 1922 yılında ise 7.490.560 milyon kilodur. Fındık tarımının bilimsel metotlarla ele alınmaması da üretimi etkilemiştir.¹⁸⁷

¹⁸³ 1927 Tarım Sayımı, s.2

¹⁸⁴ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, İstatistik Yıllığı 1930-1931, Ankara 1931, s.181

¹⁸⁵ 1927 Tarım Sayımı, s.15

¹⁸⁶ Osman Yalçın, Giresun, Özyürek Yay., İstanbul 1960, s.18-19

¹⁸⁷ Yalçın, a.g.e., s.17-18

Fındık üretiminin düşmesi ile ilgili Giresun'un yerel gazetesinde bu konu şu şekilde belirtilmiştir. Fındığın toprağa dikildiği günden beri hiç bakılmadığı ve ihtimam gösterilmediği, ancak halkın hayatını kurtaran tek mahsul olduğu yazılmıştır. Köylünün mısır tarlalarıyla, sebze bahçeleriyle bir miktar uğraştığı, eğer köylünün tarlasıyla uğraşmazsa kış yiyeceğini toprağın vermeyeceğini bildiği belirtilerek, fındık üretiminin de biraz bakım ile az da olsa artacağı yazılmıştır.¹⁸⁸

1924 yılında fındık üretiminde verimi arttırmak amacıyla Amerika'dan müfettiş getirilmiştir. Müfettiş, fındık bahçelerinde incelemelerde bulunarak bir rapor hazırlamış ve valilik bu raporda ki maddelerin gereğini yerine getirmeyen çiftçilerin cezalandırılacağını bildirmiştir. Ayrıca Ziraat Bankası fındık üreticisi için 1924 yılı Ocak ayından Haziran ayına kadar geçen 5 ay zarfında 238.000 lira kredi vermiştir.¹⁸⁹

Giresun'un en önemli ve tek geçim kaynağı olan fındık için bir numune fidanlığı bulunmamaktaydı. Şehrin civarında bir numune fidanlığı vardı, fakat bu fidanlıkta portakal, mandalina, limon hatta çaya kadar Giresun için önemi ikinci üçüncü derecede olan mahsuller yetiştiriliyordu. Yerel gazetede mevcut fidanlığın fındık numune fidanlığı haline getirilmesini, ayrıca burada bir fındık laboratuvarı kurularak buranın bir uzmanın idaresine verilmesi gerektiği yazılarak, böylece köylünün fidanlıkta yetiştirilen mahsulün kendi mahsulünden daha temiz ve sağlam olduğunu göreceği belirtilmiştir.¹⁹⁰

Cumhuriyetin ilk yıllarında fındık üretiminin ülke genelinde yayılmasına çalışılmıştır. Fındık üretimini yaymak isteyen hükümetin diğer illere fındık fidanı nakline olumlu bakmasından dolayı Giresun'un fındık rekoltesi düşmeye başlamıştır. 1928 yılında Kastamonu Ziraat Müdürü 100.000 fındık fidanı satın almak için Giresun'a geldi.¹⁹¹ Ayrıca Zonguldak vilayeti de 20.000 fındık fidanının Zonguldak'a gönderilmesini istemiştir.¹⁹² 1937 yılında da yurdumuzda fındık ziraatine önem verilmiştir. Ayancık kazasına dikilmek üzere Kızılay tarafından 120.000 fındık fidanı satın alınmıştır. Ayrıca Zonguldak vilayeti 250.000, İnebolu

¹⁸⁸ "Fındık Laboratuvarı", Yeşilgiresun, 12 Eylül 1929, s.1, no:180

¹⁸⁹ Sarısamam, a.g.e., s.106

¹⁹⁰ "Fındık Laboratuvarı", Yeşilgiresun, 12 Eylül 1929, s.1, no:180

¹⁹¹ Sarısamam, a.g.e., s.107

¹⁹² "Zonguldak 2000 Fidan İstiyor", Yeşilgiresun, 20 İlkkanun 1928, s.1, no:144

kazası içinde 200.000 fındık fidanı alınmıştır.¹⁹³ Hükümet fındık fidanının yurt dışına nakline olumlu bakmamıştır. Bundan dolayı memleketimizin baş tacı serveti membasından olan fındık ziraatinin ecnebi memleketlere intikal etmemesini temin için fındık fidanlarının da incir çubukası ve bağ-ı çubukası gibi harice ihracı yasaklanmıştır.¹⁹⁴ Yunanlılar da fındık yetiştirmeye teşebbüs etmişlerdir. Yunan Ziraat Nezareti fındık yetiştirmek için köylüye azami yardımda bulunacağını belirtmiştir. Yunanistan'da fındık işi ile uğraşmak isteyenler ise Giresun'dan Yunanistan'a giden mübadil Rumlardır. İstanbul'daki tanıdık tüccarlara ve komisyonculara gelen mektuplarda fındık fidesi istemişlerdir.¹⁹⁵

1929 yılı köylü için buhranlı bir yıl olmuştur. Fındıkta meydana gelen hastalık ve doğal afetler fındık mahsulünü olumsuz etkilemiş ve yağışlar nedeniyle pirinç ve mısır tarlaları zarar görmüştür. 1929 yılında 25 civarında köy muhtarı köylünün arzusu üzerine Ziraat Bankası Umum Müdürlüğüne, ziraatin açılması, tohumluk tedariki ve fındıkların imarı için müracaat etmiştir.¹⁹⁶ Bu yıl sadece köylü için değil tüccarlar içinde zor bir yıl olmuştur. Köylü kadınlar çarşıda ve mahalle aralarında bir parça mısır parası için dilenmekteydi. Daha önceki senelerde tüccarlar köylüyü muhtaç bir halde bırakmıyorlardı, ancak tüccarlar da köylüye el uzatacak durumda değildi.¹⁹⁷ Bütün bu şartlar altında köylü fırsat kollayıcıların eline düşmüştür. Bir kıyye mısır için 25 kuruş veren köylü vakti geldiğinde toplayacağı fındık mahsulünü çoktan yemiş bulunmaktaydı. Köylünün parasız olması köylüyü insafsız muhtekirlerin elinde bırakmıştır.¹⁹⁸ İş Bankası ve Ziraat Bankası müdürlerinden alınan bilgiye göre Giresun'da 16 bin fındık üreticisi evden 15 bini borçludur ve bu borcun miktarı takriben 4 milyon liradır. Bu toplam borcun en çok 600 bin lirası İş Bankası ve Ziraat Bankasına olan borçtur. Geriye kalan borç ise muhtekirlere olan borçtur. Muhtekirlerin köylüye dağıttıkları asıl sermayenin miktarı 350 ile 400 bin lira kadardır. Bu sermayenin beş altı sene zarfında faizlerle köylüyü

¹⁹³ "Fındık Fidanları", Yeşilgiresun, 23 Birinciteşrin 1937, s.2, no:508

¹⁹⁴ BCA, "Fındık Fidanlarının İhracının Yasaklanması", 19 Şubat 1928, 080.18.01/027.82.2

¹⁹⁵ "Fındık", Yeşilgiresun, 13 Mart 1930, s.1, no:195

¹⁹⁶ "Köylüye Kredi", Yeşilgiresun, 21 Mart 1929, s.1, no:156

¹⁹⁷ "Nazarı Dikkate Alınacak Mesele", Yeşilgiresun, 2 Mayıs 1929, s.1, no:162

¹⁹⁸ "Köylünün Hali", Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1929, s.1, no:164

3.500.000 liralık bir yükün altına sokmuştur. Bu rakamlar köylünün içinde bulunduğu durumun ne kadar kötü olduğunu göstermeye yeterliydi.¹⁹⁹

Köylünün durumunun düzeltilmesi için vilayetin ve firkanın teşebbüsü ile Ziraat Bankasına getirilmiş olan 15.000 liranın dağıtımı için bir ihtiyaç komisyonu oluşturulmuştur. Mısır ihtiyacı olanların tespit edilmesine çalışılmış, fakat köylünün tamamının ihtiyaç içinde olmasından dolayı köylerde ve nahiyelerde aciz olacak derecede muhtaç olanların listesi talep edilmiştir. Ayrıca 15.000 liradan başka daha 30.000 liranın ya aynen mısır ya da para olarak gönderilmesi için İktisat Vekaleti'ne yazılmıştır.²⁰⁰

1929 yılında fındık mahsulünden istenilen sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine veresiye olarak mısır alamayan köylü çok sıkıntı çekmiş, hatta açlık ve sefaletten ölenlerin bulunduğu duyulmuştur. Ziraat Bankası her ne kadar köylüye yardım etse de bu yardım ihtiyaca kafi gelmemiştir.²⁰¹

1930 yılı fındık mahsulü hava şartlarının uygun olmasından dolayı verimli olmuştur. Ayrıca köylü kendi yiyeceğini temin için tarlalardan başka ormanlıkları temizleyerek mısır ekmiştir.²⁰²

1934 yılında fındık mahsulü az olmuş ise de fiyatların yüksekliği bunu telafi etmiştir. Bununla beraber mahsulün bu seneki verimi hemen hemen sahil kesimi ile sınırlı kalmış, dağ mıntıkasındaki fındık bahçelerinin yarıdan fazlasının mahsulü olmamıştır. Bundan dolayı dağ mıntıkasındaki köylüler kış ve ilkbahar mevsimlerinde sıkıntı çekmişlerdir.²⁰³

Köylünün fındığın ekilmesi, yetiştirilmesi, toplanması, hastalıkları ile ilgili tam olarak bilgi sahibi olması için Umumi Vilayet Meclisince Fındık Talimatnamesi hazırlanmıştır. Bu talimatname uygulanmak üzere köylere tebliği edilmiştir.²⁰⁴

4.1.1.1 Fındık Bahçelerinde Harman Meselesi

Fındık bahçelerinde harman olmadığından dolayı köylüler fındığı topladıktan sonra fındıklara güneş yüzü göstermeden evinin boş odalarına ya da hazırladığı

¹⁹⁹ BCA, "Giresun Bölgesi Teftiş Raporunun Genel Sekreterliğe Sunulduğu", 14 Eylül 1931, 490.1/655.182.1

²⁰⁰ "Köylüye Verilmek Üzere Ziraat Bankasına 15.000 Lira Geldi", Yeşilgiresun, 18 Temmuz 1929, s.1, no:172

²⁰¹ "Nahiyelerde Zirai Faaliyet", Yeşilgiresun, 5 Kanunuevvel 1929, s.1, no:182

²⁰² "Bu Sene Mahsulümüz Bereketlidir", Yeşilgiresun, 17 Nisan 1930, s.1, no:200

²⁰³ BCA, 24 Teşrinisani 1934, 490.1.0/655.182.1

²⁰⁴ "Yeni Fındık Talimatnamesi", Yeşilgiresun, 22 Mayıs 1930, s.1, no:205

ambarlara doldurduğu için aylarca üst üste kalan fındığın içi çürümeye başlıyordu. Bu nedenle köylü validen fındık mahsulünü korumak ve ıslah etmek için öncelikle her bahçede mutlaka harman yeri açtırılmasını istemiştir.²⁰⁵ Bu istek üzerine köylerde harman usulünün getirilmesine başlanmıştır. Özellikle Melikli ve civarındaki köylerde faaliyete başlanmıştır. Ayrıca her bahçede harman yapıldıktan sonra mahsulün iyice kuruması ve ıslahı için sıkı bir kontrol usulü getirilmesine karar verilmiştir.²⁰⁶

Her sene fındıkların önemli bir kısmı harman olmamasından ve ilgisizlikten dolayı çürüdüğü için köylü fındığın çok iyi kurutarak pazara getirmesi konusunda uyarılmıştır. Harmanları olduğu halde fındığını yaş olarak getirenler bile tespit edilmiştir. Fındığın kurutulması harman usulünün tatbiki, yaş ve karışık fındıkların alınıp satılmaması ve fındığın toplanma zamanını tespit etmek için vali vekili Mithat Vural'ın başkanlığında bir toplantı yapılmıştır. Toplantı sonucunda köylerdeki kontrollerin arttırılmasına ve Giresun'da bir fındık kongresi yapılması için teşebbüslere girişilmesi kabul edilmiştir.²⁰⁷ Fındıklarını olgun, temiz toplayan ve karışık, yaş bulundurmeyen, bahçesine temiz bakan köylüye devlet tarafından madalya ve para ödülü verilmiştir.²⁰⁸

Bakımsızlıktan orman halini alan ve mahsul verme kabiliyetini kaybetmekte olan fındıkların bu vaziyetten kurtarılması için Cumhuriyetin ilk yıllarında imar seferberliği başlatılmıştır.²⁰⁹ Bununla birlikte fındığın yeteri kadar bakılmaması yüzünden Ziraat Vekaleti tarafından fındık mahsulünü daha bilimsel yollarla ıslah etmek için bakım usullerini halka öğretmek, mücadele işlerini takip ve bu hususta rehberlik etmek, gerektiğinde konferanslar düzenlemek, halkın anlayacağı şekilde ilanlar ve yayınlar hazırlamak üzere bir mücadele teşkilatı oluşturulmasına karar verilmiştir.²¹⁰ Ayrıca fındıkların ıslahı için merkezi Giresun'da olan bir fındık laboratuvarı açılmasına karar verilmiştir.²¹¹

²⁰⁵ “**Valimizden Temennimiz**”, Yeşilgiresun, 2 Haziran 1932, s.1, no:245

²⁰⁶ “**Köylerde Harman**”, Yeşilgiresun, 23 Haziran 1932, s.1, no:248

²⁰⁷ “**Yeni Mahsulü İdrak Ederken**”, Akgün, 22 Temmuz 1937, s.1, no:94

²⁰⁸ “**Köylüye Madalya ve Mükafat Verilecek**”, Akgün, 29 Temmuz 1937, s.2, no:95

²⁰⁹ “**Valimizin Beyannamesi**”, Yeşilgiresun, 1 Birincikanun 1932, s.1, no:269

²¹⁰ “**Ziraat Vekaletinin Fındıklarımız İçin Mühim Bir Teşebbüsü**”, Yeşilgiresun, 3 İkinciteşrin 1932, s.2, no:265

²¹¹ “**Bir Fındık Laboratuvarı Açılacak**”, Yeşilgiresun, 10 Eylül 1934, s.2, no:353

4.1.1.2. Fındık Bahçelerinde İmar Faaliyetleri

Giresun'da fındık bahçeleri ilmî yollarla imar edildiği takdirde ortalama senede 2.000.000 kantar mahsul vermeye müsaittir. Çünkü vilayet fındıklıkları 150.000 hektar yani 1.500.000 dönümdür. Bakımlı bir dönüm bahçeden ortalama 100 kilo fındık alınmaktadır. Bir dönüm bahçeden 200 kilo fındık veren bahçelerde az değildir.²¹²

Mücadele teşkilatının yaptığı imar faaliyetleri sonucunda Bulancak nahiyesinde 55.852 kantarlık bahçeden 47.504 kantarlık bahçe, Giresun merkezde 85.244 kantarlık bahçeden 58.984 kantar yani % 65'i imar edilmiştir.²¹³

Görece'de 62 köyde 9.600 adet fındık bahçesinden 66.000 kantar imar edilmiş, 20.000 kantar imar edilmemiştir. Kazanın toplamı ise 86.000 kantardır. Tirebolu'da 83 köyde 9.364 fındık bahçesinden 78.000 kantar imar edilmiş, 20.000 kantar imar edilmemiştir. Kazanın toplamı ise 120.000 kantardır. Tirebolu'nun bahçe adedi Görece'nin bahçe adedine yakındır ve Tirebolu'nun bahçeleri büyüktür. Nitekim kantarlar arasındaki fark bunu göstermektedir. Görece imar oranı % 76, toplam kozalak 7.385 kilodur. Kesilen lüzumsuz kızıl ağaç 80.000 adet, gelecek sene kesilecek kızıl ağaç sayısı 87.000 ve meyveli ağaç sayısı ise 36.000'dir. Tirebolu imar oranı % 60, toplam kozalak 2.082 kilo, kesilen lüzumsuz kızıl ağaç 14.700, gelecek sene kesilecek kızıl ağaç sayısı 32.000 ve meyveli ağaç miktarı 52.000'dir. Tirebolu'da kozalağın Görece'ye göre az olmasının sebebi bahçelerde mantarın olmamasıdır. Görece'nin fındıkları Tirebolu'ya göre daha iyidir. Bunun sebebi ise Görece'de harmanların olmasıdır. Görece'nin Eynesil nahiyesinde 1000 kantarlık bir alanda ocakları tamamen kurutan ise mayıs böceğidir. Tirebolu'da imar oranı Görece'ye göre düşüktür. Bunun sebebi ise bahçelerin büyük kısmının kasaba halkının elinde olması bir kısmı da emvâl-i metrûke'de olduğundan sahiplendirilmemiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Görece'de bazı bahçeler yamaçta olmasına rağmen mısır yetiştirmek için çapalandığından toprak yerinden oynamış ve yağmurla beraber birçok toprak denize akmıştır. Bu gibi yerlerde fındık ocakları askıda kalmıştır.²¹⁴

²¹² "Fındık İstihalatımız", Akgün, 20 Birinciteşrin 1938, s.2, no:152

²¹³ "Fındık Mücadele Teşkilatı", Yeşilgiresun, 4 Mayıs 1933, s.1, no:290

²¹⁴ "Giresun'da Fındık Vaziyeti", Yeşilgiresun, 7 Haziran 1934, s.2, no:340

Ziraat Yüksek Enstitüsü profösörlerinden aynı zamanda bahçıvanlık, bağcılık ve fidancılık enstitüsü direktörü olan Prof. Leissberg Giresun'a gelerek Giresun'da bir Fındık İstasyonu oluşturulmasının gerektiğini belirtmiştir. Fındık İstasyonu Batlama deresi civarında tesis edilecek, istasyonda laboratuvar ve her türlü bilimsel araç bulunacaktı. İstasyon civarında istimlak edilecek arazide hem numune bahçesi hem de bir fidanlık yetiştirilecekti.²¹⁵ İstasyonun açılacağı yerin krokisi çizilerek vekaletle gönderilmiştir. Tespit edilen yer 200 dekadır.²¹⁶ Açılan bu istasyonda ilk ve orta tahsilini bitirmiş olan köy gençlerinden 15 kişiye kurs verilmiş ve köylere gönderilmiştir.²¹⁷

Giresun'da Atatürk döneminde yıllara göre fındık üretimi şu şekildedir.

Tablo:34 Atatürk döneminde Giresun'da fındık üretimi (ton)

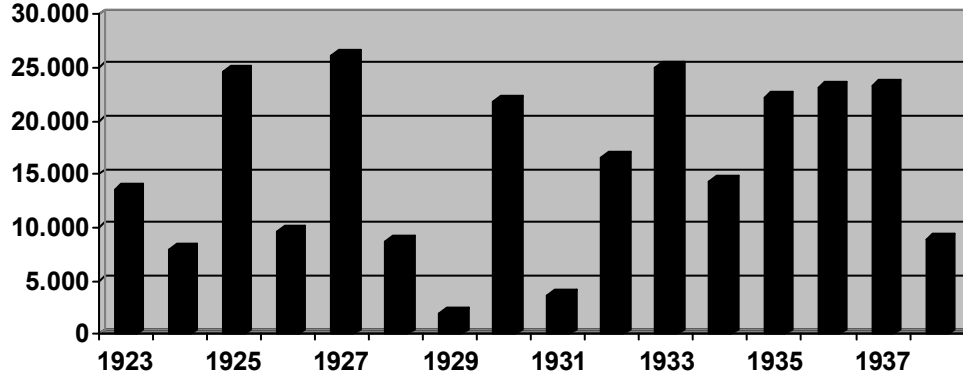
1923	13.585	1931	3.702
1924	7.955	1932	16.531
1925	24.705	1933	24.955
1926	9.594	1934	14.354
1927	26.091	1935	22.249
1928	8.799	1936	23.103
1929	1.997	1937	23.337
1930	21.775	1938	8.966

Kaynak: Tablodaki 1936 yılına kadar olan veriler Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **İstatistik İl Yıllığı 1936-1937**, s.172, 1937-1938 yılı verileri ise Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **İstatistik İl Yıllığı 1938-1939**, s.183'ten alınmıştır.

²¹⁵ "Giresun'da Bir Fındık İstasyonu Açılıyor", Akgün, 13 Ağustos 1936, s.1, no:49

²¹⁶ "İstasyon Yeri Tespit Edildi", Akgün, 10 Eylül 1936, s.2, no:52

²¹⁷ "Bahçelerin İmarı", Akgün, 20 Birinciteşrin 1938, s.2, no:152

Grafik:1 1923-1938 arası Fındık Üretimi

Kaynak: Grafik, yukarıdaki tabloda belirtilen istatistiklerden alınan bilgilere göre hazırlanmıştır.

Rakamlardan da anlaşıldığı gibi fındık üretimi her sene farklılık göstermiş, özellikle 1929 ve 1931 yılı fındık üretiminde çok ciddi düşüşler meydana gelmiştir. Bu durum geçimi tek mahsule dayanan Giresun köylüsünün durumunu zorlaştırmıştır. Giresun'da fındık üretimi yıllara göre büyük farklılıklar göstermesinde hava şartları çok önemli bir etken olsa da imar faaliyetlerinin başladığı 1932 yılında sonra üretimde çok ciddi dalgalanmaların olmadığı grafikte görülmektedir.

4.1.1.3. Fındık Hastalıkları

Fındıklarda meydana gelen hastalıklar fındığın kalitesini düşürmekte ve üretimi önemli ölçüde etkilemekteydi.

Ziraat Müdüriyeti 1929 yılında fındık mahsulündeki hastalığın devamlı ve şiddetli soğuklardan kaynaklandığını belirtmiştir. Soğukların devamı ile karanfilleşen fındıklar kendisini besleyemeyerek fındık kurdu denilen bir mikrobun mahsulü istila ve mahvettiği belirtilmiştir.²¹⁸ Ticaret ve Sanayi Odası bu seneki fındık mahsulünü harap ve perişan eden hastalığı tahlil ettirmek ve şimdiye kadar görülmemiş bu hastalığın cins ve mahiyetini anlamak üzere İstanbul Ticaret Odasına bir sandık içinde numune göndermiştir.²¹⁹ Başka bir iş dolayısıyla bölgeye gelen Dr. Miller düşen fındıklardan bazılarını tetkik neticesinde bir mantar bulmuştur. İstanbul

²¹⁸ "1929 Fındık Mahsulümüz Perişandır", Yeşilgiresun, 11 Temmuz 1929, s.1, no:171

²¹⁹ "Hastalığı Anlamak İçin", Yeşilgiresun, 18 Temmuz 1929, s.1, no:172

Ticaret Odası'na gönderilen numunelerde ise Türk mütehassısları Balaninusnucum denilen bir böcekten bahsetmişlerdi. Bu böcekten kurtulmanın çaresi ise böcekleri gördükleri andan itibaren güneşin doğuşundan evvel başlanılarak uçmalarına izin vermeden toplamak, ertesi sabah mahsulünü muhafaza etmek için böcekler findıklıklardan çıkmadan önce silkeleyerek düşen böcekleri yakmak ve kıştan önce kozaların hava alacak şekilde toprağın alt üst edilmesiydi. Böylece böceklerin çoğu yok edilmiş olurdu.²²⁰

1930 yılında findık ağaçlarında findık böcekleri olmuştur. Bu böcek doğrudan doğruya findık meyvelerini delerek, kurtlanmasına sebep oluyor ve sonunda meyveyi yere düşürüyordu. Giresun'a Darulfünun'dan bir hoca gelmiş ve findık bahçelerini gezerek böcekler toplamıştır. Bu böceklerin findık bahçelerinin bakımsızlığından kaynaklandığını belirtmiştir. Hoca, ayrıca findık mahsulünün toprağın gübresiz kalmasında , ocakların kartlaşmasından, mantar hastalığından ve böceklerin yaptığı kurt ve hastalıktan veriminin düştüğünü belirtmiştir.²²¹ 1931 yılında yerel gazetede findık fidanlarının çoğu kurtlanmış olduğundan Amenagement usulünün yeniden canlandırılmasına çalışılacağı, iyi ve temiz findık bahçesi yetiştiren ve bakanlara hususi bütçeden prim mükafatı verileceği belirtilmiştir. Ayrıca Ziraat Numune Bahçesi modern bir surette ıslahı ve serveti milliyeinin artması için asri bir numune çiftliği meydana getirileceği, dere ve çaylardan tarlaları sulamak için İktisat Vekaletinden kanalizasyon isteneceği yazılmıştır.²²²

1934 yılında da findıklarda karamuk denilen bir hastalık oluşmuştur. Şiddetli yağmurlardan sonra meydana gelen bu hastalık findıkların dökülmesine sebep olmuştur.²²³ 1938 yılında ise Giresun Findık İstasyonu Müdürü Hakkı Mahir Durukan findıklarda meydana gelen hastalıkları tetkik etmiş, findık işlerinde kullanılan alet ve vesait ile bunların enstalasyonlarını tetkik etmek üzere İtalya'ya gönderilmiştir.²²⁴

Findık mahsulünü etkileyen diğer olumsuz durum ise şiddetli yağmurlardı. 5-7-1929 tarihinde başlayıp iki gün devam eden şiddetli yağmurlardan kaynaklanan zarar ve hasarlara dair Dahiliye Vekaleti'nin Giresun vilayetinden aldığı rapora göre,

²²⁰ BCA, "Findıkların Dökümü Hakkında Rapor" 9 Haziran 1930, 490.1.0.0./1454.34.1

²²¹ "Findıklarımıza Musallat Olan Böcekler Hakkında", Yeşilgiresun, 12 Haziran 1930, s.1, no:208

²²² "Vilayet İşlerine Dair", Yeşilgiresun, 24 Birincikanun 1931, s.1, no:224

²²³ "Findık Döküyor mu", Yeşilgiresun, 21 Haziran 1934, s.1, no:342

²²⁴ BCA, "Findık Hastalıkları ve Kullanılan Aletleri İncelemek Üzere İtalya'ya Gönderilecek Giresun Findık İstasyonu Müdürüne Döviz Verilmesi", 18 Ekim 1938, 030.18.01.02/85.91.12

Gelevra Yağlıdere, Harşit, Aları, Çömlekçi Çavuşlu ve İnyasil dereleri taşıp güzergahındaki pirinç tarlalarını basarak tahminen 150.000 lira kadar zarar vermiştir. Ayrıca yüzü aşkın hayvan telef olmuştur.²²⁵ Karadeniz Fındık İstihsal Bölgesi'nde meydana gelen bu afet dolayısıyla Fındık mahsulatı önemli miktarda zarara uğrayan ve fındığın azlığından dolayı zor durumda kalan Giresun vilayeti dahilindeki fındık üreticilerinin borçları ertelenmiştir.²²⁶ Ayrıca Giresun vilayetinde fındık mahsulünün eksikliğinden dolayı baş gösteren iâşe sıkıntısına maruz kalan 47.000 nüfus bulunduğu, muhtaç vatandaşlara acil ilk yardım olmak üzere 50.000 lira tahsis edildiği ve bununla 470.000 kilo mısır alınarak dağıtılmasına karar verilmiştir.²²⁷

4.1.1.4. Fındık Tarım Satış Kooperatifinin Kurulması

Atatürk, üretimin satışını düzenlemenin büyük bir iktisat işi olduğunu belirtmiştir. Kredi kooperatiflerinin üretimi kolaylaştırıp maliyet fiyatlarını düşürdüğünü, aynı zamanda üreticinin emeğinin boşa gitmemesi için satış fiyatının arttırılması gerektiğini belirtmiştir. Mahsul, alıcının istediği zaman teklif edeceği fiyatla değil, en uygun zamanda piyasalara arz edilmek suretiyle değer fiyatına satılacaktır. Bu işleri yapacak kuruluşlar ise Satış Kooperatifleridir. Atatürk fındık mahsulünün de yabancı alıcıların elinden kurtarılması için fındık bölgesinde yapılacak Zirai Kooperatiflerin yanında Satış Kooperatiflerinin gerekliliği üzerinde durmuştur.²²⁸

Giresun'da kooperatifçiliği tanıtmak ve özendirmek amacıyla 1926 yılından itibaren yayınlar artmıştır. Fındık kooperatifi, üretim ve ihracat olmak üzere iki yönlü olarak ele alınmıştır. Kooperatiften üretim aşamasında fındığın en uygun şartlarda yetiştirilmesi, fındığın kabuğundan ayrılması sırasında özen gösterilmesi ve etine zarar verilmemesi, fındığın aynı büyüklükte çürük ve kırık bulunmayacak şekilde tasnif edilmesi düşünülmüştür.²²⁹

Kooperatif meselesi Giresun Ticaret Kongresi'nde ele alınmış ve Memleket Kooperatifi adıyla 80 kurucu üyesi olması düşünülen kooperatifin nizamnamesini

²²⁵ BCA, "Giresun'da Meydana Gelen Selin Can ve Mal Kaybına Yol Açtığı", 18 Temmuz 1929, 030.10/117.818.29

²²⁶ BCA, "Fındık Üretimindeki Afet Sebebiyle, Giresunlu Fındık Üreticilerinin Ertelenmesi", 18 Aralık 1929, 30.18.1.2./7.62.6

²²⁷ BCA, "Giresun Vilayetindeki Muhtaçlara Yapılan Buğday, Mısır, Arpa Yardımı", 2 Haziran 1930, 030.10/117.818.4

²²⁸ Atatürk'ün Seyahat Notları, Yay. Haz: Gürbüz Tüfekçi, Kaynak Yay., 2. bs, İstanbul 1998

²²⁹ Sarısamam, a.g.e., s.107-108

hazırlamak üzere 5 kişilik bir encümen teşkil edilmiştir, ancak herhangi bir sonuç alınamamıştır. Giresun İkinci Ticaret Kongresi'nde 250.000 lira sermayeli kooperatif için Feridunzade Hacı Hasan Bey'in başkanlığında 15 kişilik bir heyet-i faale oluşturuldu. 1928 yılında Abazazade Mehmet Şükrü Efendi 25.000 lira sermaye koyarak 44 kurucu üyesi bulunan bir fındık şirketi oluşturmak istemiş, ancak bundan da bir sonuç alınamamıştır.²³⁰

1931 yılında fındık ticaretiyle meşgul olmak üzere merkezi Giresun'da asgari 3.000 sermayeli Giresun Fındık Satış Kooperatifi'nin kurulmasına karar verilmiştir,²³¹ ancak kooperatif, sözleşme hükümlerinin vaziyete uygun olmamasından dolayı faaliyete geçirilememiştir. 2834 sayılı (Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri) kanunun yayınlanmasından itibaren 6 ay zarfında bu kanun hükümlerine intibak kararı verilmemiş olmasından feshi gerekiyordu. Fesih kararı verilmek üzere kooperatifin umumi heyeti 3 Mayıs 1937 tarihinde bir araya gelmiş ve 2834 sayılı kanun hükümlerine, şirket esas sözleşmenin mahsus maddelerine uyularak fesih kararı verilmiştir, fakat fındık mahsulünün iç ve dış piyasada ıslahına ve teşkilatlandırılmasına ülkenin ihtiyacı vardı. Yeni bir kanun ile ona bağlı sözleşme hükümlerine göre fındık satış kooperatifleri ve özellikle ihracatı idare edecek satış kooperatif birliği oluşturulması gerekiyordu.²³²

Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (FİSKOBİRLİK) 26.07.1938 tarihinde Giresun, Bulancak, Keşap, Trabzon ve Ordu Fındık Tarım Satış Kooperatifleri tarafından kurulmuştur.²³³ Satış kooperatifinin amacının tam olarak kavranmamasından dolayı üretici tarafından yadırganmıştır. Ayrıca faizcilerle araçlar gelirlerinin azalması gibi bir durumla karşılaşmışlar ve yaptıkları propagandalarla üreticinin kooperatifle çalışmasını engellemeye çalışmışlardır. Buna rağmen kuruluş tarihinde 1.902 ortağı bulunan 5 kooperatifin birinci hesap kesim yılındaki ortak sayısının 13.364, taahhüt edilen mahsul miktarının da 11.784.000 kiloya yükselmiş olduğu görülmüştür.²³⁴

5 kooperatif ortağın 1938-1939 mahsul yılında teslim ettikleri mahsul miktarı kilogram olarak şöyledir.

²³⁰ Sarısamam, a.g.e., s.108-109

²³¹ BCA, "Giresun Fındık Satış Kooperatifi Sözleşmesinin Tasdik Edilerek Kurulması", 17 Ağustos 1931, 30.18.1.2./22.60.12

²³² "Giresun Fındık Satış Kooperatifi", Akgün, 6 Mayıs 1937, s.1, no:94

²³³ "Satış Birliği Kuruldu", Akgün, 28 Temmuz 1938, s.1, no:142

²³⁴ Kemal Peker, Fındık Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından, s.168

Tablo:35 Fındık Tarım Satış Kooperatifinin 1938-1939 yıllarında teslim ettikleri mahsul miktarı

Cinsi	Tombul kabuklu	Sivri kabuklu	Toplam
Trabzon	10.025	---	10.025
Ordu	444.862	29.765	474.627
Giresun	32.438	2.936	35.374
Keşap	7.420	10.536	17.956
Bulancak	74.292	13.018	87.310
Toplam	569.037	56.255	625.292

Kaynak: Peker, **Fındık Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, s.168

4.1.2. Diğer Tarım ürünleri

Giresun, çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine elverişli olmasına rağmen köylü sadece fındık tarımı ile uğraşmış, bu nedenle fındık mahsulünün iyi olmadığı dönemler sıkıntılı olmuştur. Nitekim 1929 yılı bu açıdan çok buhranlı bir dönem olmuş, köylü açlık ve sefalet içinde kalmıştır. Giresun yayla köylerine kadar fındıklıktır. Her çeşit tarım ürününü yetiştirebilecek araziye sahip köylüler olmasına rağmen sadece mısır tarımı yapmak ile yetinmiş ve kış ortalarında hem kendisi hem de hayvanları aç kalmıştır. Yağmurun az olması, kar, dolu, kuraklık ve yakıcı mevsimsiz rüzgarlar köylüyü bazı senelerde mahsulsüz bırakmaktaydı. Bu nedenle köylünün elindeki toprağın analizini (arazisinin su altı, bayır veya düz yerde olduğunu; toprağının kumlu, kireçli, killi olduğunu) çok iyi yaparak ne tür ürünleri yetiştirebileceğini öğrenerek fındığa ek olarak bir gelir sağlaması gerekliydi.²³⁵

Fındıktan başka tarım ürünlerinin yetiştirilmesi konusunda köylü bilgilendirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle vilayet tarafından fındıktan başka yapabilecek tarım hakkında bütün köy muhtarlarına şöyle bir beyanname gönderilmiştir:²³⁶

1- Memleketimizde fındık mahsulüne güvenerek başka ziraat yapılmadığından günden güne yapılması mümkün olup ta yapılmayan zeriyaat dolayısıyla her sene birçok zirai varlıklar mahvolup gidiyor. Bir memleketin yalnız

²³⁵ “Zirai ve İktisadi İhtiyaç Yolunda”, Yeşilgiresun, 28 Mart 1929, s.3, no:153

²³⁶ “Vilayet Tarafından Fındıktan Başka Yapabileceğimiz Ziraat Hakkında Bütün Köy Muhtarlarına Şöyle Bir Beyanname Gönderilmiştir”, Yeşilgiresun, 5 Kanunievvel 1929, s.3, no:182

bir mahsulü olursa ona güvenmek hiç doğru değildir. Arazisi müsait olanlar buğday, arpa, patates, fındık vs. ziraati yapılmalıdır. Nitekim her sene bu fındık mahsulü olmadığından birçok çiftçi aç kalmıştır. Mart'tan sonra tüccarların zürraa para vermeleri şüphelidir. Belki de yardım göremeyeceklerdir. Binanaleyh her çiftçi bu mevsimden itibaren buğday, arpa; keزالık Mart ayından itibaren de patates ekmeye mecburdur.

2- Her muhtar kendi köyü dahilindeki çiftçileri teşvik edecek, kimlerin ne kadar ve ne gibi ziraat yaptıklarını kaydedip her on beş günde bir merkeze malumat verecektir.

3- Köyü dahilinde teşvikat ve tebligatta bulunmayan muhtarlar mesul olduğu gibi muhtarları dinlemeyen çiftçilerde tecziye edilecektir. Ona göre işe ehemmiyet verilmesini kati tebliğ ve tavsiye eylerim.

Bu beyanname ile köylünün sadece fındığa bağlı kalması önlenmeye çalışılarak, fındıktan başka buğday arpa, fındık nohut patates gibi tarım ürünlerinin yetiştirilmesi düşünülmüştür. Bu tarım ürünlerinin de hangi mevsimde ekileceği belirtilmiştir. Buna göre, Şubat Mart aylarında patates ekilebilir, patatesin Haziran'da hasat edilmesinden sonra aynı araziye fasulye ekilebilirdi. Mısır'ında Mayıs ve Haziran'da ekilip hasadı Eylül sonu ve Ekim aylarında yapılır ve bu tarım ürününün yerine Ekim ve Kasım aylarında arpa buğday ekilebilir ve bu ürünlerin hasadı da Mayıs'ta yapılabilirdi.²³⁷ Ayrıca köylü her sene hayvanların yiyeceği olan ot ve saman için önemli miktarlarda paralar veriyordu. Su altı yerlere yonca ekilerek hem hayvanların kışlık yiyeceği temin edilebilir hem de ot ve samana önemli miktarlarda paralar verilmediği için köylü tasarruf edebilirdi. Bir dönüm yerden bin okkaya yakın patates elde edilebilecek arazilere sahip köylüler vardı. Patates tarımı da çok kısa zamanda köylüye önemli bir gelir sağlayabilirdi. Aynı şekilde mısır tarımı gibi tarımı yapılan ve düz yerlerde çapaya ve suya ihtiyacı olmayan kırsal kesimlerde yetiştirilebilirdi.²³⁸ Fındığa alternatif olarak düşünülen diğer bir tarım ürünü ise soyadır. Soya fasulyesi ala fasulye yerine ekilebilir ve Giresun köylüleri için ikinci bir geçim kaynağı olabilirdi. Bu konu ile ilgili yerel gazetede soya fasulyesinin verimli bir tarım ürünü olduğu, ekonomik olarak köylüyü daha çok memnun edeceği ve vilayet ziraat müdürlüğünün gerekli çalışmaları yaptıktan sonra tohumlar

²³⁷ "Buğday Arpa Ziraati", Yeşilgiresun, 5 Kanunievvel 1929, s.3, no:182

²³⁸ "Zirai ve İktisadi İhtiyaç Yolunda", Yeşilgiresun, 28 Mart 1929, s.3, no:153

getirterek bu tarım ürününün köylerde yaygınlaşmasına çalışabileceği belirtilmiştir.²³⁹

Giresun'da 1925 ve 1926 yıllarında tütün ekimi yapılmıştır. 1925 yılında 25 dönümlük yerden 2.337 ton elde edilmiş, 1926 yılında ise tütün ekim alanının azaldığı görülmektedir. 6 dönümlük yerden 219 ton elde edilmiş ve daha sonraki yıllarda tütün ekimi yapılmamıştır.²⁴⁰

1927 yılında Batlama'da oluşturulan Ziraat Bahçesi'nde dönemin tarım teknolojisinin imkanları bu bahçede kullanılmış ve teknolojinin tarımda kullanılmasının sağladığı kolaylıklar, verim artışı halka gösterilmeye çalışılmıştır.²⁴¹ 1929 yılında gerek çiftçilere dağıtılan gerek fidanlığa ekilen tohumlar güzel sonuçlar vermiştir. Kışın şiddetli olması nedeniyle yapılan aşların tutmasıyla ancak 200 adet dağıtılmış, ayrıca akasya ve ceviz fidanı da yetiştirilmiştir. Yeniden 2000 liralık patates tohumu, 1000 liralık kır ve su pirinci tohumu ve arı kovanı istenmiştir.²⁴² Fidanlıkta portakal, mandalina, limon hatta çay gibi ürünler yetiştirilmeye çalışılmıştır.²⁴³ 1930 yılında numune bahçesi 100 dönüme ulaşmıştır.²⁴⁴ Köylerde meyve ekimi yaygınlaştırılmaya çalışılmış, Görele ve Tirebolu kazalarında nüfusun sık ve arazinin dar olmasına rağmen köylü tarafından elma ve diğer meyve ağaçları çoğaltılmaya çalışılmıştır. Vilayet dahilinde yabani zeytinleri aşılatacak için Gemlik'ten aşı getirilmiştir.²⁴⁵ 1934 yılında Giresun'da meyve bahçelerinin ve zeytinliklerin alanı 161.321 dönüm²⁴⁶ ve bağ sahası ise 25 hektardır.²⁴⁷ Alucra'ya bağlı Mindeval nahiyesinde de türlü meyveler yetişmekteydi. 1938 yılında 100.000 kilo ceviz üretilmiştir. Ayrıca Alucra'da buğday arpa çavdar ve mısır da yetişmektedir.²⁴⁸

1934 yılında Türkiye'de sebze bahçelerinin genişliği 142.552 hektardır. Bu alan içerisinde Giresun'da sebze bahçeleri 973 hektarlık bir alanı kaplamaktadır.²⁴⁹

Giresun topraklarının zirai bakımdan bölümleri şöyledir.

²³⁹ "Köylüye Yeni Çalışma Kaynakları", Yeşilgiresun, 23 İkincikanun 1937, s.1, no:471

²⁴⁰ Ertuğrul Tokdemir, **Türkiye'de Tarımsal Yapı (1923-1933)**, İstanbul Üniversitesi Matbaası, Gümüşsuyu 1938, s.7

²⁴¹ Sarısaman, a.g.e., s.109

²⁴² "Baytar ve Ziraat", Yeşilgiresun, 20 Şubat 1930, s.1, no:192

²⁴³ "Fındık Laboratuvarı", Yeşilgiresun, 12 Eylül 1929, s.1, no:180

²⁴⁴ "Numune Bahçesi", Yeşilgiresun, 20 Mart 1930, s.1, no:196

²⁴⁵ "Zeytin Aşısı İsteyenler", Yeşilgiresun, 4 Nisan 1929, s.3, no:158

²⁴⁶ 1938 Ziraat Kongresi, s.8

²⁴⁷ 1938 Ziraat Kongresi, s.14

²⁴⁸ "Alucra'nın Ekonomik Hayatı ve Ziraat Bankası", Yeşilgiresun, 15 Birincikanun 1938, s.2, no:564

²⁴⁹ 1938 Ziraat Kongresi, s.18-19

Tablo:36 Giresun topraklarının zirai bakımdan bölümleri (hektar)

Sürülüp ekilen topraklar	33.611
Çayırlar	1.260
Otlak ve yaylaklar	44.000
Meralar	151.270
Sebze bahçeleri	973
Fındıklık	150.000
Sair meyvelikler	11.821
Bağlar	25
Ürün getirmeyen topraklar	135.000
Toplam	651.000

Kaynak: “Giresun Topraklarının Zirai Bakımdan Bölümleri”, Akgün, 20 Birinciteşrin 1938, s.2, no:152

4.1.2.1. Patates

Giresun’da ekilen tarım ürünlerinden biri de patatestir. Patatesin verim oranı mısıra göre 3-10 kat fazladır. Bir dönüm topraktan 150 kilo mısır alındığı halde bir dönüm patates tarlasından 500-1000 hatta 2500 kilo kadar patates mahsulü alınabilmektedir. Ayrıca patates toprak içinde olduğundan dolayı hava şartlarından da çok fazla etkilenmektedir.²⁵⁰ 1930 yılında Ziraat Dairesi 7500 kilo Trabzon’un erken yetişen sarı patatesinden, 7500 kilo Ordu patatesinden 3000 kilo Adapazarı’ndan tohumluğa elverişli patates almıştır.²⁵¹ Alınan bu patatesler Keşap nahiyesi ile Tirebolu ve Görele kazalarındaki çiftçilere dağıtılmak üzere gönderilmiştir. İkinci parti olarak gelen tohumlar ise merkez köyleri ile Bulancak, Abdal ve Dereli’ye gönderilmiştir.²⁵²

4.1.2.2. Pirinç

Giresun’da çeltik ekimi Tirebolu-Espiye taraflarında yapılıyordu.²⁵³ Espiye nahiyesindeki pirinçlerin cinsini ıslah etmek amacıyla 1929 yılında pirinç dağıtılmış,

²⁵⁰ M. Karaman, “Patates”, Akgün, 2 Haziran 1938, s.1, no:135

²⁵¹ “Tohumluk Patates Almıyor”, Yeşilgiresun, 13 Şubat 1930, s.2, no:191

²⁵² “Pirinç ve Patates Ziraati”, Yeşilgiresun, 27 Mart 1930, s.3, no:197

²⁵³ Sarısaman, a.g.e., s.109

1930 yılında ise Bursa'nın iyi cins pirinçlerinden getirtilip dağıtılmıştır.²⁵⁴ 1932 yılında ise pirinç ziraati yapılan Gelevre ile Espiye arasındaki yerlerde pirinç ziraati yasaklanmış, fındık ve mısır ekilmiştir.²⁵⁵

4.1.2.3. İpekböcekçiliği

Şebinkarahisar'da, ipek kozası kısa zamanda meydana geldiği için ve fazla gelir getirdiği için ipekböcekçiliği düşünülmüştür. İpek böcekçiliğinin yapıldığı dönem tarım işlerinin az olduğu döneme rastlamaktaydı. İpek böcekçiliğinin yapılacağı yerde dut ağacının çok iyi yetişmesi ve yaprak açma zamanında fazla don ve kırağı olmaması gerekir. Şebinkarahisar'ın merkez bahçeleri Alucra'nın Mindeval nahiye merkezi böyle bir iklime sahiptir. Ağaçların yaprakları geç açtığından dolayı don ve kırağı korkusu azdır. Arazinin de sulanabilir olması dut ağacının iyi bir şekilde yetişmesini sağlamaktadır, ancak yetiştirilen dut ağaçları yeterli gelmemiştir.²⁵⁶

4.1.2.4. Ceviz

1933 yılında Şebinkarahisar'da ceviz mahsulü bol olmuştur ve dünya piyasalarında beyaz ceviz diye anılan Şebinkarahisar cevizleri buraya 100.000 lira kazandırmıştır. Şebinkarahisar kaymakamı kazanın iktisadi işleri konusunda bir program yapmış ve bu programın en başına ceviz mahsulünü koymuştur. Ceviz yetiştirmeye müsait arazilere sahip köylüleri bu mahsulü yetiştirmeye mecbur etmiş, ceviz yetiştirmenin bilimsel usullerini ve faydalarını öğretmiştir. Köylerde köy ambarları açmış ve müşterek çalışma usullerini öğretmiştir. Bütün dünya piyasalarında özellikle Almanya'da Şebinkarahisar cevizi tanınmış ve birinci derecede öneme sahip olmuştur.²⁵⁷ Kaymakam ayrıca bazı yıllar kuraklık nedeniyle oluşan yiyecek ve tohumluk sıkıntısını önlemek için köylülerle ortak bir şekilde çalışarak ihtiyat zahire ambarları oluşturmuş ürünleri hastalıktan korumak ve yüksek mahsul elde etmek için tohum ilaçlama işlerine büyük önem vermiştir. Karahisar

²⁵⁴ “Pirinç ve Patates Ziraati” Yeşilgiresun, 27 Mart 1930, s.3, no:197

²⁵⁵ “Sihhat İşleri”, Yeşilgiresun, 21 Temmuz 1932, s.1, no:252

²⁵⁶ Cıbroğlu, “Şebinkarahisar ve Alucra Kazalarının Zenginleşmesi İçin Yapılan Tetkikat” Yeşilgiresun, 22 Şubat 1934, s.2, no:327

²⁵⁷ “Şebinkarahisar ve Ceviz”, Akgün, 10 İkinciteşrin 1936, s.2, no:61

cevizliğinde üretimin arttırılması için faaliyete geçilmiş ve kazada son 2-3 yıl içinde 20.000'e yakın ceviz fidanı yetiştirilmiş ve halka dağıtılmıştır.²⁵⁸

4.1.2.5. İstatistiklere Göre Giresun'da Yetişen Tarım Ürünlerinin Ekiliş ve Üretim Miktarları

1927 Tarım sayımına göre Giresun'da tahılların, baklagillerin ve sınav bitkilerin ekiliş ve üretim miktarları aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo:37 Giresun'da tahılların ekiliş ve üretim miktarları

	Buğday		Arpa		Yulaf		Çavdar	
	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo
Tirebolu	397	10.238	7.318	26.978	18	7.152	93	9.489
Görece	1.383	16.912	385	58.171	---	---	760	89.994
Giresun	564	58.291	4.659	655.137	---	---	50	8.610
Toplam	2.344	85.441	12.362	740.286	18	7.152	903	108.093
	Kaplıca		Pirinç		Darı		Mısır	
	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo
Tirebolu	---	---	645	61.332	10.002	1.119.492	13.598	1.357.750
Görece	---	---	---	---	3.216	163.819	51.751	2.038.473
Giresun	160	21.424	79	9.964	20.031	1.994.768	64.750	3.081.905
Toplam	160	21.424	724	71.296	33.249	3.278.079	130.099	6.478.128

Kaynak: 1927 Tarım Sayımı

²⁵⁸ "Şebinkarahisar'da Zirai Çalışmalar", Akgün, 13 İlkteşrin 1938, s.2, no:150

Tablo:38 Giresun'da baklagillerin ekiliş ve üretim miktarları

	Bakla		Bezelye		Nohut		Fasulye	
	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo
Tirebolu	266	4.292	----	----	100	13.170	5.727	101.370
Görece	932	91.590	1	54	50	2.074	9.332	457.523
Giresun	34	9.940	----	----	----	----	4.257	159.934
Toplam	1.232	105.822	1	54	150	15.244	19.316	718.827
	Börülce		Mercimek		Fığ		Burçak	
	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo
Tirebolu	69	2.816	36	8.929	44	919	37	376
Görece	713	8.659	23	1.735	----	----	62	5.148
Giresun	2	187	19	546	----	----	----	----
Toplam	784	11.662	78	11.210	44	919	99	5.524

Kaynak: 1927 Tarım Sayımı

Tablo:39 Giresun'da sını bitkilerin ekiliş ve üretim miktarları

	Patates		Pancar		Soğan		Sarımsak	
	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo
Tirebolu	446	9.882	1.308	44.308	36	494	3	28
Görece	138	1.963	120	3.181	1.548	33.891	12	728
Giresun	40	5.140	----	----	94	1.120	----	----
Toplam	624	19.985	1.428	47.489	1.678	35.505	15	756
	Pamuk		Keten		Tütün			
	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo	Dönüm	Kilo
Tirebolu	13	1.662	10	146	10	75		
Görece	----	----	4	104	----	----		
Giresun	----	----	6	306	----	----		
Toplam	13	1.662	20	556	----	----		

Kaynak: 1927 Tarım Sayımı

1934-1937 yılları arasında Giresun'da ekimi yapılan ürünlerin üretim miktarları ise şu şekildedir:

Tablo:40 Giresun'da 1934-1937 yıllarında ekimi yapılan ürünler ve üretim miktarları (kilo)

	1934	1935	1936	1937
Buğday	10.622	1.163	4.934	8.329
Arpa	9.236	686	2.271	3.483
Çavdar	112	158	381	293
Pirinç	194	205	244	---
Darı	---	---	---	10
Mısır	8.924	11.233	10.841	11.649

Kaynak: İstatistik Yıllığı 1936-1937, s.162

Giresun vilayeti birinci derecede fındık üreticisi olmakla beraber diğer tarım ürünlerinin de yetiştirilmesine çalışılmıştır. Yulaf, çavdar, bezelye, burçak, sarımsak, pancar, pamuk, tütün gibi ürünlerin az da olsa yetiştirilmesi Giresun ikliminin ve toprağının farklı tarım ürünleri için elverişli olduğunu göstermektedir, fakat yapılan çalışmalara ve teşviklere rağmen Giresun'un tarımsal üretimi fındık dışında geliştirilememiştir.

4.1.2.6. Tarıma Zarar Veren Hayvanlarla Mücadele

Cumhuriyetin ilk yıllarında tarımın korunması ve teşvik edilmesi amaçlanıyordu. Zararlı hayvanlarla mücadele de bu politikanın bir sonucudur. Tarıma zarar veren hayvanların bir kısmı kümes hayvanlarına ve küçükbaş hayvanlara zarar verseler bile, asıl amaç tarımın korunmasıydı. Valilik 1927 yılından itibaren zararlı hayvanların ortadan kaldırılmasıyla ilgili Muzır Hayvanatın İtlafi Hakkında Kanun gereğince köylülere birtakım görevler vererek, ilde Vilayet-i Hayvanat-ı Muzır Heyeti oluşturuldu.²⁵⁹

Giresun Hayvanat-ı Muzır Mücadele komisyonunun kararı ile yol parası ile mükellef olan köy halkı köy dahilinde 10 adet domuzu vurmakla mükellefi. Domuz bulunmayan köyler ise 10 adet domuz karşılık çakal, porsuk, tilki veya 5 adet kurt yakalayacaktı. Eğer bu hayvanlar da yoksa 50 adet yabani kuş vurulacak ve vurulan hayvanların işaretleri ziraat dairesine ve belediyelere teslim edilecek, eksik vurulan

²⁵⁹ Sarısamam, a.g.e., s.111

her hayvan için 5 lira ceza alınacaktı.²⁶⁰ Kayadibi ve Boztekke köyleri dahil olmak üzere 29 köyde itlaf edilmesi gerektiği kadar hayvan öldürülmediği için yirmibeşer lira para cezası verildi.²⁶¹

1934 yılına gelindiğinde domuzlar çoğalmış ve köy evlerinin önüne kadar gelmişti. Hatta sürüler halinde pazarlara kadar inmişti. Güdül kariyesindeki halkın bir kısmı tarlalarını ekemedikleri için Şebinkarahisar'dan arazi kiralamak zorunda kalmışlardır. Domuzlar özellikle mısır mahsulüne zarar vermekteydi. Hayvanların öldürülmesi için silah ve tamim dağıtılmıştı.²⁶²

Giresun'da 1933 ve 1934 yılları arasında yapılan muzır hayvan mücadelesinde Alucra'da 39 domuz, 3 ayı ve 7 kurt, Şebinkarahisar'da 49 domuz ve 19 kurt, Tirebolu'da 608 domuz, Görele'de 175 domuz, 7 ayı ve 2 kurt, Bulancak'ta 402 domuz, Piraziz nahiyesinde 490 domuz, merkez köylerinde 220 domuz, Keşap nahiyesinde 517 domuz, Dereli nahiyesinde 137 domuz öldürülmüştür. Bunlardan başka Görele'de 123 çakal, 104 porsuk ve 462 karga öldürülmüştür.²⁶³

1934 yılında ziraat müdürlüğünce takip edilen muzır hayvanlarla mücadele işleri fındık mücadele müfettişliğine verilmiştir.²⁶⁴

4.2. Hayvancılık

Giresun'un arazisi hayvancılık için müsait olmadığından dolayı, ancak Sivas ve Gümüşhane sınırlarına doğru yüksek kesimlerde hayvancılık yapıyordu. Köylüler hayvanlarını sonbahardan ilkbahar ortalarına kadar depoladıkları yiyeceklerle beslerken senenin diğer altı ayında yaylalara çıkartıyorlardı. Böylece hayvanlarını kolayca beslemek, yağ peynir gibi ihtiyaçlarını üretmek ve başta mısır olmak üzere diğer tarım ürünlerini hayvanlardan koruma imkanına kavuşuyorlardı. Birinci Dünya Savaşı'nın meydana getirdiği tahribat neticesinde vilayetin hayvan miktarının yarıdan fazlası azalmış, İstiklal Savaşının ardından ise her sene önemli miktarda artış göstermiştir.²⁶⁵

²⁶⁰ "Hayvanatı Muzır Komisyunun Kararı Ziraat Erbabının Dikkatine", Yeşilgiresun, 23 Kanunisanı 1930, s.3, no:188

²⁶¹ Sarısaman, a.g.e., s.111

²⁶² "Domuzlar Köy Evlerine Giriyor", Yeşilgiresun, 17 Kanunisanı 1934, s.2, no:323

²⁶³ "Giresun Vilayeti 933 Kış ve 934 Ağustosuna Kadar Yapılan Muzır Hayvan Hulusa Cetveli", Yeşilgiresun, 10 Eylül 1934, s.3, no:353

²⁶⁴ "Muzır Hayvanlarla Mücadele İşleri", Yeşilgiresun, 1 Şubat 1934, s.2, no:325

²⁶⁵ Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun 1923-1933, Işık Matbaası, 1933, s.192-193

Cumhuriyetin ilk yıllarında köylü kasaba, şehir, pazar ve yakınlarıyla olan her türlü nakliyatını, yüklerini özellikle fındıklarını genellikle katırların sırtında taşıyordu. Bu nedenle katırların kalitesinin yükseltilmesi ve ıslahı için çareler düşünülmüş ve bu amaçla 1926 yılında vilayet meclisi umumisi kararıyla 3 adet damızlık Kıbrıs aygır merkebi getirtilmiştir. Ayrıca bir merkep aygır deposu oluşturularak merkeplerle kısırakların çiftleştirilerek kuvvetli esterler yetiştirilmesine gayret edilmiştir. Hükümetin bu işe önem vermesine rağmen halk yeteri kadar önem vermemiş ve 1928 yılında aygır merkep deposu kaldırılmış, merkepler de Tokat vilayeti Özel İdaresine satılmıştır. Birbirlerine uymayan ve damızlıkta kullanılması uygun olmayan aygırlar da kısırlaştırılmıştır. Ayrıca ıslahı hayvanat kanununa göre çelimsiz ve cılız boğa ve tosunlarda kısırlaştırılmıştır.²⁶⁶

Manda Görele'de yetiştirilmemiştir. Tirebolu'da birkaç yüzden fazla olmayan manda Giresun merkez kazasında 3.000'den fazladır. Çift ve nakliye işlerinde sığır ve mandadan yararlanılmamıştır. Yalnız çift öküzü olarak merkezin Piraziz nahiyesinin bazı köyleriyle YavuzkemaI nahiyesinin bir kısım köylerinde ve Tirebolu kazasının da Yağlıdere mıntıkasının bazı köylerinde tarlaların sürülmesi işlerinde öküz kullanılmıştır.²⁶⁷

Köylüler hayvanlarının kepek ve ilaç ihtiyacını şehirde İstanbul şirketlerinin acenteliğini yapan dükkanlardan karşılamaktaydılar. Kepek dışında başka hayvan yemi satılmıyordu. Kepek satışı Osman Ağa Caddesi'ndeki Hacı Ali Ağazade Hüseyin Nemci Efendi'nin yazıhanesinden sipariş ediliyordu. Kelebek ilacı acenteliği ise Aykudalpzade Osman Zeki Oğullarına aitti.²⁶⁸

Giresun'da fındık mahsulünün zarar görmemesi için hayvanlar bahçelere sokulmuyordu. Bu nedenle fındık bölgelerinde hayvan yiyecek maddelerinin azlığı ciddi bir problem olmuştur. Her ne kadar mısır sapı ve az miktarda onun samanı bulunsa da hayvan yemi açısından yeterli değildi. Bir taraftan hayvan zararlarının önlenmesi istenirken diğer taraftan hayvanların açlıktan kırılması ve köylünün hayvansız kalması gibi kötü bir sonuç ortaya çıkmıştır. Yerel gazetede hayvan yemlerinden hayvan pancarı, evliya otu, fiğ, soya ve diğer bakliyatların yetiştirilmesinin hem hayvanlar için yiyecek sağlayacağı hem de Giresun'un tarım

²⁶⁶ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.193-195

²⁶⁷ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.195-196

²⁶⁸ Sarısamam, a.g.e., s.111-112

hayatına yenilik ve çeşitlilik getireceğinden yola çıkarak Giresun'da hayvanların ahırlaştırılması ve hayvan ahır gıdalarının temin edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

1929 yılı öncesine kadar koyun ve keçi gibi hayvanlar sağlık şartlarına uygun olmayan ağıl ve damlarda kötü hava şartlarına maruz kalarak açıklarda barındırılmaktaydı. 1929 yılında Ağıl kanunu²⁶⁹ ile bu tür hayvanların daha sağlıklı ortamlarda barınmaları sağlanmaya çalışılmıştır. 1929 yılından 1933 yılına kadar ağıl kanununa uygun olarak Giresun kazasında 4, Tirebolu kazasında 8 ve Görele kazasında 15 ağıl oluşturulmuştur. Giresun merkez kazasında Islah ve Teksiri Hayvanat kanununa²⁷⁰ uygun olarak 1930 yılından 1933 yılına kadar 171 aygır, 30 boğa ve tosun kısırlaştırılmıştır. Ayrıca araba ve nakliye işlerinde kullanılan at, kısarak, eşek gibi hayvanlar arasında salgın şeklinde olan ve bazen insanlara da bulaşabilen Ruam(Mankafa) hastalığından dolayı 1930 yılından itibaren merkez kazasında yapılan muayenede dört senede 2.120 kadar hayvanın bu hastalıktan kurtulduğu görülmüştür.²⁷¹

Cumhuriyetin ilanından sonra hayvanlar üzerinden alınan ağnam vergisi kaldırılmış ve yerine sayım vergisi getirilmiştir. Giresun mebusu Şevket Bey her yıl tespit edilen hayvan sayısı üzerinden alınan Sayım Vergisinin koyun ve karakeçiden 20 kuruş, tiftik keçisinden 20 kuruş, sığırlardan 50 kuruş at ve mandadan 75 kuruş azaltılmasını istemiş²⁷² ve sayım vergisi bir kanunla indirilmiştir.²⁷³

4.2.1. Hayvan Hastalıkları

Giresun'da yeteri kadar baytar olmadığı için hayvan hastalıkları ortaya çıktığında çare bulunması konusunda güçlük çekilmiştir. Hangi yaylada veya ilçede hayvan hastalığı ortaya çıkarsa çıksın oraya gönderilen vilayet baytarı ihtiyaca yeterli gelmiyordu.²⁷⁴

²⁶⁹ Bu kanunun yayınlanmasından itibaren üç sene içinde koyun ve keçilerin ağıllarda kışlattırılması mecburi olmuştur. Kışlakta yapılacak ağıllar sürünün miktarına uygun büyüklükte, hava girmesine ve kolay temizlenmesine elverişli bir şekilde sürünün kar, yağmur ve vahşi hayvanlardan korunabilecek bir şekilde sağlam olarak yapılması gerekiyordu. Resmi Gazete, “**Ağıllar Hakkında Kanun**”, 25 Nisan 1929, s.7051, S.1176

²⁷⁰ Bu kanuna göre aygır ve boğası bulunan her fert bulunduğu köy veya ihtiyar meclisine her sene aygır veya boğasını muayene ettirmek ve bunlar hakkında verilecek karara harfiyen uymak zorundaydı. Resmi Ceride, “**Islah Hayvanat Kanunu**”, 29 Haziran 1926, s.1694, S.904

²⁷¹ **Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun**, s.213-215

²⁷² BCA, “**Sayım Vergisinin Azaltılmasına Dair Giresun Mebusu Şevket Bey'in Kanun Teklifi**”, 27 Kasım 1932, 30.10/4.19.14

²⁷³ **CHP, 1936 İl Kongreleri**, Bölüm 3, s.186

²⁷⁴ Sarısaman, a.g.e., s.112

1929 yılında koyunlarda çiçek hastalığı²⁷⁵ sığırlarda ise şap hastalığı ortaya çıkmış bulaşıcı hastalığı olan komşu vilayetlerden hayvan alım satımı yasaklanmıştır.²⁷⁶

1930 yılında Şebinkarahisar'da veba-i bakari (mal kıran) hastalığı ortaya çıkmış ve halkın aşağıda belirtilecek tedbirlere uyması istenmiştir.

1- Son ilana kadar Karahisar vilayetinden sığır, manda, koyun, keçi hayvanatıyla deri ve yün getirilmeyecektir.

2- Getirilmesi mecbur olan hayvanların Karahisar baytarına muayene ettirilerek sağlık raporu alınması, raporu olmayan hayvanların kaçak kabul edilerek sahipleri cezalandırılacaktır.

3- Herhangi köy ve yayla hayvanlarında görülecek en küçük bir hastalık hemen hükümete haber verilecektir.²⁷⁷

1926-1927-1930-1931 senelerinde ortaya çıkan sığır vebası ve 1932'de ortaya çıkan ve 1933 yılının birinci yarısına kadar devam eden koyun çiçeği hastalığı ile mücadele edilmiştir. Sığır vebası mücadelesinde sığır cinsinden 5.450 hayvana serum uygulanarak vebadan, davar cinsinden ise 3.077 hayvana çiçekten aşılansak hayatları kurtarılmıştır.²⁷⁸ Bütün bu önlemlerin alınmasına rağmen hayvanlarda hastalıklar devam etmiştir. 1935 yılında Keşap köylerinde koyun ve keçilerde hastalık görünmüş ve baytar köylere giderek serum tatbik etmiştir.²⁷⁹ 1937 yılında YavuzkemaI nahiyesine bağıI Tamdere köyünün Yapraklı ve Yaslıbel obalarında, Görele'nin Eynesil nahiyesine bağıI Kösemen köyünde koyunlarda çiçek hastalığı ortaya çıkmıştır. Vilayet sıhhiye ve muayene veterineri ilgili mahallere giderek gereken tedbirleri almıştır.²⁸⁰ 1938 yılında ise Şebinkarahisar'ın Karagöl yaylaları eteğindeki obalarda hayvanlarda şap hastalığı ortaya çıkmıştır. Hayvanlara aşılar yapılarak gereken yerlere kordonlar oluşturulmuş, halka bu hastalığın tedavi ve çareleriyle usulleri öğretilmiştir.²⁸¹

²⁷⁵ "Koyunlarda Hastalık", Yeşilgiresun, 18 Temmuz 1929, s.1, no:172

²⁷⁶ "Hayvan Hastalığı", Yeşilgiresun, 12 Kanunievvel 1929, s.3, no:183

²⁷⁷ "Şarki Karahisar'da Malkaran Hastalığı Var", Yeşilgiresun, 14 Ağustos 1930, s.2, no:217

²⁷⁸ Cumhuriyetin 10 yılında Giresun, s.228

²⁷⁹ "Hayvan Hastalığı", Yeşilgiresun, 14 Birincikanun 1935, s.2, no:416

²⁸⁰ "Veteriner İşleri", Akgün, 1 Temmuz 1937, s.2, no:91

²⁸¹ "Obalarda Hayvan Hastalığı", Yeşilgiresun, 30 Temmuz 1938, s.2, no:546

4.2.2. İstatistiklere Göre Giresun'da Hayvan Miktarı

1927 tarım sayımına göre Giresun'daki çift ve çiftlik hayvanlarının sayıları aşağıdaki gibidir.

Tablo:41 Giresun'da Çift ve Çiftlik hayvanları

Çeki hayvanları sayısı	Çeki ve kümes hayvanları hariç diğer hayvanların sayısı	Her dönüme düşen hayvan sayısı
11.951	145.178	0.5

Kaynak: 1927 Tarım Sayımı

1927 tarım sayımında tespit edilen çeki hayvanlarının sayısı ayrıntılı olarak aşağıdaki gibidir.

Tablo:42 Giresun'da Çeki hayvanları sayısı

Öküz	Manda	At	Kısrak	Ester(Katır)	Toplam
5.562	478	2.007	1.606	2.298	11.951

Kaynak:1927 Tarım Sayımı

Çiftlik hayvanlarının miktarı aşağıdaki iki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:43 Giresun'da Çiftlik hayvanları sayısı

İnek	Düve	Dana	Buzağı	Manda ineği	Manda düvesi	Manda danası	Manda boğası
32.045	6.369	9.523	159	2.669	196	417	24
Kısrak	Eşek	Deve	Koyun	Keçi	T.keçi	Toplam	
476	1.486	38	73.102	18.486	188	145.178	

Kaynak:1927 Tarım Sayımı

1927 tarım sayımında tespit edilen kümes hayvanlarının sayısı ise şöyledir.

Tablo:44 1927 Tarım Sayımına göre Giresun'da kümes hayvanları

Tavuk-Horoz	Hindi	Kaz	Ördek	Toplam
48.767	232	10	2	49.011

Kaynak:1927 Tarım Sayımı

Giresun'da yıllara göre çiftlik ve kümes hayvan sayısı şu şekildedir:²⁸²

²⁸² Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.205-206

Tablo:45 Giresun'da yıllara göre çiftlik ve kümes hayvanları

	1928	1929	1930	1931	1932
Beygir	3.738	3.845	3.222	3.656	3.306
Merkep	1.196	1.783	1.003	1.046	998
Katır	2.477	2.611	2.264	2.457	2.110
Manda	2.244	3.093	2.973	3.631	3.855
Sığır	45.133	47.412	47.056	54.364	47.657
Koyun	92.954	106.850	97.066	124.067	99.638
Keçi	25.127	29.833	22.114	23.402	16.601
Tavuk	50.154	61.616	65.553	45.987	56.470
Kaz	18	31	59	48	108
Ördek	80	38	70	47	168
Hindi	60	40	49	32	113

Kaynak: **Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun**, s.205-206

1930 yılında Giresun vilayeti dahilinde yaklaşık 1800 at, 1500 kısırak, 1000 eşek, 2.500 ester, 35.000 inek, 5.500 öküz, 2.300 manda, 94.300 koyun, 26.500 keçi bulunmaktaydı.²⁸³

1933-1937 yılları arasında Giresun'da bulunan hayvan miktarları şu şekildedir:²⁸⁴

Tablo:46 Giresun'da yıllara göre hayvan miktarı

	1933	1934	1935	1936	1937
İnek	95.150	110.051	102.821	119.076	129.233
Kıl keçisi	23.907	50.701	48.242	67.137	69.376
Tiftik keçisi	---	31	47	118	33
Manda	2.902	3.674	3.704	4.413	4.914
Sığır	48.446	69.742	69.906	80.764	86.316
At	3.217	5.141	6.048	5.317	7.968
Katır	2.232	2.827	2.845	3.226	3.869
Eşek	---	3	2	3	5

Kaynak: **İstatistik Yıllığı 1936-1937**, s.177

²⁸³ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1929-1930, Matbuat Umum Müdürlüğü, Ankara 1930, s.404

²⁸⁴ İstatistik Yıllığı 1936-1937, s.177

1938 yılında da Giresun'da 123.585 adet koyun, 63.509 adet kıl keçisi, 12 adet tiftik keçisi, 5.069 adet manda, 92.213 adet sığır bulunmaktaydı.²⁸⁵

1927-1928 yılında hayvan mahsulü olarak 22.659.006 kilogram süt, 113.096 kilogram yün yapağı, 28.307 kilogram keçi kılı elde edilmiştir.²⁸⁶ Giresun ve kazalarından yaklaşık 11.000 kilogram tereyağı, Trabzon tereyağı adıyla İstanbul'a ihraç edilmiştir.²⁸⁷

4.2.3. Arıcılık

Giresun'da eskiden beri arıcılık yapılmasına rağmen bal üretimi ancak üreticinin ihtiyacını karşılayacak seviyede idi. Bununla birlikte Giresun'da arıcılık okulu açılmış, fakat beklenen gelişme sağlanamamıştır.²⁸⁸ 1935 yılında arıcıların bir kısmı ilk defa olarak fenni kovan kullanmaya başlamışlarsa da arıcılık tekniği bakımından eğitilmediklerinden başarı sağlayamamışlar ve eski usul yetiştiriciliğe dönmüşlerdir.²⁸⁹

1935 yılında arı kovanı sayısı ve bal üretimi aşağıda belirtilmiştir.

Tablo:47 1935 yılında arı kovanı sayısı ve bal üretimi

Arıcı köy sayısı	Eski arı kovanı	Yeni arı kovanı	Toplam	Bal	Balmumu
330	12.585	50	12.635	76.4 ton	6.4 ton

Kaynak: 1973 İl Yıllığı

4.2.4. Balıkçılık

Giresun'da balıkçılık ise teknelerle yapılıyordu ve balıkçılık gelişmediği için balığın azalması gibi bir durum söz konusu olmamıştır.²⁹⁰ Kış aylarında hamsi bollardı ve bol olduğu dönemlerde 1 okkası 1 kuruşa, tenekesi ise 10 kuruşa satılmıştır.²⁹¹ Cumhuriyetin ilk yıllarında pastalyacılık önemini kaybetmiştir. Oysa

²⁸⁵ İstatistik Yıllığı 1938-1939, s.189

²⁸⁶ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1927-1928, s.1166

²⁸⁷ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926, İstanbul Matbaası, 1926, s.807

²⁸⁸ Sarısamam, a.g.e., s.114-115

²⁸⁹ 1973 İl Yıllığı, s.227

²⁹⁰ Sarısamam, a.g.e., s.114

²⁹¹ "Hamsi Vurdu Karaya", Yeşilgiresun, 19 Kanunievvel 1929, s.1, no:184

Birinci Dünya Savaşı öncesinde binlerce fiçı hamsi ve balık pastalyası başka memleketlere ihraç edilmekteydi.²⁹²

Giresun'da 1924-1932 yılları arasında avlanan balıkların miktarı ve cinsleri şöyledir:

Tablo:48 1924-1932 yılları arasında avlanan balık miktarı ve cinsleri

Cinsi	1924	1925	1926	1927	1928
Hamsi	257.700	166.300	185.323	170.950	265.100
Sargan	17.250	11.200	10.745	27.540	25.800
Kefal,Levrek	3.800	2.800	2.686	4.110	6.200
Kalkan	1.440	1.010	812	1.190	1.560
Palamut	41.000	33.050	21.014	11.800	13.500
Tirsi	2.500	2.700	2.570	2.650	1.200
Barbunya	3.200	3.000	2.872	1.550	2.150
Mezgit	3.550	3.100	2.580	2.250	2.760
Balık yağı	14.150	15.125	16.386	12.529	15.968
Cinsi	1929	1930	1931	1932	
Hamsi	184.830	45.710	173.950	32.150	
Sargan	4.600	7.690	10.925	3.270	
Kefal,Levrek	2.310	4.508	5.300	2.335	
Kalkan	560	1.201	3.540	2.250	
Palamut	43.647	6.783	14.500	64.685	
Tirsi	820	500	700	5.890	
Barbunya	2.290	2.047	1.750	1.545	
Mezgit	3.065	1.980	1.600	2.412	
Balık yağı	18.502	3.091	10.857	6.513	

Kaynak: Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.259-260

5- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA İTHALAT VE İHRACAT

Giresun halkının başlıca geçim kaynağını fındık oluşturuyordu ve üretilen fındığın önemli bir kısmı ihraç edilmekteydi. Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun limanı önemli bir ihracat limanı durumundaydı. Giresun limanında dört tonilatoluk 4

²⁹² “İktisadiyatımıza Dair”, Yeşilgiresun, 13 İlkanun 1928, s.1, no:143

motor, yüz on altı tonilatoluk 29 çapar, yirmi tonilatoluk 20 filika ve yüz bir tonilatoluk 95 kotra bulunmaktaydı.²⁹³ Giresun-Tirebolu hududunda Zefre Limanı, Giresun'da Demirkapı limanı, Bulancak nahiyesinde Erik Limanı vardı. Zefre Limanında 1500 tonilatoya kadar, Demirkapı limanında 300 tonilatoya kadar olan vapurlar fırtınaya yakalanınca sığınabilirdi. Erik limanında ancak küçük kotra ve yelken gemileri barınabilirdi.²⁹⁴

1924 yılında Giresun Limanından yapılan ihracat durumu şu şekildedir: 110.276 kilo sade yağ, 160 kilo peynir, 79.050 kilo yumurta, 15.315 kilo tuzlu hamsi, 243.626 kilo kabuklu fındık, 2.616.790 kilo iç fındık, 5.925 kilo çürük fındık içi, 6.300 kilo ceviz, 6.125 kilo iç ceviz, 4.500 kilo elma, 28.740 kilo fasulye, 1.280 kilo müstamel eşyay-ı zatiye-i beytiyye, 268.217 kilo kokoroz, 16.732 kilo dakik, 2.150 kilo nişasta, 18.359 kilo makaron ve şehriye, 44 kilo peksimet, 307 kilo bisküvi, 3.290 kilo hurma, 136 kilo limon, 1.025 kilo soğan, 5.000 kilo pirinç, 1.607 kilo çay, 266.857 kilo şeker, 90 kilo saman, 5.000 kilo yumurta talaşı, 1.624 kilo kurugün, 349 kilo sigara kağıdı, 208 kilo pamuk ipliği, 13.997 pamuk mensucat, 153.635 kilo tahta kanaviçe çuval, 174 kilo kaba ketenden mamul, 146.520 kilo çimento, 129.940 kilo gazyağı, 3.400 kilo makine yağı, 6.760 kilo ağaç saplı kibrit.²⁹⁵

1924 yılında Espiye Tirebolu kazası iskelesinden ihraç edilen mahsul ve mamulatin cins ve miktarı şöyledir: 5.000 çuval fındık, 700 çuval fındık içi, 60 çuval çürük iç, 300 çuval kokoroz, 800 çuval pirinç, 2500 çuval fasulye, 200 çuval ceviz, 350 sandık elma, 40.000 kilo armut, 1.000 kilo üzüm, 2.000 kilo soğan, 50 parça çökelek, 35 çuval hurma, 200 çuval mısır unu, 40 teneke bal, 20 çuval balmumu, 25 çuval patates, 35 çuval buğday unu, 15 teneke kavurma, 3.000 kilo tavuk, 73 sandık portakal, 12 teneke tuzlu hamsi, 300 teneke balıkyağı, 190 adet koyun, 8 çuval hurda bakır, 5.490 kilo koyun keçi derisi, 86 çuval tuz, 4000 teneke gazyağı, 2.462 adet çam tahtası, 117 çuval şimşir kaşık, 100 sandık yumurta, 10 çuval sarımsak.²⁹⁶

1924 yılında Espiye Tirebolu iskelesine gelen mahsul ve mamulat ise şu şekildedir: 270 parça manifatura, 110 sandık hırdavat, 180 çuval sabun, 11.000 çuval buğday unu, 434 sandık çivi, 80 balya kösele, 50 çuval üzüm, 15 çuval incir, 120 çuval arpa, 20 çuval patates, 10 çuval iç yağ, 10 teneke helva, 20 teneke zeytin, 20

²⁹³ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926, s.815

²⁹⁴ Ayhan Yüksel, Giresun Tarihi Yazıları, Kitabevi, İstanbul 2002, s.139

²⁹⁵ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926, s.808-810

²⁹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926, s.811-812

teneke zeytinyağı, 12 sandık limon, 30 çuval kayısı, 100 çuval soğan, 14 balya kuru siğir derisi, 2.600 kilo karpuz kavun, 40 sandık ecza-i tabiye.²⁹⁷

13 Ağustos 1925'ten 25 Mayıs 1926 tarihine kadar Giresun'dan 1.857.174 kıyeye kabuklu findık, 4.903.331 kıyeye iç findık, 1.112.538 kıyeye çürük iç ihraç edilmiştir. Aynı tarihler arasında Görele ve Tirebolu'dan 466.724 kıyeye kabuklu findık, 1.442.217 kıyeye iç findık, 6.388 kıyeye çürük iç sevk edilmiştir.²⁹⁸

Ticaret Odası tarafından yapılan istatistiklere göre 1927 mahsulü ile 1928 mahsulü arasındaki fark 11.447.426 kilo olarak belirtilmiştir.²⁹⁹

Eski findığın yağ oranı azaldığı ve tadı acılaştığı için ihraç edilen findığın kuru, temiz ve karıştırılmamış olması gerekir. Buna rağmen findık tüccarları bazen önceki yılların findıkları ile yeni mahsulü karıştırarak ihraç ettikleri oluyordu. Bu durum ihracatın azalmasına neden oluyordu. Giresun findığının sahip olduğu ünü koruyabilmek için Ticaret Odası 1924 yılında kalite kontrol heyetleri oluşturmuştu. Bu heyetler findıkların yaş, çürük, kırık ve karışık olmamasına dikkat edeceklerdi. Bunun yanı sıra bürokratik tedbirlerde düşünülmüş, Giresun Ticaret ve Sanayi Odası mamul findıklara yeni ürünlerin karıştırılmaması gerektiğine dair ihracatçı tüccarlara bir beyanname yayınladı. 1927 yılından itibaren findık çuvallarının üzerine Giresun Sanayi ve Ticaret Odası'nca muayene edilmiştir yazısını içeren bir kurşun damga vurulması kararlaştırıldı.³⁰⁰

Bütün bu alınan tedbirlere rağmen 1929 yılında Giresun Findık Borsası Marsilya mümessili findıkları Avrupa piyasalarında tetkik etmiş ve bir rapor hazırlamıştır. Bu rapora göre 1928 yılında rakip ülkelerde rekoltenin düşük çıkmasından dolayı findık fiyatları hem yüksek tutulmuş hem de mahsul karıştırılmıştır. Bunun sonucunda müşteriler findık mahsulünden memnun kalmamışlardır. 1929 yılında yine mahsul az diyerek yüksek fiyat istenmiş, fakat Tiryste piyasasında Napoli findık için 182 şiline (835 İtalyan lire) İspanya ise 184-186 şiline muamele görürken İstanbul, Giresun mahsulünü 105'ten teklif etmiş, fakat hiç müşteri çıkmamıştır. Findık üretiminin 120.000 kentalı aşmayan İtalyanların 1929 yılında 192.000 kentala ulaşmaları İtalyan ihracat ticaretine yeni ufuklar açmış olduğundan üreticinin cesareti artmış ve gelecekte findıktan daha iyi

²⁹⁷ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926, s.813-814

²⁹⁸ Sarısamam, a.g.e., s.202

²⁹⁹ "İhracatımız Ne Kadar", Yeşilgiresun, 9 Mayıs 1929, s.1, no:163

³⁰⁰ Sarısamam, a.g.e., s.122-124

şekilde istifade etmek için yeni programlar ortaya çıkarmıştır. Ayrıca Avrupa piyasalarında Giresun fıncığı yalnız gaufre denilen bisküvilerde rakipsiz olarak görülmekteydi. Bu durum İtalyan mahsulünün ciddi rekabeti ile karşı karşıya kalacağını göstermiştir.³⁰¹

1929 yılında Avrupa piyasasına çıkan bir diğer mahsul Rusya fıncıklarıdır. 6.000 çuval kadar bir parti Bolşevikler tarafından Marsilya'ya götürülmüş ve hepsi Pisani müessesesi tarafından 160 şilinden alınarak sevk olmuştur. Bütün bunların sonucunda rekabet sahasında mağlup olmamak için fiyatlarla mücadeleden ziyade malın kaliteli olmasına dikkat edilerek, işlenmesinin ve tasnifinin iyi yapılması gerekiyordu.³⁰²

1928 yılı içinde Giresun limanına 486 Türk vapuru, 28 muhtelif bandıralı ecnebi vapuru uğramış; 1527 motor ve yelkenli gelmiştir. 1929 yılı içinde ise 427 Türk vapuru 14 adet de ecnebi bandıralı vapur gelmiştir. Bu sene içinde Giresun limanına 1.093 adet yelkenli ve motor uğramıştır. 1929 yılında 1928 yılına göre limana 73 vapur eksik geldiği gibi ufak sefainden de 434 adet eksik gelmiştir.³⁰³

1928 yılı Ağustos ayından 1929 yılı Nisan ayına kadar yabancı ülkelere yapılan iç ve sivri fıncık ihracatı şu şekildedir.

---

³⁰¹ “İktisadi Hayat”, Yeşilgiresun, 11 Nisan 1929, s.3, no:159

³⁰² “İktisadi Hayat”, Yeşilgiresun, 18 Nisan 1929, s.1, no:160

³⁰³ “2 Senelik Liman Faaliyeti”, Yeşilgiresun, 27 Mart 1930, s.1, no:197

Tablo:49 1928 yılı Ağustos ayından 1929 yılı Nisan ayına kadar fındık ihracatı

İç fındık			Sivri Fındık			
Gittiği ülke	Kıymeti lira	Miktarı kilo	Çuval adet	Kıymeti lira	Miktarı kilo	Çuval adet
Türkiye	621.881	848.785	10.874	267.223	788.535	10.131
İtalya	816.661	1.062.039	13.426	17.356	52.598	665
Almanya	467.596	601.578	6.821	5.239	16.827	213
Amerika	63.716	81.432	1.164	---	---	---
İsveç	3.143	3.370	45	---	---	---
İngiltere	264.611	338.148	4.176	---	---	---
Bulgaristan	4.622	5.991	94	---	---	---
Danzik	7.696	9.534	153	7.650	23.700	300
Danimarka	3.194	3.900	50	---	---	---
Rusya	---	---	---	7.314	29.648	312
Romanya	7.396	9.360	120	314	990	10
Suriye	---	---	---	3.072	9.490	130
Irak	---	---	---	10.841	24.725	325
Fransa	266.829	350.728	4.450	970	3.610	40
Hollanda	34.203	43.056	552	3.004	9.875	125
Lehistan	1.582	1.950	25	---	---	---
Mısır	6.258	11.910	145	1.534	4.977	63
Yunanistan	5.060	6.552	84	---	---	---
Toplam	2.574.448	3.378.333	42.169	327.346	955.485	12.314

Kaynak: “İhracatımız Ne Kadar”, Yeşilgiresun, 9 Mayıs 1929, s.1, no:163

Cumhuriyetin ilk yıllarında Almanya'nın fındık ithalatı artmıştır. İstatistiklere göre 1913 yılında Almanya bizden 3 milyon 384 bin kilo fındık ihraç etmiştir. 1928 yılına gelinceye kadar ithalat yavaş yavaş artmış ve bu rakam 6 milyon kiloya ulaşmıştır.³⁰⁴

1929 yılı Mayıs ayı içinde Giresun'un 213.515 lira değerinde muhtelif tüccar eşyası ithalatı olmuştur. Yine bu ay içindeki ihracat 111.405 lira değerindedir.³⁰⁵ 1929 yılı Haziran ayı içinde Giresun iskelesinden 24.104 kilo iç fındık, 9.380 kilo

³⁰⁴ “Almanya’ya Fındık”, Yeşilgiresun, 6 Haziran 1929, s.1, no:166

³⁰⁵ “Bir Aylık İthalat İhracat”, Yeşilgiresun, 11 Temmuz 1929, s.1, no:171

sivri fındık ihraç edilmiştir.³⁰⁶ İhraç edilen fındığın değeri 57.261 liradır. 224. 335 lira değerinde de muhtelif tüccar eşyası ithal edilmiş ve bu ay içinde Giresun'un ithalat ile ihracatı arasındaki fark 167.074 liradır.³⁰⁷

Dünya fındık piyasası üzerinde hakim bir rol oynayan Homer Pisani müessesesi 1929 yılında fındıklarımızda oluşan hastalıktan dolayı 700.000 kantar olarak tahmin ettiği bütün Karadeniz fındık rekoltesini 450.000 kantara indirmiş³⁰⁸ Ticaret ve Sanayi Odası heyeti verdiği bir kararla bir süre sevkiyata müsaade etmemiştir.³⁰⁹ Ayrıca bu yıl piyasalarda Türk fındıklarının az olması bütün dünya fındık piyasasını alt üst etmiştir.³¹⁰

Cumhuriyetin ilk yıllarında yabancı ihracatçılar ufak iş erbabının işlerini ellerinden almaya başlamıştı. Pazarlardan fındık toplatmaya, değirmenlerinde fındık kırarak iç yapmaya başlamışlar ve piyasada bu işlerle meşgul kimselerin adeta işlerine engel olarak onların birer birer piyasadan çekilmelerine sebep olmaya başlamışlardır.³¹¹

Ticaret ve Sanayi Odası 1929 yılı içindeki ithalat ve ihracatımızı gösteren istatistiki bilgiye göre 1929 yılında ihracatımızın değeri 1.768.349 liradır. İthalatımız ise 2.469.658 liradır. Bu senenin kuraklığına rağmen ithalatımız ihracatımızdan 701.309 lira fazladır. Geçen sene mahsul az olmasına rağmen ülkemize 3.329.014 lira girmiştir. 1929 yılı ihracatımız ise geçen seneki ihracatımıza göre tam 2.560.665 liradır.³¹²

1930'lu yıllarda ihracatı gerçekleştiren Hochstrasses, P.P Danielsen ve Wital kumpanyaları bölgede fındık şirketi ve fındık ihracat şirketi adıyla faaliyette bulunuyorlardı. Fiyatları bu şirketler belirlediği için üreticiler hak ettikleri parayı alamıyorlardı.³¹³ Bu durumun önlenmesi için fındık ticaretinin millileştirilmesi gerekiyordu. Fındıkta ilk milli sermaye İş Limited Şirketi'nin kurulması ile oluştu. İlk milli fındık kurumu İş Limited Şirketi 250.000 lirası ihracatçı tüccarlar, 250.000 lirası da İş Bankasınca konulmak üzere 500.000 liralık şirket faaliyete geçirilmiş ve

³⁰⁶ “Bir Aylık İhracat”, Yeşilgiresun, 4 Temmuz 1929, s.1, no:170

³⁰⁷ “Haziran Ayında İthalat İhracat”, Yeşilgiresun, 25 Temmuz 1929, s.1, no:173

³⁰⁸ “Fındık Piyasasının Müstakbel Vaziyeti”, Yeşilgiresun, 1 Ağustos 1929, s.1, no:174

³⁰⁹ “Fındık İhracına Mani Olmaktan Fayda Nedir”, Yeşilgiresun, 29 Ağustos 1929, s.1, no:178

³¹⁰ “Fındık Piyasası ve Avrupa”, Yeşilgiresun, 12 Kanunuevvel 1929, s.2, no:183

³¹¹ “En Büyük İhracat Evi Olan Ecnebi Müesseseleri”, Yeşilgiresun, 1 Ağustos 1929, s.1, no:174

³¹² “Bir İstatistik Münasebetiyle”, Yeşilgiresun, 27 Mart 1930, s.1, no:197

³¹³ Kemal Peker, Fındık- İktisadi Yürüyüşü Dünü Bugünü, Yarını, Becid Yay., İstanbul 1961, s.24

bu tarihten itibaren de Batı Almanya Hamburg limanı Türk fındıklarının % 68'ini ithal ederek tek pazar halinde Türk fındıklarının alıcısı olmuştur.³¹⁴

30 Ağustos 1929'dan Ocak 1930'a kadar yalnızca Giresun iskelesinden sevk edilen fındık ve fındık içi rakamları şöyledir: Avrupa sahillerine 412.191 kilo fındık içi 184.474 kilo kabuklu fındık. Bu rakamlara Görele, Tirebolu, Bulancak ve Piraziz nahiyelerinden gönderilen fındık dahil değildir.³¹⁵

1930 yılında Türkiye'nin fındık rekoltesi bir kantar elli kıyye itibariyle Hopa'dan Ünye'ye kadar 1 milyon kantar tespit edilmiştir.³¹⁶ Ayrıca 1930 yılında Bulancak ve havalisi şimşir ticaretinden önemli ölçüde faydalanmıştır. Bazı şimşir alıcıları nahiyede küçümsenmeyecek alımlarda bulunmuşlar ve Bulancak'tan doğrudan vapura yüklemişlerdir.³¹⁷

1931 yılı içinde Giresun limanına gelen Karadeniz vapuruyla 1.302 çuval fındık ve fındık içi ihraç edilmiştir. Fiyatların düşük olması birçok taciri zarara sokmuştur. Yüksek fiyatlarla satılıp banka ardiyelerine bırakılmış olan kabuklu ve iç fındıkların miktarı oldukça önemli bir miktar tutmuştur. Bu senenin rekoltesi 44 okka hesabıyla 120.000 kantar olarak tespit edilmiş ve Kasım sonuna kadar 75 kantar fındık mahsulü sevk ve ihraç edilmiştir.³¹⁸

1931 yılında fındık satışlarının mutlaka borsada yapılması gerektiği belirtilmiş, hatta üretici köylünün de satacağı fındığını borsa görmeden ve müsaadesi olmadan satması ve alması kanunen yasaklanmıştır. Bu şekilde fındık mahsulünün Türkiye'den ihracı sırasında kalitesi itibariyle güzel ve nefis tanıtılıp değerini arttırarak hem tüccarımızın hem de ülkemizin menfaatini sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca köylülerin ve şehirlilerin alım ve satımlarını borsa dışında yaptıkları taktirde kanunen cezalandırılacakları belirtilmiştir.³¹⁹

15 Ağustos 1930 tarihinden 15 Ağustos 1931 tarihine kadar Giresun limanından yapılan iç fındık ve kabuklu fındık ihracatı şu şekildedir:

³¹⁴ Peker, **Fındık- İktisadi Yürüyüşü Dünü Bugünü, Yarını**, s.21

³¹⁵ "5 Ay Zarfında", Yeşilgiresun , 6 Şubat 1930, s.1, no:190

³¹⁶ "Dünya Fındık Rekoltesi", Yeşilgiresun, 19 Haziran 1930, s.1, no:209

³¹⁷ "Şimşir İhracatı", Yeşilgiresun, 17 Nisan 1930, s.1, no:200

³¹⁸ "Fındık İşleri", Yeşilgiresun, 10 Birincikanun 1931, s.1, no:222

³¹⁹ "Köylüler ve Şehirliler", Yeşilgiresun, 17 Birincikanun 1931, s.1, no:223

Tablo:50 15 Ağustos 1930 tarihinden 15 Ağustos 1931 tarihine kadar Giresun limanından yapılan fındık ihracatı

Gittiği ülke	İç fındık			Kabuklu Fındık		
	Çuval	Miktar kilo	Kıymet lira	Çuval	Miktar kilo	Kıymet lira
Türkiye	19.516	1.466.676	880.824	12.738	929.938	239.382
Almanya	27.841	2.190.825	1.301.811	16.284	1.033.791	248.269
Amerika	735	57.878	34.913	500	39.500	8.627
Avusturya	237	18.774	12.381	---	---	---
Bulgaristan	26	2.028	11.145	---	---	---
Belçika	950	75.220	45.124	340	20.230	4.880
Fransa	10.390	812.518	447.173	697	51.921	15.650
Hollanda	834	65.662	37.026	450	29.600	6.761
Hollanda	385	30.330	16.197	500	24.500	5.447
İngiltere	18.925	1.481.975	939.519	5.229	388.675	98.450
İtalya	28.466	2.128.580	1.230.307	4.710	335.415	87.137
İsveç	335	26.286	14.934	---	---	---
Mısır	111	8.240	5.848	4.956	362.307	97.203
Romanya	213	16.856	10.007	220	11.400	2.562
Suriye	---	---	---	50	3.950	921
Yunanistan	37	2.964	2.035	---	---	---
Toplam	108.981	8.384.951	4.978.099	46.664	3.231.384	815.244

Kaynak: Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s. 241

1931 yılında 3.367.131 ihracata karşılık 2.803.804 liralık ithalat yapılmıştır. Bir sene içinde mobilya ve eşyaya 42.044 lira itriyat ve tuhafıye gibi tamamıyla lüks olan ürünlere 66.663 lira pamuklu ve yün mensucata 495.168 lira, manifaturaya 379.701 lira, özellikle çikolata ve şekerleme gibi keyfi ürünlere 37.265 lira verilmiştir. Av derisi ihracatımız 2.950 lira ham deri ihracatımız ise 6.818 liradır.³²⁰

1931 yılında fındığın mutlaka borsada satılması gerektiği buna uymayanların cezalandırılacağı belirtilmişti.1932 yılında da yeni fındık nizamnamesinin

³²⁰ Cezmi Ziya, "Biraz İktisat", Yeşilgiresun, 31 Mart 1932, s.1, no:237

uygulanması için üretici köylüye ve fındık işiyle meşgul tacirlere şu beyanname yayımlanmıştır:³²¹

1-Ticarette tağşişin meni ihracatın korunması ve murakebesi hakkında 1705 numaralı kanun ile bu kanunun tatbikine dair nizamname meriyete girmiş olduğundan hususatı atiyeye dikkat ve itina edilmesini fındık işiyle alakadar tacirlerin ve fındık satan köylülerin nazarı itlama vaz eylerim.

2-Nizamnamenin 17. maddesi mucibince bilcümle fındık ve iç alım satımı mutlaka fındık borsasında yapılacak , borsa haricinde fındık veya fındık içi satılması sureti katiyede men edilmiştir.

3-Bilimum memurin ve inzibat memurları, mahalle muhtarları, bekçiler borsa haricinde fındık ve iç satanlar veya alanlar meni tağşiş kanunu ahkam mucibince 5.000 liraya kadar ağır para cezası ve üç seneye kadar hapis cezası, tekerrüründe ticaretten iki sene men ve nakdi ceza da iki misli olarak 10.000 liraya kadar verileceğinden hilafı kanun ve nizam hareketten ictinap edilmesini ehemmiyetle tavsiye ederim. Borsa belediyenin fındık pazarıdır.

4-Köylü pazarlara karışık ve bozuk mal getirip satmasına müsaade edilmeyecektir.

1932 yılında fındık mahsulü yok pahasına elden çıkmış, ne toplayan köylünün yüzü gülmüş ne de kırıcı esnafını memnun etmiştir. Hava şartlarından dolayı köylü istenildiği gibi fındığını kurutamamış ve % 15 fireli olarak mallarını pazara getirmiştir. 14 kuruştan itibaren 19 kuruşa kadar mahsulünü satmıştır. İç fiyatları ile fındık fiyatları arasında sürekli bir orantısızlık olmuş, köylü ile ihracat evleri arasında aracılık yapan kırıcılar zor durumda kalmışlar ve kar yerine zarar etmişlerdir. Çünkü ihracatçılar pazarlara kadar giderek fındık almış ve makinelerinde iç haline getirmişlerdir. Böylece ihracat evi hem bizzat köylüden fındık toplayan particilerin işini hem de fındığı içe dönüştüren kırıcıların işini yaparak iki tarafı da zor durumda bırakmıştır.³²²

1932 yılında hükümet ihracatı arttırmak için fındık, üzüm, incir, yün, halı, tiftik, yapağı, gülyacağı, kasaplık hayvan ihraç edenler ihraç ettikleri malın değerinin % 50'si oranında kontenjan listesine dahil ürünlerden kontenjan miktarıyla mukayyet

³²¹ “Yeni Fındık Nizamnamesinin Ttbiki Üzerine Vali Vekili Beyefendi” Yeşilgiresun, 4 Şubat 1932, s.1, no:230

³²² “Piyasa Ahvali”, Yeşilgiresun, 22 Eylül 1932, s.1, no:260

olmaksızın serbest ithalatta bulunabileceklerdi. Bu işlere bakmak üzere ihracat tespit komisyonu oluşturulmuş, ve bu komisyon Giresun Ticaret Odası bünyesinde çalışmaya başlamıştır.³²³

Şebinkarahisar'da 1932 yılında yumurta ticareti önem kazanmıştı. Suşehri, bütün Alucra köyleri ve Refahiye'nin bir kısmındaki yumurtalar Şebinkarahisar'da toplandıktan sonra 8 saat içinde Giresun'a nakledilir ve iskeleden de doğrudan Barselona'ya Marsilya'ya ve İstanbul aktarmalı Yunanistan ve diğer mahallere ihracat yapılırdı.³²⁴ Yumurta ticareti ile meşgul üç büyük müessese vardı. 1932 yılında yumurta ticaretinden 30.000 lira gelir elde edilmişti. Bununla birlikte Karahisar'ın ince kabuklu cevizleri piyasasında daima aranıyordu. Ceviz içi Karahisar için yumurta kadar önemliydi, ancak 1932 yılında ceviz üretimi diğer senelere göre % 50 daha az olmuştur. Bu sene ceviz ihracatından Karahisar'a ancak 5.000 lira girmiştir. Karahisar'ın yumurta ve ceviz ihracatından başka deri ihracatı da önemli bir yer tutmuştur. Mevaşi sayesinde de memlekete önemli miktarda para girmektedir.³²⁵

1932 senesi mahsulünden Aralık ayına kadar 150.000 kantar sevk ve ihraç edilmiştir. 150.000 kantardan memleketimize 1.100.000 lira girmiştir. 1931 yılı fiyatlarına göre 150.000 kantardan 3.000.000'dan fazla para girmesi gerekiyordu.³²⁶

1 Ağustos 1931 tarihinden 15 Ağustos 1932 tarihine kadar Giresun limanının ihraç durumu şu şekildedir:

---

³²³ "İhracatımızı Çoğaltmak İçin", Yeşilgiresun, 22 Birincikanun 1932, s.3, no:272

³²⁴ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.274

³²⁵ "İktisadi Hayat", Yeşilgiresun, 17 İkinciteşrin 1932, s.3, no:267

³²⁶ "150 Bin Kantar Fındık İhraç Edildi", Yeşilgiresun, 1 Birincikanun 1932, s.1, no:269

**Tablo:51 1 Ağustos 1931 tarihinden 15 Ağustos 1932 tarihine kadar
Giresun limanının ihraç durumu**

İç fındık				Kabuklu fındık		
Gittiği ülke	Çuval adet	Miktar kilo	Kıymet	Çuval adet	Miktar kilo	Kıymet
Almanya	13.593	1.081.122	611.252	4.381	281.832	84.092
Amerika	515	41.200	16.591	---	---	---
Belçika	652	52.160	31.212	50	2.500	708
Bulgaristan	60	4.800	3.070	---	---	---
Danimarka	92	7.365	3.584	27	2.025	624
Danzig	109	8.720	4.801	---	---	---
Fransa	3.364	298.410	155.389	125	10.000	5.393
Hollanda	908	72.640	46.388	145	9.000	2.113
Filistin	---	---	---	70	4.600	1.061
İtalya	13.743	1.080.203	612.565	2.857	200.820	56.721
İngiltere	9.837	788.546	419.871	198	13.960	3.242
İsveç	98	7.840	4.592	120	6.000	1.787
İspanya	63	5.040	3.373	---	---	---
İzlanda	11	880	570	---	---	---
Mısır	42	3.360	1.592	2.751	217.846	53.742
Romanya	257	20.560	12.178	---	---	---
Türkiye	1.125	89.630	52.290	1.336	104.605	26.691
Toplam	44.469	3.532.496	1.979.678	12.060	852.881	236.178

Kaynak: **Cumhuriyetin 10. Yılında Giresun**, s.242

1932 yılında Giresun ihracatının tutarı 2.521.831 lira ithalatının tutarı ise 2.162.291 liradır. İhracatımız 369.540 lira fazladır. Dışarıya yolladığımız ürünlerin başında fındık gelmektedir. İhracatın 2.329.529 lirası fındıktan geriye kalan 182.302 lirası ise yağ, yumurta, peynir, kereste, av derileri, fasulye, ceviz, balmumu gibi ufak ürünlerden elde edilmekteydi. Ticaret Odasının yedi yıllık istatistiğine göre ihracattan 1926 yılında 4.220.270 lira 1927'de 6.933.468 lira elde edilmiştir. Bu miktar 1928 yılında 3.329.014 liraya düşmüştür. 1929 yılı ise fındıklar için bir yıkım

yılı olmuş ve ancak 1.777.106 lira elde edilmiştir. 1931’de ise 3.369.000 lira gelir elde edilmiştir.³²⁷

1932 yılı mevsim başından Temmuz 1933 yılına kadar Giresun limanının ihracat durumu şu şekildedir.

Tablo:52 1932 yılı mevsim başından Temmuz 1933 yılına kadar Giresun limanının ihracat durumu

Gittiği ülke	İç fındık			Kabuklu fındık		
	Çuval adet	Miktar kilo	Kıymet	Çuval adet	Miktar kilo	Kıymet lira
Almanya	20.683	1.640.160	540.139	1.836	105.750	15.690
Amerika	441	35.280	11.076	---	---	---
Arabistan	---	---	---	141	11.280	1.551
Avusturya	138	11.040	3.487	---	---	---
Bulgaristan	68	5.440	1.668	---	---	---
Belçika	1.540	123.200	40.265	50	4.000	550
Danimarka	443	31.440	11.097	---	---	---
Danzig	53	4.240	1.456	63	5.040	678
Hollanda	2.702	214.660	68.518	---	---	---
Filistin	---	---	---	113	9.040	1.240
Fransa	6.265	488.610	155.905	---	---	---
İngiltere	11.356	906.980	287.919	---	---	---
Türkiye	6.538	529.164	185.198	18.498	1.469.203	243.149
İsveç	165	13.200	3.573	---	---	---
İtalya	24.287	1.835.900	611.758	2.102	144.040	20.751
Lehistan	200	16.000	5.300	125	10.000	1.375
Mısır	638	50.240	15.831	14.818	1.176.500	156.308
Norveç	32	2.560	758	---	---	---
Romanya	526	42.080	13.587	200	16.000	1.937
Suriye	---	---	---	2.005	81.625	22.741
Yunanistan	10	800	243	---	---	---
Toplam	76.085	5.950.994	1.957.778	39.951	3.032.478	465.970

Kaynak: Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.243

³²⁷ “İktisat Düzenliği”, Yeşilgiresun, 30 Mart 1933, s.1, no:285

1933 yılı Ağustos ayından 1933 Ocak sonuna kadar beş ay zarfında fındık ihracatımızın toplamı 237.869 kantarı bulmuştur. Amerika ve Avrupa ülkelerine iskelemizden 63.244 çuval iç fındık ve 22.313 çuval kabuklu fındık olarak ihraç edilmiştir. bu ihracatın değeri ise 2.541.640 liradır. 1933 yılı rekoltesi Görele ve Tirebolu kazaları dahil olmak üzere 440.000 kantardır. Ayrıca 1933 yılında ceviz mahsulü de bol olmuştur.³²⁸

1933 Ağustosundan 1934 Ağustosuna kadar Giresun iskelesinden 125.335 çuval içinde ve 4.110.390 lira değerinde fındık içi 29.415 çuval içinde 427.472 lira değerinde 1.964.570 kilo kabuklu fındık ihraç edilmiştir.³²⁹

1935 yılında ise mevsim başından Kasım ayının sonuna kadar yurdumuzda üretilen fındık miktarı ve alınan para şöyledir: 63.542 çuval içinde 5.083.360 kilo, 2.332.533 liralık fındık içi ve 28.283 çuval içinde 2.196.410 kilo, 382.819 liralık kabuklu fındıktır. Buna göre yalnız fındıktan alınan para 2.715.348 lirayı bulmuştur.³³⁰

Giresun iskelesinden 31 Ağustos 1938 yılından Kasım ayının birinci haftasının sonuna kadar ihraç edilen fındık miktarı 2.515.470 kilo iç ve 357.080 kilo kabuklu fındıktır. İç fındıkla 2.017.822 lira, kabuklu fındık ile 48.563 lira elde edilmiştir. Fındık kabuklu 66 kilo itibariyle 89.963 kantardır.³³¹

1935-1938 yılları arasında Giresun'un ihracat durumu şu şekildedir.:

Tablo:53 1935-1938 yılları arasında Giresun'un ihracat durumu

	İç kilo	Kabuklu kilo	Toplam değeri
1935	8.429.580	2.220.700	4.294.600
1936	9.062.790	543.510	6.052.078
1937	8.839.880	2.317.145	3.804.325
1938	4.392.381	148.890	3.322.856

Kaynak: Peker, **Fındık Tarihiçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, s.113

1935-1937 yılları arasında Tirebolu, Giresun-Bulancak iskelelerinin ithalat-ihracat kıymetleri şu şekildedir:

³²⁸ “İhracatımız”, Yeşilgiresun, 17 Kanunisani 1934, s.2, no:323

³²⁹ “Geçen Senenin Fındık Bilançosu”, Yeşilgiresun, 9 Ağustos 1934, s.2, no:349

³³⁰ “İhracatımız”, Yeşilgiresun, 21 Birincikanun 1935, s.1, no:417

³³¹ “Fındık Sevkiyatı”, Akgün, 10 İkinci teşrin 1938, s.2, no:153

Tablo:54 1935-1937 yılları arasında Tirebolu, Giresun-Bulancak iskelelerinin ithalat-ihracat durumu (lira)

	İthalat			İhracat		
	1935	1936	1937	1935	1936	1937
Giresun-Bulancak	6.344	63.303	45.844	3.237.411	5.624.507	4.277.860
Tirebolu	---	---	---	227.342	28.650	500

Kaynak: İstatistik İl Yıllığı 1936-1937, s.225

5.1. Giresun İskelesi ve Liman meselesi

1932 yılında diğer önemli bir konuda liman konusuydu. Bir sahil ihracat şehrinde liman demek şehrin ana hattı, gören gözü ve tutan eli demektir. Yerel gazete de bu konu şu şekilde belirtilmiştir. Giresun'da kışın tam ortasında kumsal sahillerinde hamallar bellerine kadar suda malları taşıyorlardı. Giresun'un en müsait sahilinde su sathından takriben 10-15 metre alçakta sağlam kayalar üzerinde inşa edilmiş eski bir dok şeridi vardır. Bu şeridin tekrar inşa edilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca liman dahilinde bazı işlerin doklar ve rıhtım üzerinde nakliyat karşılık gösterilerek bir yabancı sermayedar şirketle temas edilebilir denilmiştir. Limanla birlikte ithalat ve ihracatın, daha fazla gelen vapurların sayesinde misafir ve seyyahların artacağı belirtilmiştir. 1930 yılında 519 adet 1.411.712 tonluk vapur Giresun limanına gelmesine rağmen 1931 yılında bu miktar 468 adet 1.256.158 tonluk vapura düşmüştür. 1931 yılında ithalat ihracat toplamı 8.170.935 lira olan geliştirilmeye müsait böyle bir ihracat limanının vapur faaliyeti çok azdır.³³²

1932 yılında iktisat vekaleti Giresun Ticaret Odasından fındık mahsulünün bir okkasına karşılık gelen masrafı sormuştur. Ticaret Odasının tespitine göre iskeleye kadar 1 okka kabuklu fındığa 9 kuruş 10 para 1 okka iç fındığa ise 11 kuruş masraf yapılmaktaydı.³³³ Fındığı ilk haldeki alışımla son işlenmiş haldeki satışımlar arasında hemen hemen % 50 gibi bir fark vardı. Fındığın işlenmesi gibi masraflardan başka bunun şehir dahilinde getirilip götürülmeleri, depolarda yapılan masraflar ve özellikle limandan vapura nakli ücretleri son olarak da vapur navlunları teşkil etmekteydi. Bu masrafların azalması için 200 metre açıkta demirleyen vapurlara

³³² "Limanımız", Yeşilgiresun, 9 Haziran 1932, s.1, no:246

³³³ "Fındık ve Masraflar", Yeşilgiresun, 31 Mart 1932, s.1, no:237

ürünleri taşıyan çaparlardan vazgeçilmeliydi. Depoların bulunduğu mahallerden sahillere giden şehir yolları küçük çapta kamyon ve kamyonetlerin gitmelerine müsait bir durumdaydı. Bütün problem yükleme aşamasına gelen ürünün çaparlara vasıtasıyla vapura nakli idi. Bu problemde ancak rıhtım denilen iskelenin etrafının düzenlenmesiyle çözülebilirdi.³³⁴

1934 yılında Nafia Vekaleti'nin limanlar müdürü Giresun'a gelmiş, iskeleye dair bir dalgakıran inşası için gerekli tetkikatta bulunmuştur. Her türlü sefaının iktisadi faaliyetini temin eden kayıkların boşaltma ve doldurma işlerini kolaylıkla yapabilmeleri için denize doğru 100 metre uzunluğunda bir dalgakıran yapılmasının gerekli olduğunu tespit etmiştir.³³⁵ Dalgakıran inşası Nafia Vekaletince kabul edilmiş ve projelerin hazırlanması için mütihassıs mühendisler gönderilmiştir.³³⁶

5.1.1. Tirebolu İskelesi

Tirebolu'nun fındık ihraç iskelesi olmaktan çıkarılması kazanın iktisadi gelişimini olumsuz etkilemiştir.³³⁷ Tirebolu önemli bir ihracat emtiası merkezi olmasına rağmen buradan doğrudan ihracat yapılmamaktaydı.³³⁸ Tirebolu Birinci Dünya Savaşında büyük bir yangın geçirmişti. Yeniden imar edilmekte olan kasabada 6.000 nüfus yaşıyordu ve halkın bir kısmı işsizdi. Burada kurulacak ihraç evleri sayesinde işsiz insanlar fındık fabrikalarında iş bulabileceklerdi. Köylü mahsulünü komşu ihraç iskelelerine yakın pazarlara götüremiyordu. Tirebolu pazarlarına dışarıdan gelen alıcılar nakliye masraflarını hesaba katarak mal alıyor ve bu nedenle köylü maddi açıdan kaybediyordu. Tirebolu'da ihracatçılıkla ilgili fikir ve teşebbüsler sönüyordu. Esasen fındıkları 5-6 milyon kiloyu bulan Tirebolu, dericilik üzerinde de iş yapabilecek durumdaydı. Espiye'deki Karaerik madenleri de işletilmeye başlayınca tetkikler ilerlemiştir.³³⁹

Kaza tüccarları tarafından yapılan müracaatlar sonucunda Tirebolu'nun ihracat iskeleleri arasında yerini alması yeni nizamname ile kabul edildi ve³⁴⁰ 1938

³³⁴ "İhtiyaçlarımızdan Liman Hizmetleri", Yeşilgiresun, 4 Ağustos 1932, s.1, no:254

³³⁵ "Dalgakıran İnşası", Yeşilgiresun, 5 Nisan 1934, s.1, no:331

³³⁶ "Mebuslarımızdan Alınan Bir Tebşir Telgrafı", Yeşilgiresun, 19 Nisan 1934, s.1, no:333

³³⁷ "Tirebolu'da Üç Gün", Yeşilgiresun, 9 Haziran 1932, s.1, no:246

³³⁸ "Tirebolu İhracat İskelesi Oldu", Yeşilgiresun, 11 Kanunisanı 1934, s.2, no:322

³³⁹ "Tirebolu İhracat İskeleleri Meyanına Alındı", Akgün, 26 Mayıs 1938, s.3, no:134

³⁴⁰ "Tirebolu İhracat İskelesi Oldu" Yeşilgiresun, 11 Kanunisanı 1934, s.2, no:322

yılında Tirebolu ihracat iskeleleri meyanına alındı.³⁴¹ Betonarme olarak yapılan Bulancak iskelesi de 1935 yılında açılmıştır.³⁴² 65 metre uzunluğunda ve 6 metre genişliğinde olan iskele için 5.171 lira harcanmıştır.³⁴³ 1938 yılında da Piraziz nahiye merkezindeki iskelenin tamiri tamamlanmıştır.³⁴⁴

6- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SANAYİ VE TİCARET

6.1. Giresun'da Ticaret

Giresun'da ticaret hayatında da temel ürün fındıktı. Fındık ticareti Cumhuriyetin ilk yıllarında da uzun süre Türk, Rum ve Ermeni yerli tüccarlarla bazı yabancı firmaların elinde kaldı.³⁴⁵ 1927 yılı itibariyle Giresun'da 300'den fazla tüccar yazıhanesi ve 1.000'den fazla esnaf vardı. 1898 yılında kurulan Giresun Ticaret ve Sanayi Odası Giresun ekonomisinin merkeziydi.³⁴⁶ 1929 yılında Şebinkarahisar vilayeti ile Görele ve Tirebolu kazalarının ticaret ve sanayi odaları da Giresun'a bağlanmıştır.³⁴⁷

1926 yılında Ticaret Vekaletinin kararıyla İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası tarafından hazırlanan seyyar sergiye Giresun Ticaret ve Sanayi Odası da katılmıştır. Giresun bu sergiye fındık, fasulye, ceviz, tereyağı, özellikle Afrika'da kullanılan değişik hacim ve numaralarda tekneleri, fildişi saplar üzerinde gümüş savatla işlenmiş sofr ve meyve takımları bıçaklarıyla katılmıştır.³⁴⁸

Bu dönemde büyük ticaret ve sanayi merkezlerinde yaygınlaşmaya başlayan sigorta uygulaması Giresun'da da uygulanmış ve İtimad-ı Türk Sigorta Anonim Şirketi 1927'de yangında malları yanan bir fındık kırma fabrikasının zararlarını ödemiştir. 1927 yılında Ordu ve Şebinkarahisar Tütün İnhisar Müdüriyetleri ile Tirebolu Merkez Memurluğu'nun da iltihakıyla Giresun İnhisar Merkez Müdürlüğü oluşturuldu. İşlenmiş tütün Şebinkarahisar, Alucra, Suşehri, Kuruçay ve Refahiye'ye Giresun'dan sevk edildi. Tütün taşıyıcılığı için ihaleler açıldı.³⁴⁹

³⁴¹“Tirebolu İhracat İskeleleri Meyanına Alındı”, Yeşilgiresun, 26 Mayıs 1938, s.3, no:134

³⁴²“Bulancak İskelesi Açıldı”, Yeşilgiresun, 23 İkciteşrin 1935, s.2, no:413

³⁴³“Bulancak Belediyesi”, Yeşilgiresun, 7 Mayıs 1938, s.1, no:534

³⁴⁴“Piraziz Nahiyesinde Faaliyet”, Yeşilgiresun, 2 Temmuz 1938, s.1, no:542

³⁴⁵Yurt Ansiklopedisi, “Giresun” s.3147

³⁴⁶Sarısaman, a.g.e., s.115-116

³⁴⁷“Ticaret Odaları”, Yeşilgiresun, 28 Teşrinisani 1929, s.2, no:181

³⁴⁸Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.105

³⁴⁹Sarısaman, a.g.e., s.117

Giresun'da bir gümrük binası yoktu ve mevcut ambarlar ihtiyaca cevap vermiyordu. Un çuvalları ve saman balyaları caddeler üzerinde yığınlar halinde duruyor ve yağmur sularına maruz kalıyordu.³⁵⁰

Giresun'daki büyük fındık tüccarları zaman zaman Avrupa ve Amerika'ya seyahatler düzenleyerek yeni bağlantılar kurmaya çalışmışlardır. Fındık tüccarlarımız doğrudan doğruya Avrupa'daki fındık tüccarları ve işleyicileri ile bağlantı kuramıyordu. Giresun Ticaret Odasına bağlı 40 tüccardan sadece 5 tanesinin Avrupa tüccarları ile bağlantısı vardı. Diğerleri ise ya İstanbul'daki Rum ve Ermeni komisyoncularla veya Marsilya'daki fındık simsarlarıyla irtibata geçiyordu. Ayrıca dış ticarete tüccarlarımızın haklarını korumak için Avrupa ve Amerika'da mümessillikler açılmış, bu mümessillikler görev yaptıkları ülkedeki fındık fiyatları ve fındık ticareti ile ilgili Ticaret Odasını bilgilendiriyordu.³⁵¹ Örneğin; Marsilya ticaret mümessili 1929 yılında hazırladığı raporda Avrupa'da ortaya çıkan Rusya fındıkları ile ilgili bilgi vermiştir. Fındık tüccarlarının kuvvetlerini birleştirerek, yabancı piyasalarda umumi ajanlar oluşturmaları gerektiği belirtilmiştir.³⁵²

Giresun'da bulunan üç yabancı ihracat ticarethanesi fındık piyasasını kendileri idare ederek istedikleri gibi satın aldıkları fındık ve fındık içlerini Avrupa'da yüksek fiyatlara satıyorlardı, ancak bu ticarethaneler fındığı kendi adamları vasıtasıyla piyasadan topluyorlardı. Böylece ufak sermayelerle pazara giden araçlar satın alma fırsatı bulamıyorlar, bulsalar bile ürünü satacak yer bulamıyorlardı. Fındık ticaretinde teamül şöyleydi: pazarcılar, kırıcılar, ihracatçılardı, fakat bu yıllarda bu üç işi de kapital sahibi olan ihracat evleri yapıyordu.³⁵³

1930 yılında belediyenin tespit ve ilan ettiği yerlerden başka tarafa kati surette fındık satışı yasaklanmıştır. Piyasadan haberdar olmayan köylü mahsulünü ucuz satıyor veya ayarı bozuk kantarlı alıcılar karşısında kalıyor, ayrıca piyasaya yaş, koruk, çürük veya karışık fındık gelebiliyordu. Bu nedenle dağılık yerlerde fındık alım satımı yasaklanmıştır. Buna göre fındıklar fındık pazarında, borsa önündeki sahilde ve Hacı Hüseyin mahallesindeki meydanda satılmıştır.³⁵⁴

³⁵⁰ Nuri Ahmet, "Gümrük Binasına Dair", Yeşilgiresun, 27 İkkannun 1928, s.1, no:145

³⁵¹ Sarısaman, a.g.e., s.118-119

³⁵² "İktisadi Hayat", Yeşilgiresun, 18 Nisan 1929, s.1, no:160

³⁵³ "Fındık Esnafının Kazançları Ellerinden Alındı", Yeşilgiresun, 17 Temmuz 1930, s.1, no:213

³⁵⁴ Nuri Ahmet, "Fındık Pazar Mahalleri", Yeşilgiresun, 10 Temmuz 1930, s.1, no:212

6.1.1. Fındık Borsası'nın Açılması

Üreticilerin haklarını garanti altına alma, ürünlerin fiyatlarını dünya pazarlarına arz etme gibi yükümlülükleri ticaret borsaları yerine getirmekteydi. Aşar vergisinin 27 Şubat 1925'te kaldırılmasından sonra ihracat ürünlerinin fiyatlarını tespit eden aşar komisyonları da kaldırılmıştı. Mahsulünü kasaba pazarına getiren köylüyü fiyatlardan ve o günkü piyasadan haberdar etmek, mahsulünü ucuza satarak ellerinden çıkartmaktan, aldatılmaktan kurtarmak gerekiyordu.³⁵⁵

Giresun'da bir fındık borsası mevcut değildi ve bu nedenle köylü satışlarda zarara uğruyordu. 1926 yılında Giresun Fındık Borsası'nın açılması ile ilgili çalışmalar hız kazandı³⁵⁶ ve tesis edilecek olan Fındık Borsası'nın açılması için Ticaret Vekaletince düzenlenen talimatname 30 Mayıs 1927 tarihinde kabul edilmiştir.³⁵⁷

6.1.2. Esnaf Cemiyetleri

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da bazı esnaf cemiyetleri de oluşturulmuştu. Giresun Ticaret Odasında 1925 yılında ilk olarak Terzi Esnaf Cemiyeti daha sonra Sanayi Madeniye, berber, şoför, fırıncı mavnacı, kayıkçı, fındık kırıcıları bakkaliye olmak üzere dokuz adet esnaf cemiyeti oluşturuldu. 1928 yılında oluşturulan Sanayi Madeniye Esnaf cemiyeti mütevazı bir şekilde çalışan küçük büyük demirci, kazancı, bıçakçı, tenekeci, tüfekçi, tesviyeci gibi iş ve sanat erbabını bir araya toplamıştır. Bu cemiyete üye olan esnaf, cemiyet binası içinde kendi sanat dalları ile ilgili ürünlerden oluşan bir müze meydana getirmişlerdir.³⁵⁸ 1929 yılı Ocak ayında şoförler bir cemiyet oluşturmak için Ticaret ve Sanayi Odasına başvurular ve bu ay içinde nizamnamesi onaylanarak kuruluşu gerçekleşti.³⁵⁹ Şoförler cemiyetinin idare heyetinde Vahit, Şükrü, Talat, Ahmet, Feyzi, Nizam ve İhsan efendiler bulunmaktaydı. İdare heyetinde Sütlaş-zâde Mustafa Efendi de firka adına bulunmaktaydı.³⁶⁰ Bu teşekküllerden terziler, fırıncılar, mavnacılar, kayıkçılar, şoförlerin oluşturduğu cemiyetler varlıklarını uzun süre devam ettiremeseler de

³⁵⁵ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.72-73

³⁵⁶ Sarısamam, a.g.e., s.116

³⁵⁷ BCA, "Giresun Fındık Borsası Yönetmeliğinin Yürürlüğe Konulması", 30 Mayıs 1926 030.18.01.01/19.35.17

³⁵⁸ "Sanayi ve Madeniye Cemiyeti", Yeşilgiresun, 10 İkincikanun 1929, s.2, no:147

³⁵⁹ Sarısamam, a.g.e., s.40

³⁶⁰ "Şoförler Cemiyeti İdare Heyeti İntihap Etti", Yeşilgiresun, 7 Şubat 1929, s.1, no:151

diğerleri birer teşekkül halinde kalmıştır.³⁶¹ Bu meslek gruplarının içinden şoförler ve berberler 1934 yılında tekrar birer cemiyet oluşturmuşlardır.³⁶²

Bu esnaf cemiyetleri içinde en güçlüleri fındık kırıcıları ile sanayi madeniye cemiyetleridir. Fındık kırıcıları cemiyetinin amacı, fındık alım satımlarında serbest ticarete engel olmamak şartıyla spekülasyonlardan uzak durmak, piyasanın düzeninin yada aciz duruma düşmüş olanların ilaç doktor ve cenaze masraflarının karşılanması, işsiz kalanlara iş bulmak, sermayesizlere cemiyetin imkanları dahilinde sermaye temin etmek ve esnafar arasındaki ihtilafı ortadan kaldırmaktır.³⁶³

6.1.3. Bankacılık

Giresun'da üç banka faaliyettedir. Bunların dışında iki bankanın daha açılması düşünülmüş, fakat bankaların açılması ile ilgili çalışmalardan bir sonuç alınmamıştır.

6.1.3.1. Ziraat Bankası

Devlet tarafından köylüye, tüccarlara kredi vermekle yükümlüydü ve Ziraat Bankası Giresun şubesi 1924 yılı içinde yaklaşık 500.000 tutarında kredi dağıtmıştır. Ancak banka verdiği paranın bir kısmını geri alamadığı için 1927 yılı içinde bono ile kredi verme usulünü terk etmiştir.³⁶⁴ Banka 1929 yılında çiftçiler için 13.000 lira dağıtarak zor durumda olan çiftçiye yardım etmiştir.³⁶⁵ Ziraat Bankasının Giresun merkez şubesi dışında Tirebolu ve Görele'de Ziraat Bankası sandıkları mevcuttu.³⁶⁶

6.1.3.2. Osmanlı Bankası

Giresun'da 1925 yılında açılmış ve Ziraat Bankası kadar olmasa da Giresun ekonomisine önemli katkıları olmuştur. 1925 yılında Osmanlı Bankası tüccar ve fındık kırıcıları için kredi dağıtmıştır.³⁶⁷

³⁶¹ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun s.271

³⁶² “Şoförler ve Berberler Birer Cemiyet Teşkil Ettiler”, Yeşilgiresun, 3 Mayıs 1934, s.2, no:335

³⁶³ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.271-272

³⁶⁴ Sarısamam, a.g.e., s.134

³⁶⁵ “Ziraat Bankasının Yardımı”, Yeşilgiresun, 29 Ağustos 1929, s.1, no:178

³⁶⁶ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1927-1928, s.1168

³⁶⁷ Sarısamam, a.g.e., s.135

6.1.3.3. İş Bankası

Bankanın Giresun'da açılabilmesi için İş Bankası Genel Müdürü Giresun'a gelerek incelemelerde bulunmuş³⁶⁸ ve 26 Ağustos 1928 yılında banka faaliyete geçmiştir. Giresun ekonomisine önemli katkıları olan banka özellikle tüccarlara önemli miktarda kredi vermiştir.³⁶⁹

6.1.3.4. Memleket Bankası'nın Kuruluş Çalışmaları

1929 yılında Giresun'da bir Limited şirket olarak Memleket Bankasını kurmak isteyen heyet Ticaret ve Sanayi Odasında bir toplantı yapmış, fakat yapılan toplantıdan bir sonuç alınmamıştır.³⁷⁰

6.1.3.5. Fındık Bankası'nın Kuruluş Çalışmaları

15-20 Aralık 1926 tarihleri arasında toplanan Giresun Birinci Ticaret Kongresi'nde hükümetten yardım alınarak Fındık Bankası adıyla bir banka açılması düşünülmüş fakat banka açılmamıştır.³⁷¹

Bu bankaların dışında İktisat Vekaleti Ticaret ve Sanayi Odalarının bütçelerinin % 10'unu banka hissesi olarak ayırmasını istemiş ve biriken bu paraların Sanayi ve Maadin Bankasına destek olmak amacıyla verilmesini istemiştir. Giresun Ticaret ve Sanayi Odası'nın biriktirdiği banka hissesi 1929 yılı itibariyle 1.060 lirayı bulmuştu.³⁷²

6.2. Giresun'da Sanayi

Cumhuriyet kurulduğunda sanayi ülkenin ihtiyaçlarının karşılayacak durumda değildi. Bu nedenle cumhuriyetin ilk yıllarında üretici niteliğini kaybetmiş köylünün yeniden üretici haline gelmesi ve tarım ürünlerini işleyecek fabrikaların kurulması hedeflendi. Öncelikle Türkiye İktisat Kongresi'nde sanayicilere kredi verecek bir bankanın kurulması kararlaştırıldı ve 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu. 28 Mayıs 1927'de yatırımcılara bedelsiz arsa tahsis edilmesi, bazı vergilerden muaf tutulması, resmi hizmet tarifelerinde indirim yapılması gibi

³⁶⁸ Sarısamam, a.g.e., s.135

³⁶⁹ "İş Bankasının Yıldönümü", Yeşilgiresun, 29 Ağustos 1929, s.1, no:178

³⁷⁰ "Memleket Bankası", Yeşilgiresun, 6 Haziran 1929, s.1, no:166

³⁷¹ Sarısamam, a.g.e., s.136

³⁷² "Odaların Banka Hissesi", Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1929, s.1, no:164

imkanlar sağlayacak Teşvik-i Sanayi Kanunu kabul edildi.³⁷³ Teşvik-i Sanayi Kanunu özel girişim üzerindeki etkisini göstermiş ve 1927-1932 yıllarında Teşvik-i Sanayi Kanunundan yararlanan şirketlerin sayısı 342'den 1.473'e çıkmış ve sanayi işçilerinin sayısı ise 17.000'den 62.000'e yükselmiştir.³⁷⁴ Giresun'da da fındık kırma fabrikalarından toplam 1.320 işçi çalıştıran 4'ü bir elektrik santraliyle birlikte 1932'de Teşvik-i Sanayi Kanunundan yararlanmıştı.³⁷⁵ Bununla birlikte yürütülen iktisadi politikaların geliştirilmesi, ilgili kanun ve tüzüklerin yeni ihtiyaçlar doğrultusunda gözden geçirilmesi dünyadaki iktisadi akımların takip edilerek Türkiye üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi gibi yükümlülüklerle sahip Ali İktisat Meclisi kuruldu. 1930'lu yıllarda devletçilik ön plana çıkmış ve bu bağlamda 1933 yılında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı, 1936 yılında ise İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandı. Devletçiliğin ön plana çıkması ile Ali İktisat Meclisi önemini kaybetti ve 1935 yılı Bütçe Kanunu ile kadrosu kaldırılarak sonlandırıldı.³⁷⁶

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da sanayi faaliyeti, ilin en önemli tarımsal ürünü olan fındığın işlenmesine dayanmaktaydı. İl çevresinde nüfusun büyük bir bölümü geçimini fındık üretiminden ve bu ürünün işlenmesinden sağlamaktaydı. Fındık önceleri el değirmenlerinde ve çarklı değirmenlerde kırılmış, sonraları fındık ihracatçılarınca kurulan fabrikalarda kırılmıştır.³⁷⁷

Birinci Dünya Savaşı yıllarında fındık ihracatı durmuştu. Bu nedenle fındık yağı yapıp yemeklerde ve lambalarda kullanılmıştır. Fındık yağı sanayide makinelerde ve kokulu sabunların yapımında kullanılıyordu.³⁷⁸ 1924 yılında Giresun'da 30 adet fındık kırma fabrikası vardı ve bu fabrikalardan 10 tanesi motorla, 20 tanesi de kol gücüyle çalışıyordu.

1924-1925 yıllarında Giresun'da rakı imalathaneleri de artmıştı. Bu fabrikalardan bazıları şunlardı: Kumyalı rakı fabrikası, Gazlar mevki rakı fabrikası, Bulancak Bağ Perisi rakı fabrikası, Neşe-i Hayat rakı fabrikası.³⁷⁹

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Giresun'da tuğla ve kereste fabrikaları da bulunmaktaydı. Aksu kereste fabrikası Birinci Dünya Savaşı'nın ikinci senesine

³⁷³ Yiğit, "Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)", s.321

³⁷⁴ Koraltürk, a.g.m., s.585

³⁷⁵ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3148

³⁷⁶ Yiğit, "Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)", s.321-322

³⁷⁷ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3147

³⁷⁸ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.147-148

³⁷⁹ Sarısaman, a.g.e., s.132-133

kadar işlemekteydi. Bu fabrika inşaat işlerini kolaylaştırmakta ve önemli miktarda kereste ihracı gerçekleştirmekteydi, ancak tuğlacılık ve kerestecilik Birinci Dünya Savaşı'nın tahribatına uğramış ve bir daha toparlanamamıştır.³⁸⁰ 1929 yılında Tekbaşzade ailesi tarafından Keşap nahiyesinde³⁸¹ kurulan tuğla fabrikasında tuğla pişirmek için kullanılan üç fırından 48 saat içinde 8-10 bin pişmiş tuğla alınabilmekteydi. Giresun Ordu yolu üzerinde ve Giresun'a 4 kilometre uzaklıkta bir de tuğla harmanı da mevcuttu.³⁸² 1930 yılında da Gamlızade Osman Efendi tarafından Uzuncakum mevkiinde birer tuğla fabrikası tesis edilmiştir.³⁸³

1927 Sanayi Sayımına göre Giresun'daki işletmelerin ve çalışanların sayısı şu şekildeydi:

Tablo:55 1927 Sanayi Sayımına göre Giresun'daki işletmelerin ve çalışanların sayısı

	Maden çıkarma sanayi		Tarıma dayalı sanayi		Dokuma sanayi	
	İşletme	Çalışan	İşletme	Çalışan	İşletme	Çalışan
Merkez	---	---	163	987	28	82
Tirebolu	---	---	33	96	7	10
Görece	---	---	34	81	10	26
	Ağaç ürünleri sanayi		Bina inşaatı sanayi		Maden işleme ve makine sanayi	
	İşletme	Çalışan	İşletme	Çalışan	İşletme	Çalışan
Merkez	15	31	---	---	68	115
Tirebolu	---	---	1	3	22	47
Görece	4	4	---	---	22	37
	Kağıt ve karton sanayi		Kimya sanayi			
	İşletme	Çalışan	İşletme	Çalışan	İşletme	Çalışan
Merkez	1	8	1	2	---	---
Tirebolu	---	---	---	---	---	---
Görece	---	---	---	---	---	---

Kaynak: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **1927 Sanayi Sayımı**, Ankara 1969, s.43

³⁸⁰ Nuri Ahmet, "İktisadiyatımıza Dair", Yeşilgiresun, 13 İlkkanun 1928, s.1, no:143

³⁸¹ "Tuğla Fabrikası", Yeşilgiresun, 4 Temmuz 1929, s.1, no:170

³⁸² Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.262

³⁸³ "Gamlızade Tuğla İmalathanesi", Yeşilgiresun, 17 Temmuz 1930, s.2, no:213

1930 yılında toplanan ticaret kongresinin sanayi raporu Giresun'un sanayi durumunu ortaya koymaktaydı. Giresun sanayi şehriden ziyade zirai bir vilayet olmakla beraber mevcut sanayide bakımsızlık ve rağbetsizlik yüzünden dolayı yok olmaktaydı. Bunların içinde en önemlisi keten bezi üretimidir. Birçok fakir aile geçimini bundan sağladığı gibi vilayetin geneli bu bezlerden mamul çamaşırları ucuz bir şekilde tedarik ediyor, böylece bugün dışarıya akmakta olan yüz binlerce lira vilayette kalmaktaydı. Bir diğer mesele balıkçılık ve balık yağcılığıydı. Balıklar ilmî usullerle salamura yapılarak ihraç edilebilirdi, aynı şekilde balık yağcılığının da ilmî usullerle yapılması gerekiyordu. Diğer taraftan marangoz, bıçakçı, çilingir, kunduracı, tenekeci gibi ufak sanayi erbabı da sermayesizlikten bunalmıştı ve mesleklerinde yeniden gelişmelerinin sağlanması gerekiyordu.³⁸⁴

1929'da ve izleyen yıllarda dünya ekonomik bunalımı sırasında ihracata konu olan tarım ürünlerine talep azalmış fiyatlar düşmüş ve stoklar elde kalmıştı. İş Bankası'nın bir iştiraki olarak 1931'de kurulan İş Limited Şirketi, zorlaşan dış ticaret şartlarında ihracatı sürdürmeyi amaçlayan kuruluşlardan biri oldu. Merkezi İstanbul'da bulunan bu kuruluş Giresun ve ilçelerinde de fındık kırma tesisleri kurarak ve ürüne pazarlar bularak faaliyetini sürdürdü. 1938'de Fındık Tarım Satış Kooperatifleri kurulana kadar bu işlevini sürdüren İş Limited Şirketi, 1939'da tasfiye edilerek stok ve tesislerini Fiskobirlik'e devretti. Gerek yabancı ve yerli ihracatçı firmalarca gerekse 1931'den sonra İş Limited Şirketi tarafından kurulup işletilen fındık kırma fabrikaları Giresun'un o yıllardaki sanayi faaliyetlerini gerçekleştiren kuruluşlardı.³⁸⁵

6.2.1. 1927- 1928 Yılları İtibariyle Giresun'da Bulunan Fabrikalar

1927-1928 yıllarında Giresun'da 65 adet fabrika bulunmaktaydı. Bu fabrikaların çoğunluğunu fındık kırıcılığı ile meşgul fabrikalar oluşturmaktadır. Bunun dışında fındık makinelerini tamir eden iki adet tamirhane ve birer adet gazoz ve kereste fabrikası bulunmaktadır. Bu fabrikaların kimler tarafından kurulduğu, cinsleri ve üretim miktarları ayrıntılı olarak şu şekildedir.³⁸⁶

³⁸⁴ Ticaret Kongresi Zabıtları, Yeşilgiresun, 29 Mayıs 1930, s.2, no:206

³⁸⁵ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3147-3148

³⁸⁶ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1927-1928, s.1180-1184

a) Kumyalı'da bulunan fabrikalar:

1- Hattatzade Talat Efendi'nin sahibi olduğu el değirmeni ile çalışan fındık fabrikasında bir sene zarfında 40.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

2- Feridunzade Mehmet Bey'in 5 beygir motor gücünde gazla çalışan fındık fabrikasında 500.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

3- Feridunzade İsmail Bey'in 7 beygir motor gücünde gazla çalışan fındık fabrikasında 350.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

4- Kalpakzade Haşim Efendi'nin 4 beygir motor gücünde gazla çalışan fındık fabrikasında 100.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

5- Hacı Ahmetzade Mustafa şükrü Efendi'nin fındık fabrikası 5 beygir motor gücünde ve bir sene içinde 500.000 kilo fındık üretilmekteydi.

6- Fındık kırma fabrikalarının dışında fındık makinelerini tamir eden Kayaoğlu Ali'nin sahibi olduğu bir tamirhane de mevcuttu.

b) Hacı Miktat Mahallesinde bulunan fabrikalar:

1- Hacı Ahmetzade Hüseyin Efendi'nin sahibi olduğu fındık fabrikası el değirmeni ile çalışmaktaydı ve bir sene içinde 40.000 kilo fındık üretilmekteydi.

2- Dervişzade Abdullah Efendi'nin 5 beygir motor gücünde gazla çalışan fındık fabrikasında 500.000 kilo fındık üretilmekteydi.

3- Kafkas Hafız Efendi'nin 8 beygir motor gücünde gazla çalışan fındık fabrikasında 600.000 kilo fındık üretilmekteydi.

4- Yusuf Ağazade Ahmet Muhtar Bey'in fabrikası 5 beygir motor gücünde gazla çalışmaktaydı ve 500.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

c) Giresun arşı'da bulunan fabrikalar:

1- Hacı Eminzade Emin Salim Bey'in sahibi olduğu fındık fabrikası 3 beygir motor gücüne sahipti ve gazla çalışıyordu. Bu fabrikada ise bir sene içinde 150.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

2- Yusuf Ağazade Ahmet Mustafa Bey'in 3 beygir motor gücüne sahip fındık fabrikasında 57.600 kilo iç fındık üretilmekteydi.

3- Domazade Dursun Efendi'nin sahibi olduğu fındık fabrikası 4 beygir motor gücüne sahipti ve bir sene içinde 300.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

4- Kasap Osmanzade Mehmet Efendi'nin fındık fabrikası 6 beygir motor gücüyle çalışmaktaydı ve bir sene içinde 45.000 kilo iç fındık üretilmekteydi.

5- Feridunzade Hacı Hasan Efendi'nin findık fabrikası 14 beygir motor gücündeydi ve senede 1.000.000 kilo iç findık üretiliyordu.

6- Akıfzade Fahri Bey'in 5 beygir motor gücüne sahip findık fabrikasında 300.000 kilo iç findık üretiliyordu.

7- Gedik Alizade Murat Bey'in sahibi olduğu findık fabrikası 4 beygir motor gücündeydi ve senede 300.000 kilo iç findık üretiliyordu.

8- Tıglızade Sefer Efendi'nin 8 beygir motor gücüne sahip findık fabrikasında 800.000 kilo iç findık üretiliyordu.

9- İbrahimzade Şükrü Efendi'nin findık fabrikası 5 beygir motor gücündeydi ve 40.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

10- Gamlızade Osman Efendi'nin sahibi olduğu findık fabrikası 5 beygir motor gücündeydi ve 600.000 kilo iç findık üretiliyordu.

11- Hasan Rıza Paşazade Ahmet Tevfik Bey'in findık fabrikası 12 beygir motor gücünde olup bir sene içinde 700.000 kilo iç findık üretiliyordu.

12- Bekirzade Abdah Efendi'nin gazla çalışan 5 beygir motor gücündeki findık fabrikasında 800.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

13- Yahya Reiszade Ali Hamdi Bey'in gazla çalışan 8 beygir motor gücüne sahip findık fabrikasında 300.000 kilo iç findık üretiliyordu.

14- Hasan Yazıcızade Hüseyin Efendi'nin findık fabrikası gazla çalışan 8 beygir motor gücüne sahipti ve bir senede 500.000 kilo iç findık üretiliyordu.

15- Kırzade Şevki ve Şerkası'nın gazla çalışan 6 beygir motor gücüne sahip findık fabrikası senelik 700.000 kilo iç findık üretimine sahipti.

16- Hacı Ali Ağazade Hüseyin Efendi'nin findık fabrikası el değirmeni çalışıyordu ve senelik 50.000 kilo iç findık üretimine sahipti.

17- J.J. Hoşteraser ve Şürekası'nın gazla çalışan 8 beygir motor gücüne sahip findık fabrikasında 900.000 kilo iç findık üretiliyordu.

d) Kazancılar Caddesinde bulunan fabrikalar:

1- K.K. Hoşteraser ve Şürekası'nın findık fabrikası gazla çalışan 7 beygir motor gücüne sahipti ve senede 700.000 kilo iç findık üretimi gerçekleştiriyordu.

2- Seyfeddin Bey'in gazla çalışan 6 beygir motor gücüne sahip findık fabrikasında senede 400.000 kilo iç findık üretiliyordu

3- Muharrem Efendi'nin findık fabrikası gazla çalışan 5 beygir motor gücüne sahipti ve bir sene içinde 400.000 kilo iç findık üretiliyordu.

e) Kapu Kahve Mahallesinde bulunan fabrikalar:

1- Yusuf Ağazade Mustafa Efendi'nin sahibi olduğu findık fabrikası gazla çalışan 5 beygir motor gücüne sahipti ve 36.000 kilo iç findık üretiliyordu.

2- Söken zade Mehmet Efendi'nin gazla çalışan 5 beygir motor gücündeki findık fabrikasında bir sene içinde 157.400 kilo findık üretilmekteydi.

f) Osmaniye Mahallesinde bulunan fabrikalar:

1- Kaymakam Mehmet Bey'in sahibi olduğu findık fabrikası gazla çalışan 5 beygir motor gücüne sahipti ve senede 216.000 kilo iç findık üretimi gerçekleştiriliyordu.

2- Damcıoğlu İsmail Ağa'nın gazla çalışan 4 beygir motor gücündeki findık fabrikasında 62.000 kilo iç findık üretiliyordu.

g) Hacı Hüseyin Mahallesinde bulunan fabrikalar:

1- Dalmanoğlu Mehmet Ağa'nın sahip olduğu findık fabrikası el değirmeni ile çalışıyordu ve bir sene içinde 50.000 kilo iç findık üretiliyordu.

2- Çobanzade Hafız Veysel Efendi'nin gazla çalışan 5 beygir motor gücündeki findık fabrikasında senede 180.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

3- Mütevellizade Süleyman Efendi'nin sahibi olduğu findık fabrikası gazla çalışan 5 beygir motor gücündeydi ve 216.000 kilo iç findık üretimi gerçekleştiriyordu.

4- Bayezidzade Cevdet Efendi'nin findık fabrikası gazla çalışan 5 beygir motor gücündeydi ve bir sene içinde 72.000 kilo iç findık üretiliyordu.

5- Canibazzade Mustafa Efendi'nin findık fabrikası el değirmeni ile çalışıyordu ve senede 32.000 kilo iç findık üretiliyordu.

6- Ormancızade Avni Efendi'nin sahip olduğu findık fabrikası gazla çalışan 4 beygir motor gücüne sahipti ve 60.000 kilo iç findık üretiliyordu.

7- Kara Mustafazade Hamit'in gazla çalışan 5 beygir motor gücüne sahipti ve senede 72.000 kilo iç findık üretiliyordu.

8- Sarı Alemdarzade Bilal Bey'in findık fabrikası gazla çalışan 5 beygir gücüne sahipti ve 80.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

9- Tıglızade Ömer Efendi'nin findık fabrikası el değirmeni ile çalışmaktaydı ve senede 40.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

10- Sarı Velizade Mustafa Veli Efendi'nin gazla çalışan 5 beygir motor gücündeki findık fabrikasında bir senede 60.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

11- Çerkezzade Ahmet Efendi'nin sahibi olduğu findık fabrikası el değirmeni ile çalışıyordu ve senede 50.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

h) Karahisar Caddesinde bulunan fabrikalar:

1- Karazade Hafız Ahmet Efendi'nin gazla çalışan 4 beygir motor gücündeki findık fabrikasında 72.000 kilo iç findık üretiliyordu.

2- Kara Hüseyinzade Ali ve Sütlaş zade Mustafa Bey'in sahip olduğu findık fabrikası gazla çalışan 4 beygir motor gücündeydi ve senede 160.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

3- Dizman Ali oğlu Mehmet Efendi'nin fabrikası el değirmeni ile çalışıyordu ve senede 30.000 kilo iç findık üretiliyordu.

4- Meüftizade İzzet Efendi'nin el değirmeni ile çalışan findık fabrikasında senede 40.000 kilo iç findık üretiliyordu.

ı) Gemiler Çekeği Mahaltesinde bulunan fabrikalar:

1- Tığlızade Mustafa Efendi'nin findık fabrikası gazla çalışan 4 beygir motor gücüne sahipti ve 52.000 kilo iç findık üretiliyordu.

2- Gümüş Reiszade İshak Efendi'nin el değirmeni ile çalışan findık fabrikasında 40.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

3- Abdizade Hacı Sali Efendi'nin el değirmeni ile çalışan findık fabrikasında 30.000 kilo iç findık üretiliyordu.

4- Menteşezade Katip Mehmet Efendi'nin findık fabrikası el değirmeni ile çalışıyordu ve senede 26.000 kilo iç findık üretiliyordu.

5- Kaya Osmanzade Mehmet Efendi'nin gazla çalışan 5 beygir motor gücündeki findık fabrikasında 40.000 kilo findık üretimi gerçekleştiriliyordu.

6- Findık kırma fabrikalarının dışında Domaçzade Mehmet Ali Efendi'nin sahip olduğu findık makinelerinin tamir edildiği bir tamirhane mevcuttu.

7- Bekir Paşa Caddesinde Ayvazzade Reşit Efendi'nin el değirmeni ile çalışan findık fabrikasında 26.000 kilo iç findık, Aksu Deresinde Hacı Ahmet oğlu Hasan Tahsin Bey'in sahip olduğu findık fabrikası 2 beygir motor gücündeydi 9.000 adet gazoz üretiliyordu.

i) Bulancak'ta bulunan fabrikalar:

1- Kara İbrahimzade Naci ve Ömer Efendiler'in sahip olduğu mazot ile çalışan 5 beygir motor gücündeki findık fabrikasında 558.150 kilo iç findık üretiliyordu.

2- Kara İbrahimzade Ömer Efendi'nin gazla çalışan 4 beygir gücündeki findık fabrikasında 501.015 kilo iç findık üretilmekteydi.

3- Salizade Halil Efendi'nin 4 beygir motor gücündeki findık fabrikasında 500.010 kilo iç findık üretiliyordu.

4- Veysizade Hasan Efendi'nin sahibi olduğu gazla çalışan 4 beygir motor gücündeki findık fabrikasında 500.010 kilo iç findık üretiliyordu.

5- Feridunzade İsmail Bey'in sahibi olduğu odun ve maden kömürü ile çalışan 6 beygir gücündeki kereste imal eden tahta fabrikasında senede 6.000 adet tahta üretilmekteydi.

6- Veysizade Mustafa Efendi'nin gazla çalışan 40 beygir gücündeki kereste imal eden tahta fabrikasında senede 24.000 adet tahta üretilmekteydi.

j) Görele'de bulunan fabrikalar:

1- Yakupzade Osman Efendi'nin sahibi olduğu el değirmeni ile çalışan findık fabrikasında senede 28.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

2- Ustazade Ahmet Efendi'nin el değirmeni ile çalışan findık fabrikasında senede 25.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

3- Kara Mustafazade Hüseyin Efendi'nin sahip olduğu el değirmeni ile çalışan findık fabrikasında senede 30.000 kilo iç findık üretilmekteydi.

6.2.2. Giresun'da Dokumacılık Sanayi

Giresun'da Birinci Dünya Savaşı'ndan önce bir boya fabrikası mevcuttu ve bu fabrika Sivas'a kadar bütün civarın dokumacılık sanatına ait iplikleri boyuyordu. Şehirde birçok el tezgahı da vardı ve bu tezgahlarda dokunan dokumalar hem çok dayanıklı ve ucuz olur hem de ailelerin geçimini sağlardı.³⁸⁷ Bu dokumalardan en önemlisi Tamzara dokumalarıydı. Tamzara tezgahlarında dokunan bezler desen, boyut ve kullanıldıkları yerlere göre türlü adlar alırdı. Bu dokumalardan genellikle

³⁸⁷ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.267

önlük, çarşaf, peştamal, yatak çarşafı, gömlek ve peçete yapılır ve mendil adı verilen Tamzara dokumaları daha ziyade komşu illere satılırdı.³⁸⁸

Birinci Dünya Savaşı öncesinde 1.500 kadar tezgahı ve asri boyahanesi bulunan Tamzara dokumacılık sanatı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir gerilik içinde kalmış ve tezgah adeti 60'a düşmüştü.³⁸⁹ Birinci Dünya Savaşı'nda Ermeni ayaklanmalarında Şebinkarahisar yanıp yakılınca dokumacılığa ait tesisatlar da bozulmuştu. Cumhuriyet hükümetinin büyük sanayi müesseselerine verdiği önem kadar küçük sanat erbabını da koruması dokumacıları harekete geçirdi ve gelir kaynaklarını yeniden düzenlemeye çalıştılar.³⁹⁰

1935 yılında Şebinkarahisar'da dokumacıların satın alabilmeleri için daima hazır iplik bulunması için tedbir alınması istenmiş,³⁹¹ 1936 yılı Temmuz ayında da Tamzara mahallesine giderek bu işle ilgilenen Şebinkarahisar kaymakamı Nuri Güven dokumacıların bir birlik teşkil etmeleri ve dokumacılık sanatının yeniden düzenlenmesi için gerekenlerin yapılacağını belirtmiştir. Tamzara halk okuma odasında yapılan toplantılar neticesinde bir nizamname düzenlenmiştir.³⁹² İmal edilmiş ipliğe ve dokumacılığa ait bilumum malzemeyi alıp satmak, boyalı boyasız her nevi bez ve pamuklu mensucatı yapmak ve yaptırmak ve bunların toptan satışını temin etmek ve pamuk ipliği ve bunun her nevi mamulatının inkişaf ve tekamülü için icap eden teşebbüslerde bulunmak maksadıyla merkezi Şebinkarahisar olmak üzere 30 sene müddet ve 5.000 Türk lirası sermaye ile teşkiline başlanan Şebinkarahisar Tamzara Dokumacılık Kooperatif Şirketi'nin sözleşmesi 26 Şubat 1937 tarihinde onaylanmıştır.³⁹³ Şirket ikinci senenin sonuna kadar sermayesini 12.000 liraya, tezgah adeti ise 76'dan 140'a yükseltmiştir. İş ve üretim sahasını da bu oranda genişletmiştir.³⁹⁴

³⁸⁸ 1973 İl Yılığ, s.261

³⁸⁹ "Tamzara Dokumacılık Kooperatif Şirketi", Yeşilgiresun, 30 Temmuz 1938, s.1, no:546

³⁹⁰ "Şebinkarahisar Dokumacılar Kooperatifi", Akgün, 28 Ağustos 1937, s.3, no:98

³⁹¹ BCA, "Şebinkarahisar Merkezinde Dokumacıların Satın Alabilmeleri İçin Daima Hazır İplik bulundurulması İçin Tedbir Alınması", 4 Ağustos 1935, 030.10/13.75.25

³⁹² "Tamzara Dokumacılık Kooperatif Şirketi", Yeşilgiresun, 30 Temmuz 1938, s.1, no:546

³⁹³ BCA, "Şebinkarahisar Tamzara Dokumacılık Kooperatif Şirketi Esas ve Ek Sözleşmelerinin Tasdiki", 26 Şubat 1937, 030.18.01.01/72.14.14

³⁹⁴ "Tamzara Dokumacılık Kooperatif Şirketi", Yeşilgiresun, 30 Temmuz 1938, s.1, no:546

6.2.3. Madencilik

Giresun maden varlığı bakımından zengindir. İlin maden varlığının önemli bir bölümünü bakır, çinko, manganez ve simli kurşun oluşturmaktadır.³⁹⁵

Giresun-Karahisar yolu üzerinde Hisarcık denilen mevkide simli kurşun bulunmaktadır. Bu maden 40-50 yıl öncesine kadar bir İngiliz şirketi tarafından işletilmekteydi. Fabrika binası ile çalışanlar için yapılan evlerin enkazı zamanında burada büyük bir faaliyetin olduğunu göstermektedir. Bu yolun 5 kilometre ilerisinde şap madenide bulunmaktaydı ve Atatürk döneminde üretim devam etmekteydi. Alucra kazasında bulunan demir ve çelik madenleri ile bazı küçük sanayi işletmeleri sapan demiri, kazma ve ziraat işlerinde kullanılan aletleri ve hayvan nalı yapmaktaydılar. Giresun merkeze bağlı Küçük Yomrahisar köyünde de açılmış bakır ocağının tünelleri mevcuttu. Birkaç sene evvel Erik Limanı mevkiinden birkaç yüz ton manganez çıkarılarak İngiltere'ye sevk edilmiş, ayrıca Tirebolu'da Bada mevkiinden ihraç edilmiş 400 tona yakın manganez mevcuttu.³⁹⁶

1926 yılında ise Giresun'a bağlı Tirebolu kazasının Karakaya köyünde³⁹⁷ ve İsrail köyünde İngiliz Hanri Edvin Pers'e verilen bakır madenine ait imtiyaz imalata başlanmaması sebebiyle iptal edilmiştir.³⁹⁸

Giresun'un Tirebolu kazasına bağlı Bada, Eldeçivi ve Bugalı köylerinde demir ve manganez madenleri aramak üzere Kadriade Mevlüt, Şemsettin, Mehmet ve Hacı Memişzade Mahmut Efendilerin almış oldukları 26 Kasım 1930 tarih ve 1/9 sayılı ruhsatnamedeki bütün haklarının, Giresun'da Kadızade Emin Efendi kerimesi Mahmure Hanıma satılacağı İktisat Vekaletine bildirilmiş ve bu maden hakkında yapılan tahkikatta satışı geri bırakacak bir durum olmadığından Maden Nizamnamesinin 23. maddesine göre gerekli iznin verilmesi istenmiş ve 8 Haziran 1933'te satışa izin verilmiştir.³⁹⁹

1927- 1928 Devlet Salnamesine göre Giresun merkezde, Tirebolu ve Görele'de henüz keşfedilmeyen madenler şunlardı:⁴⁰⁰

³⁹⁵ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3103

³⁹⁶ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.253-254

³⁹⁷ BCA, "Giresun'a Bağlı Karakaya Köyünde Hanri Evdin Pers Adlı İngiliz'e Ait Bakır Madeni İşletme İmtiyazının Feshi", 28 Mart 1926, 30.18.1.1/18.22.18

³⁹⁸ BCA, "Giresun'a Bağlı İsrail Köyünde, Hanri Evdin Pers Adlı İngiliz'e Ait Bakır Madeni İşletme İmtiyazının Feshi", 28 Mart 1926, 30.18.1.1/18.22.20

³⁹⁹ BCA, "Giresun'un Bada, Eldeçivil ve Bugalı köylerinde Demir ve Manganez Madenleri Arama Ruhsatnamesinin Mahmure'ye Satılması", 8 Haziran 1933, 30.18.1.2/37.44.1

⁴⁰⁰ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1927-1928, s.1178-1179

Giresun Merkez

Karabulduk, Çakırlı.....simli kurşun, antimuan
 Bozat.....simli kurşun, manganez, demir, bakır
 Talipli, Elmalı Oprak .....simli kurşun, manganez
 Akköy, Eynece.....kurşun, gümüş
 Ada.....çinko, manganez
 Elmalı Kızıl.....simli kurşun, manganez
 Kızıl Ev.....demir, bakır, çinko, kurşun

Tirebolu

Kızıl Toprak.....simli kurşun, manganez
 Karakaya, İsrail.....bakır
 Mursal.....bakır, çinko
 Kuzgun, Ketençukur.....çinko, bakır, simli kurşun
 Adabük.....manganez

Görelle

Eseli, Gelete, Cimide.....bakır

7- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA ULAŞIM

Cumhuriyetin ilk yıllarında ulaştırma şartları oldukça geriydi, bu nedenle ülkenin birbirinden bir hayli kopuk bölgelerini bir iç piyasada bütünleştirmek için çok büyük çabalar harcanmıştı.⁴⁰¹

Karayolları ve köprüler art arda gelen savaşlar nedeniyle yıkılmış veya harap olmuştu. Bakım ve onarım çok pahalıydı.⁴⁰² 19 Ocak 1925'te çıkarılan Yol Vergisi kanunu ile 18 yaşından 60 yaşına kadar olan erkek nüfus yol mükellefiyetine tabi oluyordu, ancak maluliyeti tespit edilen fakirlerle talebeler, silah altında bulunan ordu ve jandarma efradı, sağ altı çocuğu bulunanlar bu vergiden muaf olacaktı. Bu vergiye tabi olanlar altı günden az, on iki günden çok olmamak şartıyla yollarda çalışacaktı.⁴⁰³ Yol Vergisi Kanunu çerçevesinde toplanan vergi gelirlerinin % 50'si

⁴⁰¹ Yahya Sezai Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)*, Yurt Yay., Ankara 1982, s.116

⁴⁰² Tokgöz, *a.g.e.*, s.96

⁴⁰³ "Yol Mükellefiyeti Kanunu", Resmi Ceride, 23 Şubat 1925, s.7, S.84

ulusal yolların yapım ve bakımına tahsis edilirken % 40'ı da il yolları için kullanıldı. Köy yolları Köy Kanununa göre köylülerin kararına ve çalışmasına bırakıldı.⁴⁰⁴

1923-1938 yılları arasında demir yolu yapımına büyük önem verildi. Bu dönemde 3.000 kilometrelik yeni hat yapıldı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu, birer hatla da olsa Ankara'ya ve kıyı kentlere bağlandı. Demir yollarındaki yük taşımacılığı 1923 yılında kişi başına 20 ton kilometreden 1938'de 78 ton kilometreye yükseldi.⁴⁰⁵

Deniz ulaşımına yabancılar egemendi. Türklerin, 26.000'i devlete, bir o kadarı da İstanbul, İzmir gibi körfez işletmelerine ait olmak üzere toplam 72.000 tonilatoluk motor ve vapuru vardı.⁴⁰⁶ 19 Nisan 1926 tarih ve 815 sayılı kanun ile Türk limanları arasında yük taşıma, limanların işletilmesi hakkı tamamen Türk gemilerine ve gemicilere verildi.⁴⁰⁷

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da da ulaşım imkanları yetersizdi. Mevcut yollar birer patika yol görünümündeydi. Şebinkarahisar, Keşap, Bulancak yolları diğer yollara göre daha iyi durumdaydı. Yollarda dereler üzerine uzatılmış ağaçlardan yapılmış basit köprüler bulunmaktaydı. Bu köprülerde genellikle hava şartlarından dolayı zarar görmekteydi. Bu nedenle köprüler sürekli tamir edilmekteydi.⁴⁰⁸

1930 yılı itibariyle Giresun vilayetinin yol çalışmaları şu şekildeydi.⁴⁰⁹

Giresun-Eğribel-Karahisar yolunun uzunluğu 90 kilometreydi. Yolun sadece 8 kilometrelik kısmı sağlam olup, tamire başlanmamış kısmı ise 82 kilometreydi.

Giresun-Abtal-Ordu yolunun uzunluğu 27 kilometre olup, yolun tamamı sağlamdı.

Giresun-Kağıoğlu-Trabzon yolunun uzunluğu 110 kilometreydi ve yolun tamamı sağlamdı.

Yavuzkema1-Bektaş-Kalıntaş yolunun uzunluğu 12 kilometreydi ve yolun sadece 5 kilometrelik kısmı sağlamdı. 7 kilometrelik kısım ise tamir edilmekteydi.

Kanlıhan-Kentyayla yolunun uzunluğu 10 kilometreydi ve 4 kilometre yeni inşa edilen kısmı bulunmaktaydı.

⁴⁰⁴ Tokgöz, a.g.e., s.96-97

⁴⁰⁵ Tezel, a.g.e., s.117

⁴⁰⁶ Mete Tunçay, **Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2010, s.199

⁴⁰⁷ "Türkiye Sahillerinde Nakliyat-ı Bahriyye (Kabotaj) ve Limanlarla Karasuları Dahilinde İcra-yı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun", Resmi Ceride, 29 Nisan 1926, s.1314, S.359

⁴⁰⁸ Sarısaman, a.g.e., s.139

⁴⁰⁹ **Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1929-1930**, s.405

Tirebolu-Harşit-Kürtün yolunun uzunluğu 50 kilometreydi. Yolun 5 kilometrelik kısmı sağlamdı ve 45 kilometre yeni inşa edilen kısmı bulunmaktaydı.

Görece-Kürtün-Torul yolunun uzunluğu 45 kilometre olup, sağlam kısmı 12 kilometreydi, 33 kilometrede yeni inşa edilen kısmı bulunmaktaydı.

Abdal-Bozat yolunun uzunluğu 15 kilometre olup, sağlam kısmı 5 kilometre, yeni inşa olan kısmı 10 kilometreydi.

Aksu-Ülper-Dereli yolunun uzunluğu 35 kilometreydi. 10 kilometrelik yeni inşa edilen kısmı bulunmaktaydı.

Bulacak-Şemseddin yolunun uzunluğu 8 kilometre olup, yeni inşa olunan kısmı ise 8 kilometreydi.

Sarvan yolu ise 7 kilometre uzunluğunda olup, yeni inşa olunan kısmı 7 kilometreydi.

1933 yılında Giresun vilayetinin yol işlerini yakından görmek üzere Giresun'a gelen Nafia Başmühendisi Şefik Bey Giresun vilayeti yollarının ciddi bir öneme ihtiyacı olduğunu ve onar kilometre açıklıkta birkaç ahşap köprüünün tamir edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁴¹⁰

7.1. Giresun-Şebinkarahisar Yolu

Cumhuriyet döneminde de Şebinkarahisar yolu sorunlu bir yol olmaya devam etti. Özellikle kış mevsiminde yol kar, buzlanma, heyelan, duvar çökmesi gibi nedenlerden dolayı sürekli kapanıyordu.⁴¹¹ Giresun Valisi kar sebebiyle yolun kapanmasını engellemek ve nakliyatın aksamasını önlemek için Amerika'dan satın alınan kar tarama makinelerinden birinin Giresun Şebinkarahisar yolu için temin edilmesini sağlamıştır.⁴¹²

1925 yılı Mart ayından itibaren hükümet Giresun-Şebinkarahisar yoluna önem vererek tahsisat göndermeye başlamıştır. 1926 yılında ilk defa bir otomobil Şebinkarahisar'a gidip gelmiştir. Bu yılın Haziran ayında da şehre umumi seferler başlamış, ancak bu yolda otobüsle yolculuk yapmak kolay değildi. Giresun'dan uzaklaştıkça yol daralmaya ve bozulmaya başlıyor, her an bir köprüünün hasara uğradığı haberi alınıyordu.⁴¹³

⁴¹⁰ "Yol İşleri", Yeşilgiresun, 13 Temmuz 1933, s.1, no:300

⁴¹¹ Sarısamam, a.g.e., s.141

⁴¹² "Kar Tarama Makinesi", Yeşilgiresun, 13 İllkanun 1928, s.1, no:143

⁴¹³ Sarısamam, a.g.e., s.143

1933 yılında Giresun Valisi'nin temasları sonucunda Nafia Vekaleti, Şebinkarahisar yolunun tamiri için 5.000 liralık tahsisat verdi. Nafia Vekaletinden alınan tahsisatla yoldaki köprüler yapılmış, daha sonra yolu genişletme ve temizleme çalışmaları yapılmıştır.⁴¹⁴

YavuzkemaI nahiyesi müdürü Rakım Bey, Erimez ile Kulakkaya arasındaki bazı yerlerin bozuk ve tamir edilmesi gerektiğini vilayet makamına bildirmesi üzerine 1934 yılında vali Cemal Bey gerek Erimez ile Kulakkaya arasındaki bölgeye gerek Karahisar yoluna amele sevk etmiştir. Böylece Erimez ile Eğribel arasındaki bozuk yollar, hendekler ve köprüler tamir edilmiştir.⁴¹⁵

1936 yılında da Giresun vilayetinin isteği üzerine Bayındırlık Bakanlığı Giresun-Şebinkarahisar yolunda kullanılmak üzere 12 tonluk kuru buharla işleyen bir silindir göndermiştir.⁴¹⁶

1938 yılında Giresun-Şebinkarahisar yolunda İkisu ile Tamdere arasında virajlar dardı ve bu kısmın genişletilmesine çalışılmıştır.⁴¹⁷ Tamdere, Asarcık, Tamzara arasındaki ahşap köprüler bozuk olduğundan dolayı otomobille gidiş gelişte sıkıntı çekiliyordu.⁴¹⁸ Asarcık deresindeki sayısı çok olan bu ahşap köprüler kısmen tamir görmüştür. Bu yol Karahisar'dan ikiye ayrılır ve biri doğu istikametine uzar. Vilayetin Alucra kazasından geçen bu yol Şiran'ı aldıktan sonra doğuya doğru iktisadi önemini Trabzon lehine kaybeder. Bu yolun Karahisar'dan Alucra ve Fındıklıbel'e kadar olan kısmı tamir edilmiştir. Diğer yol Karahisar'dan ayrılarak güneybatı istikametine giden yoldu. Bu yol Suşehri ile Refahiye'ye gider ve Sivas, Erzincan vilayetleri ile iktisadi irtibatı sağlar. 1938 yılında Doğu Anadolu iktisadi münasebetleri Trabzon'a kaymıştır. Orta Anadolu'nun kuzey iskelesi Samsun'dur. Fakat bunların arasında Giresun iskelesinin tabii hinterlandı olan saha yolsuzluktan sıkıntı çekmekteydi. Bu yolun hayatı Tönük Köprüsüydü. Bu köprünün yapılması veya güzergahının değiştirilerek Karahisar suyu üzerine yapılacak köprü ile Yusuf Bey Köprüsüne varılması gerekmekteydi.⁴¹⁹ 1934 yılında Tönük Köprüsünün yapılması Nafia Vekaletinden istenmiştir. Tönük Köprüsünün devlet tarafından yaptırılması daha önceki senelerde de kararlaştırılmış ve köprünün inşasına

⁴¹⁴ "Nafia Vekaleti 5.000 Liralık Tahsisat Verdi", Yeşilgiresun, 22 Haziran 1933, s.1, no:297

⁴¹⁵ "Kulakkaya ve Karahisar Yolu Tamir Ediliyor", Yeşilgiresun, 3 Mayıs 1934, s.1, no:335

⁴¹⁶ "12 Tonluk Silindir", Akgün, 11 Haziran 1936, s.1, no:40

⁴¹⁷ "Giresun-Şebinkarahisar ve İç Yolu", Akgün, 14 Temmuz 1938, s.1, no:141

⁴¹⁸ "Bozuk Köprüler", Akgün, 10 Eylül 1938, s.1, no:146

⁴¹⁹ "Giresun-Şebinkarahisar ve İç Yolu", Akgün, 14 Temmuz 1938, s.1, no:141

başlanmış, ancak 1929 yılında meydana gelen selden dolayı köprü yıkılmıştır.⁴²⁰ Selden zarar gören Şebinkarahisar-Suşehri yolu ve Kelkit ırmağı üzerindeki Tönük köprüsünün inşası için Nafia vekaleti 11.400 lira şose ve köprüler tahsisatından vermiştir.⁴²¹

1938 yılında Giresun valisi Giresun-Şebinkarahisar yolu ile ilgili şu bilgileri vermiştir: Giresun-Karahisar yolu üzerinde 40 kilometreden fazla kısım tamir edilmiştir. Asarcık ile Karahisar arasında bütün köprülerle Tamdere'deki 7 köprünün bitirilmesine çalışılmıştır, ayrıca Karahisar'dan Suşehri'ne giden 20 kilometerlik yol üzerine büyük kayalar atılmış ve yol genişletilmiştir. Alucra'dan Şeyran hududuna doğru yol tamir edilmiştir.⁴²²

7.2. Dereli Yolu

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce başlanıp tamamlanamayan Dereli yolu Şebinkarahisar ve Giresun arasında iktisadi bir yoldur. Bu yolun ihyası için teşebbüslerde bulunulmuş fakat bir sonuç alınamamıştır, ayrıca yolun tamiri için yüz binlerce lira sarf edildiği halde bir fayda sağlanamamıştır. Kış aylarında bu yol kapanmakta ve kış mevsiminden sonra da bu yol üzerinde topraklar uçmakta ve köprüler çökmektedir.⁴²³

Yol olmadığından dolayı Dereli'nin meyveleri şehre getirilememekte ve çürümekteydi. Yol yapıldığı takdirde ekilemeyen topraklar ekilecek, meyvesi bile toplanmayan ağaçlardan köylü istifade edecekti. Diğer taraftan bu yolun açılması ile nahiyede kurulmuş olan pazar hem yeniden düzenlenecek, hem de alım satım erbabına yeni bir iş ve çalışma imkanı sağlayacaktı. 1936 yılında Keşap merkez köylerinin yardımı ile Dereli yolunun açılmasına karar verilmiş ve bu yol için 800 amele çalıştırılmıştır.⁴²⁴ 1938 yılında ise bu yolda çalıştırılmak üzere 44 köyün 4.000 amelesi çağrılmıştır.⁴²⁵

⁴²⁰ Nuri Ahmet, "Yollarımız", Yeşilgiresun, 5 Temmuz 1934, s.1, no:344

⁴²¹ BCA, "Yol ve Köprü Yapımı İçin Trabzon Hususi İdaresine 20 Bin, Şebinkarahisar Hususi İdaresine İse 11.400 Lira Yardım Yapılması", 12 Şubat 1929, 030.18.01.02/8.8.10

⁴²² "Sayın Valimizin Gazetemize Beyanları", Yeşilgiresun, 16 Temmuz 1938, s.1, no:544

⁴²³ "Karahisar Yolu Kapandı", Yeşilgiresun, 27 İlkkanun 1928, s.3, no:145

⁴²⁴ Nuri Ahmet Çimşit, "Dereli Kamunu Yolu", Yeşilgiresun, 14 İlkinciteşrin 1936, s.1, no:462

⁴²⁵ "Valimizin Yol Siyaseti", Yeşilgiresun, 1 Birincikanun 1938, s.1, no:565

7.3. Giresun- Trabzon Yolu

Giresun-Trabzon yolu 1913 yılında Giresun'dan Aksu'ya kadar olan 5 kilometrelik kısmı bir Fransız şirketine yaptırılmış ve Trabzon sınırından itibaren Tirebolu'ya kadar olan 35 kilometrelik kısmı Rus işgali zamanında Ruslar tarafından inşa edilmiş 45 kilometrelik kısmı adi patikadan başka bir şey değildi.⁴²⁶

1927 yılında Giresun-Keşap yolunun 10.600 metrelik bölümünde düzenleme işlemleri yapılmış, 4.4 kilometrelik kısmı ise eski piyade yolunun kısmen düzeltilmesi, kısmen de güzergah değiştirilmesi suretiyle meydana getirilmiştir. Keşap-Yolağzı yolunda en önemli engel Vanazıt köprüsüydü. Burada zaman zaman yıkılan bir geçit sürekli olarak olmakla beraber sağlam bir köprü 1928 yılında inşa edilmiştir.⁴²⁷

1929 yılında Keşap nahiyesi ve yolağzı deresi üzerine inşa edilecek köprülerin proje ve profilleri hazırlanmış,⁴²⁸ 1933 yılında da Keşap nahiyesinin müdürü Mustafa Rakım nahiye'nin bozuk olan köprülerini ve yollarını tamamen tamir etmeyi başarmıştır. Giresun'dan kalkan bir otomobil rahatça Yolağzı pazarına kadar gidip gelmekteydi.⁴²⁹

Yolağzı'ndan Armelit Tepesi'ndeki çeşmeye kadar olan 8 kilometrelik bölüm 1927 yılında tamamlanmıştı,⁴³⁰ ancak Armelit kayalıklarının kırılması işlemi 1929 yılına kadar devam etmiştir.⁴³¹ Tirebolu-Giresun arasındaki en arızalı bir boğaz ve çetin dağlık araziye ihtiva eden Armelit Boğazı 1929 yılı Aralık ayında tamamlanmış ve otomobiller Armelit tepesine kadar çıkabilmekteydi.⁴³²

Armelit'ten Yağlıdere'ye kadar olan yolun genişletilmesine 1927 yılından itibaren başlanılmışsa da⁴³³ kayalıkların hafriyatına 1929 yılında da devam edilmiştir.⁴³⁴ Aynı yıl Espiye tarafındaki Demircili köyü civarında bulunan kayalıklar da kırılmaktaydı. Müteahhit şartnameye göre otomobil geçecek şekilde yolu açacaktı.⁴³⁵ 1930 yılında Armelit kayalıkları müteahhidi Mazhar Bey taahhüdünü yerine getiremeyince feshedilmiştir. Bu yolda 680 amele çalıştırılarak 4.282 metre

⁴²⁶ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.234

⁴²⁷ Sarısaman, a.g.e., s.145

⁴²⁸ "Yol İşlerimiz", Yeşilgiresun, 7 Şubat 1929, s.1, no:151

⁴²⁹ "Keşap Hahiyesinde Yol Faaliyeti", Yeşilgiresun, 5 Teşrinievvel 1933, s.2, no:310

⁴³⁰ Sarısaman, a.g.e., s.145

⁴³¹ "Yollarda", Yeşilgiresun, 13 İlkkanun 1928, s.2, no:143

⁴³² "Armelit Boğazı", Yeşilgiresun, 3 İkincikanun 1929, s.1, no:146

⁴³³ Sarısaman, a.g.e., s.146

⁴³⁴ "Harşit-Kürtün Yolu", Yeşilgiresun, 13 Haziran 1929, s.1, no:167

⁴³⁵ "Armelit Kayalıkları", Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1929, s.1, no:164

uzunluğunda tesviyeci turabiye, 245 metre şose, 366 metre kırma taş, 2.301 metre kaya, 9.066 metre toprak hafriyatı meydana getirilmiştir.⁴³⁶

1928 yılında Tirebolu-Espiye arasında 15 kilometrelik köprü menfezleri Gelevre köprüsüne kadar tamamlanmıştır. Trabzon'dan kalkan otomobiller Görele ve Espiye'ye kadar gelmekteydi.⁴³⁷ 1929 yılında sahil yolunun 40. kilometresinde Espiye mevkiinde 120 metre uzunluğundaki Gelevre Köprüsü bitmiştir. Bu köprü ile yolcular ve otomobiller Espiye ve Yağlıdere'ye kadar gitmekteydi.⁴³⁸

1928 yılında Tirebolu-Görele arasında olup 50 metre uzunluğunda Görele'ye yarım saat mesafede Çömlekçi Köprüsünün temel atma merasimi yapılmış ve aynı yıl Çavuşlu Köprüsü için 90 metre yüksekliğinde olan demir ayaklar tamamlanmıştır.⁴³⁹ 1930 yılında Tirebolu Gölağzı'nda 27 metrelik bir köprü keşifnamesi yapılmıştır.⁴⁴⁰

1930 yılında Giresun-Trabzon yolunda Aksu Köprüsü Feyezan geçidi 1.000 liraya, Yolağzı Köprüsü 6.800 liraya, Cingiran Köprüsü 6.260 liraya, Armelit kuru duvarı 1.180 liraya yapılmıştır.⁴⁴¹

1936 yılına gelindiğinde Giresun-Trabzon arasındaki sahil yollarımızın önemli noktalarındaki dar virajlar açılmış ve güvenli bir şekil verilmiştir. Yolu bozuk olan Yağlıdere kısmı onarılmıştır. Armelit'ten Trabzon sınırına kadar olan yol iyi bir şekilde yapılmıştır.⁴⁴²

7.4. Giresun-Ordu Yolu

Giresun-Ordu yolu dağlık ve nehirlerle dolu bir araziden geçmekte ve bu yüzden yol üzerindeki pek çok köprü ve menfezlerin ulaşımına uygun hale getirilmesi gerekiyordu. Bu yol kullanılarak ilk defa 1925 yılında otomobille Abdal'a kadar gidilebilmiştir. 1927 yılında da otomobil ve kamyonlar Bulancak'a gidip gelmeye başlamışlar, Pazarsuyu üzerine bir geçit yapıldığında da Abdal'a kadar gidebilme imkanı ortaya çıkmıştır.⁴⁴³ Pazarsuyu deresi geçidi 1929 yılında demir kazıklarla

⁴³⁶ "Nafia İşleri", Yeşilgiresun, 20 Şubat 1930, s.1, no:192

⁴³⁷ "Vali BF", Yeşilgiresun, 20 İlkkanun 1928, s.2, no:144

⁴³⁸ "Gelevre Köprüsü", Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1929, s.1, no:164

⁴³⁹ "Vali BF", Yeşilgiresun, 20 İlkkanun 1928, s.2, no:144

⁴⁴⁰ "Yol Faaliyeti", Yeşilgiresun, 3 Nisan 1930, s.1, no:198

⁴⁴¹ "Nafia İşleri", Yeşilgiresun, 20 Şubat 1930, s.1, no:192

⁴⁴² "Yollarımız", Akgün, 28 Mayıs 1936, s.1, no:38

⁴⁴³ Sarısaman, a.g.e., s.148

sağlamlaştırılmış ve en büyük kamyonların geçmesini temin etmek için 3 metre olarak genişletilmiştir.⁴⁴⁴

1928 yılında Giresun-Ordu yolunun 4. kilometresinde 80 metre uzunluğunda küçük Güre köprüsü yapımı bitmiş,⁴⁴⁵ 1929 yılında ise Giresun-Bulancak arasında bulunan fakat ağaç olan birkaç köprüünün betonarme olarak yapılmasına başlanmıştır.⁴⁴⁶

1932 yılında Giresun-Bulancak nahiyesi arasındaki yol artık çekilmez bir hale gelecek derecede bozulmuş, özellikle yağmurlu havalarda kamyonların yol alması zorlaşmış kamyonların içinde bulunanlar dışarı çıkmak zorunda kalmışlardır.⁴⁴⁷ 1933 yılında da bir ucu yıkılmış bir durumda olan Bulancak nahiyesi üzerindeki Batlama köprüsü tamir edilmiş, Bulancak pazarına giden otomobiller köprüden geçerek yollarına devam edebilmişlerdir.⁴⁴⁸

Giresun-Piraziz sahil yolu üzerinde büyük bir dere olan Pazarsuyu ırmağı üzerindeki geçit seller nedeniyle yıkılmış, Piraziz nahiyesi ile Bulancak kazasının ve nahiye merkezinin irtibatı kesilmişti.⁴⁴⁹

7.5. Görele-Kürtün Yolu

1928 yılında Görele'yi Kürtün'e bağlamak için yapılan yol çalışmalarında İmatlı'ya kadar ulaşılmış, vali, yolun Mart ayına kadar Çanakçı'ya ulaşmasını sağlamak amacıyla 500 amelenin çalışması için emir vermiştir.⁴⁵⁰

7.6. Harşit Deresi-Kürtün Yolu

1932 yılında inşasına başlanan ve kısmen yapılan Torul-Kürtün-Harşit-Tirebolu yolu 1933 yılında tamamlanmıştır. Tirebolu kaza merkezinden Torul kazasına kadar ve Torul kaza merkezinden transit şosesi ile birleşen bu yol uzun yıllar ihmal edilmiş; dik, sarp, tehlikeli dağlardan tepelerden, kaya ve bayırlardan yol aramak ve geçmek zorunda kalan Kürtün-Harşit nahiyeleri ve civarındaki köyler halkının her yıl bu yüzden verdikleri birçok insan, hayvan ve mal zayıatları artık

⁴⁴⁴ "Pazarsuyu Deresi Üzerindeki geçit Tahkim Ediliyor", Yeşilgiresun, 7 Şubat 1929, s.1, no:151

⁴⁴⁵ "Küçük Güre'nin Resmi Küşadı", Yeşilgiresun, 27 İlkkanun 1928, s.2, no:145

⁴⁴⁶ "Köprüler", Yeşilgiresun, 1 Ağustos 1929, s.1, no:174

⁴⁴⁷ "Bulancak Yolları", Yeşilgiresun, 12 Mayıs 1932, s.3, no:242

⁴⁴⁸ "Batlama Köprüsü", Yeşilgiresun, 30 Teşrinisani 1933, s.3, no:316

⁴⁴⁹ "Giresun-Piraziz Yolu", Yeşilgiresun, 19 Eylül 1936, s.2, no:454

⁴⁵⁰ "Görele-Kürtün-Torul Yolu", Yeşilgiresun, 20 İlkkanun 1928, s.1, nr:144

geride kalmıştı.⁴⁵¹ Bununla birlikte Gümüşhane vilayetinin iktisadi açıdan denize yakın bir yola ihtiyacı vardı. Bu yolun yapılması ile Tirebolu iskelesi Gümüşhane'nin ithalat ihracat iskelesi haline gelmiştir.⁴⁵²

7.7. Köy Yolları

Giresun'da Köy Kanunu gereğince nahiyelerde köylere doğru yollar açılmaya başlamıştı. Abdal'dan Pozat'a, Bulancak'tan Şemseddin istikametine Batlama'dan Sayca istikametine doğru Köy Kanununa göre açılacak yollarda köylüler çalışmıştır. Pozat'a doğru 13 kilometre yolun güzergahı tayin edilmiştir. Bu kısmın 1927 yılında açılan 5 kilometrelik mahallindeki menfezler tamamlanmış ve Şeyhli köyüne kadar yol otomobillere açılmıştır.⁴⁵³ 1929 yılında Piraziz'den Şeyhli'ye kadar açılan köy yolu 7 kilometre daha uzatılmıştır. Şeyhli, Nefispiraziz, Balçıklı, ve diğer köylerde ana yola makas verilmiştir.⁴⁵⁴

1930 yılında Abdal, Pozat, Bulancak, Yaslıbahçe köy yollarında ilaveten 5'er kilometrelik yol ölçülerek nahiyeye müdürlerine teslim edilmiş ve yolların açılmasına başlanmıştır.⁴⁵⁵ Aynı yıl harap ve şekilsiz bir halde bırakılmış olan kışla ile sinema arasındaki Yeni yol caddesi de yapılmış ve insanları yürüyebileceği bir hale getirilmiştir.⁴⁵⁶

7.7.1. Bulancak Köy Yolları

1934 yılında Bulancak Nahiyesi İcilli köyünden molla Osman oğlu Ahmet Yeşilgiresun gazetesine köy yolları ile ilgili şikayetini dile getirmiştir. Bu şikayetinde Osman oğlu Ahmet Bulancak nahiyeye merkezi ile İcilli köyü arasında 15'er kilometrelik yolun geçilmez bir hal aldığını, halkın pazara inmek için yüklü hayvanlarla zorlukla bahçelerden geçtiğini belirtmiştir.⁴⁵⁷ Aynı yıl Bulancak nahiyesinin köylerle irtibatını sağlayacak yol çalışmaları başlamış ve 30 kilometre yol yapımına karar verilmiştir.⁴⁵⁸ 1937 yılında da Bulancak-Eren köy yolunun

⁴⁵¹ "Gümüşhane Tirebolu'ya Kadar Yolunu İkmal Etti", Yeşilgiresun, 6 Temmuz 1933, s.1, no:299

⁴⁵² "Gümüşhane Vilayetinde semereli yol Faaliyeti Var", Yeşilgiresun, 8 Haziran 1933, s.1, no:295

⁴⁵³ "Köy Yolları", Yeşilgiresun, 6 İlkkanun 1928, s.2, no:142

⁴⁵⁴ "Yollar", Yeşilgiresun, 19 Kanunuevvel, 1929, s.1, no:184

⁴⁵⁵ "Yol Faaliyeti", Yeşilgiresun, 3 Nisan 1930, s.1, no:198

⁴⁵⁶ "Yeni yol Üzerinde Faaliyet", Yeşilgiresun, 26 Haziran 1930, s.1, no:210

⁴⁵⁷ "Köy Yollarından Şikayet", Yeşilgiresun, 4 Kanunisani 1934, s.1, no:321

⁴⁵⁸ "Köylünün "Dilekleri Yerine Getiriliyor", Yeşilgiresun, 12 Nisan 1934, s.2, no:332

tamirine başlanmış ve bu yol için işe başlamak üzere köylüden 600 amele gelmiştir.⁴⁵⁹

7.7.2. Alucra Köy Yolları

1934 yılında Alucra kaza merkezinden 16 köye giden yolların araba geçecek derecede genişletilmesine ve diğer köy yollarının da yapılmasına başlanmıştır.⁴⁶⁰

7.7.3. Keşap Köy Yolları

1936 yılında Keşap'ta sahil şose yolundan nahiye merkezine yakın olan Karabedir köyüne kadar düzgün bir yol yapılmıştır. Yolağzı civarından geçen sahil şose yolu bir Keşap köyünün ortasından geçmekteydi ve nahiye merkezine vurulan geniş bir yol da Fındıklı, Vanazıt köylerinden geçerek Valit köyünün ortalarına kadar devam ediyordu. Bu yoldan Karabulduk tarafına yol başlanmış fakat yarım kalmıştır. Düzköy ise Yolağzı'ndan yarım saat mesafede olduğu halde hala yolu yoktu.⁴⁶¹

7.7.4. Batlama Köy Yolu

1936 yılında Batlama'dan yukarı bir ana köy yolu açılmış ve bu ana yollara paralel köy yolları senelere taksim edilmiş ve programa bağlanmıştır.⁴⁶²

7.7.5. Espiye Köy Yolları

Espiye'de ise 1937 yılında köy yolları faaliyeti başlamıştır. Espiye-Cami yanı Pazar yolu tamamlanmış ve Çam köyü yaylalar yolunun da açılmasına başlanmıştır.⁴⁶³

7.7.6. Piraziz Köy Yolları

Piraziz nahiyesinde 1938 yılından itibaren Domuz deresinde Ket boğazından itibaren köy şoseleri açılmaya başlanmış ve dokuz köyün katılımıyla yapılan Nefsipiraziz yolu bitirilmiştir.⁴⁶⁴

⁴⁵⁹ “Bulancak-Eren Köy Yolu”, Akgün, 20 Mayıs 1937, s.1, no:86

⁴⁶⁰ “Kazalarda Faaliyet”, Yeşilgiresun, 17 Mayıs 1934, s.2, no:337

⁴⁶¹ “Köy Yolları ve Köylerimiz”, Yeşilgiresun, 17 Birinciteşrin 1936, s.2, no:438

⁴⁶² “Köylerde 5 Yıllık Program”, Yeşilgiresun, 7 İkinciteşrin 1936, s.3, no:461

⁴⁶³ “Espiye'de Yol Faaliyeti”, Akgün, 18 Mart 1937, s.3, no:77

⁴⁶⁴ “Piraziz Nahiyesinde Faaliyet”, Yeşilgiresun, 2 Temmuz 1938, s.1, no:542

Bulancak, Keşap, Espiye, Tirebolu ve Görele’de ana yoldan içlere doğru köy yolları açılmıştır. Yalnız Giresun’a bağlı merkez köyleri ile ilçe köy yolları kadar hızlı ilerlememekteydi. Bu yolların açılması ile köylü mahsulünü kolayca pazara getirebilmiştir.⁴⁶⁵

8- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN’DA EĞİTİM

Cumhuriyet döneminde eğitimin başlıca amacı her düzeydeki okullarda Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmek olmuştur. Dönemin Eğitim Bakanı İsmail Safa Özer 8 Mart 1923 tarihinde Misak-ı Maarif denilen genelgesinde eğitimin amaçlarını belirtmiştir. Bu genelgeye göre eğitimde nesillerin, mili varlıkları ile çatışmayan her fikre saygılı olarak yetiştirilmesi, okulların ülkeyi iktisadi esaret altında bırakmayacak kafalar yetiştirmesi, her şeyde güçlü ve azimli nesiller yetiştirilmesi amaçlanmıştır.⁴⁶⁶

3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu⁴⁶⁷ ile mektep medrese ikiliği ortadan kalkmış ve Türkiye dahilindeki bütün okullar Maarif vekaletine bağlanmıştır. 1 Kasım 1928 tarihinde çıkarılan Yeni Türk Harflerinin Kabulü ile ilgili kanunla⁴⁶⁸ Arap alfabesi yerine Latin harflerinden oluşan Yeni Türk Alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Bundan sonra hızlı bir şekilde yeni alfabenin halka benimsetilmesi gerekiyordu. Bu amaçla yurdun her tarafında okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. Türk harflerinin kısa zaman içinde kolayca herkese öğretilip herkesin okur yazar olabilmeleri için 11 Kasım 1928’de Millet Mektepleri talimatnamesi⁴⁶⁹ hazırlanmış ve 1929 yılında Millet Mektepleri faaliyete başlamıştır.

8.1. Ana Mektepleri

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun’da ana okulu mevcuttu1926 yılında Anaokulunun yeterli ve uygun bir binası olmadığından müracaatlara cevap veremiyordu, 1927-1928 eğitim-öğretim yılında Anaokulu binası boşaltmış ve Sokakbaşı’ndaki eski Merkez Erkek Mektebi binasına taşınmıştır.⁴⁷⁰ 1930 yılında ana mektebine bizzat ziraat veya fabrika işleriyle hayatını kazanan ebeveynlerin

⁴⁶⁵ “Köyde Kalkınma”, Akgün, 1 Temmuz 1937, s.1, no:91

⁴⁶⁶ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi M.Ö.1000-M.S.2009*, Pegem Akademi, Ankara 2009, s.331

⁴⁶⁷ “Tevhid-i Tedrisat Kanunu”, Resmi Ceride, 6 Mart 1924, s.6, S.63

⁴⁶⁸ “Yeni Türk Harflerinin Kabulü Hakkında Kanun”, Resmi Ceride, 3 Kasım 1928, s.6001, S.1030

⁴⁶⁹ “Millet Mektebi Teşkilî Talimatnamesi”, Resmi Ceride, 24 Kasım 1928, s.6101, S.1048

⁴⁷⁰ Sarısamam, a.g.e., s.78

çocuklarına ait olup, bu okullara dört yaşından yedi yaşına kadar olan çocuklar alınmıştır.⁴⁷¹

1927-1930 yılları itibariyle ana mekteplerindeki talebe sayısı şu şekildedir.

Tablo:56 1927-1930 yılları itibariyle ana mekteplerindeki talebe sayısı

	Erkek	Kız	Toplam
1927-1928	195	---	195
1928-1929	72	80	152
1929-1930	63	67	130

Kaynak: **Maarif İstatistikleri 1923-1932**, s.10

8.2. İlk ve Orta Mektepler

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Giresun'da 2.880 talebeli 50 adet resmi erkek mektebi ile 357 talebeli 7 adet resmi kız mektebi, 75 talebeli ana mektebi ve 69 talebeli özel bir mektep, 417 mevcutlu bir jandarma mektebi bulunmaktaydı.⁴⁷²

1926 yılı itibariyle Giresun Merkez'de 1 erkek orta mektebi, 1 kız orta mektebi, 1 anaokulu, 2 ilk kız mektebi, 3 ilk erkek mektebi, merkez kazası köylerinde ise 8 ilk erkek mektebi, Bulancak nahiyesinde; 1 ilk kız mektebi, 8 ilk erkek mektebi, Keşap nahiyesinde; 1 ilk kız mektebi, 10 ilk erkek mektebi, Yavuzkemaal nahiyesinde; 4 ilk mektep, Tirebolu ilçe merkezinde; 1 anaokulu, 1 ilk kız mektebi, 1 ilk erkek mektebi, köylerinde ise 10 ilk erkek mektebi, Görele ilçe merkezinde; 1 anaokulu, 1 kız mektebi, 1 ilk mektep, köylerinde 12 ilk mektep bulunmaktaydı. Vilayet dahilinde 3 anaokulu, 7 ilk kız mektebi, 62 ilk erkek mektebi, 2 orta mektep olmak üzere toplam 74 mektep bulunuyordu.⁴⁷³

Giresun'da vilayet bütçelerinin bir kısmı eğitim için ayrılıyordu. 1926 yılında vilayet bütçesinden mektep binalarının tamamlanması ve inşa edilecek mekteplerin masrafları için 8.500 lira ayrılmış.⁴⁷⁴ 1928 yılında ise eğitim giderleri için 13.779 lira ayrılmıştı.⁴⁷⁵ 1931 yılında mektep binalarına hususi bütçeye azami miktar tahsisat konularak muallimler gönderilmiş ve köy mekteplerine önem verilmiştir. Mektebi

⁴⁷¹ "Ana Mektebine Kimler Alınacak", Yeşilgiresun, 11 Eylül 1930, s.1, no:221

⁴⁷² Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926, s.875

⁴⁷³ Sarısamam, a.g.e., s.194-195

⁴⁷⁴ BCA, "Giresun İli 1926 Mali Yılı Bütçesinde Aktarma Yapılması", 9 Kasım 1926, 30.11.10/28.39.4

⁴⁷⁵ Sarısamam, a.g.e., s.179

olmayan köylerde de mektepler yapılmasına çalışılmıştır.⁴⁷⁶ 1933-1934 yılları arasında ilk mekteplerin bir senelik tahsisatı 119.745 lira,⁴⁷⁷ orta mekteplerin bir senelik tahsisatı ise 15.510 liradır.⁴⁷⁸

1927-1932 yılları itibariyle Giresun'da bulunan resmi ilk mekteplerin adeti ve öğrenci sayıları şu şekildedir.

Tablo:57 1927-1932 yılları itibariyle Giresun'da bulunan resmi ilk mekteplerin adeti ve öğrenci sayıları

Mektep Adeti						
	Şehirde		Köyde		Toplam	
1927-1928	7		59		66	
1928-1929	14		47		61	
1929-1930	8		72		80	
1930-1931	8		77		85	
1931-1932	8		65		73	
Öğrenci sayısı						
	Sınıf 1		Sınıf 2		Sınıf 3	
	Köyde	Şehirde	Köyde	Şehirde	Köyde	Şehirde
1927-1928	388	476	664	252	463	253
1928-1929	1.037	740	411	496	318	318
1929-1930	1.677	493	588	217	362	268
1930-1931	1.648	374	597	397	357	256
1931-1932	1.963	524	586	339	295	338

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **Maarif İstatistikleri 1923-1932**, İstanbul 1933, s.18

1927-1932 yılları itibariyle Giresun'da bulunan resmi orta mekteplerin öğrenci sayısı şu şekildedir.

⁴⁷⁶ “Maarif”, Yeşilgiresun, 24 Birincikanun 1931, s.1, no:224

⁴⁷⁷ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **Maarif İstatistiği 1933-1934**, İstanbul 1935, s.215

⁴⁷⁸ **Maarif İstatistiği 1933-1934**, s.298

Tablo:58 1927-1932 yılları itibariyle Giresun'da bulunan resmi orta mekteplerin öğrenci sayısı

	Sınıf 1		Sınıf 2		Sınıf 3	
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız
1927-1928	70	---	39	---	15	---
1928-1929	50	17	37	10	19	2
1929-1930	75	4	34	12	24	2
1930-1931	75	14	66	8	24	6
1931-1932	82	11	64	13	52	4

Kaynak: **Maarif İstatistikleri 1923-1932**, s.39

1927-1932 yılları itibariyle resmi orta mekteplerden 99 erkek öğrenci, 10 kız öğrenci toplam 109 öğrenci mezun olmuştur.⁴⁷⁹

1933-1934 yıllarında Giresun'da bulunan ilk ve orta mekteplerdeki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları şu şekildedir.

Tablo:59 1933-1934 yıllarında Giresun'da bulunan ilk ve orta mekteplerdeki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları

İlk Mektep			Orta Mektep		
Mektep	Öğretmen	Öğrenci	Mektep	Öğretmen	Öğrenci
60	147	6.241	2	18	396

Kaynak: **Maarif İstatistiği 1933-1934**, İstanbul 1935, s.XXII

1934-1935 yıllarında ise Giresun'daki ilk ve orta mekteplerinin durumu şu şekildedir.

Tablo:60 1934-1935 yıllarında Giresun'daki ilk ve orta mekteplerinin durumu

İlk Mektep			Orta Mektep		
Mektep	Öğretmen	Öğrenci	Mektep	Öğretmen	Öğrenci
55	164	6.814	2	21	418

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, **Milli Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, Ankara 1973, s.23-45

1936 yılında okulu olmayan köylerde köylünün okutulması için dört ay süreyle ulus okulları açılmıştır. Bu köylere kültür direktörlüğünce kurs gösterilmiş ve

⁴⁷⁹ **Maarif İstatistikleri 1923- 1932**, s.39

ortaokul mezunları öğretmen vekili olarak gönderilmiş, bu öğretmenlerin ücretleri köy bütçelerinden verilmiştir.⁴⁸⁰ Görele ve Tirebolu kaza merkezlerinde ikişer okul mevcuttu, fakat bunların durumu kötüydü. 1936 yılında buralardaki okul durumunu yakından tetkik eden vali buralarda modern okul yapılmasını kararlaştırmıştır.⁴⁸¹ Aynı yıl Alucra kazasında Zil, Karbürk, Zıhar, köylerinde olmak üzere toplam 3 mektep açılmıştır. Bundan başka köylerde de mektep binaları yapılmaktaydı, ayrıca bir okuma odası da açılmıştı.⁴⁸²

1937 yılı itibariyle köylerde öğretmeni olan okul sayısı 55'tir. Bunlardan 39 tanesi son okul planlarına uygun olarak yapılmıştır. 1936-1937 ders yılında vilayet dahilinde 64 okul vardı. Bunlardan kaza merkezinde olanlarda 80, köyde olanlarda 85 öğretmen çalışmaktaydı. Aynı yılda bu okullarda kaza merkezlerinde 4.229, köylerde ise 5.414 öğrenci öğrenim görmüştür. Her öğretmene ortalama 58 çocuk düşmüştür. 1937-1938 ders yılında köylerde okul sayısı 71'i bulmuş ve bu yıl içinde 7 okul daha açılmıştır. Bunlardan başka birçok köyde başlanmamış ve henüz tamamlanmamış okullar olmakla birlikte henüz öğretmen verilmeyen okullarda mevcuttu.⁴⁸³ Aynı yıl vilayet merkezinde 4 ilkokul vardı. Bunlardan Gazipaşa okul şeklinde yapılmış diğerleri evlerden ibaretti. İsmet Paşa okulu 1937 yılında esaslı bir şekilde tamir edilerek modern bir hale getirilmiş ve yanında 500 kişi alacak şekilde bir konferans salonu yapılmıştır. Şehir içindeki bu dört okulda 995 erkek, 724 kız olmak üzere toplam 1.719 öğrenci öğrenim görmüştür. Ev halinde bulunan okullar okul şartlarından uzak olduğundan on dershaneli bir okul yapılması için 1937 yılı bütçesinden 25.000 lira ayrılmıştır.⁴⁸⁴

1938 yılında Giresun'da 75 okul faaliyettedir ve bunların 15 tanesi ilçe merkezlerindedir, ayrıca vilayet merkezinde yapılmakta olan 10 dershaneli ilkokul binasının inşaatı bitmek üzereydi. Bu okul dört katlı betonarmeydi ve içinde 800 öğrenci okuyabilmiştir. Vilayetin bütün okullarında 2.534 kız, 7.759 erkek olmak üzere toplam 10.293 öğrenci okumaktaydı. Giresun'daki mevcut okullarda 175 öğretmen çalışmaktaydı ve bunların % 75'i genç, öğretmen okulu mezunuydu.⁴⁸⁵

⁴⁸⁰ "Ulus Okulları açılıyor", Akgün, 13 Ağustos 1936, s.1, no:49

⁴⁸¹ "Görele ve Tirebolu Merkezlerinde Modern Birer Okul Yapılacak", Akgün, 13 Ağustos 1936, s.1, no:49

⁴⁸² "Alucra Kazasında Kalınma ve İlerleme", Yeşilgiresun, 14 İkinciteşrin 1936, s.1, no:462

⁴⁸³ "Vilayetimiz İşlerine Bir Bakış", Akgün, 29 Birinciteşrin 1937, s.2, no:106

⁴⁸⁴ "Vilayetimizin Kültür İşleri", Akgün, 29 Birinciteşrin 1937, s.2, no:106

⁴⁸⁵ "Kültür İşleri", Akgün, 29 Birinciteşrin 1938, s.2, no:152

8.3. Yatılı Köy Mektepleri

Köy çocuklarının tam teşkilatlı ve ders araçları mükemmel bir mektepte okuyabilmesi için yatılı köy mekteplerinin kurulmasına ihtiyaç vardı. Bu nedenle yatılı köy mekteplerinin Türkiye'nin her yerinde açılmasına başlanmıştır. Buna göre her vilayet kendi sınırları dahilinde bir takım yatılı bölgeleri oluşturacak ve bu bölgelerde civar köy çocuklarını toplayarak okutacak ve talebe ihtiyaçlarını da velileri temin edecektir. Bu gibi mektepler ya üç sınıflı köy mekteplerinin bulunduğu bir bölgede açılarak o mekteplerden mezun olacak çocukları dördüncü ve beşinci sınıfın derslerini gösterecek veya hiç mektebi bulunmayan köylerde kurularak birinci sınıftan itibaren eğitim öğretim yapacaktır.⁴⁸⁶ Bu program dahilinde Giresun'un bir çok köyünde de bir çok yatılı köy mektebi açılmıştır.

1933 yılında Bulancak nahiyesi merkezinde ve Keşap nahiyesi merkezinde yatılı köy mektepleri açılmıştır.⁴⁸⁷ Giresun vilayetinde 1933 yılı içerisinde Keşap Bulancak yatılı köy mekteplerinin yanı sıra Şıhlı Espiye ve Dereli nahiyelerinde de yatılı köy mektebi açılmış ve bunları Yavuzkema, Piraziz nahiyeleriyle Görele, Tirebolu, Karahisar ve Alucra kazalarında açılmasına teşebbüs edilen yatılı köy mektepleri takip etmiştir.⁴⁸⁸ Espiye yatılı mektebi inşaatı 1934 Eylül sonunda bitmiş, cami yanı köyüne bir yatılı mektep yapılması için müracaat edilmiştir.⁴⁸⁹ Eynesil ve Espiye yatılı okulları iki öğretmenin köylüyü teşvik etmesi ve idarecilerin katkılarıyla halkın meydana getirdiği okullardır.⁴⁹⁰

1936 yılında Tirebolu'daki orta cami ve Görele'deki Çanakçı yatılı mekteplerinin inşaatı bitmiştir. Diğer taraftan Dereli nahiye merkezinde de yatılı mektep açılması için ihale açılmış,⁴⁹¹ 13 Ekim 1936 tarihinde Dereli'de yatılı okul binasının temeli atılmıştır.⁴⁹²

Keşap nahiyesinde 1932 yılında açılan yatılı okul, 1936 yılında da köy mektepleri talimatnamesine uygun bir şekilde gelişmeye devam etmiş, öğrenci çokluğundan dolayı şube açılmış fakat öğretmen kadrosu yeterli gelmemiştir.⁴⁹³

⁴⁸⁶ Giresun Halkevi-1923, Giresun 1933, s.25

⁴⁸⁷ "Bulancak'ta ve Keşap'ta", Yeşilgiresun, 9 Teşrinisani 1933, s.1, no:313

⁴⁸⁸ "Giresun Maarifi İnkışaf Ediyor", Yeşilgiresun, 29 Ekim 1933, s.8, no:312

⁴⁸⁹ "Kazalarımızda Tirebolu'da Yatılı Mektepler", Yeşilgiresun, 9 Ağustos 1934, s.2, no:349

⁴⁹⁰ "İki Güzel Mektep", Akgün, 8 Birinciteşrin 1936, s.1, no:56

⁴⁹¹ "Bu Sene İki Yatılı Okul Açılıyor", Yeşilgiresun, 8 Ağustos 1936, s.1, no:449

⁴⁹² "Dereli Nahiyesinde Yatılı Okulun Temeli Atıldı", Yeşilgiresun, 17 Birinciteşrin 1936, s.2, no:438

⁴⁹³ "Vilayetin İlk Yatılı Okulu", Yeşilgiresun, 17 Birinci teşrin 1936, s.1, no:153

8.4. Millet Mektepleri

Millet Mektepleri Talimatnamesinin yayınlanmasından sonra Milli Eğitim Bakanlığı Millet Mekteplerinin açılabilmesi için valilere genelge göndermiştir. Bundan sonra Millet Mekteplerinin açılabilmesi için gerekli bütçelerin hazırlanması ve kurslarda görev yapacak öğretmenlerin listesinin hazırlanarak 23 Aralık 1928'e kadar Millet Mekteplerinin faaliyete geçmesi planlanmıştır.⁴⁹⁴ Millet Mektepleri aynı ay içinde açılarak kadrolar tespit edilmiş⁴⁹⁵ ve bu mekteplerde okutulacak kitaplar hızlı bir şekilde bastırılmıştır.⁴⁹⁶ 1929 yılı Şubat ayında her ilde olduğu gibi Giresun'da da vali başkanlığında millet mektepleri idare heyetleri oluşturulmuştur.⁴⁹⁷

1929 yılı itibariyle Giresun vilayeti dahilinde kadın ve erkek 114 millet mektebi dershanesi faaliyettedir.⁴⁹⁸ Bulancak'ta millet mektebinde 1929 yılında tespit edilen erkek mevcudu 250'yi geçmiş, hanımlar kısmı ise 50'ye ulaşmıştır.⁴⁹⁹ Piraziz Müdürü Kemal Bey'in gayretiyle mektep olmayan köylerde kadın ve erkeklerin her köyde birer öğretmen bulup mektep açılması temin edilmiştir.⁵⁰⁰ Düzköy millet mektebinde ise 20 kişi yeni yazı vesikası almış ve yeni yapılan düzenlemede 105 erkek okumaktaydı.⁵⁰¹ Piraziz nahiyesine bağlı Şeyhli köyünde erkek için 3, kadınlar için 3 dersane mevcuttu ve 158 kadın ile 183 erkek bu dersanelerde okumaktaydı.⁵⁰² Vilayetimiz dahilinde 1929 yılı itibariyle Görele ve Tirebolu dahil olmak üzere kadınlar için 21 dersane açılmıştı.⁵⁰³

Millet mektepleri idare heyetinin 1929 yılı Şubat ayı içinde yaptıkları toplantıda millet mekteplerine henüz kayıt olmayanların ailelerinden taahhütname alınması, derslere devam etmeyenlerden para cezası alınması ve kanuni takibat başlatılması, şimdiye kadar millet mekteplerine devam etmeyerek okuma yazma öğrendiklerini iddia edenlerin kendilerine en yakın dersane öğretmenliğine müracaat ederek belge almalarının sağlanması gibi kararlar alınmıştır.⁵⁰⁴

⁴⁹⁴ "Millet Mektepleri", Yeşilgiresun, 13 İlkkanun 1928, s.2, no:143

⁴⁹⁵ "Millet Mektepleri", Yeşilgiresun, 20 İlkkanun 1928, s.2, no:144

⁴⁹⁶ "Gazi Hazretleri Baş Muallimi", Yeşilgiresun, 27 İlkkanun 1928, s.1, no:145

⁴⁹⁷ "Millet Mekteplerine Devam Etmeyenlerden Ceza Alınacak", Yeşilgiresun, 21 Şubat 1929, s.1, no:153

⁴⁹⁸ "Millet Mektepleri", Yeşilgiresun, 3 İkincikanun 1929, s.2, no:146

⁴⁹⁹ "Bulancak'ta Maarif Haberleri", Yeşilgiresun, 3 İkincikanun 1929, s.2, no:146

⁵⁰⁰ "Piraziz'de Millet Mektepleri Faaliyeti", Yeşilgiresun, 31 İkincikanun 1929, s.2, no:150

⁵⁰¹ "Düzköy Millet Mektebinde Faaliyet", Yeşilgiresun, 31 İkincikanun 1929, s.2, no:150

⁵⁰² "Şeyhli Köyündeki Millet Mektepleri", Yeşilgiresun, 7 Şubat 1929, s.2, no:151

⁵⁰³ "Ne Kadar Millet Mektebi Açıldı", Yeşilgiresun, 21 Şubat 1929, s.3, no:153

⁵⁰⁴ "Millet Mekteplerine Devam Etmeyenlerden Ceza Alınacak", Yeşilgiresun, 21 Şubat 1929, s.1, no:153

1936 yılı Kasım ayından itibaren Giresun valisi okuma yazma seferberliği başlatmıştı. Buna göre, okulun bulunan köylerde öğretmen sayısı kadar dershaneler açılacağı gibi okulu olmayan köylerde de her üç köy bir millet mektebi seyyar bölgesi kabul edilerek tahsil çağını geçmiş olan okuma yazma bilmeyenler bu bölge dershanelerine devam ettirilmiştir. Tahsil çağını geçip de okuma yazma bilmeyen 119.000 kişinin bu şekilde okuması temin edilmiştir.⁵⁰⁵

1928-1932 yılları arasında Giresun'da şehirde ve köylerde bulunan millet mekteplerindeki dersane ve öğretmen sayıları şu şekildedir:

Tablo:61 1928-1932 yılları arasında Giresun'da şehirde ve köylerde bulunan millet mekteplerindeki dersane ve öğretmen sayıları

Köylerde						
	Dershane		Öğretmen		Devam edenler	
	A	B	A	B	A	B
1928-1929	71	12	71	12	3.143	593
1929-1930	85	11	85	11	4.242	621
1930-1931	69	32	69	32	2.734	1.002
1931-1932	33	---	33	---	1.832	---
Şehirlerde						
	Dershane		Öğretmen		Devam edenler	
	A	B	A	B	A	B
1928-1929	53	23	53	23	1.973	1.024
1929-1930	51	17	51	17	2.119	591
1930-1931	39	16	39	16	1.222	505
1931-1932	19	---	19	---	968	---

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **Maarif Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği 1928-1933**, İstanbul 1934, s.18

1936 yılı Ekim ayından 1937 yılı Şubat ayına kadar vilayet içinde 5 kadın 43 erkek ve 46 muhtelit olmak üzere 83(A) ve 3 (B) dershanesi açılmış, buralarda 5'i kadın 81'i erkek olmak üzere 86 öğretmen çalışmıştır. Devam edenlerden 327 kadın ve 3.510 erkek başarılı olmuşlardır. Ulus okullarının bugüne kadar belge alanların

⁵⁰⁵ "119.000 Kişiyeye Okuma Yazma Öğretilecek", Yeşilgiresun, 1 Ağustos 1936, s.1, no:448

sayısı 2.902'si kadın, 13.052'si erkek olmak üzere toplam 15.954 kişidir. Bu yıl içinde okulu olan köylerde de ulus okulları açılmıştır.⁵⁰⁶

8.5. Giresun Halkının Eğitimine Katkıları

Giresun'da eğitim-öğretimin yaygınlaşması ve yeni mektep binalarının yapılması için halk da seferber olmuştu. Görele'nin Eynesil nahiyesinde mektep bulunmadığından halkın kiraladığı bir binada eğitim yapılmaktaydı. Burada harabe bir şekilde bulunan medresenin halk tarafından yapılması kabul edilmişti.⁵⁰⁷ Göksüzzade Yusuf efendi her gece devam etmek üzere kahvehanesini derslane haline getirmiş ve Maarif müdüriyetinden bir muallim verilmesini istemiştir. Böylece kahvehanede boş boş oturan insanlar yeni yazıyı öğrenmiş olacaktı.⁵⁰⁸ Uzgur köyünde halk tarafından yapılan mektebe 100 lira yardım yapılmış, Mağdele köyünde de halk tarafından bir mektep inşa edilmiştir.⁵⁰⁹ Bununla birlikte 1928 yılında Soğuksu mektebinin inşası bitmişti.⁵¹⁰ 1929 yılında Tirebolu'nun Bada köyünde mektep binası olmaya elverişli Naipzade Osman Efendi'ye ait binanın 400 lirasını köy halkı temin etmiş, 300 lirası ise muhasebe-i hususiye tarafından temin edilmiştir.⁵¹¹ 1928 yılı itibariyle de şehrin çeşitli semtlerinde faaliyette bulunan 5 halk dershanesi mevcuttu.⁵¹² Görele'nin Çanakçı kariyesinde beş sınıflı bir ilk mektebin temeli 1929 yılında atılmış ve bundan başka iki üç köyde de yeni mektepler inşa edilmeye başlanmıştır.⁵¹³ 1930 yılında vilayet dahilinde okul sayısı 81'e çıkmış ve yeni okulların yapılmasına karar verilmişti.⁵¹⁴ 1933 yılında Kayadibi, Akyoma ve Kemaliye köylerinde köylü tarafından tam devreli ilk mektep binası inşa edilmiştir.⁵¹⁵ Bulancak ilçesinin Saso köyü halkı kültür planına uygun 5 sınıflı bir okul yaptırmak üzere 1936 bütçelerine para koymuşlardır.⁵¹⁶

⁵⁰⁶ “Vilayetimiz İşlerine Bir Bakış”, Akgün, 29 Birinciteşrin 1937, s.2, no:106

⁵⁰⁷ “Eynesilliler”, Yeşilgiresun, 6 İlkkanun 1928, s.2, no:142

⁵⁰⁸ “Yusuf Efendi Gazinosu”, Yeşilgiresun, 13 İlkkanun 1928, s.1, no:143

⁵⁰⁹ “Maarif İşleri”, Yeşilgiresun, 20 Şubat 1939, s.1, no:192

⁵¹⁰ “Soğuksu Mektebi”, Yeşilgiresun, 6 İlkkanun 1928, s.2, no:142

⁵¹¹ “Bir Mektep Binası Alındı”, Yeşilgiresun, 7 Şubat 1929, s.2 no:151

⁵¹² “Halk Dershaneleri İçin”, Yeşilgiresun, 13 İlkkanun 1928, s.2, no:143

⁵¹³ “Çanakçı Mektebi”, Yeşilgiresun, 7 Şubat 1929, s.1, no:151

⁵¹⁴ “Maarif İşleri”, Yeşilgiresun, 20 Şubat 1930, s.1, no:192

⁵¹⁵ “Giresun Maarifi İnkışaf ediyor”, Yeşilgiresun, 29 Teşrinievvel 1933, s.8, no:312

⁵¹⁶ “Saso Köyünde Bir Okul Daha”, Yeşilgiresun, 14 İkinciteşrin 1936, s.1, no:462

9- ATATÜRK DÖNEMİNDE SAĞLIK

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin toprak bütünlüğü, özgürlük ve bağımsızlığının sağlanmasının yanı sıra batılı anlamda demokratik rejimin bütün kurumları ile birlikte sağlık, öğretim ve eğitim müesseseleri de kurulmuş ve mevcut olanları da yeni baştan organize edilmiştir.⁵¹⁷

1920 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı kuruldu ve bu bakanlığın bünyesinde bazı teşkilatlar kurulmuştu. Bunlar Hudut ve Sahiller Umum Müdürlüğü, Merkez Hıfzısıhha Müessesesi ve Mücadele Teşkilatıdır. Mücadele Teşkilatının bünyesinde ise 1923 yılında Sıtma Mücadele Teşkilatı kuruldu, 1925 yılında Zührevi hastalıklarla savaş işleri yararlı bir organizasyona dönüştürüldü, 1923 yılında Trahom Mücadelesi ele alındı, 1924 yılında ise veremle savaş ele alınmış ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmiştir. Bulaşıcı hastalıklar ise iki bölümde incelenmiştir: 1- Dışarıdan gelecek hastalıkları önlemek, 2- Memleket içinde görülebilecek bulaşıcı hastalıklarla savaş. 1929 Paris antlaşmasında veba, kolera ve sarı hummadan başka boğmaca, çiçek difteri, malta humması, menenjit, tifo, tifüs, paratifo, suçiçeği, şarbon gibi bulaşıcı hastalıklara karşı savaş işi ele alınmıştı. Mücadelenin esaslı bir şekilde yapılabilmesi için 1930'da seyyar mücadele ekipleri kurulmuştur.⁵¹⁸

Giresun'da sağlık hizmetlerini organize eden Sıhhiye Müdürlüğü'nün kendisine ait bir binası olmadığından uzun süre Yeniyol'daki bir binada faaliyet göstermişti.⁵¹⁹ 1929 yılında Jandarma Mektebi civarında ve İsmet Paşa Mektebi bitişiğindeki bina Sıhhiye Müdürlüğüne tahsis edilmiştir.⁵²⁰

Sıhhiye Müdürlüğü halkın sağlığına büyük önem veriyordu. 1928 yılında Sıhhiye Dairesi hem şehrin sıhhi işlerinin düzenlenmesi hem de fakir hastaların parasız muayene olması için belediye ile anlaşarak belirli günlerde hastaları muayene ve tedavi etmek üzere bir program hazırlamıştır.⁵²¹ Bu program dahilinde yoksullar için açılan muayene kliniği gerek belediyenin gerekse kendiliğinden müracaat eden fakir ve kimsesizleri muayene etmiştir. Öğrencilerin sağlığına da önem veren Sıhhiye Müdürlüğü Bulancak merkez okuluyla Akköy ve Erikliman'ı okullarında öğrencileri

⁵¹⁷ Atatürk Çağında Sağlık Hizmetleri ve Eğitiminde Gelişmeler, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1964, s.25

⁵¹⁸ Atatürk Çağında Sağlık Hizmetleri ve Eğitiminde Gelişmeler, s.25-26

⁵¹⁹ Sarısamancıoğlu, a.g.e., s.159

⁵²⁰ "Sıhhiye Müdüriyeti Binası", Yeşilgiresun, 26 Kanunuevvel 1929, s.1, no:185

⁵²¹ "Fakir Hastalar ve Doktorlarımız", Yeşilgiresun, 6 İlkkanun 1928, s.1, no:142

aşılamlıdır.⁵²² Sıhhiye Müdürlüğü vasıtasıyla uzak köylerdeki okulların öğrenci sayıları ve sağık durumları tespit edilerek tıbbi malzeme dağıtılmıştır.⁵²³ Himaye-i Etfal Cemiyeti de 1928 yılında ilk mektepte okuyan çocukların temiz sulardan içmesini temin etmek için su depoları yaptırmış, ayrıca fakir çocukların yüzlerinde temriyeye benzer bir hastalık ortaya çıkmıştı. Cemiyet bu çocuklar için merhem ve toz yaptırarak okullara dağıtmıştır.⁵²⁴

9.1. Bulaşıcı Hastalıklar

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da bulaşıcı hastalıklarda ilk sırayı zührevi hastalıklar alıyordu. Sıhhiye Müdürlüğü ciddi bir problem haline gelen bu hastalığın önüne geçebilmek için Emraz-ı Zühreviye Komisyonu oluşturarak halkın bu taşıyıcı hastalıkları komisyona ihbar etmelerini istedi. Hastalanan kişiler bu hastalığın kimin vasıtasıyla kendisine bulaştığını gizlice ihbar edeceklerdi. Tedavi için başvuran hastalar iyileşmeye başladıktan sonra tedaviyi yarım bırakıyor bu nedenle zührevi hastalıklarla mücadelede başarılı olunamıyordu.⁵²⁵

1 Mart-1 Eylül 1924 tarihleri arasında Giresun Sıhhiye Müdürlüğü 217 sıtma, 3 karahumma, 2 lekeli humma, 1 beyin humması, 12 dizanteri, 32'si akciğer romu olmak üzere 51 rom hastası tespit edilmiştir. 1924 yılı içinde ücretsiz aşı ve muayene kampanyası dahilinde 7.945 kişiye çiçek, 2.995 kişiye tifo ve 2.960 kişiye de dizanteri aşısı uygulanmıştır. 1926 yılının Nisan Mayıs Haziran aylarında ise 4.601 kişiye çiçek aşısı ve 347 kişiye tifo aşısı uygulanmış ve 644 kişiye kinin verilmiştir.⁵²⁶

1928 yılında köylü ve şehirli halk özellikle köylüler devletin açtığı muayenehanede frengi ve sıtma hastalıklarından dolayı tedavi edilmiştir. 1928 yılı itibariyle frengi tedavisi için kendiliğinden müracaat edenlerin sayısı 1.965'tir. bu sayının 1.024'ü kadın, 941'i ise erkekti. Frengi hastaları haftada bir tedavi görmüş ve bu hastalık için 1928 yılı bütçesinden 1.150 lira ile 350 seri gerekli olan ilaç alınmıştır. Sıtma mücadelesinde ise merkezde 977, Görele'de 352 Tirebolu'da ise 732 kişi tedavi edilmiştir. Bu aylar içinde 10 kilo 850 gram kinin dağıtılmıştır.

⁵²² "Mekteplerde Aşı", Yeşilgiresun, 21 Şubat 1929, s.2, no:153

⁵²³ "Sıhhiye Dairesinde", Yeşilgiresun, 13 İlkkanun 1928, s.2, no:143

⁵²⁴ "Himaye-i Etfal Merkezi", Yeşilgiresun, 13 İlkkanun 1928, s.1, no:143

⁵²⁵ Sarısaman, a.g.e., s.165-166

⁵²⁶ Sarısaman, a.g.e., s.166-167

Özellikle esnafın muayenesine ve tedavisine de büyük önem verilmiş. Merkez Belediyesi'nde dört ay içinde 273 fakir hasta müracaat etmiş ve bunlardan 211 kişiye ilaç tedavisi yapılmıştır. Tirebolu Belediyesi'ne müracaat eden hastalardan 602'sine ilaç verilmiş 26 hasta hastanelere sevk edilmiştir. Dört ay içinde vilayet dahilinde ölümle sonuçlanan bir kızıl ve 12 kızamık olayı tespit edilmiştir. bu süre içinde sarılık görülmemiştir.⁵²⁷ Bulancak Belediyesi 1929 yılı bütçesinden 200 lirayı fakir frengili hastalar için ilaç almak için ayırmış ve bu para ile 50 seri frengi ilacı (neosalvarsan) almıştır.⁵²⁸

Sıhhiye Vekaleti tarafından bütün illere olduğu gibi Giresun'a da Türk nüfusunun istenilen rakamlara ulaşması için çocuk bakımlarına dikkat ederek doğan çocukları yaşatmak, insan sağlığına dikkat etmek amacıyla halkın bilinçlendirilmesi kapsamında sıtma ve çocuk bakımı filmleri gönderilmiştir.⁵²⁹

1931 yılında Giresun'da biri 7 yaşında erkek, diğeri 8 yaşında kız olmak üzere sarılık vakası tespit edilmiş,⁵³⁰ 1932 yılında ise tifo bir salgın halinde yayılmaya başlamıştır.⁵³¹

1932 yılında Vilayet Sıhhat ve İçtimai Muavenet Dairesi tarafından her fakir hastanın elden geldiği kadar dikkat ve itina ile tedavisi için bir program yapılmıştır. Bu programa göre vilayet merkezinde, Cuma dan başka her gün sabahdan akşama kadar Sıhhat Dairesinde, Belediye Hekimliğinde ve Memleket Hastanesinde dahili ve harici hastalıklar parasız muayene edilmiştir. Köylülere merkez hükümet hekimliğinde mevcut ilaçlar ve kinin parasız verilmiştir. Belediye sınırları dahilinde muhtaç olanların reçeteleri belediye tarafından temin edilmiş, frengi tedavisi, frengi kan muayeneleri ve evlenme muayeneleri ise herkes için parasız yapılmıştır. Frengi tedavi günleri ise şu şekilde ayrılmıştır: Cumartesi ve Pazar günleri Keşap ve Piraziz köylerine, pazartesi ve Salı günleri Giresun ve mahalle köyleriyle Yavuz Kemal köylerine, Çarşamba ve Perşembe günleri Bulancak ve Dereli köylerine ayrılmıştır. Kazalarda hükümet hekimliklerinde resmi muayeneler frengi ve zührevi hastalıkların muayenesi, serumlar parasız yapılmıştır. Nahiyelede ise ; Bulancak ve Keşap nahiyeledeki küçük sıhhat memurları parasız kinin vermişler, aşı ve serum tatbik

⁵²⁷ "Vilayetin Dört Aylık Sıhhi Haberleri", Yeşilgiresun, 24 İkincikanun 1929, s.2, no:149

⁵²⁸ "Bulancak Belediyesi 200 Lira Verdi", Yeşilgiresun, 21 Şubat 1929, s1, no:153

⁵²⁹ "Sıhhiye Dairesi", Yeşilgiresun, 21 Şubat 1929, s1, no:153

⁵³⁰ "Dikkat Ölüm Var", Yeşilgiresun, 24 Birincikanun 1931, s.1, no:224

⁵³¹ "Şehrimizde Tifo Vakaları Çoğalıyor", Yeşilgiresun, 25 Ağustos 1932, s.3, no:257

etmişlerdir. Merkez ve kazalardaki seyyar küçük sıhhat memurları bölgelerine ait köylerde her türlü aşıları yapmışlar, mekteplerin, evlerin ve kahvehanelerin sağlık durumunu takip etmişlerdir. 28 Kasım 1932 tarihinde toplanmış olan Vilayet Umumi Hıfzısıhha meclisinde ise vilayetin sağlık durumu ile ilgili şu kararlar alınmıştır:

1- Zührevi hastalığı olanların bu hastalığı başkalarına bulaştırmamaları için ayrı bir yerde tedavi edilmeleri, bunların fuhuş yapmaktan men edilmeleri ve bu hastalıkla ilgili gençlere konferans verilmesi,

2- Merkez ve Tirebolu hükümet hekimlerinin Piraziz ve Espiye nahiyelerinin civarındaki ufak bataklıkların kurutulması için köy kanununa uygun olarak derhal emir verilmesi,

3- Yakacak yerine kullanılan fındık kabuğunun zararlarının önlenmesi için önceden alınan tedbirlerin uygulanması ve fındık kabuğuna fiyat koyması için belediyeye yazılması,

4- Mevcut ilk mekteplerdeki sağlıklı olmayan durumların düzeltilmesi ve öğrenciye temiz su içirilmesini temin edecek tedbirler alınması.⁵³²

1936 yılında vali başkanlığında toplanan sağlık kurulunda, fındık kabuğu yakan yerlerde bacalar yükseltilmesi, farelerle mücadele edilmesi, mezbahadan dükkanlara sepetler içinde hamallar tarafından taşınan etlerin 1937 belediye bütçesinden bir nakliye kamyonu temin edilinceye kadar etlerin sağlık şartlarına uygun olarak taşınması, şehrin çeşitli sokaklarında dağınık halde bulunan ve susuzluk yüzünden sağlık şartlarına uygun olmayan kasapları belediyenin bir araya toplaması gibi kararlar alınmıştır.⁵³³

1934 yılında vilayet içinde frengi artmış ve frengili hasta sayısı 14.000'i geçmiştir.⁵³⁴ 1935 yılında 50 yataklı olan Memleket Hastanesine 12 kişilik frengi reviri ilave edilmiş ve uzak köylerden gelip de yatacak yeri olmayanlar bu revirde tedavi edilmiştir.⁵³⁵

1937 yılında Alucra' da çok olduğu söylenen frengi hastalığının miktarını tespit etmek için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca genel bir tarama yapılması

⁵³² "Sıhhat İşleri", Yeşilgiresun, 1 Birincikanun 1932, s.3, no:269

⁵³³ "Sağlık Kurulu", Akgün, 10 Eylül 1936, s.1, no:52

⁵³⁴ BCA, "Giresun Bölgesi Teftiş Raporunun Genel Sekreterliğe Sunulduğu", 490.1.0.0./655.182.1, 13 Teşrinisani 1934

⁵³⁵ "Vali Hastane Evimize Önem Vermektedir", Yeşilgiresun, 21 Birincikanun 1935, s.1, no:417

kararlaştırılmıştır.⁵³⁶ 1938 yılında da Alucra kazasının çeşitli köylerinde sekiz merkez açılarak köylünün evinin kapısında tedaviye başlanmış ve Giresun köylerinde de bu yıl tarama yapılarak frengili sayısı tespit edilmiştir.⁵³⁷ Bu yıl Eylül ayı içinde Keşap, Harami ve Fındıklı köylerinde büyük küçük herkes taramadan geçmiş ve 1.196 kişi muayene edilmiştir. Ekim içinde tarama işlerine aynı şekilde devam edilerek Hasankef, Karaisak, Tepeköy, Sürmenli, Kaşaltı köyleri taranmış ve 1.920 kişi muayene edilmiştir. Bu nahiyenin 45 köyü de aynı şekilde tarandıktan sonra Giresun merkez ve diğer nahiyelerde taranarak tedavileri yapılmıştır.⁵³⁸

9.2. Giresun Memleket Hastanesi

1923 yılında halkın yardımları ile faaliyete geçen Memleket Hastanesi daha sonra Devlet Hastanesi adını almıştır. Kiralanmış iki binadan oluşan hastane 30 yataklı olarak açılmış⁵³⁹ 1931- 1932 yılları arasında yatak kapasitesi 40, 1933-1934 yılları arasında 35, 1935-1936 yıllarında ise 50'ye ulaşmıştır.⁵⁴⁰

1929 yılında hastane ihtiyacı karşılamadığı için bu yılın bütçesinden tamiri için ihaleye verilmiştir. 1929 yılında 7 ay içinde çeşitli hastalıklardan dolayı 76 kadın, 266 erkek hastaneye müracaat etmiş, 5 kadın ve 12 erkek vefat etmiştir. Cerrahi bölümünde yatan 2.399 hastaya pansuman yapılmış, 61 büyük ameliyat yapılmış, 549 fakir hastadan 55 kişiye ufak çapta ameliyat yapılmış, 2.535 kişiye ise parasız pansuman yapılmıştır. 500 lira frengi ilacı için ayrılan para ise ihtiyaç olmadığından harcanmamıştır. Daha önceki yıllarda Sıhhiye Müdürlüğünün açtığı müzeyi ise bu yıl 3.871 kişi ziyaret etmiştir.⁵⁴¹ Ayrıca Memleket Hastanesinde Pazartesi ve Perşembe günleri fakir hastalar operatör İsa Ruhani ve Dahiliye doktoru Muzaffer Bey tarafından muayene edilmiştir.⁵⁴² Hastaneye İspir, Hopa, Alucra, Karahisar ve Suşehri gibi kazalardan hastalar gelip tedavi görmekteydi.⁵⁴³

Hastanenin en önemli ihtiyaçlarından olan ameliyat masası Berlin'den sipariş edilmiş ve bu masanın 800 lira olarak tahmin edilen bedelin bir kısmı Hacı Hasan

⁵³⁶ "Alucra'da Tarama Yapılıyor", Akgün, 1 Temmuz 1937, s.1, no:91

⁵³⁷ "Giresun-Alucra Frengi Mücadele Heyeti", Yeşilgiresun, 10 Eylül 1938, s.1, no:551

⁵³⁸ "Frengi Mücadele Çalışmaları", Akgün, 10 İkinciteşrin 1938, s.3, no:153

⁵³⁹ Sarısamam, a.g.e., s.161

⁵⁴⁰ İstatistik Yıllığı 1936-1937, s.100

⁵⁴¹ "Sıhhat İşleri", Yeşilgiresun, 20 Şubat 1930, s.1, no:192

⁵⁴² "Parasız Muayene", Yeşilgiresun, 31 Birincikanun 1931, s.1, no:225

⁵⁴³ "Memleket Hastanesini Ziyaret", Yeşilgiresun, 19 Haziran 1930, s.1, no:209

Efendi tarafından karşılanmıştır.⁵⁴⁴ Sipariş edilen ameliyat masası Avrupa'dan gelmiş fakat parası temin edilemediği için banka ardiyesinde kalmıştır. Galya 926 modeli olan ameliyat masası halkın yardımları alınmış ve hastaneye nakledilmiştir.⁵⁴⁵ Ameliyat masasının dışında hastanenin bir otopsi salonuna ve röntgen cihazına ihtiyacı vardı.⁵⁴⁶ Yerel gazetede röntgen cihazının Almanya'dan sipariş edildiği ve Eylül ayı içinde geleceği belirtilmiştir.⁵⁴⁷

Giresun'da mevcut olan Memleket Hastanesi sağlık şartlarına uymadığı ve ihtiyacı karşılamadığı için 1933 yılında Giresun'da halkın yardımları ile bir Memleket Hastanesi çalışmaları başlanmıştır. Bu amaçla vilayet makamında umumi meclis belediye azaları ve vali Salih Bey'in başkanlığında toplanmış, alınan kararlar şimdilik taahhüt miktarını tespit etmek için bir heyet oluşturulmuş ve hastane için çalışmaların başlayacağına dair yazı valilik makamına 21 Şubat 1933 tarihinde gönderilmiştir.⁵⁴⁸

Giresun valisi tarafından oluşturulan yardım komisyonu, her gün belediyede toplanarak halk tarafından yapılan yardımları tespit etmiştir. İsimlerini ve verdikleri para miktarını yazdıranların sayısı 150'den fazla değildi, ve verdikleri para miktarı ise 9.000 lirayı aşmıştı. Feridunzade İsmail 1.000 lira, Salih Cepzade Necdet Bey 300 lira, Eşref SarıMahmut 250 lira bağışta bulunmuştu.⁵⁴⁹ Hastane için halkın yaptığı yardımlar her gün artarak devam etmiştir. 1933 yılı Mart ayı içinde toplanan para 10.000 lirayı geçmiştir. Tiralizade Hasan Bey 500 lira, Sütlaşzade Mustafa Bey ise 250 lira yardımda bulunmuşlardır.⁵⁵⁰ Tirebolu'dan gelen yardımlar ise 12.000 lirayı bulmuştu. Habipzade Rahmi Bey 500, Hacı Eminzade Arif Bey 300, Halil Rıfat Bey, 250, Nakipzade Mahmut Mahir Bey 200, belediye reisi Sıtkı Necip Bey 150, Naipzade Osman Bey 250, Hasan Tahsin bey 300 lira yardımda bulunmuştu.⁵⁵¹ Hastanenin yardım defterleri onaylanmak ve izin alınmak üzere Dahiliye Vekaletine gönderilmiş, vali Salih Bey'de hükümet merkezinde gerekenlerin yapılması için

⁵⁴⁴ "Ameliyat Masası", Yeşilgiresun, 13 İlkanun 1928, s.1, no:143

⁵⁴⁵ "Hastane İçin", Yeşilgiresun, 23 Kanunisanı 1930, s.2, no:188

⁵⁴⁶ "Memleket Hastanesini Ziyaret", Yeşilgiresun, 19 Haziran 1930, s.1, no:209

⁵⁴⁷ "Memleketimize Röntgen Makinesi Geliyor", Yeşilgiresun, 21 Ağustos 1930, s.1, no:218

⁵⁴⁸ "Memleket Hastanesi", Yeşilgiresun, 2 Mart 1933, s.1, no:281

⁵⁴⁹ "Hastane İçin", Yeşilgiresun, 23 Mart 1933, s.1, no:284

⁵⁵⁰ "Hastane İçin", Yeşilgiresun, 30 Mart 1937, s.1, no:285

⁵⁵¹ "Halkın Yapıtracağı Hastane", Yeşilgiresun, 18 Mayıs 1933, s.1, no:292

Ankara'ya gitmişti, fakat Dahiliye Vekaleti yapılan çalışmaları yeterli bulmadığı için yardım defterlerini onaylamadan göndermişti.⁵⁵²

1937 yılında Memleket Hastanesi için hususi muhasebe bütçesine 20.000 lira ek ödenek verileceği ve diğer masrafların ise halkı yardımları ile karşılanacağı belirtilmiş ve böylece hastanenin yapımı için çalışmalar tekrar başlamıştır.⁵⁵³ Hastanenin yeri için keşif yapılmış ve hastanenin Saydaş civarında yapılması kararlaştırılmış ve⁵⁵⁴ 19 Mayıs 1938 tarihinde Giresun Memleket Hastanesinin temeli atılmıştır.⁵⁵⁵

Giresun'da kazalarda dispanserler de mevcuttu, ancak bunlar da sağlık şartlarına uygun değildi. Alucra'da doktor İrfan Naili, eski dispanser binası sağlık şartlarına uygun olmadığından bir bina kiraladı ve kimsesiz bakıma muhtaç köylüyü yatıracak kadar yatak hazırlamıştı.⁵⁵⁶ 1937 yılı itibariyle Bulancak'tan başka her kazada Sıhhat Vekaletince açılmış birer dispanser bulunmaktaydı ve bu dispanserlere hükümet doktorları bakmaktaydı.⁵⁵⁷

10- ATATÜRK DÖNEMİNDE GİRESUN'DA BELEDİYE HİZMETLERİ

10.1. Fındık Pazarı Meselesi

1930 yılında Belediye Meclisi vermiş olduğu kararla fındık ve pazar yerlerini tespit etmişti. Verilen bu karara göre, fındıklar; çarşıda eski fındık pazarında, Hacı Hüseyin Mahallesiindeki cami meydanında ve civar iskelelerden gelen fındıkların satışlarına mahsus olmak üzere borsa önündeki sahillerde satılabilecekti. Bir ucu Aksu'da diğer ucu Çıtlakkale'de bulunan ve her biri şehre birer saat mesafede bulunan yollarda fındık alımı yasaklanmıştı.⁵⁵⁸

1932 yılı Nisan ayı içinde fındık pazarının başka bir mahalleye kaldırılması hakkında Belediye Meclisinde tartışmalar olmuştu. Belediye azalarının bir kısmı

⁵⁵² “Hastane İşi Geri mi Kalıyor”, Yeşilgiresun, 22 Haziran 1933, s.1, no:297

⁵⁵³ “Hastanemiz Yapılıyor”, Yeşilgiresun, 13 Mart 1937, s.1, no:478

⁵⁵⁴ “Hastanenin Keşfi Yapılıyor” Akgün, 1 Temmuz 1937, s.2, no:91

⁵⁵⁵ “Hastanenin Temeli Bugün Atılıyor”, Akgün, 19 Mayıs 1938, s.1, no:123, Cumhuriyetin 11. yılı içinde Giresun ili merkezinde Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk devrinde ve Başvekil Celal Bayar, Dahiliye Vekili ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Şükrü Kaya, Nafia Vekili Ali Çetinkaya, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Doktor Hulusi Alataş zamanında Giresun Memleket Hastanesinin temeli atılmıştır.

⁵⁵⁶ “Alucra'da Sıhhatin Her şeyden Üstünlüğü Yeni Yeni Beliriyor”, Yeşilgiresun, 21 Haziran 1934, s.3, no:342

⁵⁵⁷ “Vilayetimizin Sağlık İşleri”, Akgün, 21 Birinciteşrin 1937, s.2, no:106

⁵⁵⁸ Nuri Ahmet, “Pazar Yerleri”, Yeşilgiresun, 22 Mayıs 1930, s.1, no:205

borsanın bulunduğu fındık pazarının sebze, yağ ve diğer ürünlerin pazarı halinde muhafaza edilerek fındık pazarı kabul edilmek üzere Küçük yalı civarındaki belediye arasında bir hal yaptırılmasını öne sürmüşlerdir. Bu fikri öne sürenler şimdiki pazar yağ pazarıyla birleştirildiği takdirde ihtiyacı karşılar demekteydiler. Diğer bir fikir ise Küçük yalıdaki belediye arasına pazar yapmak mümkün olmazsa başka bir yer aranmasıydı ve örnek olarak Ermeni kilisesi ve arsasını göstermişlerdir. Bu fikirler etrafında tartışmalar yapılmış fakat bir neticeye ulaşamamışlar ve Reis Eşref Dizdar'ın bahsedilen yerlerin krokisini hazırlayarak hangi yerin uygun olduğunun belirlenmesi kararlaştırılmıştır.⁵⁵⁹ Belediyenin 1936 yılı Nisan ayı toplantısında fındıkların tek pazarda satılmasına ve bu pazarında şimdiki fındık pazarı olmasına karar verilerek ikinci bir pazar yeri aramaya gerek duyulmamıştır.⁵⁶⁰

10.2. İçme Suları

Giresun'da halk içtiği suların sağlık şartlarına uygun olup olmadığını bilmiyordu. Belediye suların kimyevi ve bakteriyolojik tahlillerini yapmak üzere İstanbul' göndermiş ve bu tahlil sonucunda çarşı içindeki çeşmelere gelen Kavlan suyu temiz, Yüzbaşı, Çalıkçeşme ve Gedikkaya suları içilecek su olarak temiz çıkmıştır. Kışlakapısı ve Çınarlar da bulunan çeşmelerin Sinema, Yenyol ve Hacı Hüseyin semtlerindeki sular ise tahlilde bozuk çıkmıştır.⁵⁶¹ Halkın içtiği suyun kalitesini belirtmek için belediye kurşun yaptırarak suların aldıkları tenekeleri 10 Haziran 1932 tarihinden itibaren memurları vasıtasıyla kontrole ve mühürlemeye başlamıştır. Kurşunlar üzerindeki (Y) harfi Yüzbaşı suyunu, (Ç) harfi Çalıköğlü suyunu, (G) harfi ise Gedikkaya suyunu tanıtmıştır.⁵⁶² Çalıkçeşmesi suyu yaz kış boşa aktığı için belediye tarafından buraya havuzlu bir çeşme yapılmasına karar verilmiştir.⁵⁶³

⁵⁵⁹ “Şehir İşleri”, Yeşilgiresun, 28 Nisan 1932, s.1, no:240

⁵⁶⁰ “Tecim ve Endüstri Odasında”, Yeşilgiresun, 2 Mayıs 1936, s.1, no:435

⁵⁶¹ “Belediyemizin Nafi İşleri”, Yeşilgiresun, 11 Şubat 1932, s.1, no:231

⁵⁶² “Menba Suları”, Yeşilgiresun, 16 Haziran 1932, s.1, no:247

⁵⁶³ “Belediyemizin Nafi İşleri” Yeşilgiresun, 11 Şubat 1932, s.1, no:231

10.3. Şehir Suları

Giresun'da su yollarının ve havuzların temiz olmaması, çeşmelerin bakımsızlığından halk şikayetçiydi.⁵⁶⁴ Ayrıca Giresun'da su depoları olmadığından dolayı sıcak havalarda su problemi yaşanıyordu,⁵⁶⁵ bununla birlikte çarşı içindeki çeşmelerin susuz kalmasına sebep olarak bağlar da gösteriliyordu. Yoldan gelen su bağlar tarafından kesiliyordu.⁵⁶⁶

Belediye 1932 yılında su yoları üzerinde yenilik yaparak şehrin sularını çoğaltmıştır.⁵⁶⁷ 1936 yılında belediye Kaman'dan gelen Hasan Çavuş suyunu borularla Bayır mahallesine bağlamış ve böylelikle mahalle suya kavuşmuştur.⁵⁶⁸ 1938 yılında da Dereli'ye su demir borularla getirilmiştir. Bu borular daha önce Rumlar döneminde getirilmiş, fakat bir kısmı yağmaya uğramış bir kısmı da toprak altında kalmıştır. Bu borular yeniden düzenlenmiş ve Dereli temiz suya kavuşmuştur, ayrıca üç çeşme ve bir su terazisi yapılmıştır.⁵⁶⁹

10.4. Cadde ve Sokaklar

Giresun'da şehir içi yolları kullanıma uygun olmayıp çoğu yerlerde çukurlar bulunmaktaydı. Yaz aylarında otomobillerin kaldırdığı toz bulutları insanları rahatsız etmekteydi.⁵⁷⁰ Belediyenin yaptırdığı su şebekesi ile caddeler sık sık sulanıyordu. Böylece halk caddelerdeki tozlardan kurtulmuştu.⁵⁷¹ Yağmur nedeniyle meydana gelen seller sonucunda evlere su giriyor ve caddeler çamur içinde kalıyordu. Ayrıca yıkılmak üzere olan binalara karşı belediye tedbir almadığından binalar kendiliğinden yıkılıp yolları kapatıyordu. Buna rağmen belediyenin yollarla ilgili bazı çalışmaları olmuştur. 1926 yılında Yeni yol iskeleden itibaren şehir dışına kadar düzenli bir şose haline getirilmiş, 1927 yılında Debboy önündeki çeşmeden Türk Ocağı'na kadar olan 80 metre uzunluğunda ve 6 metre genişliğindeki yol tamir edilmiş, 1928 yılında Saydaş caddesinin Osman Ağa Köşküne kadar olan bölümü gidiş geliş için uygun hale getirilmiş ve Gazipaşa caddesinden Hacı Hüseyin'e inen ana

⁵⁶⁴ Sarısamam, a.g.e., s.176

⁵⁶⁵ "Sıcaklar ve Susuzluk", Yeşilgiresun, 14 Ağustos 1930, s.2, no:217

⁵⁶⁶ "Çeşmeler Susuz", Yeşilgiresun, 29 Mayıs 1930, s.2, no:206

⁵⁶⁷ "Belediyemiz", Yeşilgiresun, 23 Haziran 1932, s.1, no:248

⁵⁶⁸ "Bayır Mahallesi Suyu Kavuştu", Akgün, 10 İkinciteşrin 1936, s.1, no:61

⁵⁶⁹ "Dereli'ye Su Getirildi", Akgün, 2 Haziran 1938, s.3, no:135

⁵⁷⁰ Sarısamam, a.g.e., s.170

⁵⁷¹ "Belediyemiz", Yeşilgiresun, 23 Haziran 1932, s.1, no:248

cadde genişletilmiş ve tamir edilmiştir.⁵⁷² 1929 yılında kışladan itibaren Sütlaş değirmenine kadar olan cadde tamir edilmiş⁵⁷³ ve aynı yıl Bulancak'ta sahilten pazar meydanına çıkmak üzere bir sokak açılmıştır.⁵⁷⁴ 1932 yılında Bekir Paşa caddesi ve Arif Bey Caddesi iskeleye kadar parke taş döşenmiş ve Arif Bey Caddesi'ne bir kanalizasyon yaptırılmıştır.⁵⁷⁵ 1933 yılı içinde Tirebolu'da Kozbaşı mevkiinden Yeniköy istikametine doğru yaya kaldırımı yapılmıştır.⁵⁷⁶ 1935 yılında daha önce başlanılan Gazipaşa caddesinin parke döşemesi bitmiştir.⁵⁷⁷ Bulancak'ta 1936 yılında 722 lira harcayarak 1.700 metre uzunluğunda kaldırım tamir edilmiştir. aynı yıl içinde 306 lira harcanarak 120 metre uzunluğunda kanalizasyon yapıldı. 1937 yılında 3.508 metre uzunluğunda kaldırım tamir edilmiş ve nahiyenin sokakları temiz ve düzenli bir hale getirilmiştir. 1938 yılı içinde ise 400 metre uzunluğunda kaldırım tamirine ve bazı mahallelerde kanalizasyon yapımına karar verilmiştir.⁵⁷⁸

Giresun'da merkezde ve ilçelerde parklarda açılmıştır. 1933 yılında Venedik sahilleri adıyla bir park açıldı.⁵⁷⁹ 6 Mayıs 1934 tarihinde Küçükyalı parkı yeniden düzenlenerek açılmıştır.⁵⁸⁰ Tirebolu'da da bir park olmadığından halk şikayette bulunmuş ve belediye de 1934 yılı bütçesinden park için para ayırmıştır.⁵⁸¹ Ayrıca belediye şehri imar etmek ve düzenlemesini yapabilmek için fen işlerine şehrin harita ve planını yaptırmış, harita İmar Umum Müdürlüğüne onaylanmıştır.⁵⁸²

10.5. İtfaiye Teşkilatı

1925'li yıllarda Giresun'da bir fındık fabrikasında yangın çıkmış ve yangında fabrika büyük bir zarar görmüştü. Belediyenin ve Gümrük Müdürlüğünün iki adet tulumbası vardı, fakat bunlar ihtiyacı karşılamamıştı. Yangın zararlarından dolayı herkes fabrikasını, ticarethanesini ve evlerini sigorta şirketlerine sigortalattırıyordu. Belediye bunu dikkate almış ve 1928 yılında bir arazöz, bir

⁵⁷² Sarısamam, a.g.e., s.171

⁵⁷³ "Belediyemiz Faaliyette", Yeşilgiresun, 25 Temmuz 1929, s.1, no:173

⁵⁷⁴ "Bulancak'ta Sokaklar", Yeşilgiresun, 4 Nisan 1929, s.2, no:158

⁵⁷⁵ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, 286-287

⁵⁷⁶ "Belediye İşleri", Yeşilgiresun, 15 Haziran 1933, s.1, no:296

⁵⁷⁷ "Gazi Caddesinin Parkesi Bitti", Yeşilgiresun, 30 İkinciteşrin 1935, s.2, no:414

⁵⁷⁸ "Bulancak Belediyesi", Yeşilgiresun, 7 Mayıs 1938, s.1, no:534

⁵⁷⁹ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.286

⁵⁸⁰ "Park Açılıyor", Yeşilgiresun, 3 Mayıs 1934, s.2, no:335

⁵⁸¹ "Park Yapılacak", Yeşilgiresun, 24 Mayıs 1934, s.2, no:338

⁵⁸² "İmar İşleri", Yeşilgiresun, 2 Ağustos 1934, s.1, no:348

motopomp ve gerekli birtakım aletleri alarak itfaiye teşkilatını oluşturmuştur.⁵⁸³ İtfaiye teşkilatı 1932 yılında ise yangın afetine karşı çeşitli semtlerde su depoları oluşturmuştur.⁵⁸⁴

10.6. Elektrik İşleri

Giresun elektrik gelmeden önce gaz fenerleri vasıtasıyla aydınlatılıyordu, ancak bazı sokaklarda fener yoktu ve geceleri çok karanlık oluyordu. Belediye bu problemi çözmek için 40 adet lüks lambası aldı. Resmi daireler evler ve dükkanlar ise kandiller lüks lambaları, gaz lambaları ve fenerlerle aydınlatılıyordu.⁵⁸⁵

1924 yılında Doktor Eyüp Sabri Bey Giresun'a elektrik getirebilmek için Fransa'dan bir mühendis getirerek proje hazırlattı. Hasan Yazıcızade Hüseyin Efendi'nin ticarethanesinde toplanan 18 kişi 1000'er lira vererek Giresun Kudret-i Miyah Anonim Elektrik Şirketi'nin kurucu üyesi oldular ve hazırladıkları nizamnameyi Ticaret Bakanlığına gönderdiler.⁵⁸⁶ 22 Mart 1925 tarihinde Ticaret Bakanlığı tarafından merkez Giresun olmak üzere 70.000 lira sermaye ile Giresun Kudret-i Miyah Elektrik Anonim Şirketi'nin kurulması kabul edilmiştir.⁵⁸⁷

Giresun belediyesi şehrin elektrik tesisatı için gerekli olan makine ve aletleri Avrupa'dan sipariş etmiş ve bu teşebbüslerin kanun himayesinde olması için resmi işlemleri başlatmıştı, ancak resmi işlemler uzayınca sipariş edilen malzeme ve makineler gümrükte kalmıştı. Bunları gümrükte tutmak masraflı olduğu gibi yabancı mühendislerinde boş geçirecekleri her gün için sözleşme gereği tazminat alacaklarından belediye teminat mektubu vererek malzemeleri gümrükten çıkarmıştır.⁵⁸⁸

Giresun'da elektrik üretimini yapılacağı yerde elektrik motorlarının devir daim suyunu temin etmek için büyük bir havuz yapılmıştır.⁵⁸⁹ Yeni Yol'da Şeyh Cami ve Gogara'da Makaracı hanesi bitişiklerinde ve Hacı Hüseyin Camii karşısında birer adet transformatör istasyonu yapılmıştır.⁵⁹⁰

⁵⁸³ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.285

⁵⁸⁴ "Belediyemiz", Yeşilgiresun, 23 Haziran 1932, s.1, no:248

⁵⁸⁵ Sarısamam, a.g.e., s.173-174

⁵⁸⁶ Sarısamam, a.g.e., s.174

⁵⁸⁷ BCA, "Giresun Kudret-i Miyah Elektrik TAŞ'nin Kurulması", 22 Mart 1925, 30.18.1.1/13.17.15

⁵⁸⁸ "Riyaseti Celileye", Yeşilgiresun, 7 Mart 1929, s.2, no:155

⁵⁸⁹ "Belediyemizin Himmeti Var Olsun", Yeşilgiresun, 27 İlkkanun 1928, s.1, no:145

⁵⁹⁰ Sarısamam, a.g.e., s.175

Elektrik fabrikasının açılış töreni fabrikanın bulunduğu Saydaş'da 17 Ocak 1929 tarihinde yapıldı ve tesisatın olduğu yerlere elektrik verilmeye başlandı.⁵⁹¹

1934 yılı içinde elektrik fabrikasını idare etmek üzere belediye tarafından davet edilen elektrik mühendisi İhsan Bey vazifesine başlamıştı,⁵⁹² ayrıca şehir içinde hala elektrik olmayan bölgeler vardı. Yeniyol'dan Gemilerçekeği'ne inen işlek yollardan Zeneoğlu sokağında elektrik yoktu ve halk belediyeden sokakların en azından üç beş fenerle aydınlatılmasını istemiştir.⁵⁹³

Bulancak 2.800 mum kuvvetinde elektrik dinamosuna sahipti. Meclis-i Umumi azasından Naci Bey'e ait olan dinamodan daha önce yararlanılmış ve nahiyenin sokakları aydınlatılmıştı.⁵⁹⁴ Ancak bu teşkilat gelişi güzel kurulmuştu, ruhsatsızdı ve hiçbir kayda tabi değildi. Yanması ve sönmesi sahibine bağlıydı. Halk belediyeden dinamodun sahibi Naci Bey'le anlaşmasını ve kesintisiz olarak dinamodan faydalanmak istiyordu.⁵⁹⁵

10.7. Mezbaha

Vilayet dahilinde ilk mezbahane 1932 yılında açılmıştır. O tarihe kadar hayvanlar deniz kenarlarında sağlık şartlarına uymayan bir şekilde kesiliyordu.⁵⁹⁶ 24 Ağustos 1936 Cuma günü Şebinkarahisar'da bir mezbahane açılmıştır.⁵⁹⁷ 1938 yılında Bulancak'ta 5.298 lira harcanarak vekaletin gönderdiği planlara göre bir mezbahane açılmıştır.⁵⁹⁸

10.8. Esnafların Denetimi

Halkın sıhhat ve hayatıyla yakından ilgilenen belediye esnafların muayene ve teftişlerine de önem vermiştir. Lokantalarda aşçıların yemek pişirdikleri yerleri temiz tutması sağlanmaya çalışıldı. Kahvehaneler denetlendi ve yüzlerce müşterinin içtikleri kahve fincanlarının hijyenik olmasına dikkat edildi. Fincanların aynı kaptaki yıkanması herkesin ağzındaki sari hastalık bu kaplara döküldüğünden yasaklandı. Fırınlardan ve hamur tezgahlarının temizliği ile ilgili tedbirler alındı. Kasapların

⁵⁹¹ "Elektrik Fabrikasının Küşat Merasimi Pek Parlak Oldu", Yeşilgiresun, 24 İkincikanun 1929, s.1, no:149

⁵⁹² "Elektrik Mühendisi Geldi", Yeşilgiresun, 17 Kanunisani 1934, s.2, no:323

⁵⁹³ "Belediyeden Dilekler", Yeşilgiresun, 17 Kanunisani 1934, s.2, no:323

⁵⁹⁴ "Bulancak Nahiyesi", Yeşilgiresun, 15 Birincikanun 1932, s.1, no:271

⁵⁹⁵ "Bulancak Haberleri", Yeşilgiresun, 12 Mayıs 1932, s.1, no:242

⁵⁹⁶ Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun, s.283

⁵⁹⁷ "Şebinkarahisar Mezbahanesi Törenle Açıldı", Yeşilgiresun, 8 Ağustos 1936, s.1, no:449

⁵⁹⁸ "Bulancak Belediyesi", Yeşilgiresun, 7 Mayıs 1938, s.1, no:534

temizlenmemiş işkembeler ile bağırsakları satması yasaklandı. Berberlerin kullandığı aletlerin temizliği ile ilgili tedbirler alındı.⁵⁹⁹

1933 yılında Belediye Reisi Eşref Dizdar Bey tahtadan yapılmış çöp sandıklarının yerine demirden ve saçtan yapılmış kapalı sandıklar yerleştirdi.⁶⁰⁰

1935 yılında belediye verdiği bir kararla bakkal, dükkan ve mağazaların camekanlı olmasını temin etmeye çalışmış böylece halkın yiyecek ve içeceğinin tozlardan ve yabancı maddelerden korunmasını sağlamıştır.⁶⁰¹

10.9. Telefon İşleri

Giresun'da 1930'lu yıllarda telefon işlerine de önem verilmeye başlanmıştır. 1930 yılında Tamdere köy halkının verdiği malzeme ile İkisü karakolundan Tamdere köyüne telefon hattı yapılmıştır.⁶⁰²

Telefon işlerinde ileri giden ilçe Bulancak olmuştur. 1936 yılı içinde Bulancak'ta telefonsuz köy kalmamıştır.⁶⁰³

1938 yılı itibariyle Alucra ve Karahisar'da telefon işleri gelişmeye devam etmiş, Karahisar ve Alucra bütün karakollarını kendilerine ve kendilerini de vilayet merkezine telefonla bağlamışlardır.⁶⁰⁴

Giresun vilayetinin belediye çalışmalarını ayrı ayrı gruplandırdığımızda,⁶⁰⁵

Giresun Belediyesi, şehri modern bir elektrik tesisatına kavuşturmuştur. Binası, yangın arabaları, teçhizatı ve yetişmiş elemanları ile modern bir itfaiye teşkilatı oluşturmuştur. Şehrin büyük caddeleri ve ana sokakları parke ile döşenmiş ve diğer mahalle araları sokaklar adi parke ile planlı bir şekilde tamir edilmiştir. Umumi lağımlar yapılmış, şehrin pazar yerlerine birer hal yapılmıştır.

Tirebolu Belediyesi, rıhtım ve hükümet caddeleri parke ile döşenmiştir. Buralardan geçen ana lağımlar yapılmıştır. Denize hakim manzaralı bir park yapılmıştır.

Görelle Belediyesi, iskeleye giden yol betonarme olarak yapılmış, kasabanın haritası fen mühendislerince yapılmıştır.

⁵⁹⁹ "Temizlik Hususunda", Yeşilgiresun, 16 Kanunisanı 1930, s.1, no:187

⁶⁰⁰ "Çöp Sandıkları Demirden Yapıldı", Yeşilgiresun, 9 Teşrinisani 1933, s.2, no:313

⁶⁰¹ "Belediyenin Güzel İşleri", Yeşilgiresun, 30 İkinciteşrin 1935, s.2, no:414

⁶⁰² "Tamdereye Telefon", Yeşilgiresun, 16 Kanunisanı 1930, s.1, no:187

⁶⁰³ "Telefonsuz Köy Kalmayacak", Akgün, 10 Eylül 1936, s.2, no:52

⁶⁰⁴ "Telefon İşleri", Akgün, 14 Temmuz 1938, s.1, no:141

⁶⁰⁵ "Vilayetimiz Belediyeleri", Akgün, 20 İkiciteşrin 1938, s.3, no:152

Alucra Belediyesi, 2-3 bin liralık bütçe ile Kamışlı denen mevkiden içme suyu geniş borularla getirilmiş ve çeşmelerle kazaya verilmiştir. Cumhuriyet meydanında hayırsever birinin de yardımı ile bir çeşme yapılmıştır.

Karahisar Belediyesi, kazanın su işini tamamen halletmiştir. Bir mezbahane yaptırmış, parkı güzelleştirilmiş ve bazı sokaklarını adi parke ile döşemiştir.

Bulancak Belediyesi, beton bir iskele ile bir mezbahane yapmış ve bazı caddelerini parke ile döşemiştir.

C- İNÖNÜ DÖNEMİ'NDE GİRESUN'DA İKTİSADİ HAYAT

1- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'UN NÜFUS YAPISI

1.1. 1940 Yılı Nüfus Sayımında Giresun

Türkiye'nin 1927-1935 yılları arasındaki nüfus artışı 2.500.000 kadardı. Bu artışta, gelen göçmenlerin büyük etkisi vardı. Bu artış 1935-1940 döneminde devam etmiştir. Göçler ve Hatay'ın Türkiye'ye katılması ile birlikte yarım milyona yakın bir nüfus Türkiye nüfusuna eklenmiştir. 1940-1945 döneminde ise nüfus artışında bir azalma görülür. Bu dönemde Cumhuriyetin ilk yıllarındaki gibi büyük bir göç hareketi de görülmemiştir. İkinci Dünya Savaşı nüfusun artışını engelleyen önemli bir etken olarak ortaya çıkmış ve baba olabilecek yaştaki nüfus silah altına alınmıştı. Doğumların azalması, ölümlerin artması nüfusun yıllık artış oranının düşmesine neden olmuştur. Savaş sonrası dönemde 1945-1950 döneminde evlenmeler buna bağlı olarak doğumlar ve eski evliliklerdeki doğum oranlarının artmasıyla nüfus tekrar artmaya başlamıştır. Ayrıca savaş zamanında bulmakta sıkıntı çekilen ilaçların (penisilin, kinin, sülfamid) artık bulunması ve tıpta meydana gelen gelişmelerle ölümlerin azalması da nüfusun artmasında etkili olmuştur.⁶⁰⁶

Türkiye Cumhuriyeti'nin üçüncü nüfus sayımı 20 Ekim 1940 tarihinde yapılmıştır. 1935 sayımında 16.158.018 olarak tespit edilen nüfus 1940 sayımında yaklaşık % 10.3'lük bir artışla 17.820.950'ye ulaşmıştır.⁶⁰⁷

Türkiye'nin 1940 yılı nüfus sayımı özet sonuçları şu şekildedir:⁶⁰⁸

Toplam nüfus:.....17.820.950

Kadın nüfus:.....8.922.038

Erkek nüfus.....8.898.912

1940 sayımında Giresun'un nüfusu ise şu şekildedir:⁶⁰⁹

Toplam nüfus:.....279.236

---

⁶⁰⁶ Arı, a.g.m., s.31

⁶⁰⁷ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **20 İkteşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı**, s.III 1935-1940 yılı sayımları arasındaki artış oranı 1940 Genel Nüfus Sayımı verilerine göre hesaplanmıştır.

⁶⁰⁸ **20 İkteşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı**, s.III

⁶⁰⁹ **20 İkteşrin 1940 Genel Nüfus sayımı**, s.V

Kadın nüfus:.....145.134

Erkek nüfus:.....134.102

Giresun'un nüfusu 1935 sayımında 260.154 olarak tespit edilmiş ve 1940 sayımında % 7.3'lük bir artışla 279.236'ya ulaşmıştır. Buna göre Giresun'un nüfus artışı ortalaması Türkiye'nin genel nüfus artış ortalamasından düşüktür.

1940 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu şu şekilde tespit edilmiştir.

Tablo:62 1940 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu

Şehirde				Nahiye ve Köylerde			
Kazalar	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam E.K
Giresun	9.631	6.642	16.273	35.557	38.792	74.349	90.622
Alucra	399	376	775	13.884	15.621	29.505	30.280
Bulancak	2.360	2.433	4.783	17.030	19.085	36.115	40.898
Görele	1.053	1.101	2.154	18.625	22.073	40.698	42.852
Şebinkarahisar	3.528	3.938	7.466	6.827	7.196	14.023	21.489
Tirebolu	2.037	2.122	4.159	23.171	25.765	48.936	53.095
Gn. Toplam	19.008	16.602	35.610	115.094	128.532	243.626	279.236

Kaynak: **20 İlkteşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı**, s.XV

Giresun'un kaza ve nahiyeler itibariyle nüfus miktarı ve köy adeti kapsamlı olarak aşağıdaki gibidir.

Tablo:63 Giresun'un kaza ve nahiyeler itibariyle nüfus miktarı

1- Giresun Merkez kazası				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	9.631	6.642	16.773	---
Merkez nahiye	13.122	14.587	27.709	36
Dereli	6.142	6.234	12.176	16
Keşap	13.331	14.765	28.096	45
Yavuzkema1	3.162	3.206	6.368	11
Toplam	45.188	45.434	90.622	108
2- Alucra				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	399	376	775	---

Merkez nahiye	7.131	7.191	14.922	33
Mindaval	6.753	7.830	14.583	30
Toplam	14.283	15.997	30.287	63
3- Bulancak				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	2.860	2.423	4.783	---
Merkez nahiye	7.764	8.887	16.651	25
Piraziz	9.266	10.198	19.464	25
Toplam	19.890	21.608	30.898	50
4-Görece				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	1.053	1.001	2.054	---
Merkez nahiye	14.224	16.725	30.949	45
Eynesil	4.401	5.348	9.749	16
Toplam	19.678	23.174	42.852	61
5- Şebinkarahisar				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	3.528	3.938	7.466	---
Merkez nahiye	6.827	7.196	14.023	51
Toplam	10.355	11.134	21.489	51
6- Tirebolu				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	2.027	2.122	4.159	---
Merkez nahiye	13.341	14.690	28.031	58
Espiye	9.830	11.075	20.905	39
Toplam	25.208	27.887	53.095	97

Kaynak: **20 İlkteşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı**, s.273-274

İstatistiki verilerden de anlaşıldığı gibi 1940 sayımında Giresun'un nüfus artış hızı çok yüksek değildir ve yine nüfusun büyük bölümü köylerde yaşamaktadır.

1.2. 1945 Yılı Nüfus Sayımında Giresun

1945 sayımında Türkiye geneli sayım sonuçları şu şekildedir:⁶¹⁰

Toplam nüfus:.....18.790.174

⁶¹⁰ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı**, s.III

Erkek nüfus:.....9.446.580

Kadın nüfus:.....9.343.594

21 Ekim 1945 tarihinde yapılan sayımda Türkiye genelinde nüfus, bir önceki sayıma göre yaklaşık % 5.4 oranında artmıştır. Kadın nüfus, % 4.7, erkek nüfus ise % 6.1 oranlarıyla 1940 sayımına göre önemli bir düşüş eğilimi göstermiştir. Bu dönemde erkek nüfusun azalmasında İkinci Dünya Savaşı en önemli etken olmuştur.⁶¹¹

1945 yılında Giresun'un nüfusu ise şu şekildedir:⁶¹²

Toplam nüfus:.....283.626

Erkek nüfus:.....133.784

Kadın nüfus:.....149.842

Giresun'da da 1945 sayımında bir önceki sayıma göre nüfus 4.390 kişi ile yaklaşık % 1.6 oranı ile çok düşük düzeyde bir artış göstermiş, Kadın nüfus % 3.3, erkek nüfus ise % 0.25 oranlarında kalarak düşüş göstermiştir.⁶¹³

1940-1945 dönemi Giresun için kıtlık yılları olmuş ve çalışabilir erkeklerin iş için dışarıya gitmeye başladıkları dönemin başlangıcı olmuştur, ayrıca gıdasızlık sebebiyle ölüm oranlarının da yüksek olduğu bir dönemdir. Bulaşıcı hastalıklar neticesinde meydana gelen ölümler de nüfusun artışını engelleyen önemli bir etken olmuştur.⁶¹⁴

1945 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu şu şekilde tespit edilmiştir.

⁶¹¹ Kadın ve erkek nüfusu oranları 1945 Genel Nüfus Sayımındaki veriler doğrultusunda hesaplanmıştır.

⁶¹² 21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı, s.V

⁶¹³ Kadın ve erkek nüfusu oranları 1945 Genel Nüfus Sayımındaki veriler doğrultusunda hesaplanmıştır.

⁶¹⁴ 1967 İl Yılığ, s.103

Tablo:64 1945 sayımına göre Giresun'un idari taksimat itibariyle nüfusu

Şehirde			Nahiye ve Köylerde				
Kazalar	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam E.K
Giresun	6.294	6.137	12.431	23.316	25.734	49.050	61.481
Alucra	343	368	711	14.242	16.527	30.769	31.480
Bulancak	2.350	2.359	4.709	17.760	19.647	37.407	42.116
Görece	955	1.028	1.933	18.101	22.196	40.297	42.280
Keşap	148	143	291	12.312	14.061	26.373	26.664
Şebinkarahisar	3.472	4.070	7.542	7.553	8.290	15.843	23.385
Tirebolu	2.732	2.191	4.923	24.206	27.091	51.197	56.220
Toplam	16.294	16.296	32.590	117.490	133.546	251.036	283.626

Kaynak: 21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı, s.XV

Giresun'un kazalar ve nahiyeler itibariyle nüfusu ve köy adeti 1945 sayımında şu şekilde tespit edilmiştir.

Tablo:65 1945 Nüfus sayımına göre Giresun'un kazalar ve nahiyeler itibariyle nüfusu

1- Giresun Merkez kazası				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	6.294	6.137	12.431	---
Merkez nahiye	12.988	14.818	27.816	36
Dereli	6.785	7.278	14.063	22
Yavuzkema1	3.533	3.638	7.171	12
Toplam	29.610	31.871	61.481	70
2- Alucra				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	343	368	711	---
Merkez nahiye	7.827	8.675	16.502	36
Mindaval	6.415	7.852	14.267	30
Toplam	14.585	16.895	31.480	66
3- Bulancak				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	2.350	2.359	4.709	---
Merkez nahiye	7.847	8.898	16.745	25

Piraziz	9.913	10749	20.662	25
Toplam	20.110	22.006	42.116	50
4-Görece				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	955	1.028	1.983	---
Merkez nahiye	13.768	16.875	30.643	47
Eynesil	4.333	5.321	9.654	16
Toplam	19.056	23.224	42.280	63
5- Şebinkarahisar				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	3.472	4.070	7.542	---
Merkez nahiye	7.553	8.290	15.843	51
Toplam	11.025	12.360	23.385	51
6- Tirebolu				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	2.732	2.191	4.923	---
Merkez nahiye	13.917	15.819	29.736	58
Espiye	10.289	11.272	21.561	38
Toplam	26.938	29.282	56.220	96
8-Keşap				
	Erkek	Kadın	Toplam	Köy adeti
Şehir	148	143	291	---
Merkez nahiye	12.312	14.061	26.373	46
Toplam	12.460	14.204	26.664	46

Kaynak: 21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı, s.251-259

1.3. 1950 Yılı Nüfus Sayımında Giresun

22 Ekim 1950 tarihinde gerçekleştirilen sayımda Türkiye Nüfusu 20.947.188 olarak tespit edilmiştir.⁶¹⁵ Türkiye nüfusu bir önceki sayıma göre 2.157.014 kişi artmış ve yaklaşık % 11.4 oranında büyümüştür. 1940-1945 döneminde 969.224 kişi olan nüfusun düşük düzeydeki artışı 1945-1950 döneminde yüksek bir artış

⁶¹⁵ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı, s.3

göstermiştir. Bu durum İkinci Dünya Savaşı'nın nüfus üzerindeki olumsuzlukların artık silinmeye başladığını göstermektedir.

1950 sayımında Giresun'un nüfusu ise 299.555 olarak tespit edilmiştir. Bir önceki sayıma göre Giresun'un nüfusu 15.929 kişi ve % 5.6 oranında artmıştır.⁶¹⁶ Giresun'un nüfus artışı Türkiye ortalamasının altındadır. Bunun da sebebi iktisadi şartlardan dolayı çalışabilir nüfusun göç etmeye başlaması olarak açıklanabilir. Nitekim 1950 yılında Giresun'un göçlerden kaybettiği nüfus 35.707'dir.⁶¹⁷

1950 sayımına göre Giresun'un ilçe bucakları itibariyle nüfusu ve köy sayısı şu şekildedir:

Tablo: 66 1950 Nüfus sayımına göre Giresun'un kazalar ve nahiyeler itibariyle nüfusu

1- Giresun merkez kazası		
	Toplam nüfus	Köy sayısı
Şehir	12.507	---
Merkez nahiye	29.213	37
Dereli	15.094	25
Yavuzkema1	8.391	12
Toplam	65.205	74
2-Alucra		
	Toplam nüfus	Köy sayısı
Şehir	854	---
Merkez nahiye	16.766	39
Mindaval	15.034	31
Toplam	32.654	70
3- Bulancak		
	Toplam nüfus	Köy sayısı
Şehir	5.253	---
Merkez nahiye	17.605	25
Piraziz	22.676	25

⁶¹⁶ 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı, s.6 İstatistiki hesaplar 1950 sayımındaki veriler doğrultusunda hesaplanmıştır.

⁶¹⁷ 1967 İl Yıllığı, s.107

Toplam	45.534	50
4- Görele		
	Toplam nüfus	Köy sayısı
Şehir	2.118	---
Merkez nahiye	31.704	47
Eynesil	9.889	16
Toplam	43.711	63
6- Şebinkarahisar		
	Toplam nüfus	Köy sayısı
Şehir	7.577	---
Merkez nahiye	17.169	51
Toplam	24.746	51
7- Tirebolu		
	Toplam nüfus	Köy sayısı
Şehir	4.259	---
Merkez nahiye	31.555	58
Espiye	23.669	39
Toplam	59.483	97
5- Keşap		
	Toplam nüfus	Köy sayısı
Şehir	2.202	---
Merkez nahiye	26.020	43
Toplam	28.222	43

Kaynak: 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı, s.186-190

1945 ve 1950 sayımlarında Giresun'da doğum oranları şu şekildedir.

Tablo:67 1945 ve 1950 sayımlarında Giresun'da doğum oranları

Sayım yılları	0-4 yaş arası nüfus	15-44 yaş arası nüfus	Doğum oranı (%)
1945	35.629	62.809	56.7
1950	43.162	66.681	64.7

Kaynak: **1967 İl Yıllığı**, s.103

1940-1945 döneminde doğum oranlarının düşük olmasında İkinci Dünya Savaşı nedeniyle silah altına alınan erkek nüfusun evinden ayrı kalması önemli bir etkidir. 1950'den sonra doğum oranlarında bir artış görülmüştür ki iktisadi şartların düzelmeye başlaması doğum oranlarının artmasında etkili olmuştur.⁶¹⁸

1950 sayımına göre Giresun'un meslek grupları itibariyle nüfusu ise şu şekildedir: 681 kişi teknik elemanlar ve serbest meslek erbabı, 2.645 kişi teşebbüs sahipleri, idareciler ve büro ile ilgili meslekler, 441 kişi satıcılar ve satışla ilgili meslekler, 193.523 kişi çiftçiler, ormancılar, balıkçılar, avcılar ve ziraat işçileri, 23 kişi maden ve taş çıkarma işleri ile ilgili meslekler, 861 kişi nakil vasıtalarını yürütmekle ilgili meslekler, 4.140 kişi sanatkarlar, imalatçılar ve başka yerde zikredilmeyen meslekler, 996 kişi hizmetle ilgili meslekler 53.113 kişi ise mesleksizler ve meslekleri tayin edilmeyenlerdi.⁶¹⁹ Bu sayısal verilerden de anlaşıldığı gibi 1950 sayımında da 1927 ve 1935 sayımlarında olduğu gibi tarım ile uğraşan nüfus fazladır. Bu durum Giresun'un Cumhuriyetin ilk yıllarından 1950'li yıllara kadar sanayileşme konusunda çok fazla yol alamadığını göstermektedir.

Bütün bu veriler doğrultusunda 1950 sayımına göre Giresun'un potansiyel ve faal nüfus miktarları ve oranları aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

⁶¹⁸ **1967 İl Yıllığı**, s.103

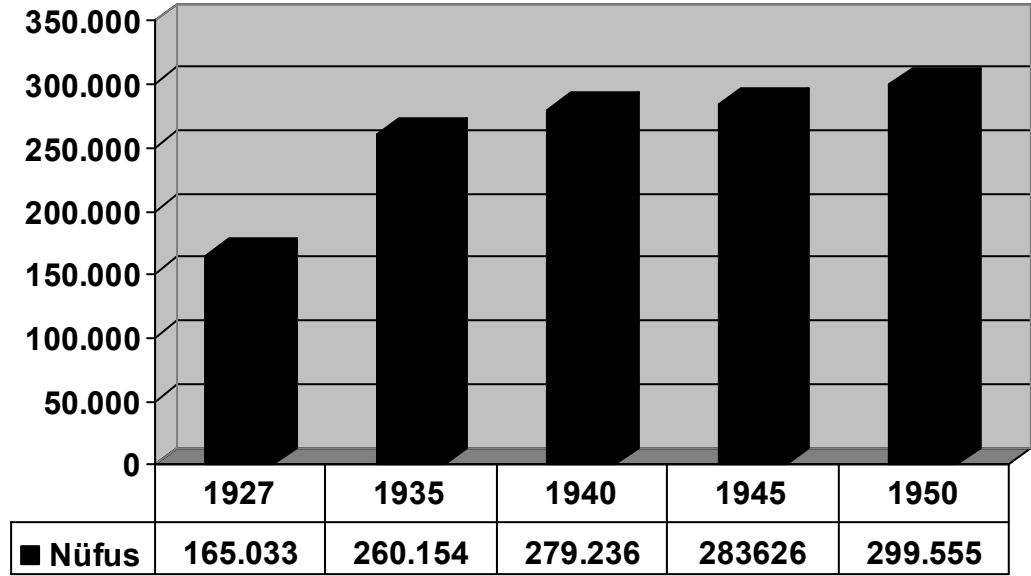
⁶¹⁹ Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü **22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı**, İstanbul 1961, s.291

Tablo:68 1950 sayımına göre Giresun'un potansiyel ve faal nüfus miktarları ve oranları

	Potansiyel İş Gücü Miktarı			Faal İş Gücü Miktarı		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1950	76.877	100.762	177.639	74.500	92.500	167.00
	Potansiyel İş Gücü Oranı			Faal İş Gücü Oranı		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1950	55.2	62.8	59.3	53.5	57.6	55.7

Kaynak: 1967 İl Yıllığı, s.110

Grafik: 2 Atatürk ve İnönü Dönemlerinde Giresun Nüfusu

Kaynak: Grafik, istatistiklerden alınan verilere göre hazırlanmıştır.

1923-1950 yılları arasında yapılan nüfus sayımlarının tamamında Giresun'un demografik durumunu değerlendirdiğimizde 27 yıllık süreçte nüfus artış hızının değişmediğini grafikten de görmekteyiz. Cumhuriyetin ilk yıllarında gerek sanayi gerek tarımda meydana gelen gelişmeler Giresun'un iktisadi hayatı üzerinde çok fazla etkili olmamıştır ki bunu erkek nüfusun kadın nüfusa göre az olması açık bir şekilde göstermektedir. İş sahasının sınırlı olması erkek nüfusunun çalışmak için dışarıya gitmesine sebep olmuştur.

2- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA TARIM VE HAYVANCILIK

Türkiye Atatürk döneminde uzun süren savaşların ardından iktisadi kalkınma hamlesi başlatmıştı ve İkinci Dünya Savaşına kadar tarımda ticarete, sanayide üretim kapasitesini arttırmış milli ekonomisini eskiye göre güçlendirmişti.⁶²⁰

İkinci Dünya Savaşı'na Türkiye girmediyse, ancak savaş ekonomisinin bütün ağır şartlarını yaşadı. Yetişkin nüfusun büyük bir bölümü askere alındığı için üretim önemli oranda düşmüştü, örneğin savaş yıllarında buğday üretiminde % 50'ye yaklaşan bir gerileme meydana geldi.⁶²¹ İnönü döneminde savaş boyunca uygulamaya çalışılan iktisadi önlemler Milli Korunma Kanunu, Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi ve Çiftçiyi Topraklandırma Kanunlarıydı.⁶²²

İktisadi önlemlerden ilki olan Milli Korunma Kanunu 18 Ocak 1940 tarihinde kabul edilmiştir.⁶²³ Milli Korunma Kanunu savaş dönemi şartlarından, ihtiyaçlarından doğan kanun niteliğindedir. Olağanüstü dönemlerde milli müdafaa gücünü arttırmak, iktisadi hayatın olağanüstü hallerin gereklerine uygun olarak yürütülmesini gözetmek amacıyla çıkarılan kanun ziraatten madencilığe, sanayiye, ticarete ve ulaşımaya kadar bir çok önemli hükümler içermektedir. Ziraatte üretim kuvvetlerinin üretim vasıtalarının en verimli şekilde düzenlenmesi gözetilerek boş duran iş gücü için mükellefiyet getirilmiştir.⁶²⁴ Hükümet ziraatte çalışabilecek her vatandaşı kendi ziraat işi yüzüstü kalmamak şartıyla ikamet ettiği bölgenin en çok 15 kilometre mesafesi dahilinde bulunan gerek devlete gerek şahısa ait olan ziraat işletmelerinde uygun ücretle çalıştırabilecek ancak kadınlar kendi köy kasaba ve şehir sınırları içinde çalıştırılacaktı. Hükümet bölgelerde yapılacak ziraatin çeşidini de tayin ve tespit edebilecek, üzerinde ziraat tapılmayan 500 hektardan fazla araziye bir bedel mukabilinde işletebilecekti. Hükümet ziraate elverişli 8 hektar ve daha fazla arazi sahibi olan her şahsı arazisinin yarısına kadar hububat ekmeye mecbur tutabilecekti. Hükümet her türlü ziraat aletlerini, makinelerini ve vasıtalarını, zirai ilaçları ve tohumları lüzumuna göre parasız, ödünç veya kira mukabili olarak ihtiyacı

⁶²⁰ Şinasi Sönmez, “İkinci Dünya Savaşı’nda Türk Hükümetlerinin Temel Gıda Maddelerinin Temini Konusunda Aldığı Tedbirler”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.47, Bahar 2011, s.606

⁶²¹ Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi (1908-2009)*, İmge Kitabevi, 15. bs., İstanbul 2011, s.81

⁶²² Boratav, a.g.e, s.82

⁶²³ “*Milli Korunma Kanunu*”, Resmi Gazete, 26 Kanunusani 1940, s.13213, S.4417

⁶²⁴ Sefer Şener, “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Tarım Politikası Arayışları”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (7) 2004/1, s.77

bulunanlara dağıtabilir ve çiftçiyi kuvvetlendirmek amacıyla gerekirse ödünç para verebilir.⁶²⁵

Savaş yıllarında büyük kazanç sağlayanlarda vardı. Gelir dağılımının yeniden düzenlenmesi, sosyal adaletin sağlanması ve yüksek kazanç sahibi olanlardan vergi alınabilmesi için önlemler düşünüldü.⁶²⁶ Bunlardan biri Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 11 Kasım 1942'de kabul ettiği servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalade kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere oluşturulan Varlık Vergisiydi. Vergi büyük çiftçilerden belli değerinde gayri menkulü bulunanlardan ve meslekleri tacir, komisyoncu, tellal veya simsar olmadığı halde 1939 yılından sonra bir defa bile olsa bu işlerden para almış olanlardan alınacaktı.⁶²⁷ Bir diğer vergi ise 26 Nisan 1944 tarihinde kabul edilen Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunuydu.⁶²⁸ Toprak mahsulleri vergisi kırsal alanda biriken servetin yeniden geri alınması için düşünülmüş ve büyük ölçüde eski aşar vergisinin bir benzeri olarak uygulamaya konulmuştu. Zirai gelirlerin vergilendirilmesi amaçlanmıştı.⁶²⁹

İnönü döneminde toprak reformu ile ilgili çalışma 11 Haziran 1945 tarihinde çıkarılan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunudur. Bu kanun ile arazisi olmayan veya yetmeyen çiftçileri veya çiftçilik yapmak isteyenleri aileleri ile birlikte geçimlerini sağlayacak ve iş kuvvetlerini değerlendirecek ölçüde araziye sahip kılmak, kendilerine arazi verilenlerle yeterli arazisi bulunup istihsal vasıtaları eksik olan çiftçilerden muhtaç bulunanlara kuruluş, onarma ve çevirme sermayesi, canlı ve cansız demirbaş vermek, yurt topraklarının sürekli işletilmesini sağlamak amaçlanmıştı.⁶³⁰

2.1. Giresun'da Tarım

Atatürk döneminde olduğu gibi 1938-1950 yılları arasında da fındık dışında yardımcı mahsulün yetiştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmıştır. Yardımcı mahsul olarak patates ve mısır ekimi yaygınlaştırmaya çalışılmış, yerel gazetelerde pirinç ve kendir üretimi teşvik edilerek ipek böcekçiliği, ayçiçeği üretimi ve meyvecilik ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

⁶²⁵ “**Milli Korunma Kanunu**”, s.13215

⁶²⁶ Sina Akşin, **Türkiye Tarihi 4 1907-1980**, Cem yayınevi, İstanbul 2011, s.170

⁶²⁷ “**Varlık Vergisi Hakkında Kanun**”, Resmi Gazete, 12 Teşrinisani 1942, s.3965, S.5255

⁶²⁸ “**Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu**”, Resmi Gazete, 28 Nisan 1944, s.6810, S.5693

⁶²⁹ Akşin, **a.g.e.**, s. 171

⁶³⁰ “**Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu**”, Resmi Gazete, 15 Haziran 1945, s.8893, S.6032

Türkiye’de ikinci tarım sayımı 1950 yılında yapıldı. Bu sayıma göre Giresun’da toprak sahibi olan ailelerin sayısı şehirde 3.875, köyde 45.892, topraksız olan ailelerin sayısı ise şehirde 3.779, köyde 1.675’ti. Sürekli ziraat işçiliği yapanların sayısı şehirde 149, köyde 1.154 olarak tespit edilmiştir.⁶³¹ Ziraat alet ve makinelerin sayımında ise Giresun’da 480 adet harman makinesi, 430 adet tınaz makineleri ve tararlar, 4 adet çayır makinesi, 9 adet yayık makinesi tespit edilmiştir.⁶³²

2.1.1. Fındık

Fındık mahsulü gerek hava şartlarından gerek bahçelerin bakımsızlığından dolayı her yıl aynı veya daha fazla üretim miktarına ulaşamayabiliyordu, bu nedenle üretici zor durumda kalıyordu. Bu durumun ortadan kalkması için Giresun’da Atatürk ve İnönü döneminde ikinci bir mahsul yerleştirilmeye çalışılmış ve bu çalışmaları devlet de desteklemiştir. Yapılan çalışmalara rağmen Giresun’da ikinci bir mahsul tam olarak yerleşmemiş ve fındık halkın tek ve önemli geçim kaynağı olmaya devam etmiştir. Giresun’da 1950 tarım sayımına göre fındıklıklar şehirde 3.974, köyde 55.637 hektarlık bir alanda bulunmaktaydı.⁶³³

1939 yılında Fındık İstasyonunun faaliyet alanı genişletildi ve Vilayet Mücadele Teşkilatı doğrudan doğruya Fındık İstasyon Teknisyenliğine bağlandı. Bu şekilde zaten birbirinden ayrılmayan fındık bahçelerinin bakımı, imarı, hastalık işleri bir elden ve daha çok elemanla daha esaslı ve rasyonel bir şekilde takip edilecekti. Bu işlerin yapılabilmesi için Fındık İstasyonuna 15 kontrol memuru daha alınmıştı.⁶³⁴

1939 yılında fındık mahsulü diğer senelere göre az olmuştur. Bazı kazalarda - fındık hiç olmadığı gibi diğerlerinde ise 1/4, 1/5 oranındaydı. 15-20 dönümden fındık alamayan köylü çoktu. Giresunlular için bu yıl kıtlık yılı olmuş ve bu nedenle köylü fındık üreticilerinden vergi alınmamasını talep etmişlerdir. Fındık halkın tek geçim kaynağı olmasına rağmen köylü fındık ağaçlarına gereken itina göstermemiştir. Fındık ağaçlarının ömrü genel olarak 60-70 yıldır. En çok mahsul veren ağaçlar 10-50 yaş arasındaki ağaçlardır. Bu nedenle fındık ziraatinin fenni bir usulle yapılması

⁶³¹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **1950 Ziraat sayımı Neticeleri**, Ankara 1956, s.47

⁶³² **1950 Ziraat sayımı Neticeleri**, s.57-59

⁶³³ **1950 Ziraat Sayımı Neticeleri**, s.57

⁶³⁴ “Fındık İstasyonu Çalışmaları”, Akgün, 3 Ağustos 1939, s.2, no:178

için eski ağaçların yerine yeni fidanlar dikilmek suretiyle bahçelerin sürekli olarak yenileştirilmesi gerekiyordu. Ziraat Vekaleti tarafından kurulmuş olan Fındık İstasyonu köylüleri bir taraftan bahçeleri temizlemeye diğer taraftan köylüyü yavaş yavaş eski ağaçlar yerine yeni fidanlar dikmek için alıştıırıyordu.⁶³⁵

Ziraat Bankası vilayetin her yıl üretim durumunu göz önüne alarak üreticiye kredi vermekteydi. 1942 yılında Giresun fındık üreticisi fındık mahsulünü elde edebilmek için Ziraat Bankası tarafından açılan kredinin arttırılmasını istemiştir. Ziraat Bankası ise verdiği cevapta 1940-1941-1942 yıllarında Giresun'da Tarım Kredi Kooperatifleri kanalıyla açılan kredinin sırasıyla 450-450 ve 560 bin lira olduğunu 1942 yılında ise açılan kredinin yeterli gelmediğinin anlaşılması üzerine 686 bin liraya çıkarıldığı, Giresun'a ayrıca bu yıl 220 bin liralık daha kredi verildiği ve yeni talimata göre bu miktarın yeniden arttırılacağı bildirilmiştir.⁶³⁶

Fındık İhracatçılar Birliği Başkanı Kemal Bekaroğlu'nun fındık üretimi ve ihracatı hakkında Ulaştırma Bakanı'na yazdığı yazı Giresun'da fındık bahçelerinin durumunu ortaya koymaktadır.

Bekaroğlu öncelikle bahçelerin ihmal edilmişinden ve bakımsızlığından bahsederek bunların sebeplerini belirtmiştir. Görele'den Ordu sınırına kadar ulaşan orta bölgede, tarım işlerine elverişli topraklar tamamen fındık bahçeleri ile örtülüdür ve yeni bahçelerin tesisine yarar arazi genişliği hemen hemen yok gibidir. Bahçelerin % 80-90'ı bakımsız, yaşlı ve verimsiz bir haldedir. Bahçeler gübrenmemektedir. Savaş yıllarından önce bahçelere koyun yatırılırdı, savaş yıllarında ise bu nadiren yapılmaktaydı. Giresun fındıklıkları birçok sebepten dolayı elden ele geçmiş ve taksime uğramış olmasından dolayı uzun yıllar bakımı ihmal edilmiştir. Öyle ki birçok yerde içerisine girilmesi güçleşen bir orman şeklini almıştır. Bunun başlıca sebebi arazi sahiplerinin çoğunun şehirli olması, bahçelerin yarıcı-marabacı eline bırakılması ve mahsulünde bazı yıllarda çok bazı yıllarda az para etmesi köylüyü tembelliğe sevk etmiş ve bugünkü durum meydana gelmiştir. Halk arasında bundan 45-50 yıl evvel fındığın kantarı (44 kıyyesi) 40 kuruşa satılmaya başladığı sıralarda eski fındık üreticilerinin "artık fındık ocaklarının dibinde yatılma zamanı gelmiştir" diye söyledikleri rivayet edilirdi. Bu yıllarda ise fındık ocaklarının altında yatmak şöyle dursun, yılda ancak bir iki defa kesim ve toplama zamanında veya oduna

⁶³⁵ BCA, "Giresun Bölgesi Teftiş Raporunun 1. Büroya Sunulduğu", 16 Aralık 1939, 490.1.0.0/655.184.1

⁶³⁶ BCA, "Giresun Bölgesi Teftiş Raporunun 4. Büroya Sunulduğu", 17 Eylül 1942, 490.1/656.187.1

ihtiyaç gösterildiği zaman bahçelere gidilir ve bunun sonucunda her yıl biraz daha iyi olması gereken fındık ağaçlarının gelişimi geri kalmakta, üretim azalmakta ve üreticinin durumu kötüleşmekteydi.⁶³⁷

Bekaroğlu ayrıca tapu sicil kayıtlarını da araştırarak bahçelerdeki ağaçların yaşını da tespit etmiştir. Giresun'da tapu tahriri (1253-1848) (1272-1857) yıllarında başlamış ve 10 yıl kadar devam etmiştir. Bu tahrirde fındık ağaçlarının toprak kısmı tapuya, ağaçları da evkafa ait olduğundan aynı yıllarda evkaf tahriri de yapılmış ve (1291-1876) tarihinde bir kanunla evkaf tarafından tahrir edilen fındık ağaçları tapuya devredilmiştir. Bütün köylerdeki fındık ağaçları aynı tarihte tahrir edilmiştir ki o yıllardaki fındık ağaçların hala mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Aradan 100 yıla yakın bir süre geçmiş ve babadan oğula intikal eden bahçeler verim kabiliyetini kaybederek kısırlaşmaya başlamıştır. Bütün bunların dışında mahsulün toplanma dönemine rastlayan yayla zamanında fındıklar yeşil çotanaklarıyla harmanlarda tam olarak kurutulmadan havasız ahır ve merelerde bırakılıyordu. Yayla dönüşünde iki üç ay sonra bunların üstüne sıcak su dökülmek suretiyle fındık çotanağından çıkarılıyordu ki bu durum fındığın kararıp gizli çürük vermesine dolayısıyla her yıl % 5-10 oranında zayıflığın ortaya çıkmasına neden oluyordu. Bu hal özellikle yüksek kollardaki üreticiler tarafından kötü bir gelenek olarak yapılmaktaydı.⁶³⁸

Kemal Bekaroğlu'nun yazdığı yazıda Giresun'da 11 yıllık fındık üretiminden elde edilen ortalama rakamlar ise şu şekildeydi.⁶³⁹

Giresun-Bulancak-Keşap: 16.595.000 (kilo)

Tirebolu-Espiye : 3.575.000 (kilo)

Görele : 3.227.000 (kilo)

İkinci Dünya Savaşı yılları, bu yıllarda meydana gelen kuraklık,⁶⁴⁰ bahçelerin yaşlanma dolayısıyla verimden düşmeleri, bakımsızlıktan ve haşerelerden meydana gelen döküm, bütün bunlarla beraber normal fiyat Giresun'un iktisadi bünyesini sarsmış ve üreticiyi zor durumda bırakmıştır.⁶⁴¹

⁶³⁷ BCA, "Fındık İhracatçıları Birliği Başkanı Kemal Bekaroğlu'nun Fındık Üretimi ve İhracatı Hakkında Verdiği Bilgiler İle Posta Pullarının Üzerine Fındık Resminin Konulması Hakkında Ulaştırma Bakanına Yazdığı Yazı", 12 Şubat 1948, 030.01/83.522.1

⁶³⁸ BCA, 12 Şubat 1948, 030.01/83.522.1

⁶³⁹ BCA, 12 Şubat 1948, 030.01/83.522.1

⁶⁴⁰ Özellikle 1945 yılı Giresun köylüsü için sıkıntılı bir yıl olmuştur. Savaş yılları nedeniyle köylü elindeki avucundakini tükettikten sonra ineğini, bakırını, yorganını satmış ve bu yılda meydana gelen kuraklıktan dolayı da kötü bir dönem içine girmiştir. "Devamlı kuraklık", Yeşilgiresun, 25 Ağustos 1945, s.1, no:893

⁶⁴¹ "İpekböcekçiliği Yapabiliriz", Yeşilgiresun, 7 Eylül 1946, s.3, no:945

Fındık mahsulünün fiyatı o derece ucuzdu ki armut, yaş üzüm kadar dahi geçerli ürün arasına girememiştir. Fındık ve diğer yaş meyveler arasında karşılaştırma yaptığımızda fındık üreticisinin İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki mali durumu aşağıdaki tabloda ortaya çıkmaktadır.

Tablo:69 İkinci Dünya Savaşı yıllarında fındık ve diğer yaş meyvelerin maliyeti

Cinsi	Bir kilosunun fiyatı	Maliyeti
Yaş üzüm	45-60	2
Armut	40-50	2
Yaş incir	25-30	0
Şeftali	20-25	0
Elma	25-30	2
Kabuklu kuru fındık	30-41	25

Kaynak: “İbretli Bir Mukayese”, Yeşilgiresun, 16 Birinciteşrin 1943, s.1, no:799

Bu meyveler civar köylerden şehre getirilen yerli meyvelerdir. Bunlardan üzüm, armut ve elmanın nakliye ücreti olarak ikişer kuruş maliyeti olup ortalama fiyatları 45 kuruştur. Fındığın ise 30-41 kuruş değeri olup maliyeti 25 kuruştur. Bu tablo Giresun’da fındık üreticisinin durumunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.⁶⁴²

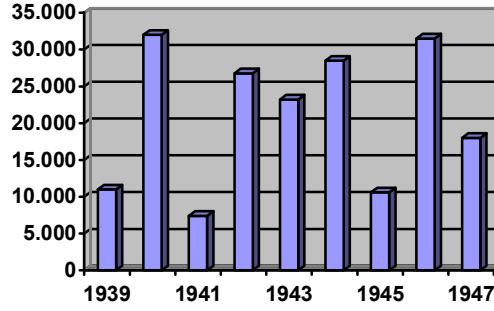
İnönü döneminde yıllara göre fındık üretimi şu şekildedir.

Tablo:70 İnönü döneminde yıllara göre fındık üretimi (ton)

1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947
10.990	32.000	7.411	26.760	23.200	28.480	10.600	31.500	18.000

Kaynak: Verilen rakamlardan 1939 1940 yıllarına ait olanlar **İstatistik Yıllığı 1939-1940**, s.215, 1941-1942 yıllarına ait olanlar **İstatistik Yıllığı 1941-1942**, s.176, 1943-1947 rakamları ise Peker, **Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, s.184’den alınmıştır.

⁶⁴² “İbretli Bir Mukayese”, Yeşilgiresun, 16 Birinciteşrin 1943, s.1, no:799

Grafik:3 1939-1947 Arası Fındık Üretimi

Grafik ve tabloya baktığımızda İnönü döneminde özellikle 1940 ve 1946 yıllarında fındık üretiminin çok yüksek rakamlara ulaştığı, ancak kuraklığın yaşandığı yıllarda ise fındık üretiminde çok ciddi düşüşlerin olduğu görülmektedir. Özellikle savaş yıllarında meydana gelen rekolte düşüklüğü üreticiyi zor durumda bırakmıştır.

2.1.1.1. İnönü Döneminde Fındık Tarım Satış Kooperatifi'nin Durumu ve Fındık Fiyatları Üzerindeki Etkisi

1933 yılına kadar Samsun'dan Hopa'ya kadar oldukça geniş bir alanda fındık üreticilerinin mahsulünün alıcısı ve ihracatçısı büyük sermayeli yabancı şirketlerdi. Bu yabancı şirketler her sene üreticinin elinden mahsulünü yok pahasına aldığı gibi elde ettikleri kazançlarda milli sermayeye değil yabancı şirketlerin sermayesine intikal ediyordu. Bu durumu önlemek için 1938 yılında Giresun, Trabzon, Ordu, Bulancak ve Keşap'ta birer Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği kurulmuş, bu kooperatiflerde bir araya gelerek Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği kurarak faaliyete başlamıştı.⁶⁴³ Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin ve Birliklerinin kooperatife yazılacak üreticilerin üretim için ihtiyaç duydukları her çeşit aracı sağlamak, üretim masraflarını azaltmak ve ürettikleri ürünün miktarını yükseltmek gibi amaçları bulunmaktaydı.⁶⁴⁴

Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ilk iş yılında İkinci Dünya Savaşı ile karşılaşmıştı. Savaştan dolayı fındık alımı durmuş ihracatçılar birer birer

⁶⁴³ "Memeleket Konuları", Yeşilgiresun, 19 Ocak 1946, s.1, no:913

⁶⁴⁴ "Fındık Tarım Satış Birliğinin Yeni Bir Teşebbüsü", Yeşilgiresun, 9 Mart 1940, s.1, no:624

piyasadan çekilmeye başlamışlardı. Bunun üzerine üretici fındığını kilosu 4-5 kuruşa satmak için aracılar başvurmuştu.⁶⁴⁵

1939 yılında Giresun Valisi Feyyaz Bosut köylü için yayınladığı beyannamede köylünün kalkınması için gerekli tedbirlerin alındığını, fındığın yıllarca çok ucuz fiyata satıldığını ve kooperatifin bunun önüne geçeceğini belirtmiştir. Fındık Tarım Satış Kooperatifinin Avrupa piyasalarında devamlı sürüm ve alıcılar bulmak için çalıştığını, böylece tehlikeli olan aracılardan faaliyetlerine üretici lehine son verileceğini ve Satış Kooperatifinin dünya piyasalarını yakından takip ederek fındığın iyi bir fiyatla satılacağını belirtmişti.⁶⁴⁶ Nitekim bu duruma müdahale eden Fındık Tarım Satış Kooperatifi fındık fiyatını 12-14, 14-16'ya kısa bir zamanda da 18-20 kuruşa çıkararak kooperatife ortak olsun olmasın fındık üreticisinin yüzünü güldürmüş ve anormal durumun devam etmesini engellemiştir. 1939 yılında milyonlarca kilo fındık depo edilirken ihraç imkanları ortadan kalmıştı ki Fındık Tarım Satış Kooperatifi sayesinde fındık üreticisi mahsulünü çok ucuz fiyata almaya çalışan aracılardan eline düşmekten kurtulmuştur.⁶⁴⁷

Kooperatif ortaklarından aldığı mahsulü daima fazla fiyata satmaktaydı. Kooperatif ortağı mahsulün bedelinin % 90'ını avans olarak alır % 10'unu ise kati hesaplama ortağın kendisine iade edirdi. Kooperatif özellikle sıkıntılı senelerde mahsul bedellerinden kalan % 10'luk kısmı ve fiyat farklarını da dağıtırdı.⁶⁴⁸ Nitekim kooperatif altı yıllık savaş süresi içinde savaşın verdiği imkanlara göre ortaklarına faydalı olmuş ve fiyat farklarını dağıtmıştır.⁶⁴⁹

Giresun'un sahil kısmında bulunan üç kazada fındık mahsulü 1940-1941 yıllarında vasat durumda olmuş ve bunlardan 1940 mahsulü ilk idrak aylarında çok düşük bir fiyatla satışa arz edilmiş iken hükümetin isabetli müdahalesiyle Fındık Satış Kooperatifi tarafından yapılan satın alma sayesinde üretici kısmen de olsa büyük bir fiyat düşüklüğü felaketinden kurtarılmıştır. 1941 yılında ise satış fiyatları bir önceki yıla göre bir yükselme göstermiş ve üretici bundan memnun kalmıştır.⁶⁵⁰

Savaş yılları içerisinde fındık mahsulünün sevk ve ihraç pazarı olarak Almanya ve İsviçre olmak üzere iki piyasa kalmıştı ki, ancak bu iki piyasa ile de

⁶⁴⁵ "Memleket Konuları", Yeşilgiresun, 19 Ocak 1946, s.1, no:913

⁶⁴⁶ Atala Akçay, "Bir Beyanname Münasebeti İle", Yeşilgiresun, 3 Ağustos 1939, s.1, no:178

⁶⁴⁷ "Memleket Konuları", Yeşilgiresun, 19 Ocak 1946, s.1, no:913

⁶⁴⁸ "Kooperatif ve Ortak", Yeşilgiresun, 10 Birinciteşrin 1942, s.1, no:749

⁶⁴⁹ "Memleket Konuları", Yeşilgiresun, 19 Ocak 1946, s.1, no:913

⁶⁵⁰ BCA, 3 Temmuz 1942, 490.1/656.187.1

ticari münasebetler kesilmişti. Buna rağmen kooperatif zaman zaman beliren fırsatlardan ve daha sonra fındık yağı üretiminin ülke bünyesinde genişleyen hacmi içinde mahsulün tüketilmesine imkan veren durumdan yararlanabilmek için ayarlanan iş siyaseti ile ortakların birlikten beklediklerini yerine getirmeye çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı boyunca fındık mahsulünün ihraç edilemediği Amerika ve İsveç ile 1945 yılı içinde ticari münasebetler tekrar başlamıştır. İlk olarak İstanbul'dan İsveç'e kooperatif 400 ton civarında iç fındık yüklemiş ve İsveç piyasasında yalnız birliğin markasını taşıyan fındıkların satılmasını sağlamıştır. Ayrıca Amerika'ya da iyi hazırlanmış ve kaliteli iç fındık sevk edilmiştir.⁶⁵¹

Fındık Tarım Satış Kooperatifi fındık fiyatlarını üretici lehine korusa da savaştan dolayı üretici zor durumda kalabiliyordu. 1942 yılında bir kilo fındık üreticiye imar masrafı da dahil 30-32 kuruşa mal olmuştur. Piyasada ise fındık fiyatı 37-40 kuruş arasında dalgalanmaktaydı. Satış Kooperatiflerinin baremi ise 44-45 liraydı ve teslimat yapan ortaklara % 85 avans vermiştir. Avans % 100'e çıkarılsa bile o günkü hayat şartları üreticiyi memnun edemezdi. Çünkü bütün ümidini tek mahsule bağlamış olan fındık üreticisi üretimle satış arasındaki 10 kuruş farktan tatmin olamazdı. Üretici bu 10 kuruşla gıda, giyim ve diğer ihtiyaçlarını karşılamaktan aciz kalacaktı. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce 64 kilosu iki altına satılan fındık orta halli bir ailenin mutfak masraflarını karşılıyordu. 10 kantar (640 kilo) fındık üreten bir üretici kendini bolluk içinde sayıyordu. Savaş yıllarında ise 10 kantar fındık 250 lira getiriyordu ki bu miktar ile ancak 500 kilo mısır alınabiliyordu. 6 nüfuslu bir köylü ailesi günde 4.5 kilo un tüketir ki bu yıllık 1.500 kiloya denk geliyordu. Bu miktarın yarısını kendi mısır üretimiyle yarısını da fındığı ile karşılasa bile bu ailenin 250 kilo mısır açığı kalıyordu.⁶⁵²

Fındık Satış Kooperatifleri piyasada nizamı sağlar, iniş çıkışlara göre fiyat ayarlardı ve serbest piyasa da buna uymak zorunda kalırdı. Böylece fındık üreticinin elindeyken değerini bulurdu. Bu usul kooperatife ortak olmayanlarında işine yarıyordu, ancak satın alma usulü kaldırılmış, barem de merkezden idare edildiği için serbest piyasa ile kooperatif arasındaki ilişki ortadan kalkmıştı. Bu yüzden kooperatifler orta halli bir iş yapan ihracat tüccarı kadar fındık alabilirdi. 1948 yılı fındık fiyatı serbest piyasada 55-60 kuruş arasında dalgalanırken kooperatifte fındık

⁶⁵¹ "Fındık Satış kooperatifleri Birliği", Yeşilgiresun, 16 Haziran 1945, s.1, no:883

⁶⁵² "Fındık Fiyatları", Yeşilgiresun, 26 Eylül 1942, s.1, no:747

fiyatı 53 kuruştı. Bu nedenle üretici mahsulünü piyasaya arz etmek zorunda kalmıştır.⁶⁵³

1949 yılında da Fındık Tarım Satış Birliği 60 kuruş üzerinden ortakların mahsulünü kabul etmiş, ancak kredi bulamadığı için ortaklara ancak % 30 avans verebilmiştir. Bununla beraber fiyatların korunması için fındık birliği tarafından yapılan müdahale satın almaları da iyi düzenlenememiş ve bu durumda fındık üreticisi sıkıntılı günler geçirmiştir.⁶⁵⁴

1949 yılında fındık rekoltesi fazla olmasına rağmen havaların bozuk olması Giresun'un iktisadi durumunu sarsmıştı. Üstelik kooperatifin kredisizliği durumu daha da ciddileştirmişti. Giresun milletvekilleri bu durumu Başbakan'a bildirmişler, Başbakanın da bu durumu dikkate alması üzerine Başvekilin yanında Ticaret Bakanı, Giresun milletvekilleri ve Ziraat Bankası Umum Müdürü'nün yaptığı görüşmeler sonucunda Türkiye ile anlaşması olmayan ülkelere fındık takasının kabulü uygun görülmüş, aynı zamanda Fındık Tarım Satış Birliğine 4-5 milyon liralık kredi sağlanmıştır. Bu krediye ayrıca Ticaret Ofisi'nden de önemli miktarda kredi eklenmiştir.⁶⁵⁵

Fındık Birliği fındık üreticilerinin mısır ihtiyacını da karşılamaya çalışmıştır. 1940 yılında üreticinin ihtiyacı olan mısır dağıtımını gerçekleştirmiştir. Birlik ayrıca 1940 yılında mısır ihtiyacının yanı sıra üretim miktarını arttırmak için ziraat uzmanları tarafından ısrarla tavsiye edilen kimyevi gübre kullanmanın önemli olacağını dikkate alarak gübre ihtiyacını karşılamaya çalışmış ve Giresun'a önemli miktarda bu gübrelerden getirmiştir.⁶⁵⁶ Keşap Satış Kooperatifi de Keşap köylülerine 900.000 kilo mısır dağıtarak köylüyü tefeci ve muhtekirlerin elinden kurtarmıştır.⁶⁵⁷

1940 yılında fındık fiyatlarında düşüş meydana gelmiş ve buna sebep olarak pazar yerlerine çok mal gelmesi gösterilmiştir. Un ve ekmek fiyatları ise diğer ürünlere göre pahalılaşmış ve ekmek 13.50 kuruşa satılmıştı. Kooperatifler Birliği ise bu pahalılığı önlemek ekmek fiyatlarının eski haline gelmesi için Samsun'dan önemli miktarda un sipariş ederek firmalara dağıtmıştır.⁶⁵⁸

⁶⁵³ "Fındık tarım Satış Kooperatifleri Hakkında", Yeşilgiresun, 13Kasım 1948, s.1, no:1058

⁶⁵⁴ "Fındık Müstahsilinin Hazin Durumu Ne Olacak", Yeşilgiresun, 1 Ekim 1949, s.1, no:1105

⁶⁵⁵ "Fındık Takasa Tabi Tutuldu", Yeşilgiresun, 15 Ekim 1949, s.1, no:1107

⁶⁵⁶ "Fındık Tarım Satış Birliğinin Yeni Bir Teşebbüsü", Yeşilgiresun, 9 Mart 1940, s.1, no:624

⁶⁵⁷ "Mısır Tevzi", Akgün, 8 Haziran 1939, s.1, no:170

⁶⁵⁸ "Piyasa Haberleri", Yeşilgiresun, 10 Şubat 1940, s.1, no:620

2.1.1.2. Fındık Zararlıları İle Mücadele

1945 yılında fındık mevsiminin yaklaşması üzerine yapılan incelemelerde orta kol bahçelerde Balanisousnucum denilen haşerenin tahribatı büyük olmuş ve orta kol bahçelerinin mahsulü yok denecek kadar az olmuştur. Sahil kollarını oluşturan bahçelerde durum iyi olup hastalık vurmamış ve üst kol denilen yüksek dağ bahçelerinde de mahsul çok iyi derecede olmuştur.⁶⁵⁹

Giresun ilinin başlıca gelir kaynağı olan fındık mahsulüne önemli ölçüde zarar veren fındık kurdu (Balanisousnucum) ile yapılan mücadele sonucunda merkez ilçede ve 56 köyde 50 kilo 650 gram böcek toplanarak imha edilmiştir. Fındık üreticisine Balanisousnucum biyolojisi ile fındık zararlılarına ait mücadele usullerini öğretmek, fındık ziraatini bilimsel usullerle yapabilmek ve bahçeleri gençleştirmek için 300 adet broşür ve 500 adet rasyonel esaslara uygun fındık talimatnamesi hazırlatılarak il dahilinde ve fındık ziraati ile uğraşan bütün köylere dağıtılmıştır. Üreticinin ziraat hastalık ve zararlılarına karşı bilgisi arttırılmaya çalışılmıştır.⁶⁶⁰

2.1.2. Diğer Tarım Ürünleri

2.1.2.1. Zirai Seferberlik

Tek mahsule dayanmanın ortaya çıkardığı iktisadi olumsuzlukların ortadan kaldırılması için ara ziraatin Giresun'da yerleştirilmesi artık zaruri bir durumdu. Bol ve her çeşit meyve, harmanlaştırılmış değirmenlik kuru fındık çok kümes hayvanı, iyi cins sütlü inekler ve geniş ölçüde ara ziraat Giresun köylüsünü sıkıntılı durumlardan kurtarabilir, fındık bölgesinde ve fındık köylüsü arasında zirai bir seferberlik Giresun'un iktisadi çehresini değiştirebilirdi. Vilayetin kalkınması imkanları da bu yolun genişletilmesine bağlıydı⁶⁶¹ ve ekilmeyen toprak bırakılmamak suretiyle ziraat seferberliği başlatılmıştı.

2.1.2.2. Patates ve Mısır

Giresun'da Giresun Valisi Muhtar Akman başkanlığında Halkevi salonunda yapılan toplantıda patates ekimini herkesin hususi surette kendi topraklarına yapması

⁶⁵⁹ "İlimiz Fındık Rekoltesi", Yeşilgiresun, 14 Temmuz 1945, s.1, no:887

⁶⁶⁰ "Tarım İşleri ve Mücadelesi", Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.2, no:1109

⁶⁶¹ Kemal Peker, "Fındığa Yardımcı Başka Bir Mahsul Daha Lazımdır", Yeşilgiresun, 21 Birinciteşrin 1944, s.1, no:850

mısır ve patates ekimine önem vererek gayret gösterecekleri gibi daha fazla arazi ekerek patates ziraati yapabilmek ve aynı zamanda köylü üreticilere de örnek olmak üzere aralarında grup grup masraf ve çalışma birliği yapılması konusunda kararlar alınmıştır. Bu doğrultuda şimdiye kadar hiç ekilmeyen Kulakkaya yayla topraklarında özellikle patates ziraati yapılması konusunda çalışmalar yapılmış, halkevinin Köycülük Kolu da faaliyete geçerek köy köy dolaşarak halkı aydınlatacak çalışmalarda bulunmuşlardır.⁶⁶²

Yerel gazetede Halkevi Köycülük Kolunun yaptığı köy gezileri sonucunda % 85 oranında tohumuzluk yüzünden tarlaların ekilmediğini Şebinkarahisar ve Alucra'da bulunduğu tahmin edilen tohumluklardan hiç vakit geçirmeden satın alınması ve dağıtılması aksi taktirde köylünün tarlasını ekemeyerek boş kalacağı ve zirai seferberliğin gerçekleşemeyeceği belirtilmiştir.⁶⁶³ Ayrıca Osmaniye köyünde buğday yetişmez diye buğday tohumu verilmemiş, fakat köylü edindiği az miktarda buğday tohumunu ekmiş ve bu buğdaylar başak vermişti. Patates ekiminin zamanı geçmedi ise de Sultaniye, Osmaniye, Melikli köylerinde tohum alamayanlar bulunmaktaydı.⁶⁶⁴ Ziraat Müdürlüğü ise yazlık ekimi arttırmak maksadıyla çiftçiye dağıtılmakta olan tohumlukların, patates tohumluklarının çiftçiye mevcut imkan şartları içinde yeterli derecede dağıtıldığını, yeni gelmiş bulunan mısır tohumluklarının da aynı şekilde çiftçiye dağıtıldığını belirtmiştir. Buna göre; Osmaniye köyüne 680 kilo patates 1060 kilo mısır, Sultaniye köyüne 590 kilo patates 820 kilo mısır, Gedikli köyüne 2.260 kilo patates 1090 kilo mısır, Melikli köyüne 490 kilo patates 740 kilo mısır dağıtılmıştır.⁶⁶⁵

Giresun vilayetinde patates ziraati ile ilgili yapılan çalışmalar olumlu sonuç ve Ayutepesinde patates ziraati üreticinin yüzünü güldürmüştür. Kulakkaya nahiyesinde Fabrika Düzü denilen mahallede ufak bir arazi üzerinde elde edilen patatesin miktarı 30-40 kiloya ulaşmıştır. Ayutepesinde boş bulunan bir arazide yapılan patates ziraati çok verimli olmuştur. Bunların dışında kamyonlarına lastik temin edemediklerinden ürettikleri patatesi kış mevsiminden önce

⁶⁶² "Geniş Mikyasta Patates Ziraati", Yeşilgiresun, 21 Mart 1942, s.1, no:723

⁶⁶³ "Köylü Tohum Bekliyor", Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1942, s.1, no:731

⁶⁶⁴ "Köylüye Kafi Derecede Patates Tohumu Dağıtılmamıştır", Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1942, s.1, no:731

⁶⁶⁵ "Ziraat Müdürlüğü'nün Tevzihi", Yeşilgiresun, 30 Mayıs 1942, s.1, no:732

naklemediklerinden maddi zarara uğrayanlar da olmuştur, bu olumsuzluklara rağmen üreticiler daha fazla yer açmak suretiyle patates ziraatini genişletmişlerdir.⁶⁶⁶

1942 yılında Kocaeli ve diğer yerlerden alınan 125 ton mısır tohumu üreticiye dağıtılmıştır.⁶⁶⁷ Tirebolu'nun 1942 yılında yaptığı mısır tahminin de hükümet hissesinin 600 ton olduğu tespit edilmiştir. 1943 yılında ise devam eden kuraklıktan dolayı köylü zor durumda kalmıştır.⁶⁶⁸ 1945 yılında da kuraklık meydana gelmiş ve mısırlar büyük zarar görmüştür. Yerel gazetede kuraklık nedeniyle köylülerin ektikleri mısırların kendilerinin ancak dört haftalık ihtiyaçlarını karşılayabileceği belirtilmiştir.⁶⁶⁹

1949 yılında Tirebolu'da mısır ekinlerinin yetişme dönemi olan Ağustos Eylül aylarında havaların aralıksız olarak yağışlı gitmesinden dolayı mısır mahsulü olgunlaşmamış ve bu yıl mısır mahsulü ancak iki aylık ihtiyacı karşılayacak durumdaydı.⁶⁷⁰

2.1.2.3. Buğday

Giresun'da daha ziyade fındık ziraatine önem verildiğinden hububat ziraatine tahsis edilen arazi ihtiyacı karşılayacak seviyede değildi. Bununla beraber hükümet halkın hububat ziraatini arttırması için teşviklerde bulunmuş ve Adapazarı İslah İstasyonundan 110 ton mentana buğdayı getirtilerek ekilmiştir.⁶⁷¹

1939 ve 1946 yılları arasında Giresun'da patates, buğday ve mısır üretimi şu şekildeydi.

Tablo:71 1939 ve 1946 yılları arasında Giresun'da patates, buğday ve mısır üretimi (ton)

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
Patates	2.110	---	---	1.339	1.083	1.000	320	900
Mısır	13.188	1.090	12.000	27.260	19.695	8.076	11.110	16.000
Buğday	9.282	7.000	8.000	9.001	4.323	5.462	4.527	7400

Kaynak: Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü İstatistik yıllığı 1939-1940, 1941-1942 ve 1948

⁶⁶⁶ "Patates Ziraatine Verilecek Önem", Yeşilgiresun, 5 Haziran 1943, s.1, no:781

⁶⁶⁷ BCA, "Giresun Bölgesi Teftiş Raporunun 4. Büroya Sunulduğu", 17 Temmuz 1942, 490.1/656.187.1

⁶⁶⁸ "Mısır Tahmini", Yeşilgiresun, 11 Eylül 1943, s.1, no:794

⁶⁶⁹ "Devamlı Kuraklık Mısır Mahsulünü Mahvetti", Yeşilgiresun, 25 Ağustos 1945, s.1, no:893

⁶⁷⁰ "Tirebolu'nun Mısır Mahsulü", Yeşilgiresun, 15 Ekim 1949, s.1, no:1107

⁶⁷¹ BCA, "Giresun Bölgesi Teftiş Raporunun 4. Büroya Sunulduğu", 3 Temmuz 1942, 490.1/656.187.1,

1939-1946 yılları arasında Giresun'da diğer tarım ürünlerinin üretimi ise şu şekildedir:

Tablo:72 1939-1946 yılı diğer tarım ürünlerin üretim miktarları (ton)

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
Arpa	4.216	3.500	3.800	4.048	3.791	3.892	2.647	4.800
Çavdar	270	170	185	128	184	647	378	340
Fasulye	655	551	350	591	507	260	120	340
Fik	900	1.370	1.380	1.355	1.625	---	450	450

Kaynak: Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü İstatistik Yıllığı 1939-1940, 1941-1942 ve 1948

1939 yılında kaplıca 160, darı 10, bezelye 20, nohut 1, mercimek 1, börülce 15, soğan 49, sarımsak 4 ton,⁶⁷² 1944 yılında mercimek 5, 1946 yılında 40, sarımsak 1945 yılında 6 ton üretilmiştir.⁶⁷³

1950 tarım sayımına göre hububat, bakliyat, sebze ve diğer tarım ürünlerinin üretimi aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.⁶⁷⁴

⁶⁷² Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü **İstatistik Yıllığı 1939-1940**, s.202-203

⁶⁷³ Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü **İstatistik Yıllığı 1948**, s.258-259

⁶⁷⁴ Tablolardaki veriler 1950 Ziraat Sayımı Neticelerinden s.48-57 arasından Giresun ile ilgili kısımlar toplanarak oluşturulmuştur.

Tablo:73 1950 tarım sayımına göre hububat, bakliyat, sebze ve diğer tarım ürünlerinin üretimi (ton)

Hububat Üretimi						
Buğday	Arpa	Çavdar	Mahlut	Mısır	Kuş yemi	
5.799	4.799	548	294	17.397	4	
Bakliyat Üretimi						
Bakla	Fasulye	Nohut	Bezelye		Fiğ	
2	1.145	18	15		1.074	
Sebze Üretimi						
Patlıcan	Biber	Domates	Kabak	Pırasa		
105	62	337	256	43		
Yeşil fasulye	Havuç	Ispanak	Taze bakla	Salatalık		
503	10	28	2	76		
Diğer Tarım Ürünleri						
Patates	Şeker pancarı	Soğan	Sarımsak	Kırmızı biber	Kavun	Karpuz
7.471	240	375	77	172	34	36

Kaynak: Tablolardaki veriler **1950 Ziraat Sayımı Neticelerinden** s.48-57 arasından Giresun ile ilgili kısımlar toplanarak oluşturulmuştur.

Bunların dışında 27 ton kenevir tohumu, 89 ton da kenevir üretilmiştir.

2.1.2.4. Ayçiçeği

1947 yılında findığın yanında yardımcı ürün olarak ayçiçeği düşünülmüştür. Milletvekili Kazım Okay 1946 ve 1947 yıllarında bu konu üzerinde durmuş ve ayçiçeği ziraati denemesinden olumlu bir sonuç alındığı takdirde ikinci bir ürün olarak ayçiçeği ziraatinin verimli ve karlı olabileceğini Trakya'daki tetkiklerinden dolayı ileri sürmüştür. İlk denemelerin yapılması için yeterli miktarda tohum gönderilmiştir.⁶⁷⁵

Musa Kazım Okay ve bazı milletvekillerin isteği üzerine Tarım Bakanlığı'ndan 1.5 ton ayçiçeği tohumu gönderilmiş ilçe ve bucaklara dağıtılmıştı. Fakat bir kısmı Ziraat Müdürlüğü deposunda kalmış ve diğer kısmı da parasız

⁶⁷⁵ Nuri Ahmet Çimşit, "Ayçiçeği", Yeşilgiresun, 7 Haziran 1947, s.1, no:984

dağıtıldığı halde köylünün isteksizliği ile karşılaşmıştır. Yerel gazetede bunun sebebinin bir yağ bitkisi olan fındık ve onun bölgesindeki birçok faktörlerde göz önüne alındığında yine bir yağ bitkisi olan ayçiçeği yetiştirilmesine sıcak bakılmadığı belirtilmiştir.⁶⁷⁶

2.1.2.5. İpekböcekçiliği

Giresun ve çevresi için ikinci bir mahsul olarak düşünülen ipekböcekçiliği 1948 yılında Bahçe Kültürleri İstasyonunun çalışma alanı içine alınması düşünülmüş ve vali Orhan Güvenç'in başkanlığında yapılan toplantıda bu konu ele alınmıştır. Fakat toplantıda bazı kişiler ipekböcekçiliğinden yüzde yüz randıman alınamayacağını söylemişlerdir. Bahçe Kültürü İstasyonu çalışanlarından Mustafa Özger ise fikirlerini ispat etmek için aradan bir buçuk ay geçmeden yarım kilo tohum elde edilmiş kozaları halka göstermiştir.⁶⁷⁷

İpekböcekçiliği konusunda Tirebolu'da teşebbüse geçilmiş ve ilk olarak Tirebolu'dan Hacı Ömer Nakipoğlu Tarım Bakanlığına müracaat ederek ilk partide üç yaşında bin adet dut fidanının bedeli karşılığında teslim veya yerinin gösterilmesini istemiştir.⁶⁷⁸ Bahçe Kültürleri İstasyonundan ise 7.500 kök ham dut fidanı dağıtılmış ve Tarım Bakanlığı'nın emrine ayrılmış olan 7.800 kök ham dut fidanının da halka dağıtılmasına izin verilmiştir.⁶⁷⁹

Giresun'da ipekböcekçiliği konusunda sistemli ve sürekli çalışmalar Tarım Bakanlığı'nın ilgisini çekmiş ve bu amaçla Giresun'da ipekböcekçiliği durumunu tetkik etmek üzere Bursa İpekböcekçiliği Enstitüsü Müdürü Dr. Tahir Ertuğrul Yetmen Giresun'a gelmiştir. Yapılan incelemede Dr. Tahir Yetmen, Giresun'un kozacılığa çok müsait olduğunu Bahçe Kültürleri İstasyonunun denemeleri sonucunun ümit verici olduğunu söyleyerek Giresun köy evlerini kozacılık için ideal olarak vasıflandırmıştır. Bundan başka mütehassıs Giresun'un tabiat şartlarının da ipekböcekçiliğine uygun olduğunu ve başarıyla uygulanacağını belirtmiştir. Bundan sonra kozacılık konusunu ve bu husustaki çalışmalarını planlamak üzere Giresun valisinin emri ile ipekböcekçiliği mütehassısı Dr. Tahir Yetmen, Tarım Müdürü A. Rıza Altay, Bahçe Kültürleri İstasyonu Müdürü Mehmet Zorlu Mücadele

⁶⁷⁶ "Ayçiçeği", Karadeniz Postası, 9 Haziran 1947, s.1, no:13

⁶⁷⁷ Nuriahmet Çimşit, "İpekböcekçiliği", Yeşilgiresun, 10 Temmuz 1948, s.1, no:1041

⁶⁷⁸ "Tirebolu'da Teşebbüse Geçildi", Yeşilgiresun, 11 Eylül 1948, s.2, no:1050

⁶⁷⁹ "İpekböcekçiliğimize Doğru", Yeşilgiresun, 18 Aralık 1948, s.1, no:1063

Başteknisyeni Sabri Vardar Veteriner Müdürü Kemalettin Aka ve Fiskobirlik Umun Müdür yardımcısı Suat Akgün'ün katılımı ile gerçekleştirilen toplantıda şu kararlar alınmıştır:

1- Bahçe Kùltürleri İstasyonu'nda fazla miktarda yaprak dutu yetiştirilip dağıtılacaktır.

2- Giresun' a gerek bakım işleri için gerek böcekçiliğın diğer hususlarında çalışmak üzere teknik eleman olarak daimi bir ipekböcekçiliğı kontrolörü verilecektir. Ayrıca beslenme mevsimi için enstitüden bir bayan asistan ve gerekirse yine bir mevsim için böcekçi usta bir bayan gönderilecektir. Bu sayede özellikle kadın ve çocuk işi olan bu sanatı kadınların kolayca öğrenmesi sağlanacaktır.

3- Kozaların satın alınması Fiskobirlik tarafından yapılacaktır. Bu hususun teminini Giresun valisi üzerine almıştır. Kozanın manipulasyonu, (boğulma işi) depolanması Fiskobirlik tarafından yapılacaktır.

4- Dut ve koza tohumu Ziraat Müdürlüğü'nce dağıtılacaktır.

Böylece Bahçe Kùltürleri İstasyonu'nun çalışma konusu içine ipekböcekçiliğı de verilmiştir.⁶⁸⁰

Giresun'da ipekböcekçiliğının yerleşmesi ve gelişmesi için yardımda bulunan Tarım Bakanlığı tarafından halka bedava dağıtmak üzere 8 koza ipekböceğı tohumu Tarım Müdürlüğü'ne 1949 yılı içinde gönderilmiştir. Ayrıca köylü ve tarımla uğraşan halkın gübre ihtiyacı göz önünde bulundurularak 500 kilo suni gübreyi Tarım Müdürlüğü'ne sevk edilmiştir. Bağ ve bahçeler için çok önemli olan suni gübrenin kilosu 50 kuruştan ihtiyaç sahiplerine satılmıştır.⁶⁸¹

1949 yılında Giresun Bahçe Kùltürleri İstasyonunda yetiştirilip basit bir şekilde imal edilen kozalardan Bursa'da Lofçalı Mustafa ve ortakları fabrikalarında koza denemelerinde bulunmuşlar ve ipek çektilirdiğinde kozaların üzerindeki ipeğın işlenmesi iyi ve yumuşak , ayrıca randımanında iyi olduğunu tespit ederek kozaların Bursa kozalarına yakın bir vasıf taşıdığını belirtmişlerdir. Ayrıca bu yıl Bahçe

⁶⁸⁰ "İpekböcekçiliğı İşimiz", Yeşilgiresun, 9 Nisan 1949, s.1, no:1079

⁶⁸¹ "İpekböceğı Tohumu ve Suni Gübre", Yeşilgiresun, 23 Nisan 1949, s.2, no:1083, Köylünün ve bazı sebzeçilerin pazarlara getirdiğı sebzelerde muzır gübre kullanıldığı anlaşılmış ve Belediye Sağlık ve Zabıta Teşkilatı'nın yaptığı kontroller sonucunda ufaklı büyüklü sebze bahçelerinde muzır gübre kullanıldığı tespit edilmiş ve bu gübreyi kullanan kişilerin bahçeleri imha edilerek ceza verilmiştir. "Muzır Gübre Kullananların Sebzeleri İmha Ediliyor", Yeşilgiresun, 28 Mayıs 1949, s.1, no:1088

Kültürleri İstasyonunda yetiştirilmiş olan ham dut fidanlarından 30 bininin Giresun iline dağıtılması Tarım Bakanlığınca uygun görülmüştür.⁶⁸²

Ziraat seferberliği içinde pirinç ve kendir de yetiştirilmesi yerel gazetelerde teşvik edilmiştir. Gazetede halkın kendirin tohumundan yağ çıkartabileceği, yağından sabunculuk, boyama ve aydınlatmada yararlanabileceği, yağdan artan küspesinin de mısır ve patates unlarına karıştırılarak ekme yapılıp kendirden elde edilen elyaftan da urgan hatta elbiselik kumaş yapılabileceği belirtilmiştir.⁶⁸³ Şebinkarahisar'da daha önceki yıllarda tütün yetiştirilirken burada tütün yasaklanmıştı. Halk Giresun valisinden 1945 yılında tütün ziraatine tekrar müsaade edilmesini ve bir etüt yapılmasını istemiştir.⁶⁸⁴

2.1.2.6. Meyvecilik

Giresun'da meyve ziraatine de önem verilmiş 1943 yılında Yüksek Ziraat Vekaleti'nin açtığı Fındık İstasyonu fidanlığında zirai mahsullerin rasyonel bir şekilde yetiştirilmesi, üretilmesi ve gelişimi üzerinde büyük bir önemle çalışılmıştır. Fidanlıkta yaygınlaştırmak ve halka dağıtmak için yetiştirilen mahsullerin tanıtılması amacıyla meyve sergisi açılmış ve Fındık İstasyonu müdürü Şinasi Türel tarafından fidanlıkta yetiştirilen meyve çeşitleri üzerine konferans verilmiştir.⁶⁸⁵ 1945 yılında da tarım Bakanı Şevket Raşit Hatiboğlu'nun başkanlığında meyveciliğin geliştirilmesi için Ankara'da yapılan meyvecilik istasyonları toplantısına Giresun ili Fındık İstasyonu müdürü Şinasi Türel'de katılmıştır.⁶⁸⁶

1944 yılında fidanlıkta üretilen mandalinalardan birinci parti 2000 mandalina müzayede ile satışa sunulmuştur.⁶⁸⁷

1945 yılında havaların kurak gitmesinden dolayı sebzelerin verimsiz kalmasına, bu yüzden domates, patlıcan ve biber gibi en iyi yaz sebzelerinin mevsimine göre yeteri kadar olmamasına neden olmuş, buna rağmen meyve bol olmuştur. Erik, kiraz ve dut gibi yaz başı meyvelerinin bolluğundan sonra armut,

⁶⁸² “Yardımcı Ürün Meselesi”, Yeşilgiresun, 15 Ocak 1949, s.1, no: 1067

⁶⁸³ “Kendir’de Yetiştirelim”, Yeşilgiresun, 11 Nisan 1942, s.1, no:725

⁶⁸⁴ “Şebinkarahisar İlçesinin Derdi”, Yeşilgiresun, 10 Kasım 1945, s.2, no:904

⁶⁸⁵ “Meyve Sergisi”, Yeşilgiresun, 11 Eylül 1943, s.1, no:794

⁶⁸⁶ “Meyvecilik Hakkında Toplantı”, Yeşilgiresun, 13 Ekim 1945, s.1, no:900

⁶⁸⁷ “Fındık İstasyonu Müdürlüğü’nden”, Yeşilgiresun, 2 Birincikanun 1944, s.1, no:856

taflan, kızılıçık, elma, üzüm, incir gibi yaz ortası ve yaz sonu meyveleri de bol olmuştur.⁶⁸⁸

2.1.2.6.1. Bahçe Kültürleri İstasyonu

1946 yılına kadar Fındık İstasyonu adı ile çalışan kuruluş Bahçe Kültürleri İstasyonu adı ile değiştirilmiştir. 8 Mart 1946 tarihinde Giresun valisinin de katılımıyla açılış yapılmıştır.⁶⁸⁹

Giresun-Bulancak yolu ve Batlama mevkiinde 150 dönümlük arazi üzerine kurulan istasyonun amaçları, bölgenin standart tip meyve çeşitlerini tespit etmek, ticari değere sahip olanları isteklilere çok ucuz fiyata (15 kuruş) dağıtmak, fındık ve diğer meyve çeşitlerinin ıslahı üzerinde çalışmak, teknik meyvecilik bilgisinin üreticilere öğretilmesidir ki açılan meyvecilik kursları bunun güzel bir örneğidir. Meyveli fidanlardan elma, armut, erik, fındık, şeftali, mandalina, incir, ceviz, kiraz, vişne meyvesiz fidanlardan ise ipekböceği yetiştirmek üzere ıslah edilen yaprak dutu ve bahçelerin etrafını sarmak için kullanılan giladiçya ve maklora yetiştirilmekteydi. 1949 yılı itibariyle istasyonda 70.000 meyveli meyvesiz fidan dağıtıma hazır ve Kasım ayı ortasında fidanlar dağıtılmıştır.⁶⁹⁰

2.1.2.6.2. Meyvecilik Kursları

1949 yılında Tarım Bakanlığı meyveciliğin ıslahı ve gelişimi teknik meyvecilik bilgisinin köylerde anlaşılması için çeşitli yerlerde meyvecilik kursları açmıştır. İdaresi ve nerede açılacağı konusu Bahçe Kültürleri İstasyonuna bırakılan kurs ilk olarak Tirebolu'da 17 Ekim 1949'da, 25 ekim 1949'da Görele'de, 24 Ekim 1949'da Şebinkarahisar'da 4 Kasım 1949'da ise Bulancak'ta açılmıştır. Kursu katılım serbestti ve ziraat işleri ile ilgisi olan herkes kabul edilmiştir. Tirebolu'da kurs açılmadan önce Bahçe Kültürleri İstasyonu asistanı Mustafa Özger, Espiye bucağı köyleri ile merkeze bağlı köylerde incelemelerde bulunmuş ve köylülerin yabani meyvelerin çeşitli şekilde aşılınması ve meyve ağaçlarının bakım ve imar

⁶⁸⁸ “**Meyve Pek Bol**”, Yeşilgiresun, 11 Ağustos 1945, s.1, no:891 Kuraklıktan dolayı sebze ve meyvelerin olgunlaşmaması fiyatların yükselmesine sebep olmuştur. Taze fasulyenin kilosu 8 kuruşa kadar inmişken kuraklığın etkisiyle 25 kuruşa çıkmıştır.

⁶⁸⁹ “**Bahçe Kültürleri İstasyonunun Açılma Töreni**”, Yeşilgiresun, 9 Mart 1946, s.1, no:920

⁶⁹⁰ “**Bahçe Kültürleri İstasyonu Faaliyeti**”, Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.1, no:1109

ıslahı hakkında yapmaları gerekenleri anlatmıştır.⁶⁹¹ Tirebolu’da açılan kursa 50 kişi katılmıştır. Kursta fidan bakımı dikim usulleri hakkında teknik bilgiler verilmiş ve bitki hastalıkları ile mücadele öğretilmiştir.⁶⁹²

2.1.2.6.3. Kestane

1944 yılı içinde sahil kazalarında bol miktarda bulunan yabani kestane ağaçlarının aşılattırılması için 2000 adet turfanda kestane aşı kalemi dağıtılmıştır.⁶⁹³

1941 yılı içinde ise Giresun’da kestane üretimi 250 tonu bulmuştur.⁶⁹⁴

2.1.2.6.4. Elma

Giresun’da iyi kalite ihracata elverişli elma yetiştirilmesi yardımcı mahsul olarak kabul edilmiş ve fındık ocaklarına zarar vermeden ara ara elma ağaçları yetiştirilmesine başlanmıştır. Fakat 1948 yılında istasyonda yetiştirilmiş olan elma fidanları Tarım Bakanlığı’nın emri ile başka yerlere ayrılmış olduğundan Giresun’a ancak % 20 ayrılmış, bu miktarda ikinci mahsul olayını halletmeye yetmemiştir.⁶⁹⁵

1949 yılında açılan meyvecilik kurslarında özellikle elma ziraati üzerinde durulmuştur. Kurs sırasında tanıtılan elmalardan daha çok daha önce yetiştirilmemiş olan ve bilinmeyen starking elma ilgi görmüş ve bu elmanın yetiştirilme usulleri öğretilmiştir.⁶⁹⁶

1950 yılında Bahçe Kùltürleri İstasyonunda yetiştirilmiş elma çeşitlerinden oluşan bir sergi açılmıştır. Burada yetiştirilen elmalardan yaşlı fidanlar toplu meyve bahçesi kuracaklara 40 kuruşa verilmiştir.⁶⁹⁷

1941 yılında Giresun’un meyve üretimi aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

⁶⁹¹ “Tirebolu’da Meyvecilik Kursları Açılacak”, Yeşilgiresun, 24 Eylül 1949, s.1, no:1104

⁶⁹² “Meyvecilik Kursları Açılıyor”, Yeşilgiresun, 22 Ekim 1949, s.1, no:1108

⁶⁹³ “Vilayetin Bir Yıllık İcraatı”, Yeşilgiresun, 3 Şubat 1945, s.2, no:864

⁶⁹⁴ Selim Sabit Aykut, *İktisadi ve İctimai Türkiye*, C.II, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara 1943, s.170

⁶⁹⁵ Nuri Ahmet Çimşit, “Yardımcı Mahsul”, Yeşilgiresun, 4 Aralık 1948, s.1, no:1061

⁶⁹⁶ “Meyvecilik Kursları Açılıyor”, Yeşilgiresun, 22 Ekim 1949, s.1, no:1108

⁶⁹⁷ “Elma Sergisi”, Yeşilgiresun, 4 Mart 1950, s.1, no:1137

Tablo:74 1941 yılı Giresun meyve üretimi

Yaş Üzüm (ton)	Yaş İncir (ton)	Ceviz (ton)	Portakal (adet)	Şeftali (ton)
7.506	4	320	10.000	14

Kaynak: Tablo Selim Sabit Aykut'un **İktisadi ve İctimai Türkiye C.II** adlı eserinden s.154 ve168 arasındaki Giresun ile ilgili veriler toplanarak oluşturulmuştur.

1938-1942 yıllarında Giresun ve ilçelerinde üretilen meyvelerin ortalama üretim miktarları şu şekildedir.

Tablo:75 1938-1942 yıllarında Giresun'da ortalama meyve üretimi (ton)

Meyveler	Giresun	Tirebolu	Görece	Bulancak	Şebinkarahisar	Alucra
Armut	200	162	111	96	56	52
Ceviz	---	63	---	---	326	---
Dut	139	68	---	89	1.212	---
Elma	277	608	625	868	---	120
Erik	91	---	---	53	480	---
Fındık	8.766	5.892	3.340	5.634	---	---
İncir	290	66	84	167	---	---
Kestane	123	---	---	85	---	---
Kiraz	146	59	57	---	---	---
Üzüm	1.079	375	543	---	225	---
Mandalina	556	165	180	53	---	---
Portakal	428	123	151	87	--	---

Kaynak:Tablo **İstatistik Yılığ 1948**, s.291-301 arasındaki verilerden oluşturulmuştur.

1944'te Giresun'da üretilen meyvelerin üretim miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:76 1944 yılı Giresun meyve üretimi

Yaş Üzüm	Yaş İncir	Ceviz	Elma	Armut	Dut	Portakal	Mandalina	Turunç
1.150	1.085	590	540	300	800	1.300.000	1.008.000	32.200

Kaynak: Tablo **Selim Sabit Aykut'un İktisadi ve İctimai Türkiye C.I** adlı eserinden s.246-271 arasındaki Giresun ile ilgili veriler toplanarak oluşturulmuştur.

Verilerden yaş üzüm, yaş incir, ceviz, elma, armut miktarı ton olarak dut, portakal mandalina ve turunç ise adet olarak belirtilmiştir.

1950 tarım sayımına göre Giresun'da bağlar şehirde 18 hektar, köyde 43 hektarlık alanı, portakal 413, limon 1, mandalina ise 404 hektarlık bir alanı kaplamaktaydı.⁶⁹⁸

2.1.2.7. Tarımsal Mücadele

2.1.2.7.1. Diğer Ürün Zararlıları İle Mücadele

Küçükyalı parkı ile yol kenarlarındaki akasya, atkestanesi, katalpa ve ihlamur gibi süs ağaçlarında oluşan ve kurutmaya başlatan *Pseudococcus*'a karşı yapılan mücadelede ağaçlar bu zararlıdan temizlenmiş ve kuruması önlenmiştir. Görele ilçesinin Eynesil bucağına bağlı 8 köyde meyveli ve meyvesiz ağaçlarda oluşan ve önemli ölçüde tahribat yapan istila alanı 750 hektar olan *Lymantria Dispar* haşeresine karşı 1-4-1949 tarihinden 25-5-1949 tarihine kadar kadar yumurta mücadelesi yapılmış ve haşere temizlenmiştir. Mısırlara ve çeşitli sebzelere zarar veren *Caradrina Exigua*'ya karşı mücadele edilmiş 280 dekar mısır tarlası ile 27 dekar sebze bahçesi ilaçlatılmış, ayrıca 50 dekarlık alanda da ilaç kullanılmadan mücadele edilmiştir. Yaklaşık 2000 hektar olan Şebinkarahisar meyve bahçelerini yazın yapraksız bırakan *Hyponomeuta* haşeresine karşı 15 gün yapılan mücadelede çeşitli cinslerde 31.627 adet meyve ağacı ilaçlatılmıştır. Şebinkarahisar ilçesinin bazı bölgelerinde çalılık ve fundalıklardaki yabancı armut ve meşelerde oluşan haşereye karşı kış mücadelesi yapılmıştır. Şebinkarahisar ve Alucra ilçelerinde hububat üretimini arttırmak için 224.5 ton tohumluk ilaçlanmıştır.⁶⁹⁹

2.1.2.7.2. Tarıma Zarar Veren Hayvanlarla Mücadele

Zirai mahsule büyük zarar veren ve yüksek bir çoğalma kabiliyetine sahip olan yaban domuzlarının öldürülmesi için gerekli olan silah ve av malzemesi verilmiş ve süreklilikleri tertip edilmiştir.⁷⁰⁰

⁶⁹⁸ 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.57

⁶⁹⁹ "Tarım İşleri ve Mücadelesi", Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.2, no:1109

⁷⁰⁰ "Tarım İşleri ve Mücadelesi", Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.2, no:1109

1942 yılında Dereli nahiyesinde yağan kar domuzların kaçmasına engel olduğu için köylüler bu muzır hayvanları tüfek kullanmadan balta ve sopalarla öldürmüşlerdir. Dereli halkı bahçe ve tarlalara zarar veren bu hayvanlara karşı giriştikleri mücadele sonunda 134 domuzu öldürmüşlerdir. Bundan başka iki iri ayı palağı ve iki ayı öldürülmüştür.⁷⁰¹

1944 yılı içinde hayvanlarla yapılan mücadelede 353 domuz öldürülmüştür.⁷⁰² 1949 yılında Merkezde 174, Bulancak'ta 134, Şebinkarahisar'da 44, Tirebolu'da 41, Keşap'ta 20 ve Alucra ilçesinde 7 olmak üzere toplam 420 adet domuz öldürülmüştür. Şebinkarahisar ve Alucra ilçelerinde 30.000 dekarlık bir alanda ortaya çıkan çekirgelere karşı kimyevi olarak mücadele yapılmış ve 2.500 kilo çekirge sürfesi imha edilerek ekinlerin zarar görmesi engellenmiştir. Alucra ilçesinin 8 köyünde ortaya çıkan farelere karşı yapılan mücadelede 1.500 dekarlık alan fareden temizlenmiştir. Merkez ve Görele ilçelerinde zirai üretime zararı görülen kargalara karşı mücadele edilmiş ve 579 karga öldürülmüştür.⁷⁰³

2.2. Giresun'da Hayvancılık

Giresun ve çevresinde meraların az olması ve arazinin dağlık olmasından dolayı hayvan sıklığı azdır.⁷⁰⁴ Giresun ili ve ilçelerinde inekler genellikle yerliydi. Şebinkarahisar ve Alucra bölgesinde Gölge ve Çıldır'da şark kırmızı ırk melezlerine az da olsa rastlanıyordu. Genellikle sahil bölgesi dağlık olduğundan inekler ufak tipteydi. Yazın yaylalarda kışında mısır sapı ile beslendiklerinden hayvanlardan elde edilen süt, yağ, et ve çeki randımanı da istenilen seviyede değildi.⁷⁰⁵ Atatürk döneminde de problem olan hayvan yemini depolanması işi İnönü döneminde de devam etmiştir. Yerel gazetede bu konu ile ilgili olarak kışı uzun süren ve yazı kurak geçen yıllarda rençber olan köylünün ve hayvan yetiştiricilerinin hayvanlarının açlıktan zor durumda kalmalarını önlemek için ihtiyar heyetleri köylerinde bulunan hayvanların cins ve sayısına göre özellikle kış aylarında kullanılmak üzere hayvan yemini ambarlarında yaz aylarında depo etmeleri gerektiği belirtilmiştir. İl veteriner müdürlüğü bu hususta gereken yayınları yaparak hayvan sahiplerini teşvik edici ve

⁷⁰¹ “Dereli Nahiyesinde Sürek Avı”, Yeşilgiresun, 7 Şubat 1942, s.1, no:712

⁷⁰² “Vilayetin Bir Yıllık İcraatı”, Yeşilgiresun, 3 Şubat 1945, s.2, no:864

⁷⁰³ “Tarım İşleri ve Mücadelesi”, Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.2, no:1109

⁷⁰⁴ “Köylümüz”, Yeşilgiresun, 9 Haziran 1945, s.1, no:882

⁷⁰⁵ “Sığır Dölleri İyileştirmek İçin”, Yeşilgiresun, 27 Temmuz 1946, s.3, no:940

uyarıcı çalışmalarda bulunmuştur. Hayvanlarının yiyecek vaziyetlerinin kontrol ve takibi ile ilgili olarak hayvan sahibi köylü ve yetiştiricilere tavsiyelerde bulunmuştur.⁷⁰⁶ Hayvancılığın gelişmesi için Ziraat Müdürlüğü hayvan yemlerinin bölgeye yayılması için 100 kilo yonca tohumu Kayseri tohum ıslah istasyonundan getirterek isteyenlere parasız olarak dağıtmıştır.⁷⁰⁷

1944 yılı içinde Şebinkarahisar'da 1.773 baş çeşitli cinslerde hayvan iğdiş edilmiştir.⁷⁰⁸ 1947 yılında dağlık bir bölge olan ve coğrafi olarak en çok hayvan yetiştirmeye müsait olan Şebinkarahisar'da damızlık hayvan sıkıntısı olmuştur. Sürülerle hayvan çıkaran birçok köy işlerini damızlık hayvan yerine danalarla yapmıştır. 1937 yılında Kars damızlık hayvanlarından 40 kadar boğa getirilip köylere dağıtılmıştı. Fakat bir netice alınmadan Şebinkarahisar'da meydana gelen zelzele bu sıkıntıyı arttırmıştır.⁷⁰⁹

2.2.1. Hayvan Hastalıkları

1938-1950 yılları arasında da büyük ve küçük baş hayvanlarda salgın halinde çiçek, şap ve yanıkara gibi hastalıklar görülmüş, veterinerler gerekli aşılımları yaparak hastalıkların yayılmasını önlemeye çalışmışlardır.

Alucra'nın Mezbek ve Yenice köyleri keçilerinde Paştörellez ve Tirebolu'nun Kurt ve Güce köyleri koyunlarında çiçek hastalığı ortaya çıkmış, bölgeye gönderilen veteriner tarafından tedbirler alınmıştır.⁷¹⁰

Giresun'da 1941 yılı Ekim ayından 1942 yılı Mart ayına kadar kışın şiddetli geçmesinden dolayı 499 büyükbaş hayvan, 2.765 küçükbaş hayvan, toplam 3.264 hayvan telef olmuştur.⁷¹¹

1945 yılında Batı ve Kuzey il ve ilçelerde ortaya çıkan şap hastalığı Giresun ve çevresini tehdit etmiş, özellikle Şebinkarahisar ilçesinin Köpekli köyünde etkili olmuştur. Hastalığın yayılmasını önlemek için bütün tedbirler alınmış hasta olan hayvanların tedavisine başlanmış, ancak bu hastalık süratle yayıldığından alınan tedbirlere rağmen hastalığın yayılması önlenememiştir. Hayvandan hayvana geçtikçe

⁷⁰⁶ "Köylümüz", Yeşilgiresun, 9 Haziran 1945, s.1, no:882

⁷⁰⁷ "Tarım İşleri ve Mücadelesi", Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.2, no:1109

⁷⁰⁸ "Vilayetin Bir Yıllık İcraatı", Yeşilgiresun, 3 Şubat 1945, s.2, no:864

⁷⁰⁹ "Damızlık Hayvan Yoksuzluğu İçindeyiz", Yeşilgiresun, 6 Eylül 1947, s.1, no:997

⁷¹⁰ "Hayvan Hastalığı", Yeşilgiresun, 20 Şubat 1943, s.2, no:766

⁷¹¹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, İstatistik Yıllığı 1941-1942, Ankara 1943, s. 200

şiddeti artan bu hastalık ziraat mevsiminde köylüye sıkıntılı anlar yaşatmış⁷¹² ve çok önemli miktarda hayvan zayıfına sebep olmuştur.⁷¹³

1946 yılı içinde Şebinkarahisar'da çift tırnaklı hayvanlarda yanıkara denilen bir hastalık ortaya çıkmıştır. Aşısızlık yüzünden bu hastalığın tekrarlamasından korkulmuş ve yanıkara aşısının temin edilmesine çalışılmıştır.⁷¹⁴ Aynı yıl Karga deresi ve Çomak konak yaylalarında dağılma çiçek hastalığından dolayı Giresun veteriner fen memuru Reşat Yardımcı koyunları aşılamış,⁷¹⁵ ancak salgın halde olan çiçek hastalığının önüne geçilememiş hasta koyunlar öldüğü gibi aşılı koyunlarda ölmüştür. Bu hastalık bulaştığı her koyun topluluğundan 15-20 den fazla koyunu öldürmüştür. Ölen koyunlar 600-1000 civarındaydı. Mencilis'te 100, Karabulduk etrafında 250, Armut düzündü 50'den fazla koyun ölmüştür.⁷¹⁶ Aynı yıl içinde hastalık Tirebolu'nun Gönyen yazlık köyünde de görülmüş,⁷¹⁷ ayrıca sığırlarda mahiyeti belli olmayan bir hastalıkta ortaya çıkmıştır.⁷¹⁸

Koyunlardaki çiçek hastalığı Dereli'nin Kümbet bölgesine bağlı Kökyeri, Yağmurca, Tekke, Çegelli, Gürcü ve Şeyh obalarında, Alucra'nın Çakrak bölgesine bağlı Harçbeli ile Yağcı obasında ve bu iki bölge arasında geçiş bölgesi olan Şebinkarahisar'a bağlı yaylalarda hastalık artmıştır. Yenioba'da 70 koyun ölmüş ve bir o kadar kuzuya da hastalık bulaşmıştır.⁷¹⁹

1949 yılında Tirebolu'nun Espiye bucağına bağlı Çamköyü'nde mandalarda hayvan hastalığı çıkmış ve bu hastalıktan birkaç manda ölmüştür. Veteriner sağlık memuru Şefik Kırca hastalığı yerinde inceledikten sonra hastalığın yanıkara olduğunu tespit etmiş ve gereken tedbirleri almıştır.⁷²⁰

⁷¹² "Hayvan Sağlığı", Yeşilgiresun, 9 Haziran 1945, s.1, no:882, Bu hastalık hayvan sağlık zabıtası kanununa bağlı, ihbarı mecburi hastalıklar arasındaydı. Bu hastalık çıktığında hayvan sahipleri ve köy ihtiyar heyetleri hastalığı mahalli yöneticilere ihbar etmekle beraber bölgeye veteriner gidinceye kadar hastaları sağlam olanlardan ayırarak köyden dışarı hayvan ve maddelerinin çıkmasını men etmek mecburiyetindeydiler.

⁷¹³ "Hayvanlarda Hastalık", Yeşilgiresun, 8 Eylül 1945, s.1, no:885

⁷¹⁴ "Hayvan Hastalıkları", Yeşilgiresun, 28 Eylül 1946, s.1, no:943

⁷¹⁵ "Köylerimizde Hayvan Sağlığı İçin Yapılan Çalışmalar", Yeşilgiresun, 21 Aralık 1946, s.1, no:960

⁷¹⁶ "Koyunlarımızda "Hastalık", Yeşilgiresun, 8 Şubat 1947, s.1, no:967

⁷¹⁷ "Tirebolu'da Hayvan Hastalığı", Yeşilgiresun, 1 Mart 1947, s.2, no:970

⁷¹⁸ "Hayvan Hastalığı", Yeşilgiresun, 28 Haziran 1947, s.1, no:987

⁷¹⁹ "Koyunlarda Çiçek Hastalığı", Karadeniz Postası, 25 Ağustos 1947, s.1, no:24

⁷²⁰ "Hayvanlarda Hastalık", Yeşilgiresun, 9 Nisan 1949, s.1, no:1079

2.2.2. İstatistiklere Göre 1939-1950 arasında Giresun'da Bulunan Hayvan Miktarı

1939-1946 arasında Giresun'da bulunan hayvan miktarı şu şekilde tespit edilmiştir.

Tablo:77 1939-1946 arasında Giresun'da bulunan hayvan miktarı

	Koyun	Kıl keçisi	Tiftik keçi	Manda	Sığır	At	Katır	Eşek
1939	123.585	63.509	12	5.069	92.213	---	---	---
1940	118.729	57.269	13	5.190	91.264	---	---	---
1941	117.882	53.316	11	5.138	91.210	5.028	3.429	2.850
1942	105.786	45.140	14	4.346	83.566	4.222	3.120	2.620
1943	97.392	42.330	---	3.864	77.001	3.268	2.772	2.480
1944	106.660	46.383	---	3.935	80.722	2.982	2.563	2.392
1945	121.921	51.270	---	3.855	84.723	3.075	2.475	2.493
1946	124.816	49.478	---	3.893	86.038	2.869	2.360	2.590

Kaynak: Tablo **İstatistik Yıllığı 1939-1940**, s.223 ve **İstatistik Yıllığı 1948**, s.311'deki veriler toplanarak oluşturulmuştur.

1941 yılında Giresun'da bulunan tavuk-horoz miktarı 134.000 adet⁷²¹ 1944 yılında ise tavuk-horoz 107.000, hindi ise 150⁷²² adet olarak tespit edilmişti.

1941 yılında hayvanlardan elde edilen süt miktarı 89.801 ton, yapağı üretimi 177 ton, kıl üretimi 27 ton, yumurta adeti ise 11.500.000 adetti. Ayrıca 1940 yılında kesilen hayvan sayısı 27.383, elde edilen et 718 ton olarak tespit edilmişti.⁷²³

1944 yılında hayvanlardan elde edilen deri miktarı 24.519 adet, yumurta ise 4.150.000⁷²⁴ adetti.

1948 yılında yumurta üretimi 1935-1936 yıllarına göre bazı yerlerde yarıdan daha aşağıya bazı yerlerde ise sifıra düşmüştür. Bulancak'ta 1935-1936 yıllarında bir haftada 45.000 yumurta alınırken 1948 yılında 25.000'e düşmüştür. Piraziz'de 25.000'den 15.000'e, Keşap'ta 18.000'den 5.000'e, Yolağzı'nda 8.000'den 3.000'e, Espiye'de 30.000'den 3.000'e düşmüştür. Giresun merkez köyleri Dereli,

⁷²¹ Aykut, **İktisadi ve İctimai Türkiye**, s.180

⁷²² Selim Sabit Aykut, **Rakamlarla Türkiye**, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara 1947, s.283-285

⁷²³ Aykut **İktisadi ve İctimai Türkiye**, 138-182

⁷²⁴ Aykut, **Rakamlarla Türkiye**, s.237-287

Yavuzkema1 bucağı ise haftada ancak 15.000 yumurta satabilmektedir. Buna göre 1935-1936 yıllarında haftada 141.000 yumurta üretilirken 1948 yılında ancak 66.000 yumurta üretilmektedir. Alucra ve Şebinkarahisar'da savaş yıllarında tamamen ölen yumurtacılık 1948 yılında yeniden canlanmaya başlamıştır. Savaştan önce haftada 200-250 bin alınırken bu yıllarda 100 bine ulaşmıştır.⁷²⁵

1950 tarım sayımında Giresun'da tespit edilen hayvan miktarı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:78 1950 tarım sayımında Giresun'da hayvan miktarı

Koyun	Kıl keçisi	Tiftik keçisi	Manda	Sığır	At	Katır	Eşek
144.731	60.664	60	5.762	126.655	3.703	2.703	3.762

Kaynak: Tablo **1950 Ziraat Sayımı Neticeleri** s.47-49 arasından Giresun ile ilgili veriler toplanarak oluşturulmuştur.

1950 tarım sayımında hindi sayısı 17, kaz sayısı ise 91 olarak tespit edilmiştir.

2.2.3. Balıkçılık

Giresun'da balıkçılıkta büyük çaplı bir üretim söz konusu olmamıştır. Giresun kıyı halkının geçiminde balıkçılık önemli bir ekonomik potansiyel oluşturmasına rağmen balıkçılığın gelişmemiş olması, ilkel yöntemlerle yapılması bu imkanın iyi değerlendirilmediğini göstermektedir.⁷²⁶

İnönü döneminde de balıkçılık daha çok teknelerle yapılıyordu ve balıkçılık tekniği gelişmemişti.

1943 yılında İstanbul'da bol miktarda palamut çıkmış ve çifti 4 kuruşa satılmış, birçok balık fakirlere parasız dağıtılmıştır. Giresun'da ise aynı yıl en ufak Palamut'un çifti 60 kuruştan aşağı düşmemiştir.⁷²⁷

1947 yılında balık çok olmuştu. Özellikle balıkçılar tarafından bol miktarda istavrit tutulmuş ve bir kilo istavrit 25 kuruşa düşmüştür.⁷²⁸ 1948 yılı içinde Giresun'da Barbun, Kalkan, Uskumru ve çeşitli balıklar çok ucuza satılmış ve fakir halkta bu balıklardan istifade edebilmiştir, ancak hamsi yeteri kadar olmamıştır.

⁷²⁵ Nuri Ahmet Çimşit, "Gene O Konu Etrafında", Yeşilgiresun, 27 Mart 1948, s.1, no:1025

⁷²⁶ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3.146

⁷²⁷ "İstanbul Palamut Bolluğu", Yeşilgiresun, 23 Birinciteşrin 1943, s.2, no:800

⁷²⁸ "Balık Bollaştı", Yeşilgiresun, 15 Şubat 1947, s.2, no:968

Daha önce kanunen yasaklanan bomba ile balık avlama usulü tekrar yapılmaya başlandığı için balık nesli büyük zarar görmüştür.⁷²⁹

1950 tarım sayımına göre Giresun'da köylerde balıkçılık yapan ailelerin sayısı 721, şehirde ise 424'tü. Motor ve kayık sahibi olanlar 366, balık avlama işçisi 779'du. Motorlu balıkçı kayıkları 16, motorsuz balıkçı kayıkları ise 296 adetti. Yakalanan balık miktarı şehirde 177, köylerde ise 635 ton olarak tespit edilmişti.⁷³⁰

2.2.4. Arıcılık

Giresun'da Atatürk döneminde arıcılığın fenni kovanlarla yapılmasına çalışılmış, fakat başarı sağlanamamıştı. İnönü döneminde de istatistiklerden arıcılığın eski usul kovanlarla yapılmaya devam edildiği görülmüştür.

1940-1950 yılları arasında Giresun'da arı kovanı sayısı, bal ve balmumu üretimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:79 1940-1950 arasında Giresun'da Arıcılık

	Arıcı köy sayısı	Arı kovanı	Bal	Balmumu
1940	328	12.800	69 ton	4.2 ton
1941	---	10.250	90 ton	6.0 ton
1944	---	12.500	73 ton	12.95 ton
1950	325	9.380	50 ton	2.5 ton

Kaynak: 1940 ve 1950 yılı verileri **1973 İl Yıllığı**, s.227, 1941 yılı verileri Aykut, **İktisadi ve İctimai Türkiye**, s.187-190, 1944 yılı verileri Aykut, **Rakamlarla Türkiye**, s. 293-296'dan alınmıştır.

3- SAVAŞ NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN İAŞE SIKINTISININ GİRESUN'DAKİ YANSIMALARI

3.1. Ekmek Meselesi

Türkiye İkinci Dünya Savaşı yıllarında, halk beslenmesinde çok önemli bir yere sahip olan ekmek konusunda gittikçe artan bir sıkıntının içine girmiştir. İlk olarak tek tip ekmek çıkarılması ile ilgili karar alındı. Bu karara göre tek tip ekmek yapılması ve ekmeklik una % 15 geçmeyecek oranda çavdar katılması kararlaştırıldı.

⁷²⁹ "Balık Nesli Mahvediliyor", Yeşilgiresun, 24 Temmuz 1948, s.1, no:1043

⁷³⁰ 1950 Ziraat Sayımı Neticeleri, s.59

Daha sonra bu oran % 20'ye çıkarıldı ve % 30 oranında arpa da katılabilecekti. 13 Ocak 1942 yılında alınan bir karar ile ekmek vesikaya bağlandı ve kişi başına verilecek ekmek günde 7 yaşına kadar olan çocuklar için 187.5, 7 yaşından yukarı olanlar için 375, ağır işçiler için 750 gram olarak sınırlandırıldı. Tüm bu kısıtlamalara ve ekmeğin içine katılan maddelere rağmen ekmek sıkıntısı önlenememiştir.⁷³¹

Bütün geçimi tek mahsul fındığa bağlı olan Giresun'da da İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı olumsuzluklardan dolayı ekmek sıkıntısı artmıştı. Alucra ve Şebinkarahisar kazalarında halkın iâşe sıkıntısı diğer kazalara oranla daha azdı.⁷³² Sahil kazalarından bazıları ise yedi aylık yiyeceğini üretirken bazıları ancak beş aylık yiyeceğini üretiyordu ki halkın çektiği iâşe sıkıntısı çok açık bir şekilde görülüyordu. Özellikle Giresun- Merkez, Bulancak, Tirebolu ve Görele'de mısırın getirtme ve dağıtma işi düzenli bir plan doğrultusunda yapılmıyordu.⁷³³

Giresun'da iâşe problemi öyle bir noktaya gelmişti ki Giresun ili dahilinde gıda eksikliğinden kaynaklanan fizyolojik sıkıntıların başladığı Ticaret Vekaleti'ne bildirilmiş, ayrıca Nekatoriazis'in salgın halinde olduğu ve bunun araştırılması gerektiği belirtilmişti.⁷³⁴

Mısır ve patates ekiminin arttırılması ve Samsun'da buğday, arpa ve mısır mahsulünün fazla olması ile Giresun'daki ekmek sıkıntısı biraz azaltılmaya çalışılmıştır.⁷³⁵ Ayrıca Hükümet Giresun'un ekmek konusunda maruz kaldığı sıkıntıyı dikkate alarak ilk etapta Giresun'a 150 ton ekmeklik arpa sevk etmiş ve yeni mahsulden buğday elde edildikçe düzenli olarak un sevkiyatında bulunmuştur.⁷³⁶

1 Şubat 1942 yılında Giresun'da halkın ekmeğini fırınlardan kolayca tedarik edebilmesi için karne usulü uygulanmaya başlamış⁷³⁷ ve günde 300 gram olarak verilen ekmek 375 gram olarak halka verilmeye başlanmıştır.⁷³⁸ Aynı yıl halk evlerinde mevcut bulunan mısır, buğday, un, mahlut, çavdar gibi hububatın miktarını iâşe heyetine bildirmiş, ve iâşe işlerinde dağıtım işleri ile meşgul olmak üzere bir

⁷³¹ Çetin Yetkin, **Karşı Devrim 1945-1950**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yay., Konya 2009, s.113-114

⁷³² BCA, 28 Ağustos 1942, 490.1.0.0/656.187.1

⁷³³ BCA, 3 Temmuz 1942, 490.1.0.0/656.187.1

⁷³⁴ BCA, 18 Ağustos 1942, 490.1.0.0/656.187.1

⁷³⁵ BCA, 28 Ağustos 1942, 490.1.0.0/656.187.1

⁷³⁶ BCA, 30 Temmuz 1942, 490.1.0.0/656.187.1

⁷³⁷ "Ekmek İhtiyacı Kolaylaştı", Yeşilgiresun, 7 Şubat 1942, s.1, no:718

⁷³⁸ "Ekmek", Yeşilgiresun, 21 Mart 1942, s.1, no:723

dağıtım bürosu kadrosu oluşturulmuştur.⁷³⁹ Bununla birlikte oluşturulan iâşe belgeleri ile halkın ekmek ve diğer ürünleri kolayca alabilmesi sağlanmıştır.⁷⁴⁰

İâşe darlığına çare bulabilmek için findığın hem kalorisinin yüksek olması hem de findığın tüketilmesi sebebiyle ekmek hamurunun içine % 5 veya % 10 oranında findık katılması dahi kararlaştırılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar olumlu sonuç verdiği gibi kalorisini de doktor raporu ile onaylanmıştır.⁷⁴¹

Karne ile ekmek verme usulü Karadeniz Bölgesi'nde kaldırılmış ve bu durum büyük sıkıntılara yol açmıştır. Çünkü elde stok olmamakla beraber günlük ekmek ihtiyacı bile kesintiye uğramıştı.⁷⁴² Fırınlarda bir kişiye iki ekmekten fazla ekmek verilmediği için birkaç fırına ekmek için başvurular vardı.⁷⁴³ Şehrin ihtiyacı olan 300 ton mısır gelmiş ve böylece halkın çektiği sıkıntı biraz hafifletilmiştir.⁷⁴⁴

Giresun Valisi Etem Bozkurt 1943 yılında şehir ve köy halkının ekmek ihtiyacını karşılamak için vilayet emrine verilen 500 ton mısırın dağıtımını sağlamış, nitekim 100 kuruşa yükselen mısır fiyatları 75 kuruşa düşmüştür. Diğer taraftan 1943 yılı Ağustos sonuna kadar vilayetin 7000 ton mısıra daha ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.⁷⁴⁵

1946 yılında Giresun'un ekmeklik ihtiyacı için bol miktarda buğday, çavdar ve ucuz unlardan gönderilmeye başlanmış, köy ve şehir halkı hububatı ücret karşılığında tedarik edebilmişlerdir.⁷⁴⁶

3.2. Şeker meselesi

Giresun'da savaş yıllarında ekmek dışında şekerde de sıkıntı yaşanmıştır. Halkevi Köycülük Kolu köylere yaptığı seyahatlerde muhtaçlara birer kilo şeker dağıtmıştır. Özellikle çocuğu olanlar, eşi askerde olanlar şeker dağıtımında göz önünde bulundurulmuştur. Bazı yaşlılara da birer kilo şeker verilmiş ve bu kişiler bir seneden beri şeker alamadıklarını belirtmişlerdir.⁷⁴⁷

⁷³⁹ "Evlardaki Hububat", Yeşilgiresun, 14 Şubat 1942, s.1, no:719

⁷⁴⁰ "İâşe Belgeleri Geldi", Yeşilgiresun, 13 Haziran 1942, s.1, no:734

⁷⁴¹ "Ekmeklere Findık Karıştıracağız", Yeşilgiresun, 26 Eylül 1942, s.1, no:747

⁷⁴² "Ekmek ve İâşe Meselesi", Yeşilgiresun, 10 Birinciteşrin 1942, s.1, no:749

⁷⁴³ "Ekmek Meselesi", Yeşilgiresun, 10 Birinciteşrin 1942, s.1, no:749

⁷⁴⁴ "300 Ton Mısır Peyderpey Geliyor", Yeşilgiresun, 30 Mayıs 1942, s.1, no:732

⁷⁴⁵ Nuri Ahmet Çimşit, "500 Ton Mısır", Yeşilgiresun, 8 Mayıs 1943, s.1, no:777

⁷⁴⁶ "İâşe Korkumuz Yok", Yeşilgiresun, 13 Nisan 1946, s.1, no:926

⁷⁴⁷ "Köylüye Parasız Şeker Dağıtıldı", Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1942, s.1, no:731

1942 yılında şeker ithalatı yapan firmalardan biri 22 Ekim’de 16 ton ve 13 Aralık’ta 16 ton şeker siparişi vermişti. İkinci bir firma ise 11 Ekim’de 16 ton, aynı ay da tekrar 16 ton şeker siparişi vermişti, fakat üç ay önceden Turhal Şeker Fabrikasına sipariş edilen şekerlerden bir ton dahi gelmemiş ve şeker konusunda büyük sıkıntılar yaşanmıştı.⁷⁴⁸

3.3. Tuz Meselesi

1942 yılında Giresun’da tuz konusunda da sıkıntı başlamıştı. Özellikle konserve kurma aylarında piyasaya bol miktarda verilmemesi nedeniyle tuz buhranı oluşmuştur.⁷⁴⁹ Yüksek köylerde bir kilo tuzu üç kilo mısır karşılığında değiştirenler olduğu gibi tuzu 35-45 kuruş arasında satanlar da mevcuttu.⁷⁵⁰

1947 yılında da satıcıların elinde az miktarda bulunan tuz karaborsaya düşmüş ve halk tuz konusunda tekrar sıkıntıya düşmüştü.⁷⁵¹

4- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN’DA İTHALAT VE İHRACAT

İkinci Dünya Savaşı’nın ilk yıllarına kadar Giresun dış ülkelere doğrudan fındık ihracatı yapıyor ve bir ihraç iskelesi durumunda bulunuyordu, ayrıca büyük yabancı firmaların da merkezi burada toplanmış bulunuyordu.⁷⁵² Geniş ölçüde üretilen fındığın ihracat işlemlerini düzenlemek için de 6 Kasım 1940 tarihinde 3018 sayılı kanuna göre merkezi Giresun’da, Trabzon, Ordu ve İstanbul’da şubeleri bulunmak üzere Türkiye Fındık İhracatçılar Birliği kuruldu.⁷⁵³

İkinci Dünya Savaşı’nın ortaya çıkardığı sıkıntılardan dolayı fındığın ihraç imkanları azalmış, Giresun iskelesinden direkt olarak yapılan ihracat durmuş ve fiili ihracat tamamen İstanbul üzerinden yapılmaya başlanmıştır.⁷⁵⁴ Fındık ihracatının önemli kısmının İstanbul’dan yapılması Türkiye Fındık İhracatçılar Birliği’nin, İstanbul Fındık İhracatçılar Birliği ve Karadeniz Bölgesi Fındık İhracatçılar Birliği adlarıyla ikiye ayrılmasına yol açmıştır.⁷⁵⁵

⁷⁴⁸ Nuri Ahmet Çimşit, “Şekere Ekmeğe ve Diğer Yiyeceklere Dair”, Yeşilgiresun, 17 İkinci kanun 1942, s.1, no:715

⁷⁴⁹ “Kafi Değilmiş Gibi Bir de Tuz Derdi”, Yeşilgiresun, 3 Birinciteşrin 1942, s.1, no:748

⁷⁵⁰ “Tuz Buhranı”, Yeşilgiresun, 9 İkincikanun 1943, s.1, no:780

⁷⁵¹ “Şehirde Tuz Bulunmuyor”, Yeşilgiresun, 25 Ocak 1947, s.1, no:965

⁷⁵² Peker, Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından, s.114

⁷⁵³ 1973 İl Yıllığı, s.277

⁷⁵⁴ Peker, Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından, s.114

⁷⁵⁵ 1973 İl Yıllığı, s.277

Bir iç pazar ürünü olmaktan ziyade bir dış pazar ürünü olan fındık standart çuvallar içinde kabuksuz yani iç olarak dışarıya sevk ediliyordu. Savaş yılları içinde Türk fındığı İngiltere ve Amerika hariç olmak üzere diğer tüketen piyasalara ihraç edilmiştir. Bu ihracat daha ziyade takas yapılan ülkelere yapılmaktaydı. İsviçre, Belçika bu ülkelerin başında bulunmaktaydı. Kliring⁷⁵⁶ yöntemiyle Macaristan ve Almanya'ya yapılan ihracatta önemli bir miktar oluşturmaktaydı. Takas yapılan ülkeler arasında Danimarka, Slovakya, Belçika ve İsveç'e yapılan fındık ihracatı da önemli bir yer tutmaktaydı. Filistin, Suriye, Mısır gibi ülkelere de kabuklu fındık sevk edilmekteydi.⁷⁵⁷

Savaşın ilk yıllarında 1939 ve 1940 yıllarında Giresun'dan diğer ülkelere yapılan ihracat durumu şu şekildedir:

---

⁷⁵⁶ Ülkeler arasındaki iki yanlı ticaret anlaşmalarının temelde malla ödemeyi öngören bir türü. Kliring de anlaşmalı ülkeler arasında ithalat ve ihracat işlemlerinin döviz kullanılmadan takas yoluyla gerçekleştirilmesi.

⁷⁵⁷ “Fındık Ticaretinin Geçirmekte Olduğu Kriz”, Yeşilgiresun, 25 İkinciteşrin 1944, s.1, no:855

Tablo:80 1939 yılı Giresun fındık ihracat durumu (iç fındık)

Gittiği Ülke	Miktar (kilo)	Değeri (lira)
Fransa	153.260	81.136
Almanya	3.104.720	2.345.408
İngiltere	219.820	76.937
Türkiye	55.460	29.573
Çekoslovakya	125.880	65.722
Letonya	127.560	98.866
Finlandiya	545.210	341.646
Danimarka	108.580	56.582
İsviçre	31.320	24.755
Amerika	44.790	4.107
Belçika	14.749	6.194
Romanya	104.060	89.723
Yugoslavya	9.440	7.496
Avusturalya	73.520	43.012
Hollanda	1.200	700
Lehistan	39.080	30.457
Cenubi Afrika	24.080	14.921
İtalya	190.480	154.047
Toplam	4.973.209	3.471.282

Kaynak: Peker, Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından, s.114

Tablo:81 1940 yılı Giresun fındık ihracat durumu

Gittiği Ülke	Miktar (kilo)	Değeri (lira)
Fransa	3.303.840	1.085.122
Almanya	1.588.070	492.141
İngiltere	1.383.906	402.073
İstanbul	1.094.470	386.331
Çekoslovakya	827.240	245.811
Letonya	673.430	283.109
Finlandiya	338.160	106.509
Danimarka	310.760	94.704
İsviçre	321.520	175.285
Amerika	220.160	86.132
Belçika	144.080	52.749
Romanya	133.120	78.126
Yugoslavya	113.600	47.418
Avustralya	89.920	29.253
Hollanda	89.840	33.216
Lehistan	27.760	12.460
Cenubi Afrika	11.040	3.418
İtalya	---	---
Toplam	10.670.916	3.613.857

Kaynak: Kaynak: Peker, **Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, s.114

Aynı yıllarda 383.113 lira değerinde 2.315.145 kilo ve 54.825 lira değerinde 148.810 kilo kabuklu fındık ihracatı yapılmıştır.⁷⁵⁸

Giresun'un 7 yıllık iç ve kabuklu fındık olmak üzere ihracat miktarları ise şu şekildedir.

⁷⁵⁸ Peker, **Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, s.115

Tablo:82 Giresun'un 7 yıllık iç ve kabuklu fındık olmak üzere ihracat miktarları

	İç Kilo	Kabuklu Kilo	Toplam Değer
1939	4.844.550	1.121.578	3.733.669
1940	9.955.040	3.110.139	4.235.663
1941	2.906.333	430.048	3.113.021
1942	6.030.201	2.973.782	7.888.612
1943	6.768.890	3.095.420	7.601.615
1944	933.872	1.119.792	1.065.263
1945	1.798.350	912.104	2.504.378

Kaynak: Peker, **Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihlak Bakımlarından**, s.113-114

1942 yılında yapılan yeni bir anlaşma ile Almanya'ya kilosu 111 kuruştan 2.000 ton fındık içi satılmıştı. Bu miktarın 1.100 tonunu Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği, 500 tonunu P.P. Dantelsen firması geri kalan 400 tonu ise diğer fındık ihracatçıları vermişti. Fındık ihracat tacirleri bu fiyatı az bulmuşlar ve Ticaret Vekaleti nezdinde teşebbüslerde bulunmuşlardır. Bu satış üzerinde fiyatlar yükselmiş ve 132 kuruşa kadar talepler olmuştur.⁷⁵⁹

1945 yılında fındığa olan talep artmaya başlamıştır. Özellikle Orta Avrupa ülkeleriyle Fransa ve İtalya'da fındığa önemli miktarda ihtiyaç duyulmuştu. Savaştan önce fındık üretiminin ancak % 5'i ülke içinde tüketiliyordu. Savaş sırasında ise özellikle yağ sıkıntısından dolayı bu oran % 45'e çıkmıştı.⁷⁶⁰

Amerika Birleşik Devleti'ne 1946 yılında 2.897.035 liralık 1947 yılında 1.122.972 liralık fındık ihraç edilmiş, 1948 yılında ise hiç ihracat yapılmamıştır. İsviçre'ye 1946 yılında 4.579.219 liralık 1947 yılında 1.455.377 liralık, 1948'de, ise 113.656 liralık fındık sevk olmuştur. Filistin'e 1946'da 248.497, 1947'de 1.455.377, 1948'de ise 113.656 liralık fındık ihracı yapılmıştır. İngiltere'ye 1946'da 438.312 liralık, 1947'de 143.650, 1948'de 2.499.108 liralık, Hollanda'ya ise 1946'da 506.616 liralık, 1947'de ihracat yapılmamış, 1948'de ise 1.106.088 liralık satış yapılmıştır.⁷⁶¹

⁷⁵⁹ "2 Bin Ton Fındık İçi Satıldı", Yeşilgiresun, 21 Mart 1942, s.1, no:723

⁷⁶⁰ "Fındıklarımıza Talep Artıyor", Yeşilgiresun, 30 Haziran 1945, s.1, no:885

⁷⁶¹ "Fındık Fiyatları", Yeşilgiresun, 25 Aralık 1948, s.1, no:1064

Savaş yılları içinde Giresun'dan fındık ihracatının durmasından dolayı Giresun'daki şubesini kapatarak komisyoncularla çalışmaya başlayan Hoştraser kumpanyası 1948 yılında Giresun'dan mal alıp doğrudan doğruya fiili ihracata başlamıştı. Fındık Birliği de 1947 yılında yaptığı birkaç teşebbüsle yabancı vapurların Giresun limanına uğramasını sağlamıştı.⁷⁶²

Eylül 1948'de 2.747.455 lira değerinde 1.988.430 kilo iç fındık, 448.953 lira değerinde 536.747 kilo kabuklu fındık, Ekim 1948'de ise 2.615.312 liralık 1.847.766 kilo iç fındık, 530.062 liralık 637.670 kilo kabuklu fındık ihraç edilmiştir. Eylül ayındaki ihracatın yarısı İsviçre'ye Ekim ayındaki ihracatın % 40'tan fazlası Hollanda'ya yapılmıştır.⁷⁶³

1948 yılı fındık mevsiminden 1949 yılı Mart ayına kadar Giresun iskelesinden 10.500 ton civarında fındık ihraç edilmiştir, ayrıca iç piyasalara da 3.500 tondan fazla fındık gönderilmiştir.⁷⁶⁴

Fındık dışında 1948 yılı içinde iki buçuk ayda 20.000 liralık yumurta ihraç edilmiştir. Giresun önceden beri yumurta ihraç eden bir iskeleydi. Şebinkarahisar ve Alucra'da katıldığında yumurta ihracatının miktarı daha büyük önem taşımaktaydı.⁷⁶⁵

1939-1948 yıllarında Giresun-Bulancak, Tirebolu limanlarından yapılan ithalat ve ihracat değerleri şu şekildeydi:

---

⁷⁶² “**Fiili İhracat Başladı**”, Yeşilgiresun, 25 Eylül 1948, s.1, no:1052

⁷⁶³ “**Fındık İhracatımız**”, Yeşilgiresun, 27 Kasım 1948, s.1, no:1060

⁷⁶⁴ “**Fındık İhracatımız**”, Yeşilgiresun, 5 Mart 1949, s.1, no:1074

⁷⁶⁵ Nuri Ahmet Çimşit, “**Bizde Neden Tavukçuluk Olmasın**”, Yeşilgiresun, 20 Mart 1948, s.1, no:1024

Tablo:83 1939-1948 yıllarında Giresun-Bulancak, Tirebolu limanlarında İthalat-İhracat (lira)

	İhracat		İthalat	
	Giresun-Bulancak	Tirebolu	Giresun-Bulancak	Tirebolu
1939	2.474.799	104.218	4.122	---
1940	1.886.073	21.079	199	---
1941	1.712.707	---	9.493	---
1942	578.517	46.091	8.643	---
1943	862.528	---	3.087	---
1944	124.946	4.152	---	---
1945	24.524	---	---	---
1946	65.371	---	---	---
1947	19.129	---	---	---
1948	883.672	---	---	---

Kaynak: Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1949**, C.XVII, s.296-298

Giresun limanına 1939 yılında 830.698 tonajlık 3.186 Türk gemisi, 4.202 tonajlık 4 yabancı gemi, 1940 yılında 765.715 tonajlık 2.815 Türk gemisi, 9437 tonajlık 7 yabancı gemi,⁷⁶⁶ 1941'de 646.811 tonajlık 2.499 Türk gemisi, 1.965 tonajlık 2 yabancı gemi, 1942'de 460.000 tonajlık 1.704 Türk gemisi, 1943'te 496.504 tonajlık 2.552 Türk gemisi uğramış, fakat bu iki yıl içinde hiç yabancı gemi uğramamıştır. 1944 yılında 526.288 tonajlık 2.521 Türk gemisi uğramış, bu yıl sadece Giresun limanına 45 tonajlık 1 gemi uğramıştır. 1945 yılında 578.933 tonajlık 2.531 Türk gemisi, 1946'da 620.442 tonajlık 2.558 Türk gemisi, 1947'de 608.917 tonajlık 2.041 Türk gemisi uğramış ve bu üç yıl içinde yabancı gemi uğramamıştır.⁷⁶⁷ 1948'de 767.398 tonajlık 1.418 Türk gemisi, 1949'da ise 881.588 tonajlık 1.481 Türk gemisi Giresun limanına uğramıştır. 1948 yılından itibaren ise İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkilerinin yavaş yavaş ortadan kalktığı ve Giresun limanına yabancı gemilerin uğradığı görülmektedir. 1948'de 2.268 tonajlık 2 ,1.693 tonajlık 2 yabancı gemi uğramıştır.⁷⁶⁸

⁷⁶⁶ İstatistik Yıllığı 1941-1942, s.408

⁷⁶⁷ İstatistik Yıllığı 1949, s.398

⁷⁶⁸ Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1950**, s.400

5- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SANAYİ VE TİCARET

5.1. Giresun'da Sanayi

Giresun'da sanayi İnönü döneminde de bulunduğu işlenmesi doğrultusunda gelişmekteydi. Fındık Tarım Satış Birliği sadece üretimi arttırmak, fiyatları korumakla kalmamış fındığın işlenmesi için fabrikalar kiralamış ve açmıştır. Fındık Tarım Satış Birliği fındık kırma işleri için tahmin edilen ihtiyaç oranında fabrika kiralamıştır. Birlik Umum Müdürlüğü Şükrü Ulay Trabzon ve Ordu'da incelemelerde bulunarak gerekli olan fabrikaları kiralamıştır, ayrıca Giresun'da da ihtiyati olarak gerekli fabrikaları kiralamıştır.⁷⁶⁹ Fındık Tarım Satış Birliği ayrıca bir fındık kırma fabrikası kurmaya karar vermiş ve bunun da temeli 2 Temmuz 1939'da atılmıştır.⁷⁷⁰ 1939 yılında temelleri atılan bir numaralı modern fındık kırma fabrikasının açılışı ise 19 Eylül 1940 tarihinde yapılmıştır.⁷⁷¹

1945 yılında Giresun'da sabun imalatı işine de önem verilmeye başlanmıştır. Fındık yağından yapılan sabunlar zeytin ve diğer yağlardan yapılan sabunlarla aynı kaliteydi. Damcıoğulları'nın Saydaş sokağındaki imalathanesi fındık yağından sabun üreten imalathanelerden biriydi.⁷⁷²

5.1.1. Tuğla ve Kiremit Ocakları

Giresun'da tuğla ve kiremit ocakları mevcuttu. Turnasuyu'nda bulunan kiremit ocağı 1941 yılından beri faaliyet gösteriyordu,⁷⁷³ ayrıca Ülper köyünde de bir tuğla ve kiremit ocağı mevcuttu.⁷⁷⁴

Ormanların hartamacılık yüzünden tahrip olmasından dolayı Devlet Orman İşletmesi köylülerin evlerinin üzerlerini kiremitle örtmeleri için teşebbüse geçmiş, bu şekil Tarım Bakanlığı'nca da onaylanmış ve ilk olarak Dereli'nin Kuşluhan köyü civarında bir kiremit ocağı açılmasına karar verilmiştir.⁷⁷⁵ Aynı yıl içinde Kuşluhan köyünde inşaatına başlanan tesisler bitmiş ve 13.000 kiremit üretebilecek bir fırını

⁷⁶⁹ "Birlik Kırma Fabrikaları Kiralıyor", Akgün, 4 Mayıs 1939, s.1, no:165

⁷⁷⁰ "Fındık Kırma Fabrikasının Temeli Merasimle Atıldı", Akgün, 6 Temmuz 1939, s.1, no:174

⁷⁷¹ "Modern Fındık Kırma Fabrikasının Açılma Töreni", Yeşilgiresun, 25 Mayıs 1940, s.1, no:635

⁷⁷² "Giresun'da Nefis Sabun Üretiliyor", Yeşilgiresun, 14 Nisan 1945, s.1, no:374

⁷⁷³ "Kiremit Ocağı", Yeşilgiresun, 14 Temmuz 1945, s.3, no:889

⁷⁷⁴ "Ülper Köyünde Tuğla ve Kiremit Ocağı", Yeşilgiresun, 21 Temmuz 1945, s.2, no:888

⁷⁷⁵ "Köy Evlerine Kiremit", Yeşilgiresun, 31 Mayıs 1947, s.1, no:983

olan ocak köylülere maliyeti üzerinden kiremit dağıtmıştır.⁷⁷⁶ Tirebolu'da da Mehmet Domaç Doğancı köyünde yerli tip kiremitlerden Marsilya tipi kiremite kadar her türlü kiremit ve tuğlayı üretmiştir.⁷⁷⁷ Devlet Orman İşletmesi ayrıca Giresun'da ve civar illerinde ihtiyaç duyduğu kereste ihtiyacını sağlamak için bir tahta fabrikası kurmayı planlamıştır. Bu fabrikanın Espiye bucağına kurulması uygun görülmüştü. Espiye ve Gelevre limanları bu fabrikanın yükleme ve boşaltma işlerini kolaylaştırıcaktı.⁷⁷⁸

5.1.2. Dokumacılık Sanayi

Atatürk döneminde Giresun'da dokumacılığın gelişmesi devlet tarafından desteklemiş ve dokumacılık ile ilgili işlerin düzenlenmesi için Tamzara Dokumacılık Kooperatifi kurulmuştu.

1942 yılında İktisat Vekaleti hem köylünün boş zamanlarını değerlendirmesi için hem de dokumacılığın gelişmesi için dokumacılık ile uğraşmak isteyenleri desteklemiştir. Bu yıl içinde Giresun'da da el dokumacılığı kurulacak merkezlerden gönderilen ustalar vasıtasıyla dokuma kursları açılmış, her köyde dokuma kursları açılmıştır. Bu kurslarda başarılı olan fakir öğrencilerden onuna hükümet tarafından ücretsiz olarak takım ile birlikte tezgah verilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca İktisat Vekaleti evlerde kurulmuş olan el dokuma tezgahları için iplik göndermiş ve Giresun'da da köylünün ihtiyacına cevap verecek olan iplikler Vilayet İktisat Müdürlüğü tarafından dağıtılmıştır.⁷⁷⁹ Alucra'nın Gicora köyüne tahsis edilmiş olan dokuma tezgahları vilayetten gönderilen bir usta nezaretinde faaliyete geçirilmiş ve kurs bir buçuk ay devam etmiştir. Kursa katılan köy halkı dokumacılığı tam anlamıyla kavramıştı.⁷⁸⁰

1941 yılı içinde dokumacılara ait iplik miktarı ve tezgah adetleri sınırlamaya tabi tutulduğu sırada Şebinkarahisar'da tezgahları faal olmadığından 15 kadar dokumacı açıkta kalmıştı, askerde olanlar bu haktan istifade etmişler fakat askerlikten başka sebepler meşru sayılmamıştı. Şebinkarahisar'da atölye halinde tezgah yoktu. Tezgahlar hep evdeydi ve her ailenin el ve ev sanatıydı. Kapısında bir

⁷⁷⁶ "Kiremit Ocakları Faaliyete Geçiyor", Yeşilgiresun, 16 Ağustos 1947, s.3, no:994

⁷⁷⁷ "Tirebolu'da Kiremit İmal Ediliyor", Karadeniz Postası, 9 Haziran 1947, s.2, no:13

⁷⁷⁸ "Kereste Fabrikası", Yeşilgiresun, 16 Haziran 1945, s.2, no:883

⁷⁷⁹ "Köylüye Dokuma Tezgahları", Yeşilgiresun, 12 Eylül 1942, s.1, no:746

⁷⁸⁰ "Dokumacılık Kursu", Yeşilgiresun, 18 İkciteşrin 1944, s.1, no:854

ineği olan ve ufak bir bahçesi bulunan birçok aile gelirlerine dokumacılığı da ekleyerek geçinmeye çalışıyordu. Bununla beraber İktisat Vekaletinin asıl hedefi dokumacılığı asıl sahiplerinin elinde bırakmak ve gelirinden dolayı sonradan ortaya çıkan bir takım sermayedar parasızları ve istismarcıları aradan çıkarmaktı. Şebinkarahisar'da 200 adet tezgah çalışır durumdaydı. Yangın ve zelzele gibi felaketlerden dolayı Şebinkarahisar dokumacılığı zarar görmüştü. Bir de böyle bir tahdidin yapılması dokumacılığı olumsuz etkilemiştir.⁷⁸¹

Ekonomik kuruluş bakımından Tamzara Kooperatifi bölgenin kendi çapında tüketim pazarlarına en müsait yerinde ve bölgenin gelenek haline getirdiği dokumacılık sanatının merkezindeydi.⁷⁸² Tamzara Dokumacılık Sanat Kooperatifi'nin 1947 yılı hesap yılı genel toplantısı 6 Mart 1948 tarihinde yapılmış ve bu toplantıda 141 ortak 190 tezgahlı kooperatifin 1947 yılı içinde 48.000 lira sermayesi ile 556.000 liralık ciro yaptığı belirtilmiştir.⁷⁸³

İkinci Dünya Savaşı'nda Tamzara ve hinterlandı savaş ekonomisinin de etkisiyle çok büyük istifadeler sağlamıştı. Savaşın anormal iktisadi düzeni sona erince özellikle hükümetin iplik satışını serbest bırakmasıyla kooperatif ortakları arasında bir dağılma olmuş ve ortaklıktan ayrılanların durumu iyi olduğundan kooperatif zor duruma düşmüştür.⁷⁸⁴

5.1.3. Madencilik

Giresun'da zengin maden yatakları bulunmaktaydı ve bu madenlerin bir kısmı işletilmekteydi.

1939 yılında hükümet Keşap nahiyesinin Yolağzı bölgesindeki zengin çimento madenlerinin işletilmesine karar vermişti. Bu madenler işletildiğinde Giresun'da iş hacmi genişleyecek özellikle bölgedeki yoksul topraksız köylü devamlı iş bulmuş olacaktı.⁷⁸⁵

1947 yılında Ekonomi Bakanlığı Maden Sanayi Tetkik Heyeti 1947 yılında Giresun' a gelmişti. Bu heyetin yaptığı incelemeler sonucunda Karadeniz kıyılarının işlemeye elverişli en iyi çimentosu Espiye'de bulunduğu belirtilmiştir. Espiye

⁷⁸¹ Osman Kaya, "İktisat Vekaletimizden Bir Dilek", Yeşilgiresun, 1 Temmuz 1944, s.1, no:834

⁷⁸² Etem Kılıçoğlu, "Tamzara Dokuma Kooperatifi", Yeşilgiresun, 14 Ocak 1950, s.1, no:1120

⁷⁸³ "Tamzara Dokumacılar Sanat Kooperatifimizin 1947 Yılı Hesap Toplantısı", Yeşilgiresun, 10 Nisan 1948, s.1, no:1027

⁷⁸⁴ Etem Kılıçoğlu, "Tamzara Dokuma Kooperatifi", Yeşilgiresun, 14 Ocak 1950, s.1, no:1120

⁷⁸⁵ "Çimento ve Şap Madenlerimiz", Akgün, 4 Mayıs 1939, s.1, no:165

çimentosu yumuşak, üstün kaliteli ve yüzlerce sene işlenecek kadar zengin bulunmuştur. Yolağzı çimentoları ise sert kalitede olmasına rağmen zengin olmasından dolayı önemli bulunmuştur.⁷⁸⁶

1949 yılında Bulancak'ta maden arama işine önem verilmiştir. Bazı müteşebbis kişiler tarafından Bezat, Kızılev, Yeşilbahçe, Ahurlu, Talipli, Eynece, Burunucu köyleri ile Tekmezar mevkilerinde simli kurşun, manganez ve diğer madenleri aramak üzere il makamından arama ruhsatı talebinde bulunmuşlardır.⁷⁸⁷

5.2. Giresun'da Ticaret

Atatürk döneminde olduğu gibi İnönü döneminde de Giresun'da ticari faaliyette en önemli yeri fındık almaktaydı. Yöredeki ticari faaliyetlerde çok büyük yeri olan fındığın önemli bir bölümü, iç fındık halinde dış pazarlara satılmaktaydı. Fındık hasadının ardından Eylül-Aralık ayları arasında piyasa hareketlenirdi.⁷⁸⁸

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce fındık ticareti mahsulün yetişmesinden evvel alivire satışlar ve yetiştirip piyasaya çıkmasından sonra oluşan muameleler olmak üzere iki kısımda toplanıyordu. Savaşın devam ettiği günlerde fındık ticareti değişmiştir. Savaştan dolayı dışarıya sevk imkanlarının güçleşmesi, diğer ülkelerin piyasaları ile iletişimin kesintiye uğraması ve siyasi münasebetlerdeki değişiklik sonucu fındık ticaretinde anormal bir seyir başlamıştır.⁷⁸⁹

Macaristan'dan 1940 mahsulü için talep olmasına rağmen Ticaret Vekaleti bu ülkeye yeni mahsulün satışını yasaklamıştı. Giresun milletvekili İsmail Sabuncu'nun bir raporuna göre Giresunlu tüccarlar bunun doğru olmadığını ve serbest bırakılmasını istemekteydiler. Ayrıca dışarıya satılan mal karşılığı olarak Ziraat Bankası daha önce tüccara para verdiği halde son zamanlarda bu muameleyi kaldırmış yalnız Osmanlı Bankası ve kısmen de İş Bankası'nın para verdiğini Ziraat Bankası'nın da eskisi gibi para vermesini istemekteydiler.⁷⁹⁰

Fındık fiyatlarındaki ani düşüşler tüccarları olumsuz etkilemekteydi. Mesela, 1944 yılında fındık piyasası durgun, talepler gevşek, fiyatlar düşüktü. Fındık

⁷⁸⁶ Nuri Ahmet Çimşid, "Çimento Fabrikası", Yeşilgiresun, 5 Temmuz 1947, s.1, no:988

⁷⁸⁷ "Bulancak Köylerinde Maden Aramaları", Yeşilgiresun, 26 Mart 1949, s.1, no:1077

⁷⁸⁸ Yurt Ansiklopedisi, "Giresun", s.3150

⁷⁸⁹ "Fındık Ticaretinin Geçirmekte Olduğu Kriz", Yeşilgiresun, 25 İnciteşrin 1944, s.1, no:855

⁷⁹⁰ BCA, 25 Ağustos 1942, 490.1.0.0/656.187.1

fiyatlarındaki ani düşüşün meydana getirdiği olumsuzlukların sebepleri şu şekildeydi:

- 1- Önceden beri fındıkların esaslı alıcısı olan Almanya ve Orta Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın tamamen durmuş olması
- 2- Amerika ve İngiltere piyasalarına henüz toplu bir satış imkanının elde edilmemiş olması
- 3- 1944 yılı rekoltesinin önceki senelere göre düşük olması
- 4- Kooperatifler Birliği bareminin beklenen fiyattan eksik olması
- 5- Düzenli satın almalarla fiyatların tutulmasına henüz başlanmamış olması
- 6- Alıcısız kaldığından dolayı düşmekte olan fiyatların daha da düşeceğini düşünen Arap ülkelerinin satın almaları geciktirmeleri
- 7- Öteden beri stok yapan ihracatçılar ve Karadeniz tüccarlarının stok amacıyla satın almada bulunmamaları
- 8- Bankaların fındık üzerine avans muameleleri sınırlamış olmaları
- 9- Seferlerin uzun zamanda yapılması ve vapurların sıcak bölgelerden geçmesinden dolayı malların sıcaktan bozulması
- 10- Amerika'da ithalden evvel malların sağlam olup olmadığını tespit etmek için Ziraat Dairesinin muayenesinden geçmedikçe akreditifin ödenmeyeceği konusunun alıcı firmalar tarafından şart koşulması

Fındık bölgesindeki fındık ihracat tüccarlarının içinde bulunduğu şartların kötü olması üzerine durum, CHP Müfettişi Şevket Erdoğan tarafından Ticaret Bakanlığı'na ve CHP Genel Sekreterliğine bildirilmişti. Ticaret Bakanı Raif Karadeniz'den parti müfettişi Şevket Erdoğan'a şu cevap verilmişti:

“Müstahsil ve tüccar elinde kalan fındıkların önümüzdeki sene gene istihsal mevsiminden evvel tasfiyesine çalışılmaktadır. Fındığın yılan derisi, eskimiş otomobil lastiği, kına, karabiber, termos gibi tali derecedeki mallarla dahi takas yapılmasına müsaade ediliyor. Fransa'ya bir miktar fındık satılmasına çalışılmaktadır. Amerika resmi makamları tarafından istenilen bazı gıda ve yağlı maddelerin yerine fındık teklif edilmiştir” denilmekteydi. Bundan başka Başbakanlıktan İhracatçılar Birliği'ne gönderilen bir telgrafta: “ Fındığın devletçe mukassaten mübayaa bulunan malların bedelleriyle yine devletçe satın alınan ecnebi şirketlerin taksitlerinin tediyesine tahsis olunan maddeler listesine konulması kararlaştırılmıştır” denilmekteydi. Bu alınan tedbirler

üzerine fındık fiyatları kısa bir seyir takip ederek 114 kuruştan 130 kuruşa yükselmiş ve tüccarlar bu durumdan memnun olmuşlardır.⁷⁹¹

1948 yılında fındık ihracatçıları Ticaret Odası'nda bir toplantı yaparak fındık fiyatlarının düşmesi üzerine bankaların kredilerde sınırlama yapmaları konusunu görüşme yapmışlar ve bu durumun Ticaret Bakanlığına bildirilmesine karar vermişlerdi. Ticaret Bakanı Cemil Sait Barlas'ın şahsına çekilen telgrafta konu şu şekilde belirtilmekteydi:

“İhracatın normal seyrini alacağı bir sırada, ortada kati bir sebep ve zaruret olmadığı halde bankaların fındık tacirlerine tahsis edilmiş kredileri kapatma teşebbüsü ve bu meyanda evrak mukabili iştirayı durdurmaları ve yine evrak mukabili yüklenen malların tesviyesine gitmeleri piyasayı şaşkırtmış ve tüccarı da büyük zararlar tehdit etmeye başlamıştır. İş ve Osmanlı Bankaları yüklenen malların fiyat farklarını marj olarak kapatmış ve yeniden değişiklik olursa rayice göre fiyat ayarlaması ile tekrar fark almak suretiyle vaziyeti idare etmeleri kabil olduğu halde bu tedbirlere iltifat edilmeyerek tüccarı tazyike başlatmaları İstanbul'da fırsat kollayan alıcıları harekete geçirmiş ve bu alıcılar her gün piyasayı kırarak hazır malları toplamaya başlamış olduklarından öteden beri meslekleri fındık ticareti olan birçok firma sarsılmak ve aradan çıkmak tehlikesine maruz kalmıştır. Yersiz ve manasız olduğu kadar tamamen şahsi tevehhümlerin mahsulü olarak ihdas edilen ve mevzli olduğuna kani bulunduğumuz bu halin önlenmesi” istenmekteydi.⁷⁹²

Tirebolu Ticaret ve Sanayi Odası'nda toplanan esnafta İş ve Osmanlı Bankalarının kendilerine bir aydan beri ticari muamele yapmadıklarını belirtmişlerdir. Oda heyeti esnaf ve tüccarların bu durumunu Ticaret Bakanlığı'na

“Bu bankalarla öteden beri iş yapan kimseler meyanında manifaturacıların bu defaki kasabanın Sümerbank tarafından tahsis edilmiş olan 90.000 liralık kontenjanının bedelini dahi temin edemediklerinden bu miktarın ancak 25.000 liralık kısmının alınabileceği öğrenilmiştir. Bu yüzden halkın giyecek maddesi olan ve şiddetle ihtiyacı bulunan Sümerbank pamuklu bezlerinin yeter derecede ithalinin temini mümkün olamadığı görülmüştür. Bu sebeplerle bankaların bu şekilde yaptıkları muamele memleket iktisadiyatını hiç yoktan felce uğratmıştır” şeklinde şikayette bulunmuşlardır.⁷⁹³

Önceki yıllarda Ticaret Odası eksperleri malın çürük olup olmadığına bakarlar, standardizasyonun esası demek olan fındığın çeşit ve cinsleri arasında sınıf ve dereceler oluşturma hususlarını tatbik etmezlerdi. Fındık üzerindeki olumsuz düşüncelerin ortadan kalkması için fındık tüccarları standardizasyon prensiplerine

⁷⁹¹ “Fındık Fiyatları Düşmeye Başladı ve Seviyeye Yükseliyor”, Yeşilgiresun, 27 Nisan 1946, s.2, no:927

⁷⁹² Nuriahmet Çimşit, “Fındık İhracat Tacirinin Geçirdiği Buhran”, Yeşilgiresun, 18 Aralık 1948, s.1, no:1063

⁷⁹³ “Tirebolulu Tüccarlarda Bankalardan Şikayet Ediyor”, Yeşilgiresun, 25 Aralık 1948, s.1, no:1064

göre hareket etmişler ve ihracat başkontrolörleri itinalı bir şekilde çalışmışlardır. 1948 yılı ihraç mevsiminde İngiltere Ticaret Bakanlığı'ndan gelen bir heyet standardizasyon konusu üzerinde durmuşlar ve bu konudaki memnuniyetlerini dile getirmişlerdir.⁷⁹⁴ Giresun fındıklarının iyi bir müşterisi olan İsviçreli ithalatçılardan Giresun ve Ordu ihracat başkontrolörlüklerine gelen mektuplar da fındığın lezzetini ve temizliğini övmekteydi.⁷⁹⁵

Türkiye Fındık İhracatçılar Birliği'nin 1948 hesap yılına ait toplantı 28 Şubat 1949'da yapılmıştı. Bu toplantıya Giresun, Trabzon ve İstanbul firmalarından 17 tüccar katılmıştı ve toplantı sonucunda şu kararlar alınmıştı.⁷⁹⁶

1- Fındık ihracatının arttırılması için takaslı satışlara daha fazla önem verilmesi,

2- Bazı İstanbul firmalarının çeşitli yabancı ülkelerin paralarının kur farklarından yararlanarak asgari ihraç fiyatından aşağı fiyatlarla fındık satmaları konusu üzerinde hassasiyetle durulması ve bunu önleyici tedbirler alınması,

3- Dış ülkelere yapılan ihracatın o ülkede tüketilmesinin teşvikine dair mecburiyetin kaldırılması,

4- Asgari ihraç fiyatlarının tespiti sırasında İstanbul iskelelerinden yapılacak ihracatın fiyatları arasında % 5'e kadar bir farka müsaade edilmek şartıyla Giresun, Trabzon ve Ordu gibi üretici şehirlerin direk olarak dış ülkelere satış yapabilmesi ve fındık satışlarının İstanbul üzerinden yapılması zaruretinin kaldırılması,

5- Vapur navlonlarında indirim yapılması denizyollarının aktarmalı muamele yaparak Karadeniz ihracatının arttırılması, bundan başka birliğin mevcut fonlarından Giresun'da yapılacak Ticaret Odası, borsa ve ihracatçılar birliği binası inşaatı için 30.000 lira yardımda bulunulması, fındık mahsulünün dış pazarlarda reklam ve propagandası için fuarlara iştirak edilmesi kararlaştırılmış ve bu amaçla 5.000 lira tahsisat ayrılmıştır. Birlik merkezinin Giresun'da olmasından dolayı birliğin muhasebe işlerinin de Giresun'da toplanmasına İstanbul, Ordu ve Trabzon'da ki teşkilatın birer şube olarak görev yapmasına genel kurul karar vermiştir.

Giresun'da küçük el sanatlarının öğretilmesi için kurslar da açılmaktaydı. Eynesil bucağında köy demircilik ve marangozculuk kursları açılmış, kurstan 21

⁷⁹⁴ "Fındık İhracatında Standardizasyonun Ehemmiyeti", Yeşilgiresun, 29 Ocak 1949, s.1, no:1069

⁷⁹⁵ "Fındıklarımız", Yeşilgiresun, 1 Ocak 1949, s.1, no:1065

⁷⁹⁶ "Fındık İhracatçılar Birliği Genel Kurul Toplantısı", Yeşilgiresun, 5 Mart 1949, s.1, no:1074

demirci 18 marangoz mezun olmuştur. Yapılan eşyaları göstermek amacıyla da bir sergi açılmıştır.⁷⁹⁷

1950 sanayi ve işyerleri sayımına göre Giresun'da⁷⁹⁸

İşyeri sayısı.....	526
İş sahibi ve ortakları.....	508
Ücretsiz aile efradı.....	151
Ücretli işçiler.....	664 olarak tespit edilmiştir.

Giresun'da açılan pazarlar köylünün refah ve rahatlığını sağlayan önemli yerlerdi. Dereli, Duroğlu mevkileri ile Keşap'ın Hatun Değirmeni mevkiinde açılmış olan pazar yerlerinde köylü mahsulünü değerlendirmekteydi. Buralara pazar açılmadan önce köylü fındık mahsulünü saatlerce sırtında taşıdıktan sonra merkez pazarlarına getirmekteydi, ayrıca meyvesini yumurtasını, odununu, sütünü, yoğurdunu satacak yer bulamayan köylü açılan pazar yerleri sayesinde ürünlerini değerlendirme fırsatı bulmuştu.⁷⁹⁹

6- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA ULAŞIM

İkinci Dünya Savaşı ulaşım sektörünü de olumsuz etkilemiş ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ilerleme hızı yavaşlamıştır.

1939 yılında 40.832 km olan karayollarının uzunluğu 1945'te 43.511 km.ye yükselmiştir ki buna göre savaş yılları içinde toplam 2.578, yılda ortalama 430 km yol inşa edilmiştir.⁸⁰⁰

1939-1945 yılları arasında karayollarının yapımı için 72.629.096 lira harcanarak 2.502 km yol, 39 adet büyük köprü yapılmıştır. 1943-1945 yılları arasında bakım altında olan yol ise 6.840 km'dir.⁸⁰¹ Yol yapımına ayrılan kaynakların sınırlı olması, ülke şartlarına uygun bir yol politikası düzenleyip uygulayacak bir teşkilat oluşturulmadığından devlet, il ve köy yollarının birbirinden bağımsız çalışan dairelerin elinde bırakılması ve yol inşaatı konusunda modern teknolojiye ulaşamaması alınan sonuçların istenen seviyede olmamasına neden olmuştur. Savaş yılları içinde mevcut eski yollar daha da bozulmuş, yeni yapılanlar

⁷⁹⁷ "Köy Sanat Kursları", Yeşilgiresun, 7 Mayıs 1949, s.1, no:1085

⁷⁹⁸ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Bülteni**, Ankara 1955, s.VI

⁷⁹⁹ Nuri Ahmet Çimşid, "**Köylerde Açılan Pazarlar ve Yollar**", Yeşilgiresun, 7 Mayıs 1949, s.1, no:1085,

⁸⁰⁰ Efdal As, **Cumhuriyet Döneminde Ulaşım Politikaları (1923-1960)**, Dokuz Eylül Üniversitesi, AİİT Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2006, s.249

⁸⁰¹ As, **a.g.t.**, s.250

ise acele bir şekilde yapıldığı ve gerektiği gibi kontrol edilmediği için önceden tespit edilen niteliklerin altında kalmıştır.⁸⁰²

İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı sıkıntılar nedeniyle demiryolu yapımı da eski hızını kaybetmişti. Erzurum hattının açılmasından sonra ancak Diyarbakır'dan Kurtalan'a (29 Ekim 1944) ve Elazığ'dan Genç'e (16 Aralık 1947) uzanan yollar tamamlanmış ve 1948 yılı sonunda Devlet Demiryollarında işletilen hatların uzunluğu 7.636 km'yi bulmuştu.⁸⁰³

1948-1950 yılları arasında özellikle dış kaynakların artması ulaşım sektöründeki olumlu gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. 1948 yılında ABD, Marshall yardımı kapsamında ulaşım sektöründe de önemli miktarda mali yardımda bulunmuştur. Aşağıdaki tabloda 1948-1950 yılları arasında ABD'nin Marshall yardımı kapsamında ulaşım sektörüne ayrılan miktar şu şekilde belirtilmiştir:⁸⁰⁴

Tablo:84 1948-1950 Döneminde Marshall Yardımı'ndan Ulaştırma Sektörüne Ayrılan

Yıllar	Karayolları \$	Demiryolları \$	Denizyolları \$
1948-1949	5.000.000	---	---
1949-1950	10.000.000	4.474.000	9.414.810.000

Kaynak: As, a.g.t., s.299

Giresun'da da 1939-1950 yıllarında yol çalışmaları yavaşlamıştır. Bu yıllarda mevcut yollar ve köprüler tamir edilmeye çalışılmıştır.

1945 yılında sahil yollarındaki çalışmalar için 250.000 liralık tahsisat gönderilmiş, fakat yeni tahsisat gelmediği için yol çalışmaları durmuştur.⁸⁰⁵ Giresun'da mevcut yolların bakımı uzun yıllar yapılmamış, köprüler tamir edilmemişti. Bu nedenle Giresun il bütçesinden yol işlerine ayrılan ödeneklerin hepsi bu köprü ve yolların yeniden inşasına yetmediği için tamir etmekle yetinilmiştir. Giresun'da arazinin arızalı olması yollarda köprü ve menfez inşasını mecbur kılmaktaydı. Bu nedenle 1946 yılında Giresun'a verilen ödeneğin çoğu köprülerin inşaa ve tamirine ayrılmıştı.⁸⁰⁶

⁸⁰² As, a.g.t., s.250-251

⁸⁰³ Şerafettin Turan, **İsmet İnönü Yaşamı-Dönemi ve Kişiliği**, Bilge Yay., Ankara 2003, s.112

⁸⁰⁴ As, a.g.t., s.299

⁸⁰⁵ "Sahil Şosesindeki Çalışmalar Durdu", Yeşilgiresun, 25 Ağustos 1945, s.1, no:893

⁸⁰⁶ "İl Genel Meclisi", Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

1949 yılında da il sınırları içindeki köprülerin tamiri için Bayındırlık Bakanlığında istenmiş olan ödenekten 25.000 lira gönderilmişti. Bu para ile Baltama ve Güre köprülerinden başlamak üzere onarılmaya muhtaç bütün köprüler tamir ettirilmiştir.⁸⁰⁷

6.1. Dereli Yolu

Dereli yolu Alucra ve Şebinkarahisar kazaları ile İç Anadolu'ya doğru irtibatı sağlayan bir yoldu.⁸⁰⁸ 1939 yılında Dereli yolunun Çay köprü mevkiine kadar olan birinci kısmı bitirilmiş ve otomobillerin gidip gelmesine uygun bir duruma gelmişti. Kış aylarında dahi kapanmayacak ve İç Anadolu'ya doğru uzayacak olan bu yolun ikinci kısmına da başlanmıştı. Köy Kanunu'na göre bu yolda 2.000 amele çalışmaktaydı.⁸⁰⁹

Yolun ilk aşamasını oluşturan Dereli nahiyesine kadar olan kısmı tamamlanmasına rağmen 1940 yılında yol çalışmaları durmuştu. Çalışmaların durması ve bakımsızlık yüzünden de yolun yapılan bazı kısımlarında bozulmalar meydana gelmişti.⁸¹⁰ Yıllardan beri üzerinde durulan ve yol çalışmalarının bazen başlayıp bazen durduğu Dereli yolu 1944 yılında açılmıştır.⁸¹¹

1948 yılında ise Dereli yolunun durumu oldukça kötüydü. Önceden bir keçi yolu dahi olmayan bu güzergah köy halkının çalışmaları ile nakliye vasıtalarının geçmesine açılmıştı., ancak daha sonra yol ihmalden dolayı yolun durumu çok kötü olmuş ve her an için tehlike arz etmekteydi.⁸¹² 1949 yılında ise artık yolun durumundan dolayı pazarlar işleyemez olmuş ve ormanların ortasında bulunan bu bölgeden her türlü nakliyat durmuştu. Bu nedenle Giresun Valisi yolun onarılması için çalışmaları başlatmıştı.⁸¹³

6.2. Giresun-Trabzon Yolu

1940 yılı itibariyle Tirebolu'ya kadar olan sahil yolları üzerindeki köprüler ya tamamen geçilmez yada geçilmesi tehlikeli bir durum almıştı. Aksu köprüsü

⁸⁰⁷ “Köprülerin Tamiri İçin 25 Bin Lira Gönderildi”, Yeşilgiresun, 10 Temmuz 1949, s.1, no:1094

⁸⁰⁸ “Dereli Yolunun Yapılması”, Yeşilgiresun, 6 Mayıs 1940, s.1, no:628

⁸⁰⁹ Nuri Ahmet Çimşit, “Valimizin Eseri İlerliyor”, Yeşilgiresun, 15 Nisan 1939, s.1, no:580

⁸¹⁰ “Dereli Yolunun Yapılması”, Yeşilgiresun, 6 Mayıs 1940, s.1, no:628

⁸¹¹ “Memleket Dereli Yoluna Kavuştu”, Yeşilgiresun, 20 Mayıs 1944, s.1, no:828

⁸¹² “Giresun-Dereli Yolunun Bugünkü Feci durumu”, Yeşilgiresun, 13 Kasım 1948, s.1, no:1058

⁸¹³ Nuri Ahmet Çimşit, “Dereli Yolu”, Yeşilgiresun, 26 Mart 1949, s.1, no:1077

bunlardan biriydi. Espiye nahiyesinde de Gelevre köprüsü çok kötü bir durumdaydı. Diğer taraftan Giresun-Trabzon sahil yolu üzerinde bulunan Harşit asma köprüsünün de tamir edilmesi gerekiyordu.⁸¹⁴

1940 yılında Giresun-Trabzon arasındaki Aksu ve Giresun'dan İç Anadolu'ya doğru giden yolun en büyük derelerinden olan Tönük köprülerinin Nafia Vekaleti tarafından yapılması kararlaştırıldı.⁸¹⁵

1942 yılında ise Giresun- Trabzon yolunda 95. km'ye kadar tamirat yapılmış ve Arnelit bölgesinde 21.400 ile 27.680. km arasında 11.862 liralık kırma taş hazırlamak için ihale açılmıştı. Yine aynı yol üzerinde 6.471 liralık Tutyalı köprüsü için ihale açılmış fakat talep olmadığından köprünün yapımı ertelenmiştir.⁸¹⁶

Giresun-Trabzon sahil yolu üzerindeki önemli geçitlerden biri olan Keşap nahiyesindeki Vanazıt Köprüsü 9 Haziran 1944 yılında yapılmış, ayrıca, Yağlıdere köprüsünün tamiri de bitmiştir.⁸¹⁷

1945 yılında Bayındırlık Bakanlığı Giresun-Trabzon yolunun 18-35 km arasında bozuk ve geçit vermeyen Arnelit bölgesinde yol inşaatını 717.000 liraya ihale etmiştir. Bu yol üzerinde sert yokuşların kaldırılmasına, azami eğimin % 6 'yı geçmemesine dikkat edilecekti, ayrıca yeni yapılan yol inşaatı 7 km.yi geçecekti. Bundan başka Tirebolu Trabzon arasında Çanakçı ve Çömlekçi köprülerinin betonarme olarak projeleri hazırlanmıştır.⁸¹⁸ Aynı yıl Bayındırlık Bakanlığı tarafından Espiye nahiyesinden Yolağzı mevkiine kadar uzayan sahil yolunun inşa ve tamiri için 750.000 lira ayrılmıştır.⁸¹⁹

Giresun-Trabzon yolu üzerinde 1943-1945 yılları arasında yeniden yapılan ve tamir edilen köprüler şöyleydi: Cingiran, Maden, Domaçlı, Tılgın, Soğuksu, Gemitaşı, Cumalı Çeşme Köprüleri yeniden yapılmış, Boğcak, Aksu, Kargun, Vanazıt, Yağlıdere, Gelevre köprüleri ise tamir edilmiştir. Bunlardan başka aynı yol üzerinde 22'si yeniden 11'i tamir olmak üzere 33 köprü emanet suretiyle yapılmış ve bunlara 48.015 lira harcanmıştır.⁸²⁰

⁸¹⁴ “Sahil Yollarındaki Köprüler Himmet İstiyor”, Yeşilgiresun, 10 İkincikanun 1940, s.1, no:617

⁸¹⁵ “Nafia Vekaleti Tarafından Yapıtılacak Köprüler”, Yeşilgiresun, 8 Mart 1940, s.1, no:624

⁸¹⁶ “Vilayetimizde Bir Yıllık Yol ve Yapı Faaliyeti”, Yeşilgiresun, 29 Birinciteşrin 1942, s.2, no:751

⁸¹⁷ “Vanazıt Köprüsü”, Yeşilgiresun, 10 Haziran 1944, s.1, no:831

⁸¹⁸ “Bayındırlık Bakanlığının İlimizdeki Faaliyeti”, Yeşilgiresun, 12 Mayıs 1945, s.1, no:878

⁸¹⁹ “Bayındırlık Bakanlığının İlimiz Sahil Yollarındaki Çalışmaları Başlamak Üzeredir”, Yeşilgiresun, 21 Nisan 1945, s.1, no:875

⁸²⁰ “Bayındırlık”, Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:802

1945 yılı itibariyle Giresun-Trabzon yolu üzerinde 10 metre açıklığında bir, 25 metre açıklığında bir ve 15 metre açıklığında bir ahşap köprü 33.850 lira harcanarak yaptırılmış ve 12.435 lira harcanarak köprü ve menfezler tamir ettirilmiştir. Bu yol üzerindeki Taflandere köprüsü de emaneten yapılmıştır. Bu yolun Yağlıdere köprüsü ile Yolağzı arasındaki Armelit dağından geçen 16 kilometrelik kısmı yeniden yapılacağından inşaat Bayındırlık Bakanlığınca bir müteahhide ihale edilmiş ve işe başlayan müteahhit güzergahı kısmen değiştirmek ve eğimleri azaltmak suretiyle işe başlamıştır.⁸²¹

1947 yılında Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim kıyı yolları ve inşası bitmek üzere olan Armelit yolu üzerinde incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemeler sonucunda Armelit yolunun geri kalan kısmının tamamlanması için 30.000 lira Harşit asma geçidinin tamiri için 20.000 lira ve diğer bir önemli köprünün yapılması için 10.000 lira toplamda 60.000 lira tahsisat ayrılmasına karar vermiştir.⁸²²

1948 yılı Şubat ayında Harşit Asma Köprüsü tamirsizlik yüzünden kapatıldı. Bu nedenle Giresun Belediye otobüsleri Tirebolu'ya kadar gelmekteydi. Diğer araçlar ise zor şartlar altında dereden geçmekteydi.⁸²³ Kış dolayısıyla Harşit deresinde su fazlalaşmış ve köprüde kırılan bir kiriş nedeniyle otomobillerinde köprüden geçmesi yasaklanmıştı.⁸²⁴ Kapalı tutulan ve sahil yolunun en önemli geçidi olan Harşit Köprüsünün tamiri için Ankara'dan 10.000 lira ödenek gönderilmiş ve köprünün tamirine başlanmıştı.⁸²⁵ 1948 yılı sonbaharında tamir ettirilen Giresun-Keşap yolu da yeniden bozulmuş ve Aksu deresi üzerinde bulunan köprüler tehlikeli bir durum almıştır.

1949 yılında Harşit deresinin doğu tarafına sapmış kısmının üzerinde bir köprü bulunmaması nedeniyle halk sıkıntı çekmekteydi. Ayrıca sular çoğaldığında motorlu taşıtların geçmesine imkan vermemekteydi. Bu nedenle buraya bir köprü daha yapılması kararlaştırılmış ve 15.000 civarında bir ödenek gönderilmiştir.⁸²⁶ 1949 yılı Şubat ayında köprünün inşasına başlanmış, köprünün ayaklarının çakılması işi bitirilmiş ve kirişlerin yerlerine koyulmasına başlanarak köprünün hızlı bir şekilde

⁸²¹ "İl Genel Meclisi", Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

⁸²² "Bakanların Tetkik Gezileri", Yeşilgiresun, 16 Ağustos 1947, s.1, no:894

⁸²³ "Harşit Asma Köprüsü Kapatıldı", Yeşilgiresun, 7 Şubat 1948, s.1, no:1018

⁸²⁴ "Harşit Asma Köprüsü Tamir Edilmelidir", Yeşilgiresun, 28 Şubat 1948, s.2, no:1021

⁸²⁵ "Harşit Köprüsü Tamir Ediliyor", Yeşilgiresun, 3 Nisan 1948, s.2, no:1026

⁸²⁶ "Harşit'in Öte Geçidine Yapılacak Köprünün Ödenegi Geldi", Yeşilgiresun, 29 Ocak 1949, s.1, no:1069

bitirilmesine çalışılmaktaydı.⁸²⁷ Harşit deresinin ikinci kolu üzerine yapılan bu köprünün inşası aynı yıl içinde bitmiş ve 9 Temmuz 1949'da köprünün açılışı yapılmıştır.⁸²⁸

Yollar Yedinci Bölge Müdürü Yüksek Mühendis Tevfik İleri 25 Mart 1949 tarihinde Giresun'a gelerek keşif ve projeler hazırlamış Harşit, Yağlıdere ve Elevi köprülerinin 1949 yılında betonarme olarak yapılmasına karar vermiştir.⁸²⁹ Köprülerin betonarme olarak yapılmasına 1950 yılında başlanmıştır.⁸³⁰

6.3. Giresun-Ordu Yolu

İnönü Dönemi'nde daha çok Giresun-Ordu yolu üzerinde bulunan köprüler tamir edilmiştir. Bulancak Köprüsü bunlardan biridir. Betonarme olarak yapılacak Bulancak Köprüsünün temeli 23 Nisan 1939'da atılmıştır.⁸³¹ Bundan başka 1940 yılında Giresun-Ordu arasındaki Melet, Turna, Pazarsu Dereleri köprülerinin Nafia Vekaleti tarafından yapılması kararlaştırılmıştır.⁸³² Betonarme olarak yapılan köprünün açılış töreni 20 Nisan 1946 tarihinde yapılmıştır.⁸³³

1942 yılında Giresun-Ordu yolunda 4 kilometrelik yeni yol yapılmış ve silindiraj işleri devam etmekteydi, ayrıca 6. kilometreden 27. kilometreye kadar yol tamir edilmişti.⁸³⁴ Aynı yıl vilayet bütçesinden Giresun-Bulancak yolunun deniz boyunca devam eden yerlere kuru istinat duvarı yapılması kararlaştırıldı.⁸³⁵ 1945 yılında Bayındırlık Bakanlığı Bulancak Köprüsü de dahil olmak üzere Piraziz'e kadar olan bütün köprülerin devlet tarafından yaptırılmasına, ayrıca Bulancak-Piraziz arasındaki bütün yolun bazı yerlerinde düzeltme ve değişiklikle beraber yeniden yapılmasına karar vermiştir.⁸³⁶

1943-1945 yılları arasında Giresun-Ordu yolu üzerinde Azaklı, Küçükgüre, Pazarsuyu, köprüleri tamir edilmiş, betonarme olarak yapılan Bulancak Köprüsünün kenar ve orta ayağı, Karadere, Domuzdere hudut köprüleri de yeniden yapılmıştır.

⁸²⁷ "Harşit Deresi Üzerinde İkinci Köprü Kuruluyor", Yeşilgiresun, 30 Nisan 1949, s.1, no:1084

⁸²⁸ "Harşit İkinci Kolu Üzerine Yapılan Köprünün Açılma Töreni Yapıldı", Yeşilgiresun, 10 Temmuz 1949, s.1, no:1094

⁸²⁹ "İlimizde Yapılacak Yeni Köprüler", Yeşilgiresun, 26 Mart 1949, s.1, no:1077

⁸³⁰ "Harşit, Yağlıdere ve Elevi Köprülerinin İnşasına Başlanıyor", Yeşilgiresun, 25 Mart 1950, s.1, no:1130

⁸³¹ "Köylerimiz", Yeşilgiresun, 29 Nisan 1939, s.1, no:582

⁸³² "Nafia Vekaleti Tarafından Yaptırılacak Köprüler", Yeşilgiresun, 8 Mart 1940, s.1, no:624

⁸³³ "Bulancak Köprüsünün Açılma Töreni", Yeşilgiresun, 27 Nisan 1946, s.2, no:927

⁸³⁴ "Vilayetimizde Bir Yıllık Yol ve Yapı Faaliyeti", Yeşilgiresun, 29 Birinciteşrin 1942, s.2, no:751

⁸³⁵ "Yol Çalışmaları", Yeşilgiresun, 11 Temmuz 1942, s.1, no:738

⁸³⁶ "Bayındırlık Bakanlığının İlimizdeki Faaliyeti", Yeşilgiresun, 12 Mayıs 1945, s.1, no:878

Giresun-Ordu yolu üzerindeki bu inşaatlar için bu yıllar içinde 57.732 lira harcanmıştır.⁸³⁷

1945 yılında Giresun-Ordu yolu üzerinde 28.70 metrelik iki ahşap köprü 15.650 lira harcanarak yeniden yaptırılmış ve 22.30 metre açıklığındaki hudut köprüsü 10.670 lira harcanarak tamamlanmıştır. Seneler önce inşasına başlanıp yalnız iki ayağı yapılarak bırakılan Bulancak Köprüsünün son iki kargir ayağı da 12.873 lira harcanarak ve Bulancaklıların yaptığı ağaç yardımı ile yapılmıştır.⁸³⁸

1946 yılında Giresun-Ordu yolunda Eren merkezinden itibaren tesviye çalışmaları başlamış ve yolun bir kısmı bitmesine rağmen çalışmalara ara verilmişti. Ara verilen yol çalışmaları 1947 yılında tekrar başlamıştır.⁸³⁹

6.4. Giresun-Şebinkarahisar Yolu

Giresun-Şebinkarahisar yolunda problemler bu dönemde de devam etmiş, özellikle Giresun'dan Şebinkarahisar'a uzanan yolun üzerinde Kulakkaya, Eğribel, Suşehri'nden Sivas'a uzanan yolun üzerinde Karabayır, Alucra ile Şeyran arasında Fındıklıbel, Şebinkarahisar, Suşehri yollarını birleştirip Erzincan'a götüren yol üzerinde bulunan Çardaklı dağları kış aylarında kapandığında halk çok büyük sıkıntılar çekmekteydi.⁸⁴⁰

1942 yılında Şebinkarahisar Sivas arasında 0'dan 2. kilometreye kadar Şebinkarahisar Gümüşhane arasında 40'dan 59. kilometreye Giresun Şebinkarahisar arasında 3'den 8. kilometreye, Alucra Teştik arasında ise 10'dan 12. kilometreye kadar yollar tamir edilmişti. Şebinkarahisar yolundaki Asarcık virajları da bu yıl içinde temizlenerek duvarla örülmüş ve tehlike tamamen ortadan kaldırılmıştı. Ayrıca 10 metrelik yeni bir köprü yapılmış, 2 köprü de tamir edilmiştir. Giresun-Şebinkarahisar yolunun 26-100 ve 26-400.kilometrelerinde iki büyük menfezin tehlikeli durumu ortadan kaldırılmıştır.⁸⁴¹ Aynı yıl içinde Erimez ve Aytepe arasında iki köprü yapılmasına karar verilmiştir.⁸⁴²

1945 yılında Giresun-Şebinkarahisar-Alucra- Şiran yolu üzerinde biri altı ve diğeri 8 metre açıklıkta ağaçları Devlet Orman İşletmesi tarafından karşılanmak

⁸³⁷ “Bayındırlık”, Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:802

⁸³⁸ “İl Genel Meclisi”, Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

⁸³⁹ “Giresun-Ordu Şosesi”, Yeşilgiresun, 23 Ağustos 1947, s.1, no:995

⁸⁴⁰ Osman Kaya, “Giresun-Şebinkarahisar Yolu”, Yeşilgiresun, 5 Mart 1949, s.1, no:1074

⁸⁴¹ “Vilayetimizde Bir Yıllık Yol ve Yapı Faaliyeti”, Yeşilgiresun, 29 Birinciteşrin 1942, s.2, no:751

⁸⁴² “Yol Çalışmaları”, Yeşilgiresun, 11 Temmuz 1942, s.1, no:738

suretiyle 496 lira ile iki ahşap köprü ve Şebinkarahisar ile Alucra arasında bulunan 59 metre uzunluğundaki Bildor köprüsü de 15.412 lira ile yeniden yapılmış ve 2.702 lira harcanarak köprü ve menfezler tamir ettirilmiştir.⁸⁴³

1947 yılında Şebinkarahisar'da Kurbağa Köprüsünün tamirine başlanmış⁸⁴⁴ ve köprünün tamiri köylünün de yardımı ile Ekim 1947'de bitmiştir.⁸⁴⁵

1949 yılında tetkik gezilerine çıkan Bayındırlık Bakanı Giresun-Şebinkarahisar yolunun 1950 yılında devlet yolları arasına alınacağını belirtmiştir.⁸⁴⁶

6.5. Şebinkarahisar-Suşehri Yolu

Şebinkarahisar-Suşehri yolu her sene amele çalıştırılmak suretiyle geliş gidişe açık bulundurulmaktaydı. Savaş yıllarından önce Bayındırlık Bakanlığınca yapılmasına karar verilmesine rağmen savaş nedeniyle bırakılmıştı.⁸⁴⁷ 1948 yılında Giresun Valisi Orhan Güvenç'in Giresun'un iç illerine doğru yaptığı teftişlerde Şebinkarahisar-Suşehri yolu üzerindeki 16 kilometreden ibaret olan ve Tönük köprüsüne kadar uzanan yolun harap olduğunu görmüş ve bu yolun hemen onarılması için mevcut çalışana ek olarak 600 kişinin daha bu yolda çalışmasını istemiştir. Ayrıca bu yol üzerinde bulunan Karaca Köprüsünün onarılması için de Şebinkarahisar Kaymakamı emrine 500 lira verilmiştir.⁸⁴⁸

6.6. Alucra-Teştik Yolu

Alucra-Teştik yolu 35 kilometredir. Alucra-Şiran yolunun 9. kilometresinden ayrıldıktan sonra Mindeval bucağının merkezi olan Teştik köyüne kadar olan 26 kilometrelik kısmı 1944 yılında köylülerin yardımı ile açtırılmış ve 1945 yılında da bazı kısımlarında düzenleme yapılarak ve köylülerinde yardımı ile motorlu taşıtların gidiş gelişine elverişli bir hale getirilmiştir.⁸⁴⁹

⁸⁴³ "İl Genel Meclisi", Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

⁸⁴⁴ "Kurbağa Köprüsünün Tamiri", Yeşilgiresun, 28 Haziran 1947, s.1, no:987

⁸⁴⁵ "Kurbağa Köprüsü Yapıldı", Yeşilgiresun, 18 Ekim 1947, s.1, no:1003

⁸⁴⁶ "Karahisar Yolunun Devlet Yolları Meyanına Alınması Kabul Edildi", Yeşilgiresun, 10 Eylül 1949, s.1, no:1102

⁸⁴⁷ "İl Genel Meclisi", Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

⁸⁴⁸ "Şebinkarahisar-Suşehri Arasındaki Yol Tamir Ediliyor", Yeşilgiresun, 19 Haziran 1948, s.1, no:1038

⁸⁴⁹ "İl Genel Meclisi", Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

6.7. Harşit Deresi-Kürtün Yolu

Bu yolun yapımına Atatürk döneminde başlanmış ve kısmen yapılan Torul-Kürtün-Harşit-Tirebolu yolu tamamlanmıştı.

1948 yılında da Tirebolu'yu Torul'un Harşit nahiyesine dolayısıyla Torul ve Gümüşhane'ye bağlayacak olan ilçenin dört saat mesafesine kadar olan Arslancık bölgesi yolunun yapımına başlanmıştır.⁸⁵⁰

6.8. Görele-Çanakçı Yolu

Bu yolun yapımına ilk olarak 40 sene önce Görele Kaymakamı Rüştü Bey tarafından başlanmıştı. Atatürk döneminde ise 1929 yılından 1936 yılına kadar devlet yolları arasına alınmış ve yolun ilk taslağı ortaya çıkmıştı. 1936 yılında devlet yollarından çıkarılmış ve yol bakımsız bir hale gelmiştir. Dönemin Görele Kaymakamı Hamid Erkan bu yola önem vermiş ve 50 kilometrelik yolu araçların işlemesine açmış, ilk otobüs Çanakçı pazarına girmişti, ancak savaş yıllarında bu yol tekrar bakımsızlıktan bozulmuştu. Vali Ethem Bozkurt döneminde Gıdır geçidi köprüsünün il bütçesinden yapılması için emir verilmiş fakat köprü yapılmamıştır. 1949 yılında ise kaymakam Celal Özelçi 50 kilometrelik vadi yolunun araçların işlemesine uygun hale getirmek için çalışmaları başlatmış, kötü durumda olan köprü ve menfezlerin yapılmasına çalışılmıştır. Gıdır köprüsünün yapılması için de valilikten tahsisat alabilmek için teşebbüste bulunulmuş ve köprünün krokisi gönderilmiştir.⁸⁵¹

6.9. Köy Yolları

Bu dönemde de halkın çalışmaları ile köylere doğru yollar açılmış ve Bayındırlık Bakanlığı tarafından köprüler yapılmıştır.

6.9.1. Merkeze Bağlı Köy Yolları

Aksu Deresi üzerinde vilayetin ve köylünün yardımları ile yapılan Paya Köprüsü 13 köyün geçidini oluşturması açısından önemliydi.⁸⁵² Ahşap malzemesi köy halkı tarafından karşılanan bu köprüye çivi, çimento ve usta parası karşılığı

⁸⁵⁰ "Arslancık Bölgesi Yolu İnşasına Başlandı", Yeşilgiresun, 6 Kasım 1948, s.1, no:1057

⁸⁵¹ "Görele-Çanakçı Yolu", Yeşilgiresun, 10 Aralık 1949, s.1, no:1115

⁸⁵² "Paya Köprüsü", Yeşilgiresun, 26 Mayıs 1945, s.1 no:880

olarak özel idareden 3.000 lira yardım yapılmıştır.⁸⁵³ Bir gözü 18 metre açıklığında olmak üzere üç gözlü 26 metrelik Paya köprüsünün üç ayağı ahşap kazıklar üzerine oturtulmuş ve bir ayağı da taştan yapılmıştır.⁸⁵⁴ Köylünün emeği ile yapılan bu köprü'nün açılış töreni 25 Haziran 1945 tarihinde yapılmıştır.⁸⁵⁵

Aksu Köprüsü ile ilçenin Barça köyü arasındaki yol tamamlanmamış 1946 yılında 5 kilometrelik kısmının yeniden açılması ve yol haline getirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.⁸⁵⁶ 1948 yılında Batlama deresi içinden Sultaniye içlerine kadar uzayacak köy yolunun açılmasına başlanmıştır.⁸⁵⁷

6.9.2. Alucra Köy Yolları

Alucra'nın Mindeval bucağında Kelkit çayı üzerinde köylünün ve vilayetin yardımı ile yapılan Salıncak köprüsünün inşaatı 1946 yılında bitmiştir. Bu köprü Mutağ, Yenice gibi 15 köyün geçidini temin etmiştir.⁸⁵⁸ Tamzaran Alucra'ya giden köy yolu üzerinde yapılan köprüde köylünün yardımı ile meydana getirilmiştir.⁸⁵⁹

1948 yılında Alucra'nın Yusufeli ve Hacıahmetoğlu köylerinden geçen Kelkit'in üzerine 24 metre uzunluğunda bir asma köprü'nün yapımına başlanmıştır. Fındıklı ismi verilen köprü yapıldıktan sonra Teştik ve Zapalar köylerine yollar açılmış, Şebinkarahisar ve Suşehri ilçeleriyle her türlü irtibat sağlanmıştır.⁸⁶⁰

1945 yılın da Şebinkarahisar ilçesine bağlı Tamzara'ya Alucra'ya giden yolun başlangıcında olup daha önce yıkılan ve bu yüzden yoldan gidiş zorlaşmıştı. 10 metre açıklığında bulunan köprü'nün keresteleri Tamzara halkı tarafından karşılanmış ve Özel İdare bütçesinden 40 torba çimento, çivi ve usta parası olarak 437 lira yardım yapılmak suretiyle iki ayağı taş olmak üzere köprü'nün inşasına başlanmıştır.⁸⁶¹

⁸⁵³ “Köy Yollarında Yapılan Köprüler”, Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:902

⁸⁵⁴ “İl Genel Meclisi”, Yeşilgiresun, 13 Ekim 1945 s.1, no:900

⁸⁵⁵ “Paya Köyü Köprüsünün Açılış Töreni”, Yeşilgiresun, 30 Haziran 1945, s.1, no:885

⁸⁵⁶ “Keşap İlçesinde İmar”, Yeşilgiresun, 26 Ocak 1946, s.2, no:914

⁸⁵⁷ “Köylere Doğru Açılan Yollar”, Yeşilgiresun, 29 Ekim 1948, s.2, no:1057

⁸⁵⁸ “Mindeval Bucağındaki Salıncak Köprüsü Tamamlandı”, Yeşilgiresun, 30 Kasım 1946, s.1, no:957

⁸⁵⁹ “Köy Yollarında Yapılan Köprüler”, Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:902

⁸⁶⁰ “Alucra Kelkit Irmağı Üzerine İkinci Bir Köprü Yapılıyor”, Yeşilgiresun, 4 Eylül 1948, s.2, no:1049

⁸⁶¹ “İl Genel Meclisi”, Yeşilgiresun, 13 Ekim 1945, s.1, no:900

6.9.3. Keşap Köy Yolları

1946 yılında Yolağzı köprüsü yeniden yapılarak araçların geliş gidişine açılmıştır.⁸⁶² 1947 yılında da Keşap Karabulduk köyü yolunun 15 kilometrelik bir mesafesinde araçların gidip gelmesi sağlanmıştır. Yolun inşası savaş nedeniyle durmuştu. Yolun durumunun düzeltilmesi için kaymakam Hakkı Öney civar köylerden sağladığı halkın yardımı ile Karabulduk köyü yolu tamamlanmıştır.⁸⁶³ Aynı yıl Bulancak-Bektaş yolunun açılması içinde halk büyük gayret göstermiş ve Giresun Valisi yol çalışmalarının devamlı olması için gerekli malzemelerin temini konusunda gerekli hazırlıkları yapmıştır.⁸⁶⁴

Keşap'ta köy yollarının yapımına önem veren kaymakam vekili Ahmet Tosun 1949 yılında ilk olarak Dereli yolunun Duroğlu'na kadar kısmına başlanmıştır, ayrıca Güney köyün Keşap-Giresun yolundan itibaren köye kadar olan 7 kilometrelik yolun yapılmasına da başlanmıştır.⁸⁶⁵

6.9.4. Tirebolu Köy Yolları

Tirebolu'nun Karakaya bucağının üç saat mesafesinde bulunan Ortacami bala köyü yolunun tamir ve tesviye işine 1949 yılında başlanmıştır. Bu yol 12 sene önce araçların geçişine uygun duruma getirilmiş, ancak bakımsızlıktan yol harap olmuştu. 1949 yılı içinde yolun 300 çalışan ile hızlı bir şekilde yapımına başlanmıştır.⁸⁶⁶

6.9.5. Piraziz Köy Yolları

Piraziz Bucak Müdürü Cemal Çetintemel köy yollarının yapımına büyük önem vermiş, ve 1949 yılından itibaren Pazarsuyu deresini takiben Kızıleve giden kısım üzerinde yol açma çalışmalarını başlatmıştır. Bu yol üzerinde 15 köy halkı çalışarak yaz kış kapanmayacak bir yol yapmıştır.⁸⁶⁷

⁸⁶² "Keşap İlçesinde İmar", Yeşilgiresun, 26 Ocak 1946, s.2, no:914

⁸⁶³ "Keşap-Karabulduk Yolu", Karadeniz Postası, 23 Haziran 1947, s.2, no:15

⁸⁶⁴ "Bulancak-Bektaş Yolu", Yeşilgiresun, 3 Nisan 1948, s.2, no:1026

⁸⁶⁵ "Keşap Kaymakam Vekili Ahmet Tosun'un Köy Yollarındaki Çalışmaları", Yeşilgiresun, 2 Nisan 1949, s.2, no:1078

⁸⁶⁶ "Tirebolu'da Yol Faaliyeti", Yeşilgiresun, 3 Aralık 1949, s.1, no:1114

⁸⁶⁷ "Piraziz Bucagında Köy Yolları Faaliyeti", Yeşilgiresun, 17 Aralık 1949, s.1, no:1116

7- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA EĞİTİM

Eğitim, Atatürk döneminde olduğu gibi bu dönemde de öncelikle kalkınma ve modernleşme problemi olarak ele alınmıştır.⁸⁶⁸ İnönü'nün eğitimin milli, laik ve modern olmasına yönelik isteği hükümet programında da görülmüştür. Nitekim hükümet programına giren milli eğitim politikasının esası şöyleydi: “Türk çocuğunun ahlaki temiz, ruhça ve bedence sağlam, milletine, vatanına, cumhuriyetine, inkılabına sadık yetiştirmek maarifimizin başlıca hedefidir.”⁸⁶⁹

Atatürk ve İnönü döneminde ilk öğretim konusuna büyük önem verilmişti ve nüfusun çoğunluğu köylerde yaşadığı için köy eğitimi öncelikli meseleydi.⁸⁷⁰ 1940'lı yıllara gelindiğinde kırsal kesim yaşam biçimi ve teknoloji bakımından çok geri durumdaydı. Çoğu köye yol, okul, elektrik götürülemedi. Okul yapılırsa bile şehirde yaşamış bir öğretmeni köyün o günkü ilkel şartlarında tutmak çok zordu.⁸⁷¹ Bu nedenle 17 Nisan 1940 tarihinde kabul edilen kanunla köy öğretmeni ve köy işlerine yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde Maarif Vekillikince Köy Enstitüleri açıldı. Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler tayin edildikleri köylerin her türlü eğitim öğretim işlerinden sorumluydular. Ayrıca ziraat işlerinin bilimsel bir şekilde yapılması için bizzat meydana getirecekleri tarla, bağ, bahçe, atölye gibi tesislerle köylülere rehberlik edecekler ve köylülerin bunlardan yararlanmasını sağlayacaklardı.⁸⁷² Bu kanun ile beraber Tarım Bakanlığının belirlediği 11 farklı yörede Köy Enstitüleri açıldı. Enstitüye alınacak çocuklar 5 yıllık köy okullarını bitirenler arasından seçiliyor. Mezun olanlar ise geldikleri yörede bir okula atanıyordu.⁸⁷³

1939-1940 yılları arasında enstitü sayısı 4, öğrenci sayısı 1.181, öğretmen sayısı ise 20 olan Köy Enstitüleri, 1949-1950 yıllarında enstitü sayısı 21'e, öğrenci sayısı 13.972'ye, öğretmen sayısı ise 572'ye ulaşmıştır.⁸⁷⁴

1939-1940 yıllarında ilk öğretimdeki öğrenci sayısı 903.139, öğretmen sayısı 19.063, okul sayısı ise 9.418'den 1949-1950 yılları arasında öğrenci sayısı

⁸⁶⁸ Ali Ata Yiğit, *İnönü Dönemi Eğitim ve Kültür Politikası 1938-1950*, Boğaziçi Yay., İstanbul 1992, s.53

⁸⁶⁹ İsmail Arar, *Hükümet Programları 1920-1955*, İstanbul 1968, s.12, Zkr. Yiğit, *a.g.e.*, s.55

⁸⁷⁰ Yiğit, *a.g.e.*, s.56

⁸⁷¹ Sina Akşin, *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi (1789-1980)*, İmaj Yay., Ankara 2006, s.219

⁸⁷² “*Köy Enstitüleri Kanunu*”, Resmî Gazete, 22 Nisan 1940, s.13682, S.4491

⁸⁷³ Akşin, *a.g.e.*, s.220

⁸⁷⁴ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, *Millî Eğitim Hareketleri 1927-1966*, Ankara 1967, s.32, 35, 41, 47

1.591.039'a öğretmen sayısı 34.822'ye, okul sayısı ise 17.106'ya ulaşmıştır.⁸⁷⁵ 1939-1940 yılları arasında orta öğretimde öğrenci sayısı 92.308, öğretmen sayısı 3.744, okul sayısı ise 234 olarak tespit edilirken 1949-1950 yılları arasında öğrenci sayısı 65.168'e, öğretmen sayısı 4.364'e, okul sayısı ise 381'e ulaşmıştır.⁸⁷⁶

7.1. İlkokullar

Giresun'da İnönü döneminin ilk yıllarında özellikle köylerde okullaşma oranı çok düşüktü. Mesela, Alucra'da ilk mekteplerin sayısı ihtiyacı karşılamadığından yüzlerce çocuk öğrenim göremiyordu. Görele'de de sadece 10 adet ilk mektep olup ve bu sayı da ihtiyacı karşılamadığından 500 civarında çocuk eğitim imkanından mahrum kalmaktaydı.⁸⁷⁷

İnönü döneminde Köy Enstitüleri Kanunu ile başlatılan ilköğretim seferberliği doğrultusunda Giresun köylerinde de okullar açılmaya başlanmıştır. 1943 yılında Tirebolu'da Şalaklı ve Yağlıkuyumcu köylerinde yapılan okul inşaatları devam ediyor, ayrıca 18 köyde de okul yapılması için hazırlıklara yapılmaktaydı.⁸⁷⁸ Aynı yıl Giresun merkez kazasına bağlı Erikliman, Kayadibi köyleriyle Çıtlakkale'de yapılmakta olan okulların inşaatı ilerlemekteydi⁸⁷⁹ ve Çıtlakkale Okulunun açılma töreni Kasım ayı içinde yapılmış,⁸⁸⁰ aynı yıl Çıtlakkale'de üç dershaneli ilk okulun temeli atıldı.⁸⁸¹ Erikliman ve Kuşluvan köylerinde yapılan okullar ise Ekim 1944 yılında açılmıştır. Görele'de de 19 Mayıs 1944'te temeli atılan okulun 30 Ekim 1944'te açılışı yapılmıştır.⁸⁸²

1944 yılında Alucra'da da kaymakam Hamdi Balaban'ın teşebbüsleri ile eğitime önem verilmeye başlanmıştır. Kaza bölgesi 11 bölgeye ayrılarak okulu mevcut köylere birer pansiyon yapmak suretiyle okulsuz kalmış bulunan köy çocuklarının eğitim imkanlarından yararlanabilmeleri için pansiyonların inşasına başlanmıştır. Alucra merkez okulu civarında daha önce bu amaçla inşasına başlanan fakat tamamlanamayan ve zelzeleden harap olan pansiyonun inşasına hakkında yardımı ile başlanmıştır. Merkez kazaya üç saat mesafede bulunan Zun köyüne

⁸⁷⁵ MEH, s.13-16

⁸⁷⁶ MEH, s.23-30

⁸⁷⁷ BCA, 490.01/655.184.1

⁸⁷⁸ "Tirebolu'da Eğitimli Okullar Yapılıyor", Yeşilgiresun, 24 Temmuz 1943, s.2, no:787

⁸⁷⁹ "Yeni Yapılan Okullar", Yeşilgiresun, 21 Birinciteşrin 1944, s.1, no:850

⁸⁸⁰ "Çıtlakkale Okulunun Açılma Töreni", Yeşilgiresun, 4 İkinciteşrin 1944, s.1, no:852

⁸⁸¹ "Çıtlakkale İlkokulunun Temeli Atıldı", Yeşilgiresun, 10 Haziran 1944, s.1, no:831

⁸⁸² "Bulancak Kazasında İki Köy Okulunun Açılışı", Yeşilgiresun, 4 İkinciteşrin 1944, s.1, no:852

yapılacak okulun temel atma töreni yapılmıştır. Zil köyüne yapılacak okul binasının da yeri tespit edilmiştir.⁸⁸³

İnönü döneminde açılan Köy Enstitülerinin yansımaları Giresun'da da görülmeye başlanmış ve Beşikdüzü Köy Enstitüsünün ilk mezunlarından iki öğretmen Erikliman ve Kuşluvan köylerine atanmıştır.⁸⁸⁴

Görelde Köy Enstitüsü mezunları için köylerde yapılmakta olan tip okul binalarından Nefsiaralıköz köyünde yapılan okulun açılış töreni 29 Ekim 1944 tarihinde yapılmış ve 1945 ders yılına yetiştirilmek üzere kazanın Ören, Aralık, Terziali, ve Devge köylerinde okul inşaatı faaliyetlerine başlanmıştır. Bundan başka Türkelli köyünde de 1945 ders yılına yetiştirilecek bir okulun hazırlıklarına başlanmıştır. Daylu, Karaburun, Kuşçulu köylerinde de okul yeri tespit edilmiş ve inşaat faaliyetlerine başlanmıştır.⁸⁸⁵ Türkelli köyünde açılacak okulun temeli 1 Nisan 1945 tarihinde atılmıştır.⁸⁸⁶

1945 yılı itibariyle Beşikdüzü Köy Enstitüsü'ne Giresun'dan giden 143 öğrenci için köylerde okullar ve evler yapılmakta ve bunlar için geçim arazisi alınmaktaydı. Enstitüden mezun olup köylerine gelecekler için Seyid, Küknarlı, Kurtulmuş, Türkeli, Devge, Çavuşlu, Eynesil, Şıhmusa ve Dereli köylerinde okul binaları ile öğretmen evleri hazırlanmıştır.⁸⁸⁷ Bu okullarda görev yapacak öğretmenlerin geçimi için 253 dekar ve uygulama içinde 28 dekar 1946 yılında gelecek öğretmen için 271 dekar arazi kamulaştırıldığı gibi 1947-1948 yıllarında gelecek öğretmenler içinde bir çok köyde arazi kamulaştırma işi devam etmekteydi.⁸⁸⁸ Bu okulların yapılması için 1944-1945 yıllarında özel muhasebe bütçesinden 18.250 lira yardım yapılmıştır. 1945 yılında Keşap ilçesinde inşaları bitmiş olan Düzköy, Engüz, Demirciköy, Bayrambey, Halkalı, Karabulduk, Mencilis köylerindeki ilk okulların açılışları yapılmıştır. Yavuzkemal bucağında da Süllü ilkokulunun inşası bitmiştir.⁸⁸⁹

1945 yılı itibariyle Giresun ili sınırları içinde 19'u il ve ilçe 5'i bucak merkezlerinde 58'i de köylerde olmak üzere 82 ilkokul mevcuttu. Bu okullardan

⁸⁸³ "Kazamızda Maarif", Yeşilgiresun, 1 Temmuz 1944, s.1, no:834

⁸⁸⁴ "Erikliman ve Kuşluvan Köyleri Yeni Öğretmenlerine Kavuşuyor", Yeşilgiresun, 1 Temmuz 1944, s.1, no:834

⁸⁸⁵ "Görelde'de Okul İnşaatı Devam Ediyor", Yeşilgiresun, 3 Şubat 1945, s.2, no:864

⁸⁸⁶ "Görelde Köylerinde Okul Yapma İşleri", Yeşilgiresun, 7 Nisan 1945, s.1, no:873

⁸⁸⁷ "İlkokul Binaları ve Öğretmen Evleri", Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:902

⁸⁸⁸ "İl Genel Meclisi", Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

⁸⁸⁹ "İlkokul Binaları ve Öğretmen Evleri", Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:902

başka Keşap ve Tirebolu ilçelerinde 61 eğitimli okul mevcuttu. Bunlar Keşap, Yolağzı, Karabulduk, Espiye, Boğalibala bölgelerine ayrılmış köylerdeydi. Bu eğitimli okullar yönetim, eğitim ve öğretim bakımından birer gezici baş öğretmen nezaretindeydi. 1944-1945 ders yılında ilkokula devam eden öğrenci miktarı 11.566'sı erkek, 2.923'ü kız olmak üzere 14.489 ve eğitimli okullarda okuyanların sayısı ise 2.131' i erkek, 766'sı kız olmak üzere 2.897'dir. Her iki okuldaki öğrenci toplamı ise 17.386'dır. Her yıl il ve ilçe merkezlerine müracaat eden öğrenci sayısı okul binalarının kapasitesini aştığı gibi kadro ile tespit edilmiş öğretmene düşen öğrenci sayısı da oldukça fazlaydı.⁸⁹⁰

1946 yılında Tirebolu-Karakaya bölge pansiyonlu okulun işletme planının yerinde yapılması için Beşikdüzü Enstitüsü Müdürü okula gelmiş ve okulun her bakımdan halka faydalı olabilmesi için yeniden 4 öğretmen evi, 2 ahır, 2 kümes, 1 aralık, 4 işlik, 1 köy hamamı, fırın, okul kooperatifi ve özellikle ön plana alınmış olan kiremit ocaklarının yeri tespit edilmiştir. Okulun kuruluşundan beri mevcut olan meyvelik, fındıklık, mısır tarlası, sebze bahçesi, fidelik aynen kabul edilmiştir. Bu işletme planı ile Karakaya'da köylü halkın bütün ihtiyaçları karşılanmış olacaktı.⁸⁹¹ Ayrıca 1946 yılı itibariyle Nefispiraziz, Eynece köyleri öğretmen evleri ile Balçıklı, Şıhlı, Gökçeali köyleri okulları inşaatları aralıksız devam ediyordu. İl bütçesinden Balçıklı köyüne 100, Şıhlı köyüne ise 200 lira yardım yapılmıştı.⁸⁹²

1946 yılı itibariyle Dereli bucağında Küçükahmet, Gekrez ve Dereli köylerinde birer okul ve öğretmen evi, Keşap'ın Vanazıt, Kaşaltı, Gönüllü ve Harami köylerinde birer okul ve öğretmenevi, Tirebolu'nun Zefre ve Civril köylerinde birer okul ve öğretmen evi, Görele'nin Küleף, Aralık, Yukarıköseler, Görele, Isaklı, Yeniköy, Çavuşlu köylerinde birer öğretmen evi, Merkezin Akyoma ve Kemaliye köylerinde de birer öğretmen evi yapılmıştır. 1947 yılında açılacak olan Görele ilçesinin Yeniköy, Heri, Ören köylerindeki okul inşaatları da hızlı bir şekilde ilerlemekteydi.⁸⁹³

1947 yılında Şebinkarahisar ilçesi köylerinde de okullar yapılmaya başlanmış ve 1 Haziran 1947 tarihinde Ahurcuk köyü ilkokulunun temeli atılmış, ayrıca Alna ve Alışar köylerinde yapılacak okul binalarının da inşası ele alınmış ve bunlar için

⁸⁹⁰ "İl Genel Meclisi", Yeşilgiresun, 29 Eylül 1945, s.1, no:897

⁸⁹¹ "Tirebolu-Karakaya Bölge Okulunun İşletme Planı Yapıldı", Yeşilgiresun, 16 Mart 1946, s.2, no:921

⁸⁹² "Köy Okulları İnşaatı İlerliyor", Yeşilgiresun, 22 Haziran 1946, s.2, no:925

⁸⁹³ "Bu Sene", Yeşilgiresun, 26 Ekim 1946, s.1, no:952

gerekli olan malzemelerin hazırlıklarına başlanmıştır. Bundan başka mevcut olup harap bir şekilde olan Turpçu okulunun da tamiri için harekete geçilmiş ve kerestenin sağlanması için Devlet Orman İşletmesi ruhsat vermiştir.⁸⁹⁴

Giresun'da 1943'ten 1947'e kadar 20 adet öğretmenli, 30 öğretmenli okul ve 20 öğretmen evi açılmıştır, ayrıca enstitü mezunları için geçim araçları bahçeler satın alınmıştır. Binlerce dönüm olan bu yerlerin bedeli köylü tarafından ödenmiştir. 1947 yılında öğretmenlerin kısmen refahı sağlanmış ve köylü üzerindeki yük biraz hafiflemiştir. 1948 yılında çıkan kanunlarla okul inşaatı ve öğretmen evi yapım işlerini devlet üzerine almış, ancak taş çıkarma, kum taşıma, malzeme nakletme gibi işler köylünün sorumluluğundaydı. 1948 yılında Giresun'da yaptırılacak olan okul ve öğretmen ve sağlık memuru evleri için devlet bütçesinden 180.000 lira verilmiştir. Bu para ile aynı yıl içinde 10 komple okul 13 öğretmen ve 2 sağlık memuru evi yaptırılmış olup böylece 10 köy yeniden okula kavuşmuştu. 1949 yılında ise devlet tarafından köy okulları için gönderilen 156.000 lira ile çeşitli tipte 13 okul, 4 öğretmen evi ve bir sağlık memuru evi yaptırılmıştır, ayrıca 2 okul, bir öğretmen evi ve bir dersliğin eksiklikleri tamamlanması için 1950 yılında yapılmak üzere programa alınmıştır. 1949 yılında yapılacak bu okul, öğretmen ve sağlık evleri için gerekli olan tomrukların Milli Eğitim Bakanlığınca Giresun Devlet Orman İşletmesinden alınması kararlaştırılmıştır.⁸⁹⁵

İnönü döneminde Giresun'daki ilkokulların durumu şu şekildeydi:

Tablo:85 İnönü Döneminde İlkokulların Durumu

Yıllar	Şehir ilkokul sayısı		Köy İlkokullarının Sayısı		Toplam
		Öğretmenli	Öğretmenli Eğitmenli	Eğitmenli	
1939-1940	15	51	---	20	86
1944-1945	17	59	---	60	136
1949-1950	19	85	30	62	196

Kaynak: 1973 İl Yıllığı, s.77

İnönü döneminde ilkokul, öğretmen ve öğrenci sayıları ise şu şekildeydi:

⁸⁹⁴ “Şebinkarahisar'da Okul Binaları Yapılıyor”, Yeşilgiresun, 28 Haziran 1947, s.1, no:987

⁸⁹⁵ “İlköğretim Seferberliği”, Yeşilgiresun, 25 Şubat 1950, s.1, no:1126

Tablo:86 İnönü Döneminde İlkokulların Genel Durumu

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1939-1940	86	199	12.078
1944-1945	136	256	17.350
1949-1950	196	393	18.960
Toplam	408	848	48.386

Kaynak: 1973 İl Yıllığı, s.76

7.2. Ortaokullar

Atatürk döneminde Giresun'da 2 adet ortaokul bulunuyordu. 1945 yılından itibaren Giresun'da ortaokulların sayısı artmaya başlamıştır.

Bulancak ortaokulunun temeli 23 Nisan 1945 tarihinde atılmıştı ve bu okul için Bulancak tüccarlarından Haydar Konyalı 15.000 lira bağışlamış ve diğer hayırseverlerin de yardımı ile 30.000 lira bağış toplanmış⁸⁹⁶ ve Bulancak ortaokulu 1948 yılında açılmıştı.⁸⁹⁷ 1945 yılında Tirebolu'da ortaokul yapabilmek için kaymakam teşebbüslerde bulunmuş ve halktan yardım toplanmaya başlamıştı.⁸⁹⁸ Tirebolu ortaokulunun inşasına ise 7 Mart 1949 tarihinde başlanmıştı.⁸⁹⁹ Görele'de yapılacak ortaokulunun temeli ise 2 Aralık 1946 tarihinde atılmıştır.⁹⁰⁰

İnönü Döneminde Giresun'da ortaokul, öğretmen ve öğrenci sayıları şu şekildeydi.

Tablo:87 1939-1950 yılları arasında Giresun'daki Ortaokulların Durumu

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1939-1940	2	31	657
1944-1945	2	26	783
1949-1950	7	63	922

Kaynak: 1973 İl Yıllığı, s.78

⁸⁹⁶ "Bulancak Ortaokul Binasının Temelleri Atılıyor", Yeşilgiresun, 21 Nisan 1945, s.1, no:875

⁸⁹⁷ "Bulancak Ortaokulunun Açılış Töreni", Yeşilgiresun, 6 Kasım 1948, s.1, no:1057

⁸⁹⁸ "Tirebolu'da Ortaokul Yapısı İçin Hayırlı Çalışmalar", Yeşilgiresun, 20 Ekim 1945, s.1, no:901

⁸⁹⁹ "Tirebolu Ortaokulunun İnşasına Törenle Başlandı", Yeşilgiresun, 2 Nisan 1949, s.1, no:1078

⁹⁰⁰ "Görele Ortaokulunun Temel Atma Töreni", Yeşilgiresun, 30 Kasım 1946, s.1, no:957

7.3. Lise

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da lise bulunmamaktaydı. Liseye olan ihtiyaç ile ilgili isteklerini halk sürekli dile getiriyor ve yerel gazetelerde bu konuya geniş yer veriliyordu. Giresun'da lise açılması için Atatürk döneminden itibaren girişimlerde bulunulmuş fakat lise ancak 1946 yılında açılmıştır. Giresun'da lise açılması ile ilgili Milli Eğitim Bakanı'nın Giresun Valiliğine yazdığı telgraf şu şekildeydi: “ **1Ağustos 1946 tarih ve 21281 sayılı telle bu ders yılı başından itibaren vilayet merkezinde lisenin birinci sınıfının açılmasının uygun olduğu bildirilmiştir. Bu yazı gereğince, lise birinci sınıfına öğrenci kaydedilmesinin ilgililere bildirilmesini ve öğretim işlerinin muvaffakiyetle yürütülmesi hususunda ilginizi rica, saygılarımı sunarım.**”⁹⁰¹

1946-1947 eğitim öğretim yılında liseye talep fazla olmuştu. Birinci sınıfa kayıtlı öğrenci sayısı 120'yi geçtiği için birinci sınıf üç şube olmuştu.⁹⁰²

7.4. Sanat Okulları

1940'lı yıllara kadar Giresun'da sanat okulu bulunmuyordu ve ortaokuldan mezun olan öğrencilerin çoğu işsizlik problemi ile karşı karşıya kalıyordu.

Münir Akkaya bu durumu raporunda, Giresun'da ortaokuldan mezun olan öğrencilerden % 30'unun iş sahibi olduğunu % 70'inin ise işsiz olduğunu ve bu öğrencilerin liseye girebilecek düzeyde olup Giresun'da mesleki mekteplerden birinin açılması gerektiği şeklinde belirtmiştir.⁹⁰³ Bu doğrultuda 1941 yılında Giresun Valisi Muhtar Akman'ın teşebbüsleri sonucunda Akşam Kız Sanat Okulu açıldı.⁹⁰⁴ 1945 yılında da Erkek Sanat Okulu açıldı ve ilk ders yılında bu okula kaydedilen öğrenci sayısı 150 civarındaydı.⁹⁰⁵

8- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN'DA SAĞLIK

1946 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca milli sağlık teşkilatını günün şartlarına uygun bir şekilde düzenlemek, sağlık hizmetlerini halka daha faydalı sunmak üzere bir plan hazırlanmıştır. Birinci On Yıllık Milli Sağlık Planı

⁹⁰¹ “**Lisemiz Açıldı**”, Yeşilgiresun, 7 Eylül 1946, s.1, no:945

⁹⁰² “**Lisemizde Öğrenci Adeti**”, Yeşilgiresun, 12 Ekim 1946, s.1, no:950

⁹⁰³ BCA, 22 Ocak 1941, 490.1/655.185.1

⁹⁰⁴ Nuri Ahmet Çimşit, “**Akşam Kız Sanat Okulu**”, Yeşilgiresun, 4 Nisan 1942, s.1, no:725

⁹⁰⁵ “**Erkek Sanat Okulu Açılıyor**”, Yeşilgiresun, 11 Ağustos 1945, s.1, no:952

olarak bilinen bu plana göre Türkiye 7 ana bölgeye ayrılmış ve her bölgede 500 yataklı bir hastane açılması mevcut hastanelerin ise daha iyi hizmet verebilecek şekilde düzenlenmesi, her bölgede 300 yataklı çocuk hastaneleri ve 200 yataklı doğum evleri açılması, yaşlı ve düşkünler için yurtlar oluşturulması, sağlık personeli yetiştirecek okullar açılması, her 40 köy için bir 10 yataklı sağlık merkezi oluşturulması ilaç sanayinde dışa bağımlılığın önlenmesi, sıtmalı bölgelerdeki bataklıkların havadan ilaçlanması, ayrıca özel bir kanunla hastalık sigortası için “Sağlık Sandıkları” kurulması planlanmıştır.⁹⁰⁶

Bulaşıcı hastalıklar kapsamında, kuduz aşısı istasyonlarının artırılması ile kuduz hastanelerinin sayısı 1945’te 3’e düşürülmüştür. Frengi mücadelesinde 1940’ta 170.177 olan hasta sayısı 1950’de 118.169’a düşmüştür. 1940’ta 799 olan Tifüslü sayısı 1950’de 225 olarak tespit edilmiştir. Dalak ve kan muayeneleri, bataklıkların kurutulması, sivrisinek yetiştiren jitlein ve çeltik sahalarının kontrol altına alınması ve ücretsiz kinin dağıtımı ile 1940 yılına kadar sürdürülen sıtma ile mücadele sonucunda ise sıtmalı hasta sayısı %50’lerden %11’e kadar düşürüldü.⁹⁰⁷

İnönü döneminde hastane sayısının ve mevcut hastanelerde yatak sayısının artırılmasına çalışılsa da Giresun’da sağlık faaliyetleri ile ilgili sorunlar mevcuttu. Alucra kazasında dispanser ve doktora büyük ihtiyaç vardı. Bu kazanın doktoru başka bir yere nakledilmiş ve yerine başka bir doktor gönderilmemişti. Görele’de de doktor ve eczaneye ihtiyaç vardı. Burada uzun yıllar görev yapan Doktor Tevfik Erçağ Tokat’a tayin olmuş ve yerine başka doktor gelmemişti. Doktor Tevfik Erçağ burada bir eczane açılması için teşebbüste bulunmuş, fakat doktorun gitmesinden dolayı bir sonuç alınamamıştı.⁹⁰⁸ 40.000 nüfusa sahip Bulancak’ta bir doktor ve eczaneye ihtiyaç vardı.⁹⁰⁹ 1944 yılında da Bulancak’ta ebe ve eczaneye de büyük ihtiyaç duyuluyordu. Doktorlar tarafından verilen reçeteleri halk Giresun’a gelip yaptırmak zorunda kalıyordu.⁹¹⁰

Giresun’da Halkevi Köycülük Şubesi halkın sağlık durumu ile yakından ilgileniyordu. Halkevi Köycülük Şubesi köylere yaptığı gezilerle belediye doktorunun da katılımıyla köy merkezinde toplanan yüzlerce köylüyü muayene

⁹⁰⁶ Bilal Ak, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Sağlık Hizmetleri”, Türkler, C.XVII, Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s.424-425

⁹⁰⁷ Ak, a.g.m., s.425

⁹⁰⁸ BCA, 490.01/655.184.1

⁹⁰⁹ BCA, 22 Ocak 1941, 490.1/655.185.1

⁹¹⁰ “Ebe ve Eczane İhtiyacı”, Yeşilgiresun, 15 Nisan 1944, s.1, no:823

ederek ilaç vermiştir.⁹¹¹ Ayrıca Halkevi Sosyal Yardım Kolu tarafından hazırlanan liste ile vilayet merkezlerindeki doktorlara sıra ile görev verilmiş ve her gün klinikte muhtaç durumda olan hastalar ve köylüler muayene edilmekteydi.⁹¹² Belediye doktoru Cemal Şanlı da bakkalları, kahveleri, lokanta ve aşçıları sık sık kontrol ediyor özellikle pazar yerlerinin temizliğiyle yakından ilgileniyordu.⁹¹³

8.1. Bulaşıcı Hastalıklar

Giresun'da savaş yıllarının olumsuz etkisiyle bulaşıcı hastalıklar artmıştı. 1943 yılında Tirebolu'da uyuz hastalığı halkın en büyük sorunu haline gelmişti. Özellikle küçük çocuklarda görülmesi onların eğitimlerinden geri kalmalarına neden oluyordu. Halk hastalığa çare olacak bir ilaca sahip olmadığı için rastgele çarelere başvuruyordu. Kaza dispenseri hastalığın yayılmamasına çalışsa da hastalığın ilacı bulunmadığı için hastalık artmıştı.⁹¹⁴ 1943 yılında ülke genelinde çiçek hastalığı vakaları da görülmüştü. Giresun'da da halkı bu hastalıktan korumak için sıhhi meclis kararı ile 40 yaşına kadar olan bütün vatandaşlara çiçek aşısı uygulanmıştır. Sağlık müdürü evlere ve müesseselere aşı memuru göndererek aşı olmamış kimsenin kalmamasına çalışmıştı, ayrıca aşılanmış olduğuna dair elinde belgesi olmayanlardan 5 liradan 25 liraya kadar para cezası uygulanmıştır.⁹¹⁵ Alınan tüm tedbirlere rağmen Giresun'da da çiçek hastalığı vakaları görülmüştü.⁹¹⁶

Ülke genelinde görülen bir diğer bulaşıcı hastalık tifüstü. Giresun'da tifüs vakaları belirmeden bazı tedbirler alınmıştı. Sokaktaki kirli insanlar toplanıp hamamlarda yıkanıyor ve kıyafetler dezenfekte ediliyordu, ayrıca vapurla gelen kirli yolculara da aynı usul uygulanıyordu. Halka açık yerlerde sıkı kontrol altına alınarak temizlik mücadelesi yapılıyordu.⁹¹⁷ Tedbir alınmasına rağmen 1944 yılında Giresun'da tifüs vakası görülmüş ve hastanın bulunduğu ev tecrid edilmiştir.⁹¹⁸ 1945 yılı Ocak ayından itibaren lekeli humma ile mücadele amacıyla belediye tarafından

⁹¹¹ “Halkevi Köydeki Hastalara Merhem Oldu”, Yeşilgiresun, 16 Mayıs 1942, s.1, no:731

⁹¹² “Parasız Muayeneler”, Yeşilgiresun, 11 Nisan 1942, s.2, no:725

⁹¹³ “Belediye Doktorunun Çalışmaları”, Yeşilgiresun, 11 Nisan 1942, s.1, no:725

⁹¹⁴ “Uyuz Hastalığı”, Yeşilgiresun, 4 Birincikanun 1943, s.2, no:806

⁹¹⁵ Nuri Ahmet Çimşit, “Çiçek Hastalığından Korunmak İçin”, Yeşilgiresun, 9 İkincikanun 1943, s.1, no:760

⁹¹⁶ “Çiçek Vakaları”, Yeşilgiresun, 30 İkincikanun 1943, s.2, no:763

⁹¹⁷ “Şehrimizde Temizlik Mücadelesi”, Yeşilgiresun, 26 Haziran 1943, s.1, no:784

⁹¹⁸ “Tifüs”, Yeşilgiresun, 23 Birincikanun 1944, s.1, no:858

fakir halkın kasabada mevcut iki hamamda iki defa parasız yıkanması temin edilmiştir.⁹¹⁹

1943-1944 yılları arasında 2 lekeli humma, 4 sari sahaya iltihabı, 18 tifo, 3 kızamık, 1 çiçek hastalığı memleket hastanesinde tedavi altına alınmıştır. Keşap nahiyesi seyyar sağlık memuru bölgesi dahilinde 27.008 kişiye çiçek, 269 kişiye tifo aşısı yapılmış ve 273 kişiye ait 1.014 parça eşya kaynattırmak suretiyle temizlettirilmiştir. Dereli nahiyesi seyyar sağlık memuru bölgesi dahilinde 19.018 kişiye çiçek aşısı yapılmış ve 3.318 kişiye ait 8.784 parça eşya temizletilmiştir. Görele'nin 28 Ağustos 1944'te işe başlayan sağlık memuru bölgesi dahilinde 4.900 kişiye çiçek aşısı yapmıştır. 1943-1944 bütçelerinde mevcut 600 lira ile atebrin, 1943 bütçesindeki 300 liralık frengi tahsisatı ile neossalvarsan ve 20 şişe enermojenol alınmış, 1944 bütçesinden 100 lira ile uyuz ilacı yapılmak üzere kükürt satın alınmış ve bu ilaçlar vilayetin fakir halkına dağıtılmak üzere hükümet doktorlarına gönderilmiştir.⁹²⁰

1945 yılında Görele'de sıtma ile mücadele doğrultusunda sıtma mikroplarını taşıyan sivrisineklerin barınabileceği bütün su birikintileri ile kuyu ve çukurların doldurulması, büyük ve kurutulması mümkün olmayan su birikintilerinin mazotlanması, akımları az olduğundan deniz tarafından ağızları kapatılan Okluobuz ve Kaba deresi ağızlarının açık bulundurulması sağlanmıştır.⁹²¹ Aynı yıl Giresun'da sıtma vakalarının artmasıyla Sıtma Savaş Teşkilatı kuruldu.⁹²² Sıtma ile mücadeleye hız verilmiş, şehir içinde sivrisinek yapacak su birikintileri, üstü açık dereler temizlettirilmiş ve civardaki büyük bataklıkların kurutulmasına başlanmıştır. Aksu deresindeki bataklık birisi kanal açılmak suretiyle denize akıtılmıştır.⁹²³ Bulancak'ta da adeta sıtma yatağı olarak kabul edilen Pazarsuyu başta olmak üzere Talipli, Erikliman, Karadere, merkez kasaba dolayları Nefsipiraziz, Bülbüllü, Şıhmusa mevkilerindeki dere ve bataklıkların sıhhi bir hale getirilmesi için çalışmalar yapılmaktaydı. Bunun dışında Bulancak'ta tüberküloz ve verem yaygındı,

⁹¹⁹ “Lekeli Humma İle Mücadele”, Yeşilgiresun, 6 Ocak 1945, s.2, no:860

⁹²⁰ “Sihhat İşleri”, Yeşilgiresun, 3 Şubat 1945, s.2, no:864

⁹²¹ “Görele'de Sıtma Mücadelesi”, Yeşilgiresun, 5 Mayıs 1945, s.1, no:877

⁹²² “Olağanüstü Sıtma Savaşı Teşkilatı”, Yeşilgiresun, 26 Mayıs 1945, s.1, no:880

⁹²³ “Sıtma Savaşı”, Yeşilgiresun, 28 Temmuz 1945, s.1, no:889

kazanın acilen verem dispanserine ihtiyacı vardı.⁹²⁴

1947 yılında dizanteri Tirebolu'da salgın halini almıştı ve halkın % 30 bu hastalıkla savaşıyordu. Tirebolu Kaymakamının başkanlığında 29 Temmuz 1947 tarihinde Tirebolu hükümet doktoru, Belediye Başkanı Sıtma Savaş Doktoru ve bir eczacıdan oluşan komisyon toplanarak ilçede mevcut sıtma savaş, frengi savaş ve dispanser teşkilatı harekete geçerek bütün Tirebolu halkına aşı uygulanmasına, ilçede her çeşit sebze, meyve ve bütün hastalık taşıyıcı ve bulaştırıcı maddelerin satışının yasaklanmasına karar verildi.⁹²⁵

1949 yılında Yavuzkemal nahiyesinin bütün köylerinde herkese tifo, tifüs, difteri ve çiçek aşısı yapılmıştır. Aynı yıl köy sağlık memurlarının buldukları yerlerde birer ecza dolapları açılmasına karar verilmiştir. Bu dolaplar köylülerden toplanan paralar ile temin edilmiştir.⁹²⁶

8.2. Giresun Memleket Hastanesi

1938 yılında Giresun Memleket Hastanesinin Saydaş'da temeli atılmıştı, fakat hastane inşaatı yarım kalmıştı. Giresun Valisi İbrahim Etem Bozkurt hastane inşaatının devam etmesi için 1942 yılı bütçesinden 30.000 liralık tahsisat ayırmış ve bunun onaylanması içinde vekaletle göndermiş ve hastanenin bir an önce bitirilmesine çalışılmıştır.⁹²⁷ Yapılan çalışmalar neticesinde Giresun Memleket Hastanesi 19 Mayıs 1944 tarihinde açılmıştır.

Yıllara bölünerek tamamlanmaya çalışılan hastanenin 1946 yılında ikinci katındaki eksiklikleri, elektrik ve su işleri halledilerek 4 Ocak 1946 tarihinden itibaren hizmete açılmıştır. İkinci katta iki büyük ameliyathane, sterilizasyon yerleri, doğum yerleri, ameliyat kısmının koğuşları ve lavabolar bulunmaktaydı. Ameliyat odası olarak kullanılan birinci kattaki odalar ise hastanenin başka hizmetlerine bırakılmıştı. Savaş yıllarında her türlü malzemenin güçlüklerle bulunduğu bugünlerde hastanenin büyük kısmı tamamlanmıştı. Tamamlanmayan üçüncü katın elektrik

---

⁹²⁴ “**Bulancak'ta Sıtma Savaşı**”, Yeşilgiresun, 21 Temmuz 1945, s.2, no:888, Bulancak'ta frengili hasta sayısı azaldığı için 1945 yılı Haziran ayında buradaki Frengi Mücadele Teşkilatı kaldırılmıştır. Mevcut hastaların tedavisi için bir sağlık memuru bırakılmıştır. “**İlçemizdeki Frengi Mücadele Teşkilatı Kaldırılıyor**”, Yeşilgiresun, 26 Mayıs 1945, s.1, no:880

⁹²⁵ “**Tirebolu'da Dizanteri Salgın Halinde**”, Yeşilgiresun, 2 Ağustos 1947, s.1, no:992

⁹²⁶ “**Köylerde Sağlık Çalışmaları**”, Yeşilgiresun, 26 Kasım 1949, s.1, no:1113

⁹²⁷ Nuri Ahmet Çimşit, “**Vilayetin Biricik Sıhhat Müessesesi**”, Yeşilgiresun, 27 Mart 1943, s.1, no:771

tesisatı, kapı ve pencereleri yapılmış ve boya işi de tamamlanmıştır.⁹²⁸ Hastanenin hızlı bir şekilde tamamlanmasına rağmen bazı eksikleri vardı. Hastanenin ameliyattan çıkan hastaları taşımak için gerekli olan asansörü yoktu, ayrıca röntgen cihazı ve kaloriferi de bulunmamaktaydı, hastalar sobalarla ısınıyorlardı.⁹²⁹ Hastanenin yıllardan beri en büyük eksikliği olan röntgen cihazı ve uzmanı 1949 yılında hastaneye verilmiştir. Aynı yıl hastaneye 20 yataklı verem pavyonu açılmasına da karar verilmiştir.⁹³⁰

Giresun Memleket Hastanesinin İnönü dönemindeki faaliyetleri ise şu şekildeydi: 1943-1944 yılları arasında memleket hastanesinde 345 kadın ve 482 erkek olmak üzere 827 hasta yatırılmıştır. Bir yıl içinde 183'ü büyük 138'i küçük olmak üzere 321 ameliyat yapılmıştır. Dahiliye polikliniğine 2.826, hariciyeye ise 1.254 olmak üzere toplam 4.080 müracaat olmuştur.⁹³¹ 1948 yılında ise 8.165 kişinin poliklinik muayenesi yapılmış ve 1.194 hasta yatırılarak 6.970 kişi ise ayakta tedavi edilmiştir. Bir yıl içinde 208 büyük ve küçük ameliyat yapılmıştır.⁹³²

8.3. Şebinkarahisar Devlet Hastanesi

Şebinkarahisar'da bir dispanser mevcuttu, fakat kışın yollar kapandığında Giresun'a gitme ihtimali kalmıyordu, bu nedenle Şebinkarahisar hastaneye büyük ihtiyaç duyuyordu.⁹³³ Ayrıca Şebinkarahisar hem deniz yollarından hem de Sivas-Erzurum hattından çok uzak bulunuyordu. Ameliyata muhtaç ağır olan hastaları hastanesi olan büyük merkezlere nakletmek zor oluyordu. Şebinkarahisar Giresun kazalarından Alucra için, Sivas kazalarından Suşehri için ve Ordu kazalarından Mesudiye için bir merkez durumundaydı. Bu nedenle burada kurulacak bir hastaneden bütün bu kazaların halkı da yararlanabilecekti. Şebinkarahisar'da bir hastane inşasının gerekli olduğu Sıhhiye Vekaletince onaylanmıştı.⁹³⁴

CHP Bölge Müfettişi Dr. Sadi Konuk bu işle ilgilenmiş ve Şebinkarahisar'a 50 yataklı bir hastanenin yapılması için 10 dekarlık bir arazinin teminini gerekli makamlardan istemiştir. 1944 yılında hastanenin açılmasına karar verilirken bir

⁹²⁸ Nuri Ahmet Çimşit, "Hastanemiz Bir Hamle Daha Güzelleşti", Yeşilgiresun, 5 Ocak 1946, s.1, no:911

⁹²⁹ "Röntgensiz Hastanemiz", Yeşilgiresun, 19 Nisan 1947, s.1, no:977

⁹³⁰ "Hastanemize Röntgen ve Röntgen Mütchassısı Veriliyor", Yeşilgiresun, 16 Nisan 1949, s.1, no:1080

⁹³¹ "Sıhhat İşleri" Yeşilgiresun, 3 Şubat 1945, s.2, no:864

⁹³² "Sağlık ve Sosyal Yardım", Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.2, no:1109

⁹³³ BCA, 22 Ocak 1941, 490.1/655.185.1

⁹³⁴ BCA, 490.01/655.184.1

operatör kadroya verilmişti. 1945 yılında da yatak sayısı arttırılmış uzman miktarı da arttırılmıştır.⁹³⁵ 5 Mayıs 1947 tarihinde de hastanenin temeli atılmıştır.⁹³⁶

1948’de hizmete açılan hastanede bir yıl içinde 4.192 poliklinik muayenesi, 587 kişi yatırılarak 3.635 kişi ayakta tedavi edilmiş ve 75 büyük küçük ameliyat yapılmıştır. Bundan başka Şebinkarahisar Devlet Hastanesinde 5 yataklı sıtma savaş şubesi kurulmuştur.⁹³⁷ Hastanenin röntgen cihazı ise 17 Şubat 1950 tarihinde gelmiştir.⁹³⁸

1948 yılında Şebinkarahisar’da hükümet doktorunun girişimleri ile Veremle Savaş Derneği kurulmuştur. Hastanede ayrı bir verem pavyonu olmadığından hastalar tedavi altına alınamıyordu. Hastane başhekimisi Sağlık Bakanlığından verem pavyonu istemişti, verilen cevapta teklifin uygun görüldüğü, fakat şimdilik yapılamayacağı bildirilmiştir.⁹³⁹ 1948 yılı Haziran ayında ise Veremle Savaş Derneğinin çalışmaları sonucunda hastanede bir verem pavyonu açılmasına karar verilmiş ve Sağlık Bakanlığı bu iş için 30.000 liralık ödenek koymuştur.⁹⁴⁰

9- İNÖNÜ DÖNEMİNDE GİRESUN’DA BELEDİYE HİZMETLERİ

9.1. İçme Suları

Giresun halkının içme suyu o günkü şartlarda hemen hemen yok gibiydi. İçme suyu olarak Gedikkaya suyu kullanılıyordu, fakat sucuların çoğu zaman Gedikkaya suyu diye sattığı başka sulardı. Gedikkaya suyunun olduğu yerde bir depo bulunmuyordu ve tonlarca su boşa akıyordu. 5-6 yüz liraya mal olacak depoyu yaptırmak için ise belediyenin maddi imkanları yeterli değildi.⁹⁴¹

1939 yılında belediye tarafından 152 liraya keşfi yaptırılan Gedikkaya suyunun deposu Hasan Akçay ve kardeşi merhum İzzet Akçay vereseleri tarafından yaptırılmıştır. Yapılan depo 10 ton su alabilecek kapasiteydi.⁹⁴²

⁹³⁵ “Şebinkarahisar’a Hastane Yapılıyor”, Yeşilgiresun, 24 Şubat 1945, s.1, no:867

⁹³⁶ “Şebinkarahisar Hastanesi’nin Temel Atma Töreni”, Yeşilgiresun, 10 Mayıs 1947, s.1, no:980

⁹³⁷ “Sağlık ve Sosyal Yardım”, Yeşilgiresun, 29 Ekim 1949, s.2, no:1109

⁹³⁸ “Röntgen Cihazı Geldi”, Yeşilgiresun, 4 Mart 1950, s.1, no:1127

⁹³⁹ “Sağlık Davamızla İlgili Bir Teşekkür”, Yeşilgiresun, 17 Nisan 1948, s.3, no:1028

⁹⁴⁰ “Şebinkarahisar Veremle Savaş Derneğinin Verimli Çalışmaları”, Yeşilgiresun, 2 Ekim 1948, s.1, no:1053

⁹⁴¹ “Yine Gedikkaya Suyu”, Akgün, 27 Nisan 1939, s.1, no:164

⁹⁴² “Gedikkaya Suyu”, Akgün, 8 Haziran 1939, s.1, no:170

1943 yılında şehrin içme sularını incelemek, gerekli projeleri hazırlamakla görevlendirilen Dahiliye Vekaleti Belediye İmar Heyeti Fen Şefliğinden Su Yüksek Mühendisi Muzaffer Arolad ve Nafia Vekaleti Su İşleri Reisliği Bölge Müdürü Su Yüksek mühendisi Bedri Ölçer Giresun'a gelmişti.⁹⁴³ Gelen su mühendisleri suları incelemişler ve durumu bir raporla bildirmişlerdir. Buna göre şehre getirilecek olan suyun keşif ve projelerini hazırlamak üzere belediye bütçesine 8.000 liralık tahsisatın konulması gerektiğini belirtmişlerdir.⁹⁴⁴

Mühendislerin raporlarını hazırlamasına rağmen 1946 yılına kadar bu konu ile ilgili teşebbüste bulunulmamıştı. 1946 yılında şehre getirilecek su için gereken boruların İl Bankasınca Amerika'da alınmasına karar verildi.⁹⁴⁵ 1947 yılında Belediye Başkanı Naci Çimşid şehir meclisinden aldığı yetki ile Ankara'ya gitmiş ve su işi için İller Bankasından 600.000 lira almıştır. Su işinin ihalesi ise Ankara'da yapılmıştır.⁹⁴⁶

İçme suyu inşaatı 1948 yılında başlamış, ancak büyük sel felaketi ve meydana getirdiği heyelanlar nedeniyle gecikmiş bu nedenle içme suyu ancak 6 Ekim 1949 tarihinde boruya alındı. Üç ay içinde de şehrin su tesisatı tamamen bitmiştir.⁹⁴⁷

Bulancak'ta da içme suyu için İller Bankası Yüksek Su Mühendisi Faruk Akyüz Kuzgun Kaya suyunun kaynağına giderek teknik incelemelerde bulunmuş ve suyun kaliteli olduğunu belirtmiştir.⁹⁴⁸ 1949 yılında Bulancak'a getirilecek içme suyuna ait keşif ve projeler mühendisler tarafından düzenlenerek ilgili bakanlığa gönderilmiş ve onaylanmış ve⁹⁴⁹ Bulancak'ın su işleri için belediyeye 223.744 lira ayrılmıştır.⁹⁵⁰

Tirebolu'da da ortaya çıkan dizanteri hastalığını incelemek için gelen uzman hastalığın sulardan bulaştığını tespit etmişti. Bunu dikkate alan Sağlık Bakanlığı suların bilimsel bir şekilde ıslahı için 190.000 lira tahsisat ayırmıştı. Belediye hemen harekete geçmiş ve su mühendisleri gerekli projeleri hazırlamaya başlamışlardı.

⁹⁴³ "Su Mühendisleri Geldi", Yeşilgiresun, 24 Temmuz 1943, s.1, no:787

⁹⁴⁴ "Giresun Şehrine Su Getirme Cemiyeti Kuralım", Yeşilgiresun, 11 Eylül 1943, s.1, no:794

⁹⁴⁵ "Şehre Su Getirme İşi de Halledilmiş Bulunuyor", Yeşilgiresun, 9 Mart 1946, s.1, no:920

⁹⁴⁶ "Şehrimizin Su İşleri", Yeşilgiresun, 7 Haziran 1947, s.1, no:984

⁹⁴⁷ "İçme Suyu Boruya Alındı", Yeşilgiresun, 8 Ekim 1949, s.1, no:1106

⁹⁴⁸ "Bulancak'ta Su İşleri Halledilecek Duruma Girmektedir", Yeşilgiresun, 17 Nisan 1948, s.1, no:1028

⁹⁴⁹ "Bulancak İçme Suyu", Yeşilgiresun, 12 Mart 1949, s.1, no:1075

⁹⁵⁰ "Bulancak'ın Su İşleri", Yeşilgiresun, 21 Mayıs 1949, s.2, no:1087

Yerel gazetede projenin bakanlık tarafından onaylanmasından sonra 190.000 lira su işinin halledileceği belirtilmekteydi.⁹⁵¹

9.2. Elektrik İşleri

Giresun'da savaş yıllarında belediye mazot tasarrufu için gündüzleri ve gece yarısından sonra elektrik kesintileri yapmıştı. Özellikle gündüz elektrik verilmemesi fındık fabrikalarını, atölyeleri, marangozları, doğramacıları, fırınları ve lokantaları zor durumda bırakmaktaydı.⁹⁵² Mazot tasarrufu doğrultusunda Giresun'un en işlek yollarından olan Gazi Caddesi'nin elektrik lambaları hem çok seyrek hem de ufak lamba takıldığından çok sönüktü. Akşam olduğunda cadde ancak evlerden ve dükkanlardan sızan ışıklarla aydınlanmaktaydı.⁹⁵³ Bu durum 1946 yılına kadar devam etti. Savaşın getirdiği olumsuz şartlar ortan kalktıktan sonra gece gündüz kesintisiz olarak elektrik verilmeye başlandı.⁹⁵⁴

İnönü döneminde Giresun'un elektrik işlerine hız verilmiş, ilçelerin elektrik problemi halledilmeye çalışılmıştır. Keşap'ta Değirmen Suyundan yararlanılarak oluşturulan elektrik tesisatının açılışı 5 Ağustos 1943 tarihinde yapılmıştır.⁹⁵⁵

Tirebolu'da motorlu olarak kurulacak elektrik santrali için proje hazırlanarak İller Bankasına gönderilmiş ve Tirebolu Belediyesine bu iş için 100.000 lira verilmesine karar verilmişti.⁹⁵⁶ Tirebolu elektrik santrali 10 Ocak 1949 tarihinde faaliyete geçmiştir.⁹⁵⁷ Şebinkarahisar ise 20 Mayıs 1948 tarihinden itibaren elektriği kullanmaya başlamıştır.⁹⁵⁸ Görele'de de elektrik santrali için proje hazırlanmış ve tesisat için İller Bankasından 90.000 lira, fonlardan ise 200.000 lira alınmıştır.⁹⁵⁹ Bulancak elektrik tesisatı ise 1949 yılında tamamlanmış ve 3 Haziran 1949 tarihinde açılışı yapılarak halkın hizmetine verilmiştir.⁹⁶⁰

⁹⁵¹ "Tirebolu'nun Su işi Halledildi", Yeşilgiresun, 29 Mayıs 1948, s.2, no:1034

⁹⁵² Tekinay, "Mazot Tasarrufu", Yeşilgiresun, 9 Mayıs 1942, s.1, no:730

⁹⁵³ "Gazi Caddesi", Yeşilgiresun, 23 Birincikanun 1944, s.1, no:858

⁹⁵⁴ "Gece Gündüz Elektrik Kesilmeyecek", Yeşilgiresun, 13 Nisan 1946, s.1, no:925

⁹⁵⁵ "Keşap Elektrik Açılma Töreni", Yeşilgiresun, 7 Ağustos 1943, s.1, no:790

⁹⁵⁶ "Tirebolu'nun Elektrikle Aydınlatılma İş Halledildi", Yeşilgiresun, 3 Mayıs 1947, s.2, no:979

⁹⁵⁷ "Tirebolu Elektrik Santralinin Açılma Töreni Bu Akşam Yapılıyor", Yeşilgiresun, 15 Ocak 1949, s.1, no:1067

⁹⁵⁸ "Karahisarımız Elektriğin Nuruna Kavuştu", Yeşilgiresun, 5 Haziran 1948, s.1, no:1035

⁹⁵⁹ "Görele Elektrik Tesisatı İçin Fondan 200 Bin Lira Verildi", Yeşilgiresun, 23 Nisan 1949, s.2, no:1083

⁹⁶⁰ "Bulancak Elektrik Tesisatı İkmal Edildi", Yeşilgiresun, 4 Haziran 1949, s.1, no:1089

9.3. Cadde ve Sokaklar

9.3.1. Giresun Belediyesi

İnönü döneminde Giresun'da bozuk ve çamurlu sokaklar mevcuttu. Cin Ahmet mezarlığına giden ve oldukça kalabalık bir mahallenin ortasından geçen cadde geçilmeyecek kadar bozuk ve çamurlu bir haldeydi.⁹⁶¹ Ayrıca Giresun Merkezde yeni okulun karşısında ara sıra sığırların geldiği bir mezbele* bulunmaktaydı.⁹⁶²

1945 yılında merkezde hükümet binası önündeki bahçe yeniden düzenlenmiş, Çınarlarda itfaiye bitişiğindeki toprak yığınları kaldırılıp yerine su deposu yapılmıştır. Arıfbey caddesinden iskele caddesine giden ara sokak yeniden yolun döşenmesi suretiyle tamir edilmiştir. Sokakbaşı'na yeni gelen otobüs ve kamyonlar için atölye ve garaj yapılmıştır. Cumhuriyet İlkokulu'nun karşısındaki geniş caddenin yaya kaldırımı olacak yerler onarılmış ve ağaçlandırılmıştır. İtfaiye yanından başlamak üzere kaleye doğru giden cadde iyi bir şekilde düzeltilmek suretiyle tamir edilerek döşenmiştir.⁹⁶³ Uzun yıllardır şehir içinde açık olarak akmakta olan pis derelerin kapatılması konusu 1949 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından kabul edilmiştir.⁹⁶⁴

9.3.2. Bulancak Belediyesi

Bulancak Belediyesi tarafından 1943 yılında iskele caddesinin yeniden döşenmesi için çalışmaları başlatılmış, 1945 yılında ise iskeleden yola uzanan Cumhuriyet cadde ve alanında kamulaştırılan binalar yıkılmış ve caddede gerekli yerler çıkarılmış ve parke döşemeler, beton kaldırımlar yapılmıştır.⁹⁶⁵

9.3.3. Şebinkarahisar Belediyesi

Şebinkarahisar 1939 yılında meydana gelen zelzele nedeniyle kötü bir durumdaydı, bu nedenle ilçe, halkın ve belediyenin çalışmaları ile onarılmaya başlanmıştır. Belediye kendi binasını, kötü durumda olan sekiz dükkanı onarmış ve

⁹⁶¹ "Cin Ahmet'e Giden Yol", Yeşilgiresun, 31 Mart 1945, s.1, no:872

*Çöplük, kötü durum

⁹⁶² "Şehrin Göbeğinde Mezbele", Yeşilgiresun, 20 Şubat 1943, s.3, no:766

⁹⁶³ "Belediye Çalışmaları", Yeşilgiresun, 26 Mayıs 1945, s.1, no:880

⁹⁶⁴ "Şehir İçindeki Açık Dereler Kapatılacak", Yeşilgiresun, 14 Mayıs 1949, s.1, no:1086

⁹⁶⁵ "Bulancak Belediyesi İmar Çalışmalarına Başladı", Yeşilgiresun, 21 Nisan 1945, s.1, no:875

merkezden Müftü Mahallesine giden yolu adi kaldırım döşeterek yaptırmıştır. Atatürk yolunu Kızılca ve Taş Mahalleye bağlayan Yasa yolu kötü bir durumdaydı. Yolun sağında bulunan bahçe duvarları söktürülerek genişletirilmiştir. Yerel gazetede yakın zamanda tamamen onarılacak ortaokul ile yeni postane binası arasında 9 metre genişliğinde yeni bir cadde açılacağı belirtilmektedir.⁹⁶⁶

9.3.4. Tirebolu Belediyesi

Tirebolu'da 1947 yılında belediye önünden gazino yanına kadar olan ve hükümet caddesine giren parke yoldan iskeleye ayrılan yolun parke olarak döşenmesine karar verilmiştir.⁹⁶⁷ 1948 yılında ise belediye önünden Çintaşı camiine kadar olan yol parke ile döşenmiştir. Selimağa çeşmesi yanından itibaren Çintaşı ve Hamam mahallelerine kadar olan 500 metrelik kısımda bulunan ve uzun süredir tamir görmeyen ana su boruları tamir edilerek mahalle sularının düzeni sağlanmıştır. Bundan başka Selimağa çeşmesi yanından itibaren Çarşı mahallesinin Cumhuriyet alanına kadar olan 400 metrelik kısımda bulunan ana su boruları temizlettirilip tekrar yerine yerleştirilmiştir. Ayrıca belediye Kozbaşında halin yanında bulunan mezarlığın yanına 6 adet dükkan yapılmasına karar verilmiştir.⁹⁶⁸ 1948 yılında Çatalçeşme mevkiinde kötü bir durumda olan mezbelikle Yeniköy Mahallesinde aynı durumda olan İlika Deresi temizlettirilmiştir. Mahalle aralarındaki lağım, açık musluk suları ve su birikintilerinin kapalı yerlerden geçmesi sağlanmıştır.⁹⁶⁹ Belediye 1949 yılında parke olarak inşasına karar verdiği Selimağa çeşmesi yanından askerlik şubesi önüne kadar olan 200 metrelik yolun ihalesini yapmıştır. Aynı yıl ana caddelerin tamirini de ele alarak Kozbaşı pazar yerinin önünden geçen yolda biriken suların bir tesisattan geçirilmesini sağlanmış, yolun bozuk kısımlarını tamir ettirilmişti, ayrıca batı tarafında bulunan mezarlık tarafına 40 metre uzunluğunda istinat duvarının inşasına da devam edilmekteydi.⁹⁷⁰

⁹⁶⁶ “Şebinkarahisar’da Belediye Çalışmaları” Karadeniz Postası, 21 Temmuz 1947, s.1, no:19

⁹⁶⁷ “Parkemiz Yapılıyor”, Yeşilgiresun, 4 Ekim 1947, s.2, no:1001

⁹⁶⁸ “Tirebolu Belediye Faaliyeti”, Yeşilgiresun, 10 Ocak 1948, s.2, no:1014

⁹⁶⁹ “Tirebolu’da Belediye Çalışmaları”, Yeşilgiresun, 26 Haziran 1948, s.3, no:1039

⁹⁷⁰ “Tirebolu’da Belediye Çalışmaları”, Yeşilgiresun, 14 Mayıs 1949, s.1, no:1086

9.3.5. Görele Belediyesi

1948 yılında Görele Belediyesi ana cadde üzerinde bulunan ve sağlık şartlarına uymayan hayvan pazarı deniz kıyısına nakletmiş, yıllardan beri kapalı olan menfezleri açtırarak halkı yağmurlu günlerde çektiği sıkıntılardan kurtarmıştır.⁹⁷¹

9.4. Taşımacılık

Giresun Belediyesi 1945 yılında itibaren kamyon ve otobüs işletmeleri servisleri ile halkın taşımacılık işini sağlamış ve belediye de bundan önemli bir gelir elde etmişti.⁹⁷² 11 Ağustos 1947 tarihinden itibaren de haftada üç defa Görele'ye kadar belediye otobüsü seferleri düzenlenmiştir.⁹⁷³

9.5. Mezbaha

Atatürk döneminde Giresun merkezde, Şebinkarahisar'da ve Bulancak'ta olmak üzere üç mezbaha bulunuyordu.

Tirebolu'da 1944 yılında mezbaha inşasına başlanmıştı. Geliri az olan Tirebolu Belediyesine önemli bir gelir kaynağı olan mezbaha 16 Temmuz 1945 tarihinden itibaren faaliyete geçmiştir.⁹⁷⁴ Keşap'ta 1945 yılında değirmen suyundan yararlanmak üzere bir mezbaha yapılmasına karar verilmiştir.⁹⁷⁵ 1948 yılında ise Görele Belediyesi modern bir mezbaha yaptırmıştır.⁹⁷⁶

⁹⁷¹ "Görele Belediyesi Faaliyette", Yeşilgiresun, 24 Ocak 1948, s.1, no:1016

⁹⁷² "İl Belediyelerinin Vücuda Getirdiği Eserler", Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:902

⁹⁷³ "Görele'ye Kadar Otobüs Seferleri", Yeşilgiresun, 9 Ağustos 1947, s.1, no:993

⁹⁷⁴ "Tirebolu Mezbahasının İnşası Bitti", Yeşilgiresun, 21 Temmuz 1945, s.2, no:888

⁹⁷⁵ "Keşap Belediyesi Mezbaha Yapıyor", Yeşilgiresun, 27 Ekim 1945, s.2, no:902

⁹⁷⁶ "Görele'ye Modern bir Mezbahane Yapılmaktadır", Yeşilgiresun, 5 Haziran 1948, s.2, no:1035

Bu çalışmada Atatürk ve İnönü dönemi Giresun'un iktisadi hayatı ele alınırken bu dönemlerin daha iyi değerlendirilmesi açısından Giresun'un Osmanlı hakimiyetine girene kadarki tarihi süreci kısaca değerlendirilmiş ve daha sonra Osmanlı dönemi iktisadi durumuna değinilmiştir. Gerek Osmanlı gerek Atatürk ve İnönü dönemlerinde Giresun'un tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret ile ilgili gelişmelerinin yanı sıra iktisadi gelişmeler doğrultusunda ulaşım, eğitim, sağlık ve belediye hizmetleri de değerlendirilmiştir.

Giresun Osmanlı döneminde Trabzon'a bağlı bir kaza durumundaydı ve kazanın nüfusunu çoğunlukla Müslümanlar oluştururken bir kısmını da gayrimüslimler oluşturmaktaydı.

Osmanlı döneminde Giresun'a gelen seyyahların verdiği bilgiler ışığında fındık önemli bir tarım ürünüydü. Fındığın önemi 19. yüzyıldan sonra yabancı ülkelerden gelen talepler doğrultusunda artmış ve fındık önemli bir ihraç ürünü haline gelmiştir. Fındığın dışında mısır, arpa, fasulye gibi ürünler ekilse de bunlar sadece üreticinin ihtiyacını karşılamıştır. Hayvancılık sınırlı imkanlarla yapılıyor, küçükbaş hayvancılıkta koyun, büyükbaş hayvancılıkta ise sığır önemli bir yer tutuyordu.

Osmanlı döneminde Giresun'da dokumacılık halkın en önemli uğraşydı, ayrıca halk bakırcılık ve kuyumculuk gibi el sanatlarıyla da uğraşmaktaydı. Ticari açıdan da çok gelişmiş bir şehir değildi. Fındık tarımından dolayı fındık ticareti önemli bir yer tutmaktaydı.

Giresun Cumhuriyetin ilanından sonra il statüsüne kavuşmuş ve şehrin gerek nüfus yapısında gerek iktisadi hayatında önemli değişiklikler olmuştur. Nüfus mübadelesi ile beraber şehirde gayrimüslimlerin sayısı azalmış ve neredeyse nüfusun tamamını Müslümanlar oluşturmuştur. Atatürk ve İnönü dönemlerinde yapılan nüfus sayımlarına göre Giresun'un nüfus artış hızı yüksek değildir ve kadın nüfus erkek nüfusa oranla fazladır. Bunun da sebebi savaşlar sebebiyle erkek nüfusun azalması, istihdam alanlarının sınırlı oluşu ve tek mahsul fındığın halkın ihtiyaçlarına cevap vermemesinden dolayı çalışan nüfusun şehir dışına göç etmesidir.

1923-1950 arasında fındık, Giresun ekonomisinin can damarı olmuştur. Fındık hava şartlarından etkilenen bir tarım ürünü olduğu için hava şartlarının olumsuz olduğu yıllarda üreticiyi zor durumda bırakmıştır. Özellikle 1929 yılında meydana gelen dünya ekonomik bunalımı ve hava şartlarının kötü olmasından dolayı üretici sıkıntılı bir yıl geçirmiş ve muhtekirlerin eline düşmüştür.

Cumhuriyetin ilk yıllarında mahsul verme kabiliyetini kaybeden fındıkları bu durumdan kurtarmak için imar seferberliği başlatılmış ve fındık mahsulünü daha ilmî yollarla ıslah etmek amacıyla mücadele teşkilatı oluşturulmuştur. Mücadele teşkilatının yaptığı imar faaliyetleri sonucunda Giresun'da önemli miktarda bahçe imar edilmiştir. Atatürk dönemi fındık üretimine baktığımızda imar faaliyetlerinin başladığı 1932 yılından sonra üretimde çok büyük düşüşlerin olmadığı 1932'den önce ise üretimde çok ciddi dalgalanmaların olduğu görülmektedir. Fındığın ürün verme durumu her ne kadar hava şartlarından etkilense de bahçelerde yapılan imar faaliyetleri ile fındığın ürün verme kabiliyeti artmıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise meydana gelen kuraklık bahçelerin bakımsızlığı ve bütün bunlarla beraber fındığın düşük fiyatlarla satılması Giresun'un iktisadi bünyesini sarsmıştır.

Giresun'da bulunan üç yabancı ihracatçı firma fındık piyasasını istedikleri gibi idare ediyor ve düşük fiyatla aldıkları fındıkları Avrupa'ya yüksek fiyatla satıyorlardı. Bu firmalar fındığı kendi adamları vasıtasıyla topluyor, böylece ufak sermayelerle pazara giden araçlar satın alma fırsatı bulamıyordu. Fındık ticaretinde pazarcılar, kırıcılar, ihracatçılar şeklinde olan işleyiş bu firmalar nedeniyle bozulmuştu. Atatürk, fındık mahsulünün yabancı alıcıların tekelinden kurtarılması için fındık bölgesinde bir Satış Kooperatifinin kurulması gerekliliği üzerinde durmuş ve bu bağlamda fındığın üreticiden hak ettiği fiyatlarla alınması ve üretimin iyileştirilmesi için 26 Temmuz 1938 tarihinde Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği kurulmuştur. Birlik, özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında çok zor durumda kalan üreticinin fındığının çok düşük fiyatla satılmasını önlemiştir.

Giresun'da fındık dışında diğer tarım ürünlerinin yetiştirilmesi konusunda köylü bilgilendirilmiş, özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında çokça ihtiyaç duyulan mısır ve buğday üretimi için köylü teşvik edilmiş ve bu doğrultuda İnönü döneminde zirai seferberlik başlatılmıştır. Zirai seferberlik kapsamında ipekböcekçiliği ve meyve üretimi konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır.

1923-1950 arasında Giresun'da sanayi fındığın işlenmesi doğrultusunda gerçekleşmekteydi. Bunun yanı sıra dokumacılığın geliştirilmesi için Atatürk döneminde Tamzara Dokumacılık Kooperatifi Şirketi kurulmuştur. İnönü döneminde hartamacılık usulünün kaldırılması için tuğla ve kiremit ocaklarının sayısı arttırılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da ulaşım imkanları da yetersizdi. Köprüler genellikle ahşaptı ve hava şartlarından dolayı zarar görmekteydi. Özellikle Giresun için iktisadi öneme sahip Giresun-Şebinkarahisar yolu ve Dereli yolunun yapımına önem verilmiş, ancak bu yollar hava şartlarından dolayı sürekli kapanıyor ve üretici mahsulünü satamadığından zor durumda kalıyordu. İnönü döneminde de bu yollar sorunlu olmaya devam etmiş, savaşın etkisiyle yol çalışmaları yavaşlamıştır. Atatürk döneminde açılmaya başlanan köy yollarının yapımına 1939-1950 yılları arasında devam edilmiştir.

Atatürk döneminde Giresun'da okul sayısının arttırılmasına çalışılmış, eğitim ve öğretimin yaygınlaşması ve yeni okul binalarının yapılması için halk da seferber olmuştur. İnönü döneminde yaygınlaşan ilköğretim seferberliği ile Giresun'da okul sayısında önemli bir artış olmuştur.

Atatürk döneminde Giresun'da sağlıkla ilgili en önemli gelişme Giresun Memleket Hastanesinin temelinin atılmasıdır. Temeli atılan hastanenin yapımı İnönü döneminde savaş yıllarının getirdiği olumsuzluklara rağmen bitmiştir, ayrıca bu dönemde Şebinkarahisar Devlet Hastanesi de açılmıştır.

1923-1950 yılları arasında genel olarak Giresun'un iktisadi yapısında önemli bir değişiklik olmamıştır. İkinci bir mahsul konusunda devletin tüm teşviklerine rağmen fındık en önemli geçim kaynağı olmaya devam etmiştir. Fındık bahçelerini gençleştirmek için çalışmalar yapılmış, kurulan Fındık Tarım Satış Kooperatifi ile üreticinin mahsulünü hak ettiği fiyatlara satması sağlanmıştır. Sanayi ise küçük yatırımların dışında fındık kırıcılığı ile sınırlı kalmıştır.

1- Belgeler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 25 Kanun-ı Evvel 1927, 30.18. 1. 1./27.70.

14

BCA, 25 Nisan 1928, 30. 18. 1. 1/28. 24. 20

BCA, 19 Mart 1927, 130. 16. 13. 2 /559. 1375. 2

BCA, 15 Mart 1928, 130. 16. 13. 2/669. 2044. 27

BCA, 19 Şubat 1928, 080.18.01/027.82.2

BCA, 14 Eylül 1931, 490.1.0.0/655.182.1

BCA, 24 Teşrinisani 1934, 490.1.0.0/655.182.1

BCA, 9 Haziran 1930, 490.1.0.0./1454.34.1

BCA, 18 Ekim 1938, 030.18.01.02/85.91.12

BCA, 18 Temmuz 1929, 030.10/117.818.29

BCA, 18 Aralık 1929, 30.18.1.2./7.62.6

BCA, 2 Haziran 1930, 030.10/117.818.4

BCA, 17 Ağustos 1931, 30.18.1.2./22.60.12

BCA, 27 Kasım 1932, 30.10/4.19.14

BCA, 30 Mayıs 1926 030.18.01.01/19.35.17

BCA, 4 Ağustos 1935, 030.10/13.75.25

BCA, 26 Şubat 1937, 030.18.01.01/72.14.14

BCA, 28 Mart 1926, 30.18.1.1/18.22.18

BCA, 28 Mart 1926, 30.18.1.1/18.22.20

BCA, 8 Haziran 1933, 30.18.1.2/37.44.1

BCA, 12 Şubat 1929, 030.18.01.02/8.8.10

BCA, 9 Kasım 1926, 30.11.10/28.39.4

BCA, 13 Teşrinisani 1934, 490.1.0.0./655.182.1

BCA, 22 Mart 1925, 30.18.1.1/13.17.15

BCA, 16 Aralık 1939, 490.1.0.0/655.184.1

BCA, 17 Eylül 1942, 490.1/656.187.1

BCA, 12 Şubat 1948, 030.01/83.522.1

BCA, 3 Temmuz 1942, 490.1/656.187.1

- BCA, 17 Temmuz 1942, 490.1/656.187.1
BCA, 28 Ağustos 1942, 490.1.0.0/656.187.1
BCA, 18 Ağustos 1942, 490.1.0.0/656.187.1
BCA, 30 Temmuz 1942, 490.1.0.0/656.187.1
BCA, 22 Ocak 1941, 490.1/655.185.1
BCA, 16 Aralık 1939, 490.01/655.184.1
BCA, 12 Şubat 1948, 030.01/83.522.1

2- İstatistikler

- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **1927 Sanayi Sayımı**, Ankara 1969
Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **İstatistik İl Yıllığı 1936-1937**
Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **İstatistik İl Yıllığı 1938-1939**
Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **20 İlkteşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı**
Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı**
Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **Milli Eğitim Hareketleri 1927-1966**,
Ankara 1967
Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, **20 İlkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı**
Kati ve Mufassal Neticeler Giresun Vilayeti, C.XXV, İstanbul 1937
Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1949**
Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, **22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı**,
İstanbul 1961
Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1930-1931**, Ankara 1931
Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı**, C.III, Ankara 1930
Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1939-1940**
Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1948**
Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1950**
Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı**
Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **1950 Ziraat sayımı Neticeleri**, , Ankara
1956
Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Yıllığı 1941-1942**
Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **Maarif İstatistikleri 1923-1932**, İstanbul
1933

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **Maarif İstatistiği 1933-1934**, İstanbul 1935

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **Maarif Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği 1928-1933**, İstanbul 1934

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Mufassal Neticeleri**, Fasikül I, Ankara 1929

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, **İstatistik Bülteni**, Ankara 1955

Devlet İstatistik Enstitüsü, **1927 Tarım Sayımı** Ankara 1970

Devlet İstatistik Enstitüsü, **Milli Eğitimde 50 Yıl 1923-1973**, Ankara 1973

Türkiye İstatistik Kurumu, **İstatistik Göstergeler 1923-2011**

3- Salnameler

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926, İstanbul Matbaası, 1926

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1927-1928, Matbuatı Müdüriyeti Umumiye Neşriyatı

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1929-1930, Matbuat Umum Müdürlüğü, Ankara 1930

4- Kitaplar

AKŞİN, Sina, **Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi (1789-1980)**, İmaj Yay., 6.bs., Ankara 2006

-----, **Türkiye Tarihi 4 1907-1980**, Cem Yayınevi, İstanbul 2011

AKYÜZ, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi M.Ö.1000-M.S.2009**, Pegem Akademi, Ankara 2009

ARI, Kemal, **Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1995

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.I, TTK Basımevi, 5 bs., Ankara 1997

Atatürk'ün Seyahat Notları, Yay. Haz: Gürbüz Tüfekçi, Kaynak Yay., 2.bs, İstanbul 1998

Atatürk Çağında Sağlık Hizmetleri ve Eğitiminde Gelişmeler, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1964

AYKUT, Selim Sabit, **İktisadi ve İctimai Türkiye**, C.II, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara 1943

-----, **Rakamlarla Türkiye**, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara 1947

BALCI, Sezai, **Giresun Rumları ve Gayrimüslim Bir Belediye Başkanı: Kaptan Yorgi Konstantinidi Paşa**, Libra Kitap, 2.bs, İstanbul 2012

BEYOĞLU, Süleyman, **Milli Mücadele Kahramanı Giresunlu Osman Ağa**, Bengi Yay., İstanbul 2009

BORATAV, Korkut, **Türkiye İktisat Tarihi (1908-2009)**, İmge Kitabevi, 15. bs., İstanbul 2011

BOSTAN, M. Hanefi, **Arşiv Belgelerine Göre Karadeniz’de Nüfus Hareketleri ve Nüfusun Etnik Yapısı**, Nöbetçi Yay., İstanbul 2012

CHP 1936 İl Kongreleri, Bölüm 3, 1937

DÜNDAR, Fuat, **Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar**, Doz Yay., İstanbul 1999

EMİROĞLU, Kudret, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869-1871**, C.I-III, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 1993

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1872**, C.IV, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 1994

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1873-1874**, C.V-VI, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 1995

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1894-1898** C.XV-XVII, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2007

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1900-1903**, C.XVIII-XXI Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2008

-----, **Trabzon Vilayeti Salnamesi 1904**, C.XXII, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yay., Ankara 2009

ERDAL, İbrahim **Mübadele (Uluslaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan 1923-1925)**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2006

FATSA, Mehmet, **XV, ve XVI. Yüzyılda Giresun Kırsalının İdari ve Sosyal Tarihi**, Giresun Belediyesi Yay., Ankara 2005

Giresun Halkevi-1923, Giresun 1933

Giresun 1967 İl Yıllığı, Ankara 1968

- Giresun 1973 İl Yıllığı**, Ankara 1973
- Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, **Cumhuriyetin 10 Yılında Giresun 1923-1933**, Işık Matbaası, Giresun 1933
- İPEK, Nedim, **İmparatorluktan Ulus Devlete**, Serander Yay., Trabzon 2006
- , **Mübadele ve Samsun**, Ankara 2000
- İskan Tarihçesi**, Hamid Matbaası, 1932
- KARAL, Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi**, C.VI, TTK Basımevi, Ankara 2011
- ÖNSOY, Rifat, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayi ve Sanayileşme Politikası**, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara 1988
- PEKER, Kemal, **Fındık-İktisadi Yürüyüşü Dünü Bugünü Yarını**, Becid Basımevi, İstanbul 1961
- , **Fındık Bilgisi**, Ege Matbaası, İstanbul 1950
- , **Fındık Tarihçe, Tarım, Kültür, Ticaret, İstihkak Bakımlarından**, Yeşilgiresun Matbaası, Giresun 1947-1948
- RAMBER, Lui, **Gizli Notlar**, Çev: Niyazi Ahmet Banoğlu, Kervan Kitapçılık, BTBD
- SARISAMAN, Sadık, **Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun(1923-1930)**, Mega Basım, İstanbul 1999
- SÜMER, Faruk, **Tirebolu Tarihi**, Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul 1992
- T.B.M.M. Zabıt Ceridesi**, C.VI, devre 1, 4 Aralık 1336
- TEZEL, Yahya Sezai, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)**, Yurt Yayınları, Ankara 1982
- TOKDEMİR, Ertuğrul, **Türkiye’de Tarımsal Yapı (1923-1933)**, İstanbul Üniversitesi Matbaası, Gümüşsuyu, 1938
- TOKGÖZ, Erdinç, **Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2009)**, İmaj Yayınları., 9. bs., Ankara 2009
- TUNÇAY, Mete, **Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2010
- TURAN, Şerafettin, **İsmet İnönü Yaşamı-Dönemi ve Kişiliği**, Bilge Yay., Ankara 2003
- YALÇIN, Osman, **Giresun**, Özyürek Yay., İstanbul 1960

YETKİN, Çetin, **Karşı Devrim 1945-1950**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yay., 7.bs., Konya 2009

YİĞİT, Ali Ata, **İnönü Dönemi Eğitim ve Kültür Politikası (1938-1950)**, Boğaziçi Yay., İstanbul 1992

YÜKSEL, Ayhan, **Giresun Tarihi Yazıları**, Kitabevi, İstanbul 2002

-----, **Keşap Kazası Nüfus Defteri**, Keşap Belediyesi Kültür Yay., Giresun 2003

1938 Ziraat Kongresi

5- Makaleler

AK, Bilal, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Sağlık Hizmetleri”, **Türkler**, C.XVII, Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, ss.419-435

ARI, Kemal, “Cumhuriyet’in Nüfus Politikası”, **Toplumsal Tarih**, S.119, Kasım 2003, ss.28-31

BALCI, Sezai, “Lozan Mübadilleri’nin Giresun’a Yerleştirilmeleri ve Mübadillerin Karşılaştıkları Sorunlar”, **Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu** (09-11 Ekim 2008), C.II, Ankara 2009, ss.76-84

BİLGİN, Mehmet, “Giresun Bölgesinde Türkmen Beylikleri ve İskan Hareketleri”, **Giresun Tarihi Sempozyumu**, Giresun Belediyesi Kültür Yay., İstanbul 1997, ss.77-109

Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923-1940, “Genç Cumhuriyetin İlk Nüfus Sayımı”, C.I, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2003

ÇAPA, Mesut, “Yunanistan’dan Gelen Göçmenlerin İskanı”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi**, Mayıs 1990, S.5, ss.49-69

DARKOT, Besim, “Giresun”, **İslam Ansiklopedisi**, C.IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1950

DEMİRCİ, Süleyman, “XVII. Yüzyılda Trabzon Eyaletinin İdari Taksimatı ve Vergilendirilebilir Nüfus:Giresun, Keşap, Kürtün ve Yavabolu Nam-ı Diğer (Görel) Kazaları Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2012/1, S.15, ss.15-29

EMECEN, Feridun, “Giresun Tarihinin Bazı Meseleleri” **Giresun Tarihi Sempozyumu** (24-25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yay., İstanbul 1997, ss.19-24

-----, “Clavijo’dan Fallmerayer’e Göre: Giresun’da Seyyahlar, (1404-1840), **Giresun Kültür Sempozyumu** (30-31 Mayıs 1998), Giresun Belediyesi Kültür Yay., İstanbul 1998, ss.23-29

-----, “Giresun”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, C.IV, İstanbul 1996, ss.78-84

GÜRAN, Tefik, “Tarım Politikası (1839-1913)”, **Osmanlı**, Ed. Güler Eren, C.III, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, ss.305-311

İLTAR, Gazanfer, Sevinç Eren, “Giresun’da Bakırcılık”, **Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi-4(14)**, 2012, ss.157-171

KARAGÖZ, Rıza, “Giresun-Karahisar-ı Şarki Yolunun Islahı Hakkında Bir Rapor ve Değerlendirmesi”, **Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu** (09-11 Ekim 2008), C.I, Giresun Belediyesi Yay., Ankara 2009, ss.438-449

KIVRIM, İsmail, “Nüfus Ceride Defterlerine Göre 19. Yüzyılın Ortalarında Giresun’un Nüfus Yapısı”, **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, X/Bahar 2011, ss.53-70

KORALTÜRK, Murat, “Türkiye Ekonomisi (1923-1960)”, **Türkler**, C.XVII, Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, ss.581-597

MARTAL, Abdullah, “Osmanlı Sanayileşme Çabaları (XIX. Yüzyıl)”, **Osmanlı**, C.III, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, ss.279-285

Ortaylı, İlber, “19. Yüzyılda Trabzon Vilayeti ve Giresun Üzerine Gözlemler”, **Osmanlı İmparatorluğunda İktisadi ve Sosyal Değişim Makaleler 1**, Turhan Kitabevi, Ankara 2000, ss.120-135

ÖZEL, Sabahattin, “Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi”, <http://ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/03/ydta-02-ozel.pdf>, adresinden 20 Nisan 2014 tarihinde alınmıştır, ss.235-248

Resmi Ceride, “**Tevhid-i Tedrisat Kanunu**”, S.63, 6 Mart 1924

-----, “**Köy Kanunu**”, S.68, 7 Nisan 1924

- , “**Aşarın İlgasıyla Yerine İkame Edilecek Vergi Hakkında Kanun**”, S.84, 23 Şubat 1925
- , “**Yol Mükellefiyeti Kanunu**”, S.84, 23 Şubat 1925
- , “**Türkiye Sahillerinde Nakliyat-ı Bahriyye (Kabotaj) ve Limanlarla Karasuları Dahilinde İcray-ı San’at ve Ticaret Hakkında Kanun**”, S.359, 29 Nisan 1926
- , “**Yeni Türk Harflerinin Kabulü Hakkında Kanun**”, S.1030, 3 Kasım 1928
- , “**Millet Mektebi Teşkilî Talimatnamesi**”, S.1048, 24 Kasım 1928
- Resmi Gazete, “**Millî Korunma Kanunu**”, S.4417, 26 Kanunusani 1940
- , “**Köy Enstitüleri Kanunu**”, S.4491, 22 Nisan 1940
- , “**Varlık Vergisi Hakkında Kanun**”, S.5255, 12 Teşrinisani 1942
- , “**Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu**”, S.5693, 28 Nisan 1944
- , “**Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu**”, S.6032, 15 Haziran 1945
- SÖNMEZ, Şinasi, “İkinci Dünya Savaşı’nda Türk Hükümetlerinin Temel Gıda Maddelerinin Temini Konusunda Aldığı Tedbirler”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S.47, Bahar 2011, ss.599-628
- ŞENER, Sefer, “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Tarım Politikası Arayışları”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (7) 2004/1, ss.73-92
- TELLİOĞLU, İbrahim, “Vital Cuinet’e Göre Karadeniz Bölgesinin Nüfusu”, <http://portal.firat.edu.tr/Disaridan/TEMP/278/file/1998-1/VTAL%20CUNETE%20GRE%20KARADENZ%20BLGESNN%20NFUSU.pdf> adresinden 8 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır, ss.95-101
- TOZLU, Selahattin, “Osmanlı Yol Düzenlemeleri (1839-1908)”, **Osmanlı**, C.3, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, ss.644-662
- TOZLU, Selahattin, “Giresun’un Kara ve Deniz Ulaşımı”, **Yeşil Giresun Gazetesine Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun**, Giresun 2003, ss.173-194
- YILMAZ, Özgür, “19. Yüzyılın İkinci Yarısında İngiliz Konsolos Belgelerine Göre Giresun (1856-1900)”, **Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu**, (09-11 Ekim 2008), C.I, Giresun Belediyesi Yay., Ankara 2009, ss.517-536

YİĞİT, Ali Ata, “Türkiye’nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938)”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 13(2) 2012, ss.315-326

YİĞİT, Ali Ata, “Tarihi Süreci Işığında Kelkit Vadisi ve Sivas- Şebinkarahisar-Giresun Ticaret Yolu”, **Orta Karadeniz Sempozyumu**, Ed. B. Yediyıldız, H. Kaynar, S. Küçük, Ankara 2005, ss.479-494

YOLALICI, M. Emin, “Maarif Salnamelerine Göre; Trabzon Vilayetinde Eğitim ve Öğretim Kurumları”, **OTAM**, S.5, Ankara 1994, ss.435-473

Yurt Ansiklopedisi, “Giresun”, C.V, Anadolu Yay., İstanbul 1982, ss., 3100-3198

YÜKSEL, Hasan, “Osmanlı’da Modern Anlamda Yapılan İlk Nüfus Sayımına Göre Divriği’nin Demografik Yapısı”, **Nüfusbilim Dergisi**, C.28-29, 2006-2007, ss.73-89

ZAIM, Sabahaddin, “Yükselme Devrinde Osmanlı Devleti’nin İktisadi Durumu, **Osmanlı**, C.III, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, ss.32-44

QUATAERT, Donald, “19. Yüzyıla Genel Bakış:İslahatlar Devri 1812-1914”, **Osmanlı İmparatorluğunun Sosyal ve Ekonomik Tarihi 1600-1914**, Ed. Halil İnalçık, Donald Quataert C.II, Eren Yay., İstanbul 2006, ss.885-1039

6- Tezler

As Efdal, **Cumhuriyet Döneminde Ulaşım Politikaları (1923-1960)**, Dokuz Eylül Üniversitesi, AİİT Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2006

KARAMAN, Oktay, **Giresun Kazası (1850-1900)**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 1999

7- Süreli Yayınlar

Yeşilgiresun, 6 İlkkanun 1928-25 Mart 1950

Akgün, 3 Ağustos 1930, 28 Mayıs 1936, 11 Haziran 1936, 13 Ağustos 1936, 10 Eylül 1936, 8 Birinciteşrin 1936, 10 İkinciteşrin 1936, 18 Mart 1937, 6 Mayıs 1937, 20 Mayıs 1937, 1 Temmuz 1937, 22 Temmuz 1937, 29 Temmuz 1937, 28 Ağustos 1937, 29 Birinciteşrin 1937, 26 Mayıs 1938, 2 Haziran 1938, 14 Temmuz 1938, 28 Temmuz 1938, 10 Eylül 1938, 13 Birinciteşrin 1938, 20 Birinciteşrin 1938, 29 Birinciteşrin 1938, 10 İkinciteşrin 1938, 27 Nisan 1939, 4 Mayıs 1939, 8 Haziran 1939, 6 Temmuz 1939

Karadeniz Postası, 9 Haziran 1947, 23 Haziran 1947, 21 Temmuz 1947, 25 Ağustos
194

237
ÖZGEÇMİŞ

11.06.1981 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2000 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı ve 2004 yılında mezun oldu. 2012 yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. 2014 yılında yüksek lisansını tamamladı.